

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Sedat ŞAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Burhan Caner HACIOĞLU

Erzincan 2015

TEZ BİLDİRİMİ

“Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 20/04/2015

Sedat ŞAN

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu alışma, Kamu Hukuku Anabilim Dalının Kamu Hukuku Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Danışman/Jüri :Yrd. Doç. Dr. Burhan Caner HACIOĞLU

Jüri : Doç. Dr. Muhammet Emin RUHI

Jüri :Yrd. Doç. Dr. Fethullah BAYRAKTAR

ÖNSÖZ

Resmi belgede sahtecilik suçu Türk Hukuku uygulamasında sıklıkla karşılaşılan bir suç tipidir. Bununla birlikte suçun teknik ayrıntılara sahip olması hem akademik yönden hem de uygulamacılar bakımından önem taşımaktadır. Öyle ki, resmi belgede sahtecilik suçu kendine has özellikleri sebebiyle akademik açıklamalara ve incelemelere oldukça ihtiyaç duyulan bir suç olmasının yanı sıra uygulamada çok sık karşılaşılan bir suç türü olması nedeniyle de teknik ve pratik bilgileri iyi özümsemesi gereken bir mahiyet taşımaktadır.

Bu düşünceden hareketle uygulama alanında görev ifa eden bir Cumhuriyet savcısı olarak akademik ve teknik bilgiler ile yargı kararları ışığında uygulamanın harmanlamasına, bu sayede bir bütün olarak suçun özümsemesine katkı sağlamak amacıyla çalışmamız icra edilmiştir.

Tez çalışmasının hazırlanmasında ve lisans öğrenim hayatımdan itibaren üzerimde emeğini her zaman hissettim saygıdeğer hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Burhan Caner Hacıoğlu'na, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesinin değerli hocalarına, her zaman yanımda olan ve tezin başlangıç safahatından bitirilmesine kadar çok değerli katkılar sağlayan aynı zamanda kendisi de bir hukukçu ve ilk okuyucum olan eşim Fatma Aybike Çınargil Şan'a; annem, babam ve kardeşlerime şükranlarımı sunuyorum, çalışmamı kendisine bugünlerde kavuştuğum güzel kızım Elif Almina'ya ithaf ediyorum.

Sedat ŞAN
Sivas, Nisan 2015

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Sedat ŞAN

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2015

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Burhan Caner HACIOĞLU

ÖZET

İnceleme konumuz resmi belgede sahtecilik suçu dört bölüm altında açıklanmıştır. Birinci bölümde resmi belgede sahtecilik suçu hakkında genel bilgiler verilerek suçun tarihi gelişimi, mukayeseli hukuktaki düzenlemeler, resmi belgede sahtecilik suçlarında müşterek terimler ve bu suçlarda korunan hukuki yarar irdelenmiştir. İkinci bölümde resmi belgede sahtecilik suçunun tipiklik, maddi, manevi ve hukuka aykırılık unsurları geniş bir açıdan ele alınmış, suçun oluşumu için gerekli olan hukuki sebepler ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde suça uygulanan hukuki yaptırım, teşebbüs, iştirak ve içtima müesseselerinin resmi belgede sahtecilik suçuyla olan ilişkisi açıklanmış, dördüncü ve son bölümde ise resmi belgede sahtecilik suçunun benzer suçlardan farkı konusu değerlendirilmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçuyla toplumda bu nevi belgelerin geçerliliğine olan inanç ve güven korunmak istendiğinden bu suç 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun sistematigi açısından "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmın "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" isimli dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.

Bu doğrultuda resmi belgede sahtecilik suçuna uygulamada sıklıkla karşılaşılmaması ve bu suçun teknik ayrıntılara sahip olması nedenleriyle çalışmamızda 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarının açıklamalarına ve doktrindeki yaklaşımlara yer verildiği gibi Yargıtay kararları ışığında konunun aydınlatılmasına katkı sağlanmak istenilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Resmi belgede sahtecilik suçu, sahtecilik, resmi belge, belgede sahtecilik, kamu güveni.

THE OFFENCE OF FORGERY OF OFFICIAL DOCUMENTS

Sedat ŞAN

Erzincan University, Institute of Social Sciences, Department of History

M.A. Thesis, April 2015

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Burhan Caner HACIOĞLU

ABSTRACT

The subject of the dissertation is “Forgery of official documents with reference to criminal law”. The subject has been studied under four sections (chapter). In the first section, general information of the forgery, its historical development process, legislation in comparative law, common terms in the forgery and protected legal benefits of this crime were examined. In the second part, the elements of the offense have been analyzed and legal reasons constituting the offense have been explained in detail. In the third section, legal sanctions, attempt and complicity as concepts have been expressed in the context of its relationship with the crime. The differences and similarities of the crime comparing to similar crimes has been evaluated in the fourth and final section.

The need for protection of faith and trust for the validity of official documents in the community, the offence of forgery of official documents has been embodied in the fourth section called “Offenses Against Public Confidence” under the third chapter called “Offenses Against Community” of context of Turkish Criminal Code (N: 5237).

Due to this crime often encountered in practice, the issue has been studied in light of relevant approaches the doctrine, explanations of the crime in both repealed Turkish Criminal Code N: 765 and current Turkish Criminal Code N: 5237 and the Court of Cassation’s decisions.

Keywords: Offence of forgery of official documents, forgery, official document, document forgery, public trust.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER, SUÇUN TARİHİ GELİŞİMİ, MUKAYESELİ HUKUKTA DURUM, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA MÜŞTEREK TERİMLER VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER	4
I- GENEL BİLGİLER	4
A. Genel Açıklamalar	4
B. Terim Olarak Sahtecilik.....	7
II- SUÇUN TARİHİ GELİŞİMİ.....	9
A. İslam Hukuku	9
B. Osmanlı Hukuku	10
C. Türk Hukuku.....	11
1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi	11
2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi	11
D. Batı Hukuku.....	12
1. Roma Hukuku	12
2. Cermen Hukuku	13

3. Kilise Hukuku	13
4. Orta Çağ Hukuku	14
5. Yakın Dönem Hukuku	15
III- MUKAYESELİ HUKUKTA BELGEDE SAHTECİLİK.....	15
A. İspanya.....	16
B. İtalya	16
C. Almanya.....	17
D. İsviçre	18
E. Fransa.....	18
IV- BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA MÜŞTEREK TERİMLER.....	19
A. Belge.....	19
1. Genel Bilgiler.....	19
2. Belgenin Unsurları	21
a) Yazılılık Unsuru.....	23
b) İçerik Unsuru	26
c) Düzenleyicinin Belirli Olması Unsuru.....	31
3. Belge Çeşitleri.....	35
a) Resmi Belge	37
b) Özel Belge	46
c) Resmi Belge Hükmünde Belge.....	48
c.1) Kambiyo Senetleri.....	50
c.2) Pay Senedi ve Tahvil.....	55
c.3) Emtiyı Temsil Eden Belge	55
c.4) Vasiyetname.....	57

c.5) Sağlık Mesleği Mensupları Tarafından Düzenlenen, Kişiyeye Haksız Bir Menfaat Sağlayan veya Kamunun veya Kişilerin Zararına Bir Sonuç Doğurucu Nitelik Taşıyan Gerçeğe Aykırı Belge	59
B. Zarar İmkân ve İhtimali	61
C. Aldatma Kabiliyeti.....	62
V- BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	66

İKİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN UNSURLARI	70
I- GENEL AÇIKLAMALAR	70
II-KANUNİLİK UNSURU.....	75
III- MADDİ UNSUR.....	77
A. Genel Açıklamalar	77
B. Suçun Faili	78
C. Suçun Mağduru.....	81
D. Suçun Konusu.....	89
E. Fiil	92
1. Genel Açıklamalar	92
2.Suçu Oluşturan Fiiller	93
a) Sivil Kişinin Belgede Sahteciliği	94
a.1) Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	94
a.2) Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	101
a.3) Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak	104
b) Kamu Görevlisinin Belgede Sahteciliği	108
b.1) Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	110

b.2) Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	112	
b.3) Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek	113	
b.4) Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak	116	
3. Zarar İmkan ve İhtimali Bakımından Faydasız Sahtecilik.....	118	
4. Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Ağırlaştırıcı Nitelikli Unsurları.....	121	
a) Resmi Belgenin Kanun Hükmü Gereği Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge Olması.....	121	
b) Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi.....	124	
5. Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Unsurlar	125	
a) Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Sahtecilik	125	
b) Suçun Karayolu Taşımacılık Yetki Belgeleri, Taşıt Belgeleri veya Taşıt Kartı Üzerinde Tahrifat Suretiyle İşlenmesi.....	128	
6. Netice	128	
7. İlliyet Bağı.....	129	
IV- MANEVİ UNSUR	129	
V- HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	132	
VI-KUSURLULUĞU AZALTAN VEYA KALDIRAN SEBEPLER	135	
A. Hukuka Uygunluk Sebeplerinin Maddi Şartlarında Kaçınılmaz Hata	136	
B. Zorunluluk Hali.....	136	
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, SORUŞTURMA ve KOVUŞTURMA		
USULÜ, YAPTIRIM, GÖREVLİ MAHKEME, LEHE KANUNUN		
UYGULANMASI.....		138
I- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	138	

A. Teşebbüs	138
B. İştirak	141
C. İçtima	145
1. Birleşik suç.....	145
2.Zincirleme Suç	146
3.Farklı Nev’iden Fikri İçtima	150
II- SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ	151
III- YAPTIRIM.....	154
IV- GÖREVLİ MAHKEME.....	156
V- LEHE KANUN UYGULAMASI.....	157

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI	160
I- ÖZEL BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNDAN FARKI.....	160
II- RESMÎ BELGEYİ BOZMAK, YOK ETMEK VEYA GİZLEMEN SUÇUNDAN FARKI.....	162
III- RESMÎ BELGENİN DÜZENLENMESİNDE YALAN BEYAN SUÇUNDAN FARKI.....	165
SONUÇ.....	170
KAYNAKÇA.....	175
İNTERNET KAYNAKLARI	182

KISALTMALAR

AC.	: Adalet Ceridesi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
age	: Adı geçen eser
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DEÜHFD.	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KHK.	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı

SÜHFD.	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TC.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
vd.	: ve devamı
vs.	: vesaire
y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Hukuki ilişkiler, toplumların gelişmesiyle doğru orantılı olarak gelişim göstermekte ve bu gelişmeye bağlı olarak da çeşitlilik kazanmaktadır. Her yeni gün ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar, beraberinde yeni sorunlar ve yeni çözüm şekillerini doğurmaktadır. Bireylerin kendi arasında ve devletle olan ilişkilerini düzenlemede hukuki kaideler en önemli faktörü oluşturmaktadır. Bu bağlamda bireylerin birbirleri arasındaki ilişkilerinde de, devletle olan ilişkilerinde de bir kısım hukuki düzenleyici faktörler, hem var olan ilişkiyi ortaya koymakta hem de oluşabilecek her türlü ihtilafın bertaraf edilmesinde rol almaktadır. Dolayısıyla gelişen toplumda hukuki ilişkinin ispat aracı olarak bireyler ve devlet, iş ve işlemlerini düzenledikleri belgeler üzerinden yerine getirmekte, bu duruma bağlı olarak da belgenin sıhhati, yapılan iş ve işlemin sıhhati ve ispatı açısından çok büyük bir önem taşımaktadır. Öyle ki, bu önem belgenin kasıtlı olarak gerçek durumdan farklılık göstermesine yol açan davranışı ceza kanunları aracılığıyla müeyyideye bağlamakta ve belgenin sıhhatine toplumda olan güven ve inanç duygusunun yüksekliğine bağlı olarak da müeyyidenin ağırlığı sonucunu doğurmaktadır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan resmi belgeler, bir tarafı devlet olan ve kamu otoritesinin iş ve işlemlerini ihtiva eden belgelerdir. Dolayısıyla toplumda bu belgelerin sıhhatine olan güven duygusu herhangi bir belgenin sıhhatine olan güvenden daha fazladır. Netice itibariyle bu nevi belgelerle birçok hak doğurucu iş ve işlem yerine getirildiğinden bu belgeler üzerinde yapılacak olan gerçeğe aykırı fiiller daha büyük hukuka aykırılıkların doğmasına yol açabilecektir.

Sahteciliğin bir hukuk terimi olarak, “gerçeğin hileli bir kısım işlemlerle tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi” olarak tanımlandığı nazara alındığında resmi belgelerde yapılan sahtecilik de resmi bir işleme dayanak olan belgenin gerçek durumdan hileli işlemler nedeniyle farklılık arz etmesi olarak ifade edilebilir. Yukarıda açıkladığımız şekilde resmi belgelerin geçerliliğine toplumda var olan güven ve inanç duygusu ise bu belgelerde yapılan sahteciliğin ceza hukuku anlamında suç olarak düzenlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" isimli dördüncü bölümünde düzenlenen belgede sahtecilik suçları kanununun 204-212 maddeleri arasında yer almıştır. Bu doğrultuda çalışmamızın konusunu oluşturan ve TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçuna uygulamada sıkça karşılaşılmaması ve bu suçun teknik ayrıntılara sahip olması nedeniyle suçun analizi geniş bir çerçevede ele alınacaktır.

Çalışmamızda resmi belgede sahtecilik suçu dört bölüm halinde incelenecektir.

Birinci bölümde, sahtecilik terimi ve resmi belgede sahtecilik suçu ile ilgili olarak genel bilgilere yer verilecek, suçun İslam Hukuku, Osmanlı Hukuku, Türk Hukuku ve Batı Hukukunda Roma, Cermen, Kilise, Orta Çağ ve Yakın Dönem Hukuku açısından tarihi gelişimi açıklanacak, mukayeseli hukukta Almanya, Fransa, İtalya, İsveç ve İspanya üzerinden incelemeler yapılacak, belgede sahtecilik suçlarında müşterek terimler izah edilecek ve son olarak belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki değer ifade edilecektir.

İkinci bölümde resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları açıklanacak; suçun tipiklik, maddi unsuru bu kapsamda suçun faili, mağduru, konusu, ceza kanununca yaptırıma bağlanan fiiller, sivil kişi ve kamu görevlisinin kanuna aykırı suç oluşturan eylemleri, belgede sahtecilik suçunun nitelikli unsurları, daha az cezayı gerektiren hal, netice ve illiyet bağı, manevi unsur ve hukuka aykırılık unsuru özellikle yargı kararları ışığında açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde suçun özel görünüş şekilleri teşebbüs, iştirak ve içtima müesseseleri bakımından değerlendirilecek, özellikle fikri içtima müessesesi bakımından özel durum arz eden farklılıklar izah edilmeye çalışılacak, soruşturma ve kovuşturma usullerine yer verilecek, suçun yaptırımı ve görevli mahkeme konusu izah edilecek ve lehe kanun uygulaması açıklanacaktır.

Çalışmamızın dördüncü ve son bölümünde ise, resmi belgede sahtecilik suçunun benzer suçlar olan, özel belgede sahtecilik, resmi belgeyi bozmak, yok

etmek veya gizlemek ve resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçları ile farkı ifade edilecektir.

Çalışmamızdaki açıklamalar kanun, doktrin ve yargı içtihatları ışığında yapılacak, her bir konuda yeni kanun ve eski kanunun benzer ve farklı yönleri ortaya konulacaktır. Bu şekilde uygulamada sıklıkla karşılaşılan suç tipi bakımından kanunun yaptırımı bağladığı fiillerin daha iyi anlaşılması ve tartışmalı hususların doktrin ve yargı kararları altında incelenmesi sağlanarak konu hakkında bir bütünlük oluşturması amaçlanacaktır.

Çalışmamız sonuç bölümünde resmi belgede sahtecilik suçuyla ilgili olarak genel bir değerlendirme yapılarak bitirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER, SUÇUN TARİHİ GELİŞİMİ, MUKAYESELİ HUKUKTA DURUM, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA MÜŞTEREK TERİMLER VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

I- GENEL BİLGİLER

A. Genel Açıklamalar

Belgede sahtecilik suçları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Özel Hükümler" isimli ikinci kitabının "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" adlı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.

Kamu güveni; hukuk düzeninin, herhangi bir hukuksal olayı ispatlama yeteneği tanıdığı şeylerle, doğruluk ve gerçekliğine herkesçe güvenilmesini öngördüğü şekil ve alametler; belirti, iz, işaret, nişan ve simgenin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmek biçiminde oluşmuş genel, sürekli, toplumsal bir hak ve yarardır.¹ Bir başka anlatımla da toplumun inanma ve bireyin aldatılmama hakkı kamu güvenini oluşturur.²

Kamu güvenin, o toplumda yaşayan bireyler bakımından bu nevi öneme haiz olması nedeniyle kamu güvenini bozan bir kısım eylemler ceza kanunlarınca suç olarak düzenlenmiş, kamudaki güven ve inanç duygusunun ihlali anlamını taşıyan davranışlar cezalandırılarak kamu güveni yasalarca koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla kanun koyucu toplumsal ilişkilerde ispat aracı olarak kullanılan ve bu nedenle inanç atfedilen değerlere duyulan güveni korumak gayreti içerisine girmiştir. Bu bakımdan toplumların hukuki ilişkileri çerçevesinde ispat değeri olmayan nesnelere ilgili olarak kamunun güveni aleyhine gerçekleştirilen eylemler bir veya daha fazla kişiye zarar verse dahi kamunun güveni ihlal

¹ Faruk Erem/Nevzat Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Basım, Ankara, 1983, s. 240.

² Kaylan Keskin, *Kamu Güvenine Karşı Suçlar*, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html, 20/05/2014

olunmayacağından, kamu güvenine karşı işlenmiş bir suçun da oluşmayacağı ifade edilebilir.³

Bu düşünceden hareketle 5237 sayılı TCK'nın "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" bölümünde; Resmi Belgede Sahtecilik (m. 204), Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek Veya Gizlemek (m. 205), Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunmak (m. 206), Özel Belgede Sahtecilik (m. 207), Özel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek Veya Gizlemek (m. 208) ve Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması (m. 209) suçları yer almıştır.⁴

Kamu güvenine karşı suçlardan biri olan resmi belgede sahtecilik suçu TCK'nın 204. maddesinde; *"(1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır." şeklinde düzenlenmiştir.

Sahtecilik suçları 765 sayılı TCK'da ise, ikinci kitabın "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler" başlıklı altıncı babının "Evrakta Sahtekârlık" isimli üçüncü ve "Hüviyet Cüzdanı ve Nüfus Tezkeresi, Pasaport, Ruhsatname, İlmühaber,

³ Durmuş Tezcan/ Ruhan Erdem/Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Ankara, 2008, s.674.

⁴ Türk Ceza Kanunu'nun "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" başlıklı dördüncü bölümünde belgede sahtecilik suçlarının dışında; Parada Sahtecilik (m.197), Kıymetli Damgada Sahtecilik (m. 199), Mühürde Sahtecilik (m. 202) ve Mühür Bozma (m. 203) suçları yer almış, kanun bu eylemleri de toplum aleyhine ve kamunun güvenine karşı işlenen fiillerden addetmiştir. Bu konuda bkz. Sedat Şan, *Anayasa TCK CMK CGTİK İle İlgili Temel Ceza Yasaları*, Bilge, Ankara, 2014 s.172 vd.; Gürsel Yalvaç, *Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar*, Ankara, 2008 s.1214 vd.; UYAP, Açıklamalı Kanun İçtihat Programı; www.mevzuat.adalet.gov.tr.

Şahadetname ve Beyannamelerde Sahtekârlık” başlıklı dördüncü fasıllarında yer almıştır.

5237 sayılı TCK’nın 204. maddesindeki resmi belgede sahtecilik suçu; 765 sayılı TCK’nın 339, 340, 341, 346, 350, 352, 355 ve 356. maddelerinde düzenlenen memur ve 342. maddesinde yer alan sivil kişiler tarafından işlenen resmi belgenin aslında, özünde, onaylı suretinde ve özetinde sahtecilikler ile kimlik ve benzeri belgelerde, özel yarar sağlayan belgelerde sahtecilik suçlarını ve sahte resmi belgenin kullanılması eylemlerini kapsar şekilde düzenlenmiştir.⁵

5237 sayılı kanunla, benzer nitelikteki suç tipleri aynı madde içerisinde toplanmış ve maddeye öngörülen ceza miktarı bakımından alt ve üst sınırlar arasındaki makas geniş tutularak yargı makamlarının cezayı bireyselleştirmesi açısından hareket alanı genişletilmiştir. Bu şekildeki düzenlemeyle 765 sayılı yasanın kazuistik sisteminden vazgeçilmiştir.⁶

Belgede sahtecilik suçlarının kanun sistematigi içerisinde düzenlenmesi bakımından 765 ve 5237 sayılı kanunlar arasında fark bulunmamaktadır. 765 sayılı yasa döneminde “Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler” başlıklı altıncı bapta yer alan sahtecilik suçları 5237 sayılı yasada üçüncü kısmın “Kamunun Güvenine Karşı Suçlar” isimli ve aynı anlamı taşıyan dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.⁷

765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarında belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği bölümler dikkate alındığında kanun koyucunun her iki düzenleme döneminde de, hukuk düzeninin doğruluğuna güvenilmesini istediği, gerçekliği konusunda şüphe duyulmamasını hedeflediği, kanıtlama gücüne sahip şekil ve

⁵ Ahmet Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları (5237 s.lı TCK m. 204-212)*, 3. Baskı, Ankara, 2013, s. 29.

⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 33.

⁷ Ali Üstüner, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Dicle Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2013, s. 5.

alametlere, toplumun beslediği genel güveni korumak amacıyla belgede sahtecilik eylemlerini suç olarak tanımladığı söylenebilir.⁸

B. Terim Olarak Sahtecilik

Kamu güvenine karşı işlenen suçlarda cezalandırılmayı gerektiren eylemler dış dünyada görünür gerçeklikten farklı olan, gerçek durumundan farklılık gösteren, sahteliğe yol açan bir kısım fiillerdir.

Sahte; “bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece, uydurma” anlamlarına gelen farsça kökenli bir kelimedir.⁹ Buradan hareketle sahtecilik de “sahte işler yapma, düzmecelik, taklitçilik” anlamlarını ifade eder.¹⁰ Dolayısıyla “yalan olmayan, doğru olan ve hakikat”¹¹ manalarındaki gerçeklik olgusunun dışında kalan, aslına benzetilerek yapılan, düzmece ve uydurma işler sahtecilik olarak adlandırılabilir.

Bir başka anlatımla gerçeğin herhangi bir biçimde değiştirilmesi, gerçeğe aykırı söz, yazı veya eylemin doğru diye ileri sürülmesi sahteciliktir.¹²

Bu doğrultuda Toroslu da sahteciliği “gerçeği olduğundan farklı gösterebilecek ve dolayısıyla doğru olmayan bir hükme varmaya neden olabilecek davranışlar” olarak ifade etmiştir.¹³

Sahtecilik kelimesi üzerinde yapılan bu açıklamalardan sonra ceza hukuku anlamında sahtecilik ise; “gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi”, “gerçeğin hileli

⁸Üstüner, s. 6.

⁹Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, 21/07/2014.

¹⁰Hayat Büyük Türk Sözlüğü, s. 1030; Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, 21/07/2014.

¹¹Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, 21/07/2014.

¹²Keskin Kaylan, *Belgelerde Sahtecilik Suçları, Türk Ceza Kanunu Reformu II*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2. Baskı, Ankara, Eylül 2004, s. 164.

¹³Nezhat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Ankara, 2005, s. 200.

şekilde tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi” şeklinde tanımlanabilir.¹⁴ Dolayısıyla hile sahteciliğın ayrılmaz bir parçasıdır denilebilir.¹⁵

Sahtecilik kavramının doktrinde geniş ve dar olmak üzere iki anlamı olduğu ifade edilmiştir.¹⁶

Sahtecilik geniş anlamıyla, ceza kanunu tarafından müeyyideye bağlanan tüm yalan şekillerini kapsamına alır.¹⁷ Bu doğrultuda sahtecilik yazıyla, sözle yahut eylemle gerçekleştirilebilir.¹⁸

Bazı şekil ve alametlerde yapılan hileler, bunları olduklarından farklı göstermeye dönük fiiller de dar veya cezai anlamda sahteciliği oluşturur.¹⁹ Yine dar anlamda sahtecilik, toplumda yaşayan tüm bireylerin doğruluğuna ve gerçekliğine inandığı paralar, mühürler, damga, evrak ve yazılarda yapılan hileler, bunların gerçek durumdan farklı gösterilmesi ve bu şekilde toplumda olan inancın sarsılmasıdır.²⁰ Dolayısıyla resmi belgede sahtecilik suçları da toplumun bu belgelerin geçerliliğine olan güven ve inanç duygusuna yönelik hileli eylemleri kapsadığından dar anlamda sahtecilik tanımı kapsamında addedilir.

Geniş anlamda sahtecilik ve dar anlamda sahteciliği ayırt eden en önemli husus; geniş anlamda sahtecilikte hile başlı başına bir amaç olmayıp başkaca suçları işlemek için yapılan bir araçtan ibaret olmasına rağmen, dar anlamda sahtecilikte

¹⁴Sahir Erman/Çetin Özek, *Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar*, İstanbul, 1996, s. 221; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 35.

¹⁵Selami Akdağ, *Türk Ceza Kanunu Şerhi Emsal İçtihatlar ve İlgili Kanunlar*, Ankara, 1976, s.499; Keskin Kaylan, *Belgelerde Sahtecilik Suçları*, s. 163.

¹⁶Ertan Aydil, *Yetkili Kamu Görevlisinin Belgede Sahtecilik Suçu*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s. 11.

¹⁷Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 36.

¹⁸İsmail Malkoç, *Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, Cilt-3, Ankara, 2013, s. 3287.

¹⁹M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A. Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel hükümler*, Ankara, 2013, s. 572.

²⁰Erman/Özek, s. 4.

aynı zamanda gayedir. Bir diğere ifadeyle dar anlamda sahtecilikte dış alemde meydana gelen netice ile kullanılan vasıta aynı sahtecilik kavramında birleşmiştir.²¹

Sonuç itibarıyla belgede sahtecilik ile ilgili olarak, kamunun güven duyduğu bir belgenin gerçeğe aykırı olarak ve hileli bir kısım işlemlerle düzenlenmesi ya da gerçek bir belgeye ekleme yapılması veyahut tümünün veya bir kısmının değiştirilmesi sahtecilik fiillerini oluşturur diyebiliriz.²²

II- SUÇUN TARİHİ GELİŞİMİ

Belgede sahtecilik suçları toplumun geçerliliğine güvendiği ve inanç duyduğu belgeler üzerinde yapılan sahtecilikleri içerdiğinden, toplum güvenin korunması amacıyla tarihte de bu tip belgelerde yapılan hileli işlemlerin cezalandırılması yoluna gidilmiştir. Belgede sahtecilik suçlarının günümüzdeki uygulamasını daha iyi yorumlayabilmek için tarihi süreç içerisinde geçirdiği gelişim üzerinde açıklama yapmakta fayda vardır. İslam Hukuku, Osmanlı Hukuku, Türk Hukuku ve Batı Hukuku açısından yapılacak değerlendirmede belgede sahtecilik suçlarının farklı medeniyetler tarafından aynı ciddiyetle ele alınıp düzenlendiğini müşahade etmek, tarihte de kamunun güven duyduğu evraklar üzerinde yapılan hileli işlemlere karşı toplumun güvenliğini koruma gayretini görmek açısından önem ihtiva etmektedir.

A. İslam Hukuku

İslam hukukunda resmi evrakta sahtecilikler ve devlet memurlarının sahtecilik fiilleri, ta'ziren cezalandırılan suçlar arasında kabul edilmiştir. Bu halde hakim, cezası önceden belirlenmemiş veya belirlenmiş olup da cezası belirtilmemiş eylemi takdir hakkını da kullanarak tayin edip ta'zir²³ cezası ile cezalandırmıştır. Belgede sahtecilik suçlarına bu dönem kanunnamelerinde rastlamak mümkündür.²⁴

²¹Erman/Özek, s. 6.

²²Seyithan Deliduman, *Noter İşlemlerinde Sahtelik*, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, Sayı.110, Mayıs 2001, s. 40.

²³“Taz’ir; bir İslam hukuku terimi olup, hakkında hadd ve kefarete çeşidinden cezalar bulunmayan suç ve günahlarla, Allah ve kul hakkı olarak yerine getirilen, tayini ve miktarı devlet otoritesine

İslam hukukunda, resmi evrak ve vesikaları, mahkeme ilâmlarını tahrif eden kimse, “şiddetli bir şekilde ta’zir edilerek, salâhı hali zahir oluncaya kadar haps” edilirdi.²⁵

Keza tahsildarlık sebebiyle bir köy ahalisinden, sahte makbuz karşılığında vergi tahsil eden bir şahıstan, almış olduğu akçeler geri alınmakla beraber, hakkında ta’ziren ceza da uygulanırdı.²⁶

B. Osmanlı Hukuku

Osmanlı İmparatorluğu döneminde genel olarak İslam hukukuna ilişkin kaidelerin uygulandığı ve yeni düzenlemelere yer verilmediği söylenebilir.²⁷

Belgede sahtecilik suçlarına ilişkin ilk düzenleme Hicri 1256 tarihli Kanun-i Ceza’da yer almaktadır.²⁸ Kanunun zeyli on dördüncü faslının ikinci ve üçüncü maddelerinde resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarından bahsedilmiştir.²⁹

Yine Hicri 1267 Kanun-u Cedit’te ve 1274 Ceza Kanunname-i Hümayun’da sahtecilik suçları yer almıştır.³⁰

Osmanlının Tanzimat dönemi kanunlarından 1858 tarihli Ceza Kanununun 148’inci maddesinde, resmi belgede sahtecilik suçunun hapis cezasına karşılık gelen kalebentlik cezası ile cezalandırılacağından bahsedilmektedir.³¹

bırakılmış cezadır.” Bkz. Yılmaz Yurtseven, *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Taz’ir Suç ve Cezaları*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, Sayı 3-4, 2001, s. 278.

²⁴ Aydil, s. 51; Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları*, s. 181.

²⁵ Sahir Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.XVI, Sayı.1-2,1950 s. 181.

²⁶ Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları*, s. 181; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*,s. 40.

²⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 40.

²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Gökçen, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul, 1989, s. 19 vd.

²⁹ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 40

³⁰ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 41.

³¹ Mustafa Avcı, *Osmanlı Uygulamasında infazı Özellik Gösteren Hapis Türleri: Kalebentlik, Kürek ve Prangabentlik*, www.dergipark.ulakbilim.gov.tr/esosder/article/view/5000067867, 30/07/2014; Gökçen, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza*, s. 144-145; Aydil, s. 19.

Ayrıca Yavuz Sultan Selim Kanunnamesinin 38'nci maddesinde yalan yere tanıklık edene ve sahte belge düzenleyen kişilere sopa cezası öngörüldüğünü söylemek mümkündür.³²

C. Türk Hukuku

1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi

13/03/1926 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda sahtecilik suçları ikinci kitabın "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler" başlıklı altıncı babının "Evrakta Sahtekârlık" isimli üçüncü ve "Hüviyet Cüzdanı ve Nüfus Tezkeresi, Pasaport, Ruhsatname, İlmühaber, Şahadetname ve Beyannamelerde Sahtekârlık" başlıklı dördüncü fasıllarında yer almıştır.

765 sayılı TCK'da resmi belgede sahtecilik suçu oldukça kazuistik bir şekilde kanunun 339, 340, 341, 342, 346, 350, 352, 355 ve 356. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunda; fikri sahtekarlık, memur tarafından işlenen resmi evrakın suretinde sahtekârlık, sivil kişi tarafından işlenen resmi evrakta sahtekarlık, sahte evrakı kullanma, özel olarak düzenlenmiş olan resmi evrakta sahtecilik, menfaat sağlayacak belgelerde sahtecilik, yetkisiz kimsenin belgede sahtekârlığı ve bu belgelerin kullanılması suç olarak hüküm altına alınmıştır.

2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi

12/10/2004 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmın "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" isimli dördüncü bölümünde düzenlemiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçu, 765 sayılı yasa düzenlemesine göre 5237 sayılı kanunun 204. maddesinde daha sade biçimde yer almıştır. Kanunda; bir resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek, sahte resmî belgeyi kullanmak ve kamu görevlisinin

³²Yurtseven, s. 290.

sahteciliğine özgü olarak gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek fiilleri suç olarak cezai müeyyideye tabi kılınmıştır.

D. Batı Hukuku

1. Roma Hukuku

Roma Hukuk sisteminde bireye zarar vermeyen sahtecilik eylemleri cezalandırılmamış, bu bakımdan belgede sahtecilik suçları bireyin zarar görmesi koşuluna bağlı tutulmuştur.³³

Roma hukukunda sahtecilik suçları yalan tanıklık ve vasiyetnamelerde sahtekârlık fiilleri ile aynı başlık altında “falsum” kavramıyla ifade edilmiştir.³⁴ Bu bakımdan sahtecilik suçlarıyla ilgili olarak özel düzenleme yapılmamıştır.³⁵

Roma hukukunda yayınlanan paralar ve vasiyetnamelerde sahtecilik konularında ele alınan Lex Cornelia testamentaria yada Lex Cornelia de falsis evrakta sahtecilik suçlarının cezalandırılmasının ilk örneğidir.³⁶ Roma hukukunda ilk olarak vasiyetnamelerin cezalandırılmasının nedeni bu belgelerin Roma'nın toplumsal ve hukuk hayatındaki önemidir.³⁷ Ayrıca bu belgelerde yapılan sahteciliğin yansırı belgedeki tahrifatlar, belgeyi yok etmek, gizlemek, muris hayatta iken belgeyi açmak, üzerindeki mühürleri bozmak gibi fiiller de cezalandırılan eylemler kapsamına dahil edilmiştir.³⁸

³³Mehmet Bahadır, *Paralarda Sahtecilik Suçları*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003, s. 11.

³⁴Tezcan/ Erdem/Önok, s. 688.

³⁵Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 37.

³⁶Sami Selçuk, *Dolandırıcılık*, Ankara 1982, s. 37; Sahir Erman, *Sahtecilik Cürümleri*, 3.Baskı, Sulhi Garan Matbaası İstanbul 1970, s. 210; Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları*, s. 160; Ertan Aydil, s. 15.

³⁷Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları*, s. 160.

³⁸Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları*, s. 161.

Yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına paralel olarak, yeni sahtecilik fiillerinin cezalandırılması gerekli görülmüş ve değişik metinlerle Lex Cornelia'nın uygulama alanı genişletilmiştir.³⁹

Roma İmparatorluğu'nun başlangıç devriyle birlikte yazılı şeklin uygulama alanı genişlediğinden vasiyetname dışındaki belgelerde yapılan sahtecilikler de cezalandırılmıştır.⁴⁰

2. Cermen Hukuku

Cermen hukukunda da belgede sahtecilik suç olarak kabul edilmiş ve özellikle de resmi belgede sahtecilik suçları şiddetle cezalandırılmıştır.⁴¹

Theodoricus'un emirnamesinde resmi belgede sahtecilik suçu için ölüm cezasının verilmesi, Ripuaire Kanununda ya baş parmağın kesilmesi, yahut bir para cezasının verilmesi; Longobart Kanununda elin kesilmesi; Vizi-got kanununda (Kral emirlerinin taklit veya tağyiri halinde) ya malların yarısının müsaderesi veya elin kesilmesi ve diğer evrakta yapılan sahtekârlıklarda malların dörtte birinin müsaderesi gibi cezalar verilmiştir.⁴²

3. Kilise Hukuku

Kilise hukukunda özellikle Papalığa ait mektup ve vesikalarda meydana gelen sahtecilik fiilleri suç olarak kabul edilmiştir. Bu tip bir belgede sahteciliğin ortaya çıkması halinde, sahtelik yapıldığını anlayan her kim ise sahteciliğin anlaşıldığı tarihten itibaren yirmi gün içerisinde bu evrakı imha etmez ise Papa tarafından aforoz edilirdi. Bunun yanı sıra sahte Papalık mektuplarını kullanan her sivil aforoz edildiği gibi aynı fiil bir rahip tarafından işlendiği takdirde fail ruhanî vazifelerini yapmaktan

³⁹Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 161 vd.

⁴⁰Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 38

⁴¹Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 163.

⁴²Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 163; aynı doğrultuda bkz. Selçuk, s. 40; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 38; Aydil, s. 16.

ve ruhban sınıfına mahsus imtiyaz ve muafiyetlerden istifade etmekten yasaklanırdı.⁴³

Papalık mektuplarını taklit veya tahrif eden veya bu fiillere iştirak eden rahiplerin rütbeleri indirilmiş ve manastıra kapatılmışlardır. Bunun dışında, Krallık vesikalarında sahtecilik ancak bir rahip tarafından işlendiği takdirde suç sayılmış ve fail rütbe tenzili, şerefsizlik damgasının vurulması ve sürgün cezalarıyla cezalandırılmıştır. Bunların dışında kalan evraktaki sahtecilikler Kilise ceza hukukunun çerçevesine girmemişlerdir.⁴⁴

4. Orta Çağ Hukuku

Ortaçağ hukukunda da sahtecilik fiilleri oldukça şiddetli bir surette cezalandırılmıştır. Kral Rotari emirnamesinde, elin kesilmesi cezası uygulandığı gibi aynı cezaya Karolenjlerin mevzuatında ve muhtelif komünlerin statülerinde karşılaşmak mümkündür. Bununla beraber, bu devirdeki bazı kanunlar bilhassa suçluyu küçük düşürme gayesini de gütmüştür.⁴⁵

Bu devir kanunlarından bazıları, sahteciliğin resmi veya özel, millî veya yabancı evrakta meydana gelmesine göre bir ayırma tabi tutulmuş ve resmi evrak ile millî evrakta sahtecilikler diğerler evrakta sahtecilik fiillerine göre daha ağır bir ceza ile yaptırıma bağlanmıştır.⁴⁶

Bunun yanı sıra bazı mevzuatta suç failinin sıfatı da dikkate alınarak suçun bir noter veya resmi sıfatı haiz bir kimse tarafından işlenmesi halinde ceza ağırlaştırılmıştır.⁴⁷

⁴³Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s.163; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 38.

⁴⁴Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s.164; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 38.

⁴⁵Erman, Sahtecilik Cürümleri, s. 214; Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 164.

⁴⁶Erman, Sahtecilik Cürümleri, s. 214; Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 164.

⁴⁷Erman, Sahtecilik Cürümleri, s. 214; Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 164.

5. Yakın Dönem Hukuku

Fransa da 1680 yılında çıkarılan “Sahtekârlık Fermanı”, sivil kişiler veya görevleri dışında memurlar tarafından işlenen sahtecilik fiillerinin hakimın takdirine göre cezalandırılmasını öngörmüştür. Öyle ki, bu fiilleri işleyenler hakkında ölüm cezası vermek dahi mümkün kılınmıştır. Ancak memurlar tarafından görevleri sırasında işlenen sahtecilik suçları daha hafif müeyyidelere bağlanmıştır.⁴⁸

1813 tarihli Bayern Ceza Kanunu’nda, resmi belgede sahtecilik kamunun güvenine karşı işlenmiş bir suç olarak kabul edilmiş, özel belgede sahtecilik ise dolandırıcılık suçunun nitelikli şekli olarak düzenlenmiştir.⁴⁹

Resmi belgede sahtecilik ile özel belgede sahtecilik suçlarını bir arada düzenleyen ilk metinler 1851 Prusya ve 1854 Baden Ceza Kanunlarıdır.⁵⁰ Yine 19. ve 20. yüzyılda düzenlenen kanunlardan; 1889 ve 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu, Belçika ve 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nda sahtecilik suçları “kamu güveni aleyhine suçlardan” kabul edilmiştir.⁵¹

Bu açıklamalardan sonra batı hukuku ve İslam hukukunda çok önceye uzanan tarihlere dek belgede sahtecilik fiillerinin cezai yaptırımlara bağlandığını ifade edebiliriz.

III- MUKAYESELİ HUKUKTA BELGEDE SAHTECİLİK

Mukayeseli hukukta birçok ülke mevzuatında belgede sahtecilik suçlarına kamu güvenliği aleyhine işlenen suçlar bölümü içerisinde yer verilmiştir.⁵² Bu başlık altında özellikle Almanya, Fransa, İtalya, İsviçre ve İspanya mevzuatındaki açıklamalara kısaca yer verilerek mukayeseli hukukta belgede sahtecilik suçlarının teşkil ettiği yere dair bilgi edinilmesi sağlanmaya çalışılacaktır.

⁴⁸Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s.39; Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarının Ana Hatları, s. 165.

⁴⁹Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 40; Tezcan/Erdem/Önok, s. 688.

⁵⁰Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 40; Tezcan/Erdem/Önok, s. 688.

⁵¹Hasan Tahsin Gökcan, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, Sayı: 3, Yaz 2009, s. 93.

⁵² Aydil, s. 20.

A. İspanya

İspanya Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları, özel hükümlerin yer aldığı ikinci kitabın 18. bölümünün ikinci kısmında “Belgede Sahtecilik Suçları” başlığı ile düzenlenmiştir.⁵³

Bu bölümde; Genel, Resmi ve Ticari Belgelerde ve Telekomünikasyon Hizmetleri İle Aktarılan Bilgilerde Sahtecilik (m.390-394), Özel Belgelerde Sahtecilik (m.395-396) ve Tasdiknamelerde Sahtecilik (m.397-399) suçları yer almıştır.⁵⁴

B. İtalya

Belgede sahtecilik suçları, İtalyan Ceza Kanunu'nun özel hükümler başlıklı ikinci kitabının Kamu Güvenine Karşı Suçlar başlığını taşıyan 7. Bölümünün 3.Kısımında “Belgede Sahtecilik” adıyla düzenlenmiştir. İtalyan Ceza Kanunu'nun belgede sahteciliğe ilişkin hükümleri büyük ölçüde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile paralellik arz etmektedir.⁵⁵

İtalyan Ceza Kanunu'nda resmi belgede sahtecilik suçları şu başlıklar altında düzenlenmiştir; Resmi Belgede Kamu Görevlisi Tarafından Yapılan Sahtecilik (m.476), Belgenin Tasdikli Suretlerinde Sahtekârlık (m.477), Resmi veya Özel Belgeler Üzerinde Tahrifat ve Kamu Görevlisi Tarafından Bu Belgelerin Tasdik Edilmesi (m.478), Fikri Sahtecilik (m.479), Kamu Görevlisi Tarafından Yapılan Tasdikli Suretlerde Fikri Sahtekârlık (m.480), Kamu Görevi İfa Eden Kişilerin Fikri Sahtekârlık Yapması (m.481), Sivil Kişi Tarafından Yapılan Sahtecilik (m.482), Resmi Belge Üzerinde Özel Kişi Tarafından Dolaylı Fikri Sahtekârlık (m.483), Özel Belgede Sahtecilik (m.485), Özel Belgelerde Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması (m.486), Resmi Belgelerin Kamu Görevlisi Tarafından Yetkisini Aşacak Şekilde Doldurulması (m.487), Açığa İmza Üzerinde Diğer Sahtecilikler (m.488), Sahte

⁵³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 64.

⁵⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 64.

⁵⁵ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 52.

Belgenin Kullanılması (m.489), Gerçek Belgenin Saklanması, Yok Edilmesi (m.490), Resmi Belge Hükümündeki Belgeler (m.491), Bilgi İşlem Vasıtasıyla Düzenlenen Belgelerde Sahtecilik (m.491 bis), Kaybolan Belgelerin Yerine Geçen Tasdikli Suretler (m.492), Kamu Hizmetlilerinin Yaptığı Sahtecilik (m.493), Şikayete Tabi Suçlar (m.493 bis), Kendisini Başkası Olarak Tanıtmak (m.494), Nüfus Bilgilerini, Kendi ya da Bir Başkasının Kişisel Özelliklerini Memura Yanlış Bildirme (m.495).⁵⁶

C. Almanya

Alman Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları 267-282. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu kanunda yer alan metinler on dokuzuncu yüzyılda hazırlanmış olması itibarıyla kazuistik bir yapıya sahiptirler. Belgede sahtecilik suçları Alman Ceza Kanununun özel hükümlerinin yer aldığı bölümün 23. kısmında "Belgede Sahtecilik" başlığı altında düzenlenmiştir.⁵⁷

Alman Ceza Kanunu'nda kazuistik bir şekilde düzenleme alanı bulunan belgede sahtecilik suçları kendi bölümlerinde şu başlıklar altında yer almaktadır; Belgede Sahtecilik (m.267), Teknik Kayıtlarda Sahtecilik (m.268), Delil Özelliği Taşıyan Belgelerde Sahtecilik (m.269), Hukuki İlişki Açısından Bilgi İşlem Kayıtlarında Kandırma (m.270), Belgede Dolaylı Sahtecilik (m.271), Resmi Kimlik Belgelerinin Değiştirilmesi (m.273), Belgenin Gizlenmesi, Bir Sınır İşaretinin Değiştirilmesi (m.274), Resmi Kimlik Belgelerinde Sahteciliğe Hazırlanma (m.275), Sahte Kimlik Belgelerinin Temin Edilmesi (m.276), İkâmetgâh Belgeleri, Motorlu Araç Belgeleri (m.276a), Sağlık Raporlarında Sahtecilik (m.277), Hakikate Aykırı Sağlık Raporu Düzenleme (m.278), Hakikate Aykırı Sağlık Raporlarının Kullanılması (m.279), Kimlik Bilgilerinin Kötüye Kullanılması (m.281), Mali Nitelikte Yaptırım, Genişletilmiş Müsadere ve Müsadere (m.282).⁵⁸

⁵⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 52-57.

⁵⁷ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 43.

⁵⁸ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 43 vd.

D. İsviçre

Belgede sahtecilik suçları İsviçre Ceza Kanunu'nun 11. Bölümünde "Belgede Sahtecilik" başlığı altında düzenlenmiştir.⁵⁹

İsviçre Ceza Kanunu'nda; Belgede Sahtecilik (m.251), Kimlik Belgelerinde Sahtecilik (m.252), Sahte Bir Belgenin Hile Oluşturulması (m.253) ve Belgenin Gizlenmesi (m.254) suçları bu bölüm altında yer alan suçlardır.⁶⁰

E. Fransa

Belgede sahtecilik suçları 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun Millete, Devlete ve Kamu Barışına Karşı Cürüm ve Cünhalar'ın yer aldığı 4.Kitabın 4.Kısımında düzenlenmiştir.⁶¹

Fransız Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları kamunun huzuru aleyhine işlenen suçlar babında yer almaktadır. Sahteciliğin kamunun huzurunu da evleviyetle bozacağı ve bu başlığın daha çok kanunun aynı babında yer alan diğer suçlara ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.⁶²

Sonuç olarak; Mukayeseli hukukla ilgili olarak yapılan bu açıklamalar ışığında sahtecilik suçlarının karşılaştırmalı hukukta kamu güveni aleyhine işlenen suçlar arasında düzenlendiğini ve belgede sahtecilik suçları bakımından milli belgede yapılan sahtecilikle yabancı belgede yapılan sahtecilik arasında bir fark gözetilmediği söylenebilir.⁶³

⁵⁹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 66.

⁶⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 66-67.

⁶¹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 50.

⁶² Aydil, s. 19.

⁶³ Erman/Özek, s. 226.

İtalyan Ceza Kanunu'nda olduğu gibi kanunlarda bir kısım belgeler, özel nitelikte olmalarına rağmen resmi belge kabul edilmiş ve bu belgeler üzerinde yapılan sahtecilikler daha ağır yaptırımlara bağlanmıştır.⁶⁴

Mukayeseli hukukta daha çok sahtecilik fiilini gerçekleştiren failin kimliğine ve belgenin niteliğine göre ayırım yapılmış, sivil kişilere nazaran kamu görevlisinin işlediği sahtecilik fiilleri ile özel belgede sahteciliklere nazaran da resmi belgeler üzerinde yapılan sahtecilik eylemleri daha ağır cezalar ile müeyyideye tabi tutulmuştur.⁶⁵

IV- BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA MÜŞTEREK TERİMLER

A. Belge

1. Genel Bilgiler

Kamu güvenine karşı suçlar arasında yer alan belgede sahtecilik suçlarında, failin üzerinde hileli bir kısım işlemlerle sahtecilik eylemlerini gerçekleştirmek suretiyle kamunun itimadını sarstığı nesnelere en genel ifadesi ile "belge" olarak tanımlanmakta ve belgede sahtecilik suçlarında suçun muhtevasını belgeler oluşturmaktadır.⁶⁶

Türk Ceza Kanununda belgeden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin bir tanımlama yapılamamıştır. Belge sözlükte; “Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film gibi doküman” olarak tanımlanmıştır.⁶⁷

Aynı zamanda belge 765 sayılı TCK'daki “evrak” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır.⁶⁸ Arapça kökenli “evrak” ise, varak kelimesinin çokluk hali olarak; “kâğıt veya kitap yaprağı, yazılmış kâğıt” anlamlarına gelmektedir.⁶⁹

⁶⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 68.

⁶⁵ Erman/Özek, s. 226.

⁶⁶ Üstüner, s. 10.

⁶⁷ Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, 24/08/2014; Meydan Larousse, C:3, s.84.

Yargıtay 6'ncı Dairesi de belgeyi “hukuki hüküm ifade eden ve bir hakkın doğmasına ve bir vakayı ispata elverişli bir yazı” olarak tanımlamaktadır.⁷⁰

Türk Ceza Kanunumuzda belgeye ilişkin bir tanımlama yapılmamış ise de, bazı ceza kanunlarında belgenin tanımına rastlamak mümkündür. Örneğin, 1930 tarihli Danimarka Ceza Kanuna göre belgeden, “yazı sahibinin ismini taşıyan ve bir hakkın, bir borcun veya bir borçtan ibranın delili olmak üzere kullanılan yahut bu suretle kullanılmaya tahsis edildiği kanaatini veren her türlü yazı” anlaşılır.⁷¹

Polonya Ceza Kanununa göre de, “bir hakkın, bir hukuki ilişkinin veya hukuki hükme haiz olabilecek bir hal ve durumun varlığını ispata yarayacak her şey belgedir.”⁷²

Alman ceza hukukunda da belge; “fikri bir muhtevası olup düzenleyicisi anlaşılabilen ve hukuki ilişkiler açısından delil olma özelliği taşıyan irade açıklamaları” olarak ifade edilmiştir.⁷³

Türk Ceza Kanununda olduğu gibi 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanununda da belge tanımı yapılmamıştır. Ancak kanunun gerekçesinde yer alan ve İtalyan hukukçu Manzini tarafından yapılan; “taşınabilen bir vasıta üzerine tespit edilen, belirli bir kesimin eseri olan, usulü bir ilişki veya diğer hukuki bir münasebet içinde hukuki bir iddiaya dayanak olmaya veya iddiayı çürütmeye ya da hukuken bir olayı ispat

⁶⁸ Sedat Bakıcı/Gürsel Yalvaç, *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri*, Cilt-2, Ankara, 2008, s.692; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Ankara 2006, s. 938.

⁶⁹ Hayat Büyük Türk Sözlüğü s. 1216.

⁷⁰ Y.6 CD.4.7.83, 2707/3848 sayılı kararı bkz. Abdullah Pulat Gözübüyük, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Cilt:3, 5.Baskı, s. 279; Erol Çetin/İsmail Malkoç, *Uygulamada Sahtekârlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Ankara, 1995, s. 130.

⁷¹ Gözübüyük, s. 278; Erman, *Sahtecilik Cürümleri*, s.285; Ahmet Gündel, *Açıklamalı- İctihatlı Zimmet, Sahtecilik, Hırsızlık, Dolandırıcılık, Emniyeti Suistimal Suçları*, 2. baskı, Ankara, 2002, s.198.

⁷² Aydil, s. 33.

⁷³ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 73.

⁷³ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 73.

etmeye elverişli irade açıklaması veya beyanlarını yahut hakikat iddialarını ihtiva eden her türlü yazı” şeklindeki tarifleme uygulamada benimsenmiştir.⁷⁴

Bu açıklamalardan sonra belgeyi, “yazılı olup olayları nakleden, içerdiği irade beyanları hukuki değer taşıyan ve muayyen kimse tarafından oluşturulan her türlü yazı” şeklinde tanımlamak mümkündür.⁷⁵ Ayrıca belgenin konusunun hukuk düzenimize aykırı olmaması ve hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.⁷⁶

Belgenin okunabilir olması arandığı için bir olayı ispatlayıcı özelliğe sahip olsalar dahi üzerinde yazı bulunmayan filmler, ses bantları, resim veya fotoğraflar ve işaretler belge olarak kabul edilemezler.⁷⁷

Yine belgeden söz edebilmek için muhtevanın dayanıklı bir nesneye yazılması gerekir. Bu bakımdan kum veya kar üzerine yahut kırılmış ağaç dalları gibi yerlere yazılan yazılar belge niteliği taşımazlar.⁷⁸

2. Belgenin Unsurları

Belgenin unsurlarından ne anlaşılması gerektiği 204.madde gerekçesinde açıklanmıştır. Madde gerekçesi; “*Maddede, resmi belgede sahtecilik suçu tanımlanmıştır.*”

⁷⁴Erman, Sahtecilik Cürümleri, s. 286; Vural Savaş/Sadık Mollamahmutoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu III*, Ankara, 1995, s. 2870; Olcay Er, *Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambyo Senetlerinde Sahtecilik*, Polis Akademisi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s. 24.

⁷⁵Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 573; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s.71; Benzer şekilde Tezcan/Erdem/Önok belgeyi, “*hukuksal açıdan önem taşıyan ve onu meydana getiren kişinin delil amacıyla belli bir beyanını içeren yazı parçası olarak*” tanımlamıştır. Bkz Tezcan/Erdem/Önok, *Güncellenmiş 10. Baskı*, s. 732; Yine Soyaslan belgenin tanımını “*bir şahıs tarafından yazıldığı anlaşılan, bazı olguları ortaya koyan irade açıklaması*” olarak ifade etmiştir. Bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara 2012, s.489; Gündüz/Gültaş da belgeyi “*irade bildiriminde bulunulan ya da yazıyı onaylayan veya düzenleyen kişi ya da makamın yazı içeriğinden veya altındaki imza ile belirlenebildiği, hukuki varlığı ve hukuki değeri bulunan, bir hakkın doğumuna, hukuki ilişki ya da olayın kanıtlanmasına yarayan taşınabilen şey üzerine yazılmış yazıdır.*” şeklinde tanımlamıştır., Bkz. Remzi Gündüz/Veysel Gültaş, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile 213 Sayılı Vergi usul Kanununda Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik Suçları*, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, 2013, s. 20.

⁷⁶ Bakıcı/Yalvaç, s. 693.

⁷⁷ Bakıcı/Yalvaç, s. 693.

⁷⁸ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 72.

Suçun konusu resmi belgedir.

Belge, eski dilimizdeki “evrak” kelimesi karşılığında kullanılmakta olup, yazılı kağıt anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, yazılı kağıt niteliğinde olmayan şey, ispat kuvveti ne olursa olsun, belge niteliği taşımamaktadır.

Kağıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir.

Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt, belge niteliği taşımaz. Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir.

Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira, imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır.

Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır.

Bir belgeden söz edebilmek için, kağıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade etmesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.

Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin

olması hâlinde dahi, resmi belge vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır.

Ayrıca belirtmelidir ki, her ne kadar, belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kağıdın varlığı gerekli ise de; bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kağıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla, araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmek gerekir...” şeklindedir. Gerekeçedeki açıklamalar doğrultusunda belgenin unsurlarını ayrı ayrı değerlendireceğiz.

a) Yazılılık Unsuru

Yazı, “düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi” olarak tanımlanmaktadır.⁷⁹ Bu bakımdan yazı “irade beyanı veya açıklamasının, bunu tespite elverişli araç ve harflerle ifade olunmasıdır” şeklinde izah edilebilir.⁸⁰ Dolayısıyla yazıdan maksadın bir keyfiyetin harfler vasıtasıyla tespit edilmesi olduğu söylenebilir.⁸¹ Yazı kalem, bilgisayar, daktilo veya çeşitli makinelerle yazılabilir.⁸² Ayrıca yazının hangi dilde yazılmış olduğunun bir önemi bulunmamaktadır.⁸³

Yazının kolay veya zor silinebilir yahut silinemez olmasının da belge niteliğine etkisi yoktur.⁸⁴ Yazının anlaşılabilir olması gerekir. Okunma şeklinin bir önemi yoktur. Kör alfabesine göre okunabileceği gibi gözle okunabilir olması arasında bir fark bulunmamaktadır. Ancak yazının bir anlamı yoksa yani birbiri ardına yazılan harfler bir anlam ihtiva etmiyorsa yahut yazı hiçbir dilden değilse veya şifreli olup çözülemiyorsa artık bu yazı belge niteliği taşımayacaktır. Fakat şifre yahut işaretler

⁷⁹ Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, 27/08/2014.

⁸⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 74.

⁸¹ Hakkı Demirel, *Türk Ceza Kanununun Evrakta Sahtekarlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerin Sistematik İzahı Üzerine Bir Deneme*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, Sayı 1-2,1956, s. 32.

⁸² Sahir Erman, *Sahtekârlık Suçları*, 3. Baskı, İstanbul, 1981, s.307; Soyaslan, s. 489.

⁸³ Tezcan/Erdem/Önok, s. 691.

⁸⁴ Bakıcı/Yalvaç s.6 93.

taraflar arasında anlaşılabilir nitelikte ise bunlar da belge olarak kabul edilebilir. Bu bakımdan yazıda alfabe kullanılmış olması şart değildir.⁸⁵

Yazının belge olarak kabul edilebilmesi için, kâğıt, bez, metal levha⁸⁶, deri gibi taşınabilir bir eşya üzerine yazılması gereklidir. Yazının yer aldığı nesnenin taşınabilir olması gerektiğinden binaların duvarlarına, arabalara, tren vagonlarına ve benzeri alanlara yazılan yazılar belge niteliği taşımaz. Yazının hayal ürünü bir isim taşınması veya gerçek kişinin adı yazılıp onun yerine sahte olarak imzalanması halinde de yazının belge olarak kabul edilmesi gerekir.⁸⁷ Bunun yanı sıra fotoğraf ve film gibi vasıtalar insan düşüncesini ifade edebilirler ve yazıdan daha ikna edici olmalarına rağmen ceza hukukuna göre belge niteliğinde değildirler.⁸⁸

Bazı durumlarda kanunun özel nitelikler aradığı şartlarda belgenin buna göre tanzim edilmesi gerekir. Örneğin yazının belge niteliği taşınması için el ürünü yahut makine aracılığıyla yazılmış olması arasında fark bulunmazken el yazılı vasiyetnamelerin Medeni Kanun gereğince murisin eli ürünü olması gerekir.⁸⁹ Yine yazının imzalı olması genel olarak belge niteliği için şart değilken kambiyo senetlerinde keşidecinin imzasının bulunmaması belgenin hukuken geçerli bir belge niteliğinde olmasını engeller. Dolayısıyla yasalar gereği belli şekillerde yapılması

⁸⁵ Bakıcı/Yalvaç, s. 694; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler s. 575; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s.75; Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 307.

⁸⁶ “Resmi evrakta sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden, bir olayı kanıtlamaya yarayan, üzerinde yazıların bulunduğu nesne olduğu, 5237 sayılı TCK'nun 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kağıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceğinin vurgulanması karşısında, sahte plaka oluşturulması ve bu plakanın bilerek kullanılması fiillerinin 5237 sayılı TCK'nun 204/1. maddesine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılı sonucunda mühürde sahtecilik suçundan hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD. 07.01.2015 tarih, 2013/2379 E., 2015/164 K., UYAP İçtihat Programı.

Benzer, “Olay tarihinde ele geçirilen sahte tescil belgeleri ile plakaların TCK.nun 204/1. maddesi kapsamında resmi belge niteliğinde bulunduğu, tescil belgeleri ve plakalar üzerindeki mühürlerin resmi belgenin zorunlu unsuru olup fikri içtima kuralları gereğince sadece resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğinin kabulünde zorunluluk bulunup ayrıca mühürde sahtecilik suçundan ceza verilemeyeceği...” Yarg. 11. CD. 30.04.2014 tarih, 2012/26687 E, 2014/8474 K., UYAP İçtihat programı.

⁸⁷ Bakıcı/Yalvaç, s. 695; Necati Meran, *Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik Malvarlığı Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar*, 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 412.

⁸⁸ Faruk Erem/Nevzat Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 6. Baskı, Ankara, 1994, s.252.

⁸⁹ Erman, Sahtecilik Cürümleri, s.289.

gerekli hukuki işlemler, bu şekil şartlarına uyulmadığında geçerli olmadıklarından, şekil şartlarına uyulmadan hazırlanan bu nevi sahte sözleşmeler, parmak izi basılmış bonolar gibi belgeler aldatma niteliğine haiz olmayacak ve geçerli belge vasfı taşımayacaklardır.⁹⁰

Resmi belgeler bakımından da belgenin, ait olduğu kurumun özel kâğıdına yahut aidiyetini gösterir şekilde başlık, tarih, ilgili memurun adı-soyadı, imzası ve kurumun mührünü gösterecek şekilde hazırlanması gerekir. Bu özellikleri taşımayan yazılar resmi belge niteliğinde olmadıklarından aldatma kabiliyetine de haiz değillerdir.⁹¹

Belgede sahtecilik suçları bakımından tasdik edilmiş kopyalar, örnekler ve fotokopilerin belge olup olmadıkları hususu önem taşımaktadır.

Basit bir kopya, bir diğer ifadeyle orijinalinden yazmak suretiyle oluşturulan metinler ceza hukuku ittılarda belge niteliğinde değildir. Bu yazılar sadece asıl metnin muhtevası ve orijinal kaydı hakkında bilgi verirler. Dolayısıyla bu yazılar üzerinde yapılan değişiklikler bakımından faile sorumluluk yüklenemez.⁹²

Tasdik edilmiş kopyada, orijinal metine sadık kalındığı hususu bir kamu görevlisi yahut kopya eden tarafından garanti edildiğinden, tasdikli kopya metinler kamunun güven duyduğu belge niteliğini taşıyacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus metnin kopya edilmesi ile değil tasdik ile “belge” niteliği

⁹⁰ Bakıcı/Yalvaç, s. 698. Yargıtay 11. CD. 18.06.2012 tarih, 2009/7577 Esas, 2012/11830 Karar sayılı ilamıyla; “Şahinbey Vergi Dairesi’nde memur olan sanığın, suç tarihinde kendisine ait şifresi ile kurum sitesine girerek mükellef olan Otomato Otomasyon San. Tic. Ltd. Şti. adına 23.08.2000 tarihli 5 adet tahakkuk fişini iptal edip yerlerine 4 adet düşük tutarlı tahakkuk fişi girişi yapıp, 1 adet tahakkuk fişini de bilgisayara da girmemek suretiyle adı geçen şirketin 11.446 TL eksik vergi ödemesini sağlamak şeklinde gerçekleşen eyleminin sadece çalıştığı kurumun otomasyon sisteminde kayıtlı verilere yönelik olduğu, üzerinde sahtecilik yapılan ve tamamen sahte olarak oluşturulan herhangi bir belgenin bulunmadığının anlaşılması nedeniyle suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK’nın 525/b-1, (5237 sayılı TCK’nın 244/2-4) maddesinde düzenlenen “bilşim” suçunu oluşturacağı gözetilmeksizin, suç vasfında yanılğı sonucu 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi...” şeklinde karar vermiştir. Bu durumda Yargıtay da belgeden bahsedebilmek için maddi alemde somut varlığı bulunan taşınabilir eşyanın bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Yargıtay kararı için Bkz. Gündüz/Gültaş, s. 92.

⁹¹ Bakıcı/Yalvaç, s. 699.

⁹² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.576

kazanmasıdır.⁹³ Resmi olarak tasdik edilmiş kopya, muhtevası itibariyle hileli işlemlere muhatap olmuşsa resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olur.⁹⁴

Bir belgenin karbon kopyası da belge olarak kabul edilir. Aynı şekilde birden fazla belgenin teknik imkânlarla oluşturulması halinde de her bir kopya belge niteliğini taşır.⁹⁵

Fotokopi metinlerin ise hukuki ilişkilerde orijinal metni temsil ediyor olmalarına rağmen çoğunlukla belge niteliğinde olmadıkları kabul edilmiştir.⁹⁶

Yargıtay da verdiği birçok kararda fotokopi metinlerin hukuki sonuç doğurmadığından belgede sahtecilik suçlarını oluşturmayacağına hükmetmiştir.⁹⁷

b) İçerik Unsuru

Bir metnin belge olarak kabul edilebilmesi için yazılılık unsurunun yanı sıra anlaşılabilir ve hukuken anlam ihtiva eden bir içeriğe de sahip olması gerekir. Nitekim resmi belgede sahtecilik suçunu düzenleyen TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde belgenin anlaşılabilir olması açısından; "Kâğıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir" denilmiştir. Yine bu anlaşılabilir içeriğin aynı zamanda "hukuken anlamlı"

⁹³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 78.

⁹⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 577.

⁹⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 577.

⁹⁶ V.Özer Özbek/M. Nihat Kanbur/ Koray Doğan/ Pınar Bacaksız/ İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 5. Baskı, Ankara, 2013, s. 769.

⁹⁷ "Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgenin hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldatıcılık yeteneği bulunmadığı, getirilerek dosya içine alınan suça konu lise diploması üzerinde Dairemizce yapılan gözlemlerde, belgenin onaysız fotokopiden ibaret olması nedeniyle aldatma kabiliyetinin bulunmadığı anlaşılacakla, resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden sanıkların beraati yerine yazılı şekilde hüküm kurulması," Yarg. 11. CD., 22.01.2015 tarih, 2015/261 E.,2015/933 K., UYAP İctihat programı.

Benzer; "Sanığın yolda bulduğu başka bir şahsa ait nüfus cüzdanının fotokopisini çektirerek kendi fotoğrafını yapıştırıp adı soyadı bölümüne de şikayetçinin adı ve soyadını yazdıktan sonra tekrar fotokopi çektilirip kimlik olarak kullandığının anlaşılmasına göre suça konu fotokopinin onaylı olmaması nedeniyle hukuki sonuç doğuracak nitelikte belge kabul edilemeyeceği cihetle işgal kabiliyetine haiz bulunmadığı gözetilmeden mahkumiyetine karar verilmesi..." Yarg. 11. CD. 15/11/2006 tarih, 5939/9131 sayılı kararı, Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, 5237 Sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, Ankara, 2008, s. 721.

bir içerik olması gerektiği kanun gerekçesinde, “Kâğıt üzerindeki yazının içeriğinin hukuki bir kıymet taşıması, hukuki bir hüküm ifade etmesi, hukuki bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir”⁹⁸ şeklinde ifade edilmiştir.⁹⁹ Bu nedenle yok hükmünde olan açıklamalar belgeye konu olamaz.¹⁰⁰

Belgenin asıl işlevi, hukuki faaliyetlerde kanıtlamaya hizmet etmektir.¹⁰¹ Bu doğrultuda yazının kanıtını oluşturduğu olayın hukuk düzeni ile ilgili olması, hukuksal bir önem ve yetkiye sahip olup hukuki sonuçlar doğurması gerekmektedir.¹⁰² Şayet yazı hukuken hüküm ifade edecek kifayette ise ve yapılan

⁹⁸ Yargıtay 11. CD., 11.07.2011 tarih, 2011/5886 E., 2011/7488 K. sayılı ilamında; “Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için sahte belgenin usulüne uygun biçimde düzenlenmesi, buna göre de belgeyi düzenleyen kurumun ismi, kaşesi, mühür ve yetkili memurun imzası gibi bulunması zorunlu olan öğeleri içermesi yanında hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması da gerekmektedir.

Istanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü Anadolu 2. Bölge Müdür Yardımcılığına bağlı Adalar Mezarlıklarında koruculuk görevi yapan sanığın, katılanlara "... eğer bu belgeleri almazsanız mezarlarınız yıkılacak..", veya "mezarlıktan yararlanmak istiyorsanız mezarlık kullanım belgesi almak zorundasınız, almazsanız mezarlıktan istifade edemezsiniz..." gibi hileli sözler söyleyerek onları kandırarak "mezar yeri kullanım belgesi" almaları konusunda ikna ettiği ve suç tarihlerinden önceki yıllarda kullanılan ancak daha sonra seri numaralı ve güvenlik kodu içerecek şekilde yenileri basıldığı için bir süredir kullanımda olmayan "mezar yeri kullanım belgelerini" bir şekilde ele geçirip bunları sahte olarak düzenleyerek katılanlara verdiği, onlardan aldığı paralar karşılığında da, yine önceki yıllarda kullanılan ancak yenileri basıldığı için kullanımdan kaldırılmış olan "tahsildar makbuzlarını" el yazısı ile düzenleyip katılanlara vermek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçlarının işlediğinin iddia ve kabul olunması karşısında; gerçeğin kuşkuya yer vermeyecek şekilde belirlenmesi amacıyla sanık tarafından düzenlenen ve sahte olduğundan kuşku bulunmayan suça konu mezar yeri kullanım belgelerinin hukuksal sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olup olmadığının ve buna göre somut olayda sahtecilik suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığının tespiti için, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğünden, vatandaşların mezar yeri kullanım belgesi almasına dair prosedürünün ne şekilde olduğu, bu belgelerin kayıtlarının tutulduğu "sicil" ya da "kütük" gibi bir kaydının bulunup bulunmadığı, defin sırasında mezar yeri kullanım belgesinin ibrazının gerekip gerekmediği, gerekiyorsa kime ibraz edildiği ve ibraz edilen belgenin sicil ya da kütükte kaydının bulunup bulunmadığının mutaden kontrol edilip edilmediği, mezar yeri kullanma belgesi bulunmayan müteveffaların özellikle Adalar Mezarlığına defininin mümkün olup olmadığı, mezar yeri kullanım belgesinin basımına hangi merciin, neye göre karar verdiği hususlarının araştırılmasından sonra, sahte olarak düzenlenen suça konu mezar yeri kullanım belgelerinin hukuksal sonuç doğurmaya elverişli olup olmadığı ve buna göre resmi belgede sahtecilik suçunun unsurlarının oluşup oluşmadığı tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, eksik soruşturma yazılı şekilde karar verilmesi,..." demek suretiyle bu hususa dikkat çekmiştir. UYAP İçtihat Programı.

⁹⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 579.

¹⁰⁰ Tezcan/Erdem/Önok, s. 734.

¹⁰¹ Erem/Toroslu, s.254.

¹⁰² Malkoç İsmail/Mahmut Güler , *Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler-3*, Ankara, 1999, s.2495; Çetin/Malkoç, s.132.

eklemelerle bu hukuki işlemlerin içeriği değiştirilmiş bulunuyorsa o halde eylem belgede sahteciliktir.¹⁰³

Belgenin hukuki içeriği, bir olayın veya irade beyanının açıklanması şeklinde olmalıdır.¹⁰⁴ Buna göre de belgelerin nakledici yahut beyan edici olmak üzere iki şekli olduğu söylenebilir.¹⁰⁵ Her iki halde de içeriğin hukuki bir kıymet taşıması, hukuki bir hüküm ifade etmesi ve hukuki bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir. Bu durum belgenin ispat fonksiyonunu oluşturur. Bunun yanı sıra hiçbir hukuki değeri olmayan bir olayı kanıtlayan yazı, hukuki anlamda delil olamaz ve belge sıfatını kazanamaz. Bu tip bir yazı toplumun hukuki hayatını ilgilendirmediği için bunların doğruluğuna herkesin güvenmesi de söz konusu olmayacak ve dolayısıyla bu gibi yazılar üzerindeki sahtecilik eylemleri de kamunun güvenini sarsıcı nitelik taşımayacaktır.¹⁰⁶

Bu düşünceden hareketle, belgenin bir ispat aracı olarak kullanılabilmesi için; “hukuken önem taşıyan bir içeriğe sahip olması, bir irade beyanını bildirmesi veya açıklaması veya bir şeyin gerçekliğini veya doğruluğunu ortaya koyması yani belgelemesi” gerekir denilebilir.¹⁰⁷

Belge, kendi dışındaki gerçeği ispatlamalı, içerdiği irade beyanı, bir hakikatin ortaya çıkarılmasında kullanılabilmelidir. Bir başka ifadeyle açıklanan bu irade beyanına bakarak gerçek algılanabilmelidir.¹⁰⁸ Dolayısıyla hukuk düzenimiz bakımından sadece delil değerine sahip olan yazıların belge olarak kabul edilmesi gerektiği ve ancak bu nitelikteki yazılara karşı kamu güveninin söz konusu olduğu, dolayısıyla bunlara karşı işlenecek sahtecilik eylemlerinin kamu güvenini ihlal edeceği kabul edilmektedir.¹⁰⁹

¹⁰³ Faruk EREM, *Açığa İmzanın kötüye Kullanılması*, Yargıtay Dergisi, Sayı.4,1983,s.498.

¹⁰⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s. 734; Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 309.

¹⁰⁵ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Ankara, 2007, s. 222.

¹⁰⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 755.

¹⁰⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 316.

¹⁰⁸ Gökçen, Belgede sahtecilik Suçları, s. 87.

¹⁰⁹ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 316; Üstüner, s.19.

İspat gücüne sahip olmayan yazılar belge unsuru taşımadıkları ve zarar olasılıkları bulunmadığı için bunlar üzerinde yapılacak değişiklikler veya sahtecilikler belgede sahtecilik suçunun oluşumuna sebebiyet vermeyecektir. Belgenin suç konusu olabilmesi için ispat gücü bulunması gerektiği hususu birçok Yargıtay kararında da vurgulanmış tanzim ve tevdi ile hukuki sonuç doğurmaları mümkün olmayan belgelere dayanılarak sanığın mahkûm edilmesinin isabetli olmadığı belirtilmiştir.¹¹⁰

Belgenin yansıttığı açıklamaların delil gücüne sahip olması nedeniyle onaysız bir suret belgenin güvence ve ispat işlevlerini karşılamadığı için suret üzerinde yapılan sahtecilikler bu suçun oluşumuna sebebiyet vermez.¹¹¹

Nitekim Yargıtay bir ilamında; "21.04.2009 tarihli olay tutanağında sanık tarafından suça konu belgelerin fotokopilerinin ibraz edilmesi, asıllarının bulunmaması nedeniyle sahteliğinden şüphelenilerek Şanlıurfa Valiliği Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü'nün telefonla aranması üzerine belgelerin kayıtlarda yer almadığının ve sahteliğinin anlaşıldığının belirtilmesine rağmen, 02.09.2010 tarihli bilirkişi raporunda suça konu belge asılları incelenmiş gibi rapor düzenlenmesi karşısında; belgelerde sahtecilik suçlarında belgenin aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığını belirlemek görevi mahkemeye ait olduğu cihetle, suça konu Şanlıurfa Valiliği Yolcu Taşımacılığı Yetki Belgesi ile taşıt kartının getirtilerek duruşmada incelenip özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, aldatma yeteneklerinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi, denetime olanak verecek biçimde asıllarının dosya içerisine konulması, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere suça konu belgelerin onaysız fotokopiden ibaret olmaları halinde suret belge özelliği taşımayacakları, hukuki

¹¹⁰ Üstüner, s. 19. Yargıtay CGK. 5.11.1990 tarihli ve 6-246/263 sayılı bir kararında: "Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için o belgenin doğrudan hukuki sonuç doğurucu nitelikte olması gerekir. Belediyenin yeterli görüp işleme koymadığı ve içeriğinin gerçeğe uygunluğunu araştırdığı belgenin belediyeye verilmesiyle hemen hukuki sonuç doğurmadığı açıktır. Saptanan bu durum ve uygulamaya göre tanzim ve tevdi ile hukuki sonuç doğurmaları olanaksız olan bu belgelere dayanılarak sanığın mahkumiyetine karar verilmesinde isabet yoktur." denilmiştir, Bkz. Üstüner dn: 79.

¹¹¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 735.

sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmayacakları ve aldatıcılık yeteneklerinin bulunmayacağı gözönünde bulundurularak, suça konu belgelerin asıllarının bulunup bulunmadığı tespit edilip, sonucuna göre aldatma yeteneğinin değerlendirilerek sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde karar verilmesi”,¹¹² şeklinde karar vermek suretiyle onaysız suret ve fotokopilerin delil gücüne sahip olmamaları nedeniyle kamu güvenine haiz olmadıklarından sahtecilik suçunun oluşmayacağını ortaya koymuştur.

Burada bir hususu daha açıklamakta fayda vardır. Şöyle ki, doktrinde hakim fikre göre yoklukla sakat işlemler hukuki netice doğurmaya elverişli olmadıklarından doküman ve belge niteliği taşımazken, nisbi butlan halinde işlemler doküman yahut belge niteliğini sürdürmeye devam ederler.¹¹³ Burada yazının belge olarak kabulü için hukuki bir kıymet taşımasının ve hukuki bir hüküm ifade etmesinin gerekli olması, hukuken yok hükmünde olan bir işleme dayanak yazının da yok hükmünde olmasını sonuç olarak ortaya çıkarmıştır.

Nisbi butlan da ise, bir sakatlık söz konusu olup belgenin feshi ile geçersizliği için bir işlem yapılması gerektiğinden, bu fesih işlemi yapılmıyaya kadar yani işlem geçersiz kılınıncaya dek hüküm ihtiva ettiğinden, belge üzerinde sahtecilik suçu işlenebilecektir.¹¹⁴

Ayrıca belgeler düzenlendiği zaman ispat vasıtası niteliği taşıdıkları gibi sonradan da ispat vasıtası olarak değer kazanabilirler.¹¹⁵

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun “*Hukuki sonuç doğurması bakımından bir hakkı tespit etmese bile belirli bir olayı ispata yarayan özel mektuplar ve özellikle aşk mektuplarının özel evrak kavramına dahil bulunduğundan kuşku yoktur. Böyle bir mektup boşanma davasında tazminat veya nafaka davasında*

¹¹² Yarg. 11. CD., 07.01.2015, 2013/2471 E., 2015/122 K., UYAP İçtihat programı.

¹¹³ Soyaslan, s. 492.

¹¹⁴ İsmail MALKOÇ, 2004 *Değişikliği ve İçtihatlarıyla Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2004, s. 847

¹¹⁵ Ercüment AKIŞ, *Resmi Evrak ve Sahtecilik*, Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, C.2,S.5, Temmuz 1997, s.5.

yahut babalık davasında iddiaya dayanak teşkil edebilecek nitelikte olabileceği gibi ceza davasında da delil olabilir.” şeklindeki kararı bu hususu açıklar niteliktedir.¹¹⁶

c) Düzenleyicinin Belirli Olması Unsuru

Belgenin zorunlu unsurlarından bir diğeri de düzenleyicisinin belli olmasıdır. Bu unsur resmi belgede sahteciliği hüküm altına alan TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde; “yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir, ancak bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt, belge niteliği taşımaz. Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir.”¹¹⁷ şeklindeki ifadeden anlaşılmaktadır.

Düzenleyeni belli olmayan bir yazı hukuki açıdan bir hüküm ifade etmediğinden belge olarak nitelendirilemez.¹¹⁸ Bu itibarla yazıyı düzenleyen yazının metninden anlaşılması gerekir¹¹⁹ ve anonim bir yazı belge değildir.¹²⁰ Burada dikkat edilmesi gereken husus, bir yazı kimin yazdığını bilmekten maksadın fiilen yazanın değil, kim adına düzenlendiğinin bilinmesi anlamına gelmektedir.¹²¹ Buradan hareketle gerçek veya hayali bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt yahut diğer metinler belge olarak nitelendirilemezler.¹²² Bir başka ifadeyle yazının altındaki imzanın kime ait olduğunun bilinebilir olması demek, o imzanın her zaman gerçek olması gerektiği anlamına gelmez. Bu bakımdan, bir şahsın kendisine ait olmayan bir isim ve imza ile bir belgeyi imzalaması halinde, bu ismin gerçekte mevcut bir kişiye ait olması ile tamamen hayali veya uydurma bir isim yahut

¹¹⁶ Çetin/Malkoç, s. 130.

¹¹⁷ Gerekçe için bkz. İzzet Özgenç, s. 938.

¹¹⁸ Tezcan/Erdem/Önok, s. 675.

¹¹⁹ Erman/Özek, s.323; Abdullah Pulat Gözübüyük, Türk Ceza Kanunu Şerhli, s.278 ; Abdullah Pulat Gözübüyük, *Belgelerde Sahtecilik Cürümleri*, Adalet Dergisi, Sayı.2, 1970, s.77.

¹²⁰ Üstüner, s. 16.

¹²¹ Artuk/Gökçen/Yenidüya, s. 583.

¹²² Üstüner, s. 16.

imzadan ibaret bulunması arasında sahtecilik suçunun oluşumu bakımından bir fark yoktur.¹²³

Belgeyi düzenleyen her zaman onu maddeten yazan değildir. Belgeyi fiilen ve maddeten ortaya çıkaran bir daktilograf veya sekreter olabilir. Ancak belge onun adına düzenlendiği şahsa aittir.¹²⁴ Bu açıdan irade beyanında bulunan ve gerçeği onaylayan şahıs belgenin düzenleyicisidir denilebilir. Belgenin içeriği yani irade beyanı bir şahsa veya belirli bir makama izafe edilerek belgenin düzenleyicisi ferden tayin edilmiş olur.¹²⁵ Şayet bir şahsa yahut makama izafe edilerek düzenleyici belirlenemiyorsa böyle bir yazı belge sayılmaz.¹²⁶

Yazı gerçek bir kişi tarafından düzenlenebileceği gibi tüzel kişiler tarafından da usulüne uygun olarak düzenlenebilir. Bu halde de yazı belge niteliğini kazanacaktır.¹²⁷

Belgenin kimin tarafından düzenlendiği yazının içeriğinden belirlenebileceği¹²⁸ gibi imzadan da anlaşılabilir.¹²⁹

İmza, “yazılı bir irade açıklamasının kendisine ait olduğunu ifade etmek amacıyla bir kimsenin ismi için kullandığı özel biçimdeki çizgi ve harflerden kurulu işarettir.”¹³⁰

Kural olarak belgenin altına kim imza atıyorsa belgenin düzenleyicisi de o dur.¹³¹ Dolayısıyla uygulamada belgenin düzenleyicisi çok defa altına atılan imzadan anlaşılır.¹³²

¹²³ Erman, Sahtecilik Cürümleri s. 293; Sahir Erman, *Sahtekârlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku III*, Yeniden yazılmış Dördüncü Bası, İstanbul, 1981, s. 294.

¹²⁴ Soyaslan s. 490.

¹²⁵ Erman, Sahtecilik Cürümleri, s. 292.

¹²⁶ Aydil, s. 39.

¹²⁷ Çetin/Malkoç, s. 132.

¹²⁸ Soyaslan, s. 490.

¹²⁹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 88.

¹³⁰ Bkz. Yarg. 11. CD., 17.10.2007, 9022/6789; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 581.

¹³¹ Erem/Toroslu, 6. Baskı, s. 252.

Yazının özelliği sebebiyle imzalanması gerekmeyen hallerde imzalanmayan yazılar da belge niteliğini ihtiva ederler. Örneğin tiyatro ve eşya piyangosu biletleri, tekel bandrolleri gibi.¹³³

Yazının bir kimse tarafından elle yazılmasına rağmen altında imza bulunmaması durumunda bir belgenin varlığından söz etmek mümkün değildir. Zira elle yazılmış olması yazıyı kaleme alanın yazıdaki iradeye sahip olduğunu her zaman göstermez. Yargıtay da suça konu sahte olarak düzenlenen işe giriş bildirgesinin sigortalılar tarafından imzalanmadığını ve bu itibarla hukuken geçerli olmadığını kararlarında vurgulamıştır.¹³⁴

Bazı durumlarda ise imza belgenin geçerliliği için şart olarak konulmuştur. Bu hallerde belgenin bir bölümünü imza oluşturur.¹³⁵ Bu husus madde gerekçesinde;

¹³² Üstüner, s. 16. “Dosya arasında fotokopisi bulunan geçici alındı tutanağının Anbar Bş. Memuru kısmındaki M.M'nin imzasının bulunmaması, Türkiye Taş Kömürü Genel Müdürlüğüne düzenlenen “Kamyonlarla gelen maden direklerinin müessese stok sahalarında teslim alınma şekil ve usulleri” içerikli evrakın 3. maddesinde geçici teslim belgesinin direk servisi şefi veya memuru tarafından düzenleneceğinin ve yine meydan ve çevre işçisinin yetki, görev ve sorumluluklarını düzenleyen belge içeriğine göre; meydan ve çevre işçisinin maden direklerini boşaltmak, taşımak, araçlara yüklemek, kullanma yerlerine indirmek ve tasnif etmek ile sınırlı yetkisinin bulunması, tanık M.M'nin direklerin indirildiği iddia olunan cumartesi gününü takip eden ilk iş gününde malzemeleri görmek istemesi ve bulunmadığı tespit edilince belgeyi imzalamaması karşısında; suça konu belgenin direk harmanında şef olan M.M'nin imzası olmadan ne şekilde hukuki sonuç doğurduğu ve suçun konusunu oluşturan geçici alındı tutanağının düzenlenmesinden sonra, bu tutanakta belirtilen emvalin stok sahasına girerek görevlilerce yeniden sayıma alınacağına anlaşılmaya göre, belgenin aldatma kabiliyetinin ne şekilde oluştuğu kararda açıklanıp tartışılmadan eksik inceleme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi, yasaya aykırı,” Yarg. 11. CD., 20.01.2015 tarih, 2013/12284E.,2015/833 K., UYAP içtihat programı.

¹³³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 581.

¹³⁴ Üstüner, s. 16, Yargıtay CGK 09.03.1987 tarihli ve 601/16 sayılı ilamında; “Uyuşmazlık konusu olan “işe giriş beyannamesi”nde sigortalının imzasının bulunmamasının, bildirgenin ceza hukuku açısından geçersiz sayılmasına neden olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 9. maddesinde “işveren çalıştırdığı sigortalının örneği kurumca hazırlanacak bildirelerle en geç bir ay içinde kuruma bildirmeye mecburdur” hükmü yer almaktadır. Görüldüğü üzere maddede anılan bildirgenin herhangi bir suretle değil “örneği kurumca hazırlanan bildirelerle” yapılması öngörülmüştür. Bu bildire Sosyal Sigortalar Tüzüğü'nün 10. maddesinde “işe giriş bildirgesi” olarak adlandırılmıştır. Bu örneklerde yer alan bildirelerden “sigortalıya ait olanlar sigortalıca, işverene ait olanlar da işverence imzalarıyla belgelendirilir” hususuna da yer verilmiştir. Kanun koyucu sigortalının bildirilmesini belirli bir şekle ve usule tabi tutmuş, şekle uymayan bildiriye sigortalının işe girdiğini bildiren bir işlem olarak kabul etmemiştir. Suça konu sahte olarak düzenlenen işe giriş bildirgesinin sigortalılar tarafından imzalanmadığı bu itibarla hukuken geçerli olmadığı saptanmıştır...” şeklinde bir karar vererek imzanın belgenin geçerliliği bakımından önemini vurgulamıştır. Karar için Bkz. Üstüner, s. 16, dn: 68.

¹³⁵ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 89.

“bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira, imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır” şeklinde açıklanmıştır.

İmzanın, yazının geçerliliği için şart koşulması hallerinde imza bulunmayan yazı geçerli belge sayılmayacağından, bu tip metinler üzerindeki sahtecilikler de belgede sahteciliğe konu olamayacaktır. Öyle ki, belgenin birden fazla kişi tarafından imzalanma zorunluluğu olduğu halde bu imzalardan birinin eksikliği durumunda da, nesne yahut metin, belge sayılmayacaktır.¹³⁶ Dolayısıyla imzanın ilgili belge için zorunlu görüldüğü hallerde elle atılmış bir imzanın varlığı, belge hüviyetinin kazanılması bakımından da zorunlu bir unsurdur. Örneğin özel hukukta, hukuk usulü bakımından senetlerin paraf edilmesi yeterli olmayıp, imzalanmış olması da gerekir. Bu doğrultuda imzasız belge ikrar edilse dahi, senet olarak kabul edilmemekte, koşulları varsa yalnızca yazılı delil başlangıcı olarak sayılmaktadır.¹³⁷

Belgenin düzenleyicisinin kimliğini bildiren imza kural olarak elle atılır.¹³⁸ Elle imzanın istisnası olarak mevzuatta hüküm bulunması halinde işaret yahut mekanik (elektronik) imza ile atılması da mümkündür.¹³⁹ Bunun yanı sıra elle atılan imzanın okunabilir nitelik taşıması şart olamamakla birlikte kişiye ait olduğunun anlaşılması gerekir. Bu doğrultuda rumuzlar, soy isim kısaltmaları, bir kişinin vasfını belirten işaretler de geçerli imzayı oluşturur.¹⁴⁰

5070 sayılı Elektronik İmza Kanununda da elle imzanın istisnası niteliğindeki elektronik imzanın hukuki ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esaslar

¹³⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 581.

¹³⁷ Üstüner, s. 18.

¹³⁸ Erman, *Sahtekârlık Suçları*, s. 308.

¹³⁹ Erman, *Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III*, s. 293.

¹⁴⁰ Süleyman Ruhi AYDEMİR, *Evrakta Sahtekarlık Suçları*, *Mevzuat Dergisi*, Y.6, S:69, Eylül 2003, s. 1.

düzenlenmiştir.¹⁴¹ Elektronik imzanın elle atılan imza ile aynı hukuki sonuçları doğurabilmesi için güvenli elektronik imza ile kullanılması gerekir.¹⁴²

Resmi belgeler kamu görevlisinin imzası ile tamamlanıp resmi kimlik kazandıklarından, bu belgelerin içeriğinden hangi kurum tarafından düzenlendiği anlaşılrsa dahi yetkili kamu görevlisinin imzasını taşımayan resmi belge kural olarak hiçbir hukuki değer taşımaz.¹⁴³

3. Belge Çeşitleri

765 sayılı ve 5237 sayılı TCK'da bütün yabancı kanunlarda olduğu gibi resmi evraklardaki sahteciliklerle özel yazılardaki sahtecilikler arasında, gerek suçun unsurları ve gerek verilecek ceza bakımından fark gözetilmiş ve bu iki çeşit sahtecilik ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu ayrımın gerekçelerini evrak kavramında aramak gerekir.¹⁴⁴

Evrak, esas itibariyle hukuki hüküm ifade eden bir olayı ispata yarayan bir yazı olduğuna göre, evrakın başlıca unsuru da ispat kabiliyetidir denilebilir. İspat yeteneği kavramında, bu kabiliyetin az veya çok kuvvetli olması kavramı da saklıdır. Özel hukuk anlamında hukuki hüküm ifade eden ve bir olayın delili olabilen bütün evrakların ispat kuvveti aynı derecede önemli kabul edilmemiştir. Nitekim resmi sicil ve senetleri aksi sabit olana kadar geçerli sayan medeni hukukla, imzası inkâr edilmeyen senetleri delil sayan usul hukuku bu farkı açıkça belirtmiştir.¹⁴⁵ Bu doğrultuda ceza hukuku anlamında da belgelerin ispat kabiliyeti bakımından taşıdıkları öneme göre bir tasnifleme yapılmıştır.

Resmi evrakların ispat kabiliyetlerinin daha yüksek olması nedeniyle bu evrakların doğruluğuna ve geçerliliğine kamunun güveni daha yüksektir. Dolayısıyla

¹⁴¹ İnci Biçkin, *Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler*, Yargıtay Dergisi, C.:30, S.:3, Temmuz 2004, s. 351.

¹⁴² Gökçen Belgede Sahtecilik Suçları, s. 91.

¹⁴³ Erman/Özek, s. 318.

¹⁴⁴ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .328; Sahir Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir*, <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/4/1/sahirerman.pdf>, s. 127, 05/11/2014.

¹⁴⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .328.

bu gibi evraklarda yapılan sahtecilikler de kamunun güvenini daha fazla sarsıcı nitelik taşırlar.¹⁴⁶ Nitekim resmi evrakın vücuda getirilmesinin şartlarını ve bu evrakı düzenleyebilecek olan kişiyi devlet belirlediğinden bu tip evrakların geçerliliğine olan kamu güveni daha fazladır. Öyle ki, resmi bir memurun yazısını taklit etmek ve yazıyı bozmak için daha büyük bir cüret göstermek gerekir. Tüm bu sebepler de taşıdığı ispat kabiliyeti, resmi evrakların geçerliliğine olan güvenin daha yüksek olmasını ortaya çıkarmıştır.¹⁴⁷

Buna karşılık özel belgelerin geçerliliğine olan güven bu kadar kesin değildir. Toplum hayatı icabı bu yazıların doğru olduğuna güvenmek gerekmekte ise de, bunların ispat kabiliyetleri yazı veya imzanın inkâr edilmemesine bağlı olduğu için bu belgelerin geçerliliğine olan kamu güveni resmi evraklarda olduğu kadar değildir.¹⁴⁸

Bu gerekçelerle ceza kanunumuz resmi belgelerde sahteciliklerle özel belgede sahtecilikler arasında gerek suçun işleniş şekli gerek ceza miktarı bakımından fark gözetmiştir.¹⁴⁹

5237 sayılı ceza kanunumuz da 765 sayılı yasada olduğu gibi, resmi evrakların her durumda aynı ispat yeteneğine haiz olmadığı ve bir kısım resmi evrakların daha üstün bir ispat kuvvetine sahip olduğu düşüncesinden hareketle resmi evrakta sahteciliği de bir ayrıma tabi tutmuştur.¹⁵⁰ Türk Ceza Kanunumuzda, Hukuk Muhakemesi Kanunu'nda (HMK m.204) yer aldığı üzere bazı resmi belgeler sahteliği sabit olana kadar geçerli iken bazı resmi belgeler ise aksi sabit olana kadar geçerli kabul edilmiş ve kanun koyucu taşıdığı ispat kuvveti bakımından daha yüksek değere haiz olan sahteliği sabit olana kadar geçerli belgelerdeki sahteciliği daha ağır yaptırıma tabi tutmuştur.¹⁵¹ Elbette burada da yine sahteliği sabit oluncaya kadar

¹⁴⁶ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .328; aynı doğrultuda; Tezcan/Erdem/Önok, s. 736; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 584.

¹⁴⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .328.

¹⁴⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .329.

¹⁴⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 736; Erman, Sahtecilik Tabirinden, s. 128.

¹⁵⁰ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .329.

¹⁵¹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 97.

geçerli olan belgelere olan kamu güveninin daha yüksek olması ve bu güveni ihlal etmenin de kamu güvenini daha fazla sarstığı kabulünden hareketle düzenleme gereği duyulmuştur.

Kanun koyucunun belge çeşitleri arasında hangi amaçla fark gözettiğine ilişkin açıklamalarımızdan sonra bu belgelerin çeşitlerinin neler olduğu ve hangi durumlarda ne tür belgeden bahsedilebileceği konusunu değerlendirelim.

a) Resmi Belge

“Resmi” kelimesi, Arapça “resm” kelimesinden türeyen bir kelime olup, “devletin olan, devlete ait, devletle ilgili” anlamlarına gelmektedir.¹⁵² Buradan hareketle resmi belgeden de, devletle ilgili olan ve devletin iş ve işlemlerinden tezahür eden bir kısım belgelerin anlaşılması gerektiği söylenebilir. Ancak yalnızca bir tarafı devlet olan bir işlemde meydana gelen belge her zaman hukuken geçerli bir belge niteliği taşımayabilir. Gerçekten belgenin resmi belge olarak kabul edilebilmesi için bir takım özellikler taşıması gerekir. Bunların neler olduğuna değinelim.

Türk Ceza Kanunu’nda resmi belgenin tanımı yapılmamış, bu görev doktrin ve içtihatlarla bırakılmıştır.¹⁵³ Bununla birlikte resmi belgeden ne anlaşılması gerektiği konusunda TCK’nın 204. maddesinin gerekçesinde; “*Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin olması hâlinde dahi, resmi belge*

¹⁵²Büyük Türkçe sözlük, www.tdk.gov.tr, 10/09/2014

¹⁵³Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 585; Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 329; Gökçen, s. 97; Toroslu, Ankara 2007, s. 225; nitekim bu tanımlamanın özellikle yapılmadığına dair Bkz. Adalet Komisyonu Zabıtları, *Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2005, Aynı doğrultuda Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 97, dn:87.

vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır.”¹⁵⁴ denilerek bir açıklama yapılmıştır.

Doktrinde de bazı yazarlar resmi belgeyi; “bir kamu görevlisi tarafından, kamu görevinin gereği olarak düzenlenen yazı” olarak ifade etmişlerdir.¹⁵⁵

Bir kısım yazarlar ise “bir kamu görevlisi tarafından, kamu görevinin gereği olarak ve kanunun öngördüğü usul ve esaslara uygun olarak düzenlenen belge, resmi belgedir” diyerek konuyu açıklamaktadırlar.¹⁵⁶

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da resmi belgeyi; “bir belgenin resmi belge niteliğini elde edebilmesi için yalnızca bir memur tarafından düzenlenmiş olması yeterli değildir. Memurun her düzenlediği belge resmi belge sayılmaz. Bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için memurun gördüğü görevle düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ayrıca resmi belgeye vücut veren yasal beyanların uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları taşıması gerekir.” şeklinde öğelerini de belirterek açıklamıştır.¹⁵⁷

Yukarıda verilen tanım ve açıklamalardan anlaşıldığı üzere; bir belgenin resmi belge niteliğini kazanabilmesi için iki şart aranır. İlk olarak belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi, ikinci olarak ise belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlenmiş olması ve dolayısıyla belgenin düzenlenmesi ile onu düzenleyen kamu görevlisinin görevi arasında illiyet bağının olması.¹⁵⁸ Bu şartların yanında üçüncü olarak belgenin resmi nitelik kazanabilmesi için usule uygun yani öngörülen zorunlu biçimsel koşulları da taşıması gerektiğini arayan görüşler de vardır.¹⁵⁹ Ancak ikili

¹⁵⁴ Madde gerekçesi için Bkz. Özgenç, s. 938.

¹⁵⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 330; Soyaslan s.493; Toroslu, s. 225; Meran, s. 413.

¹⁵⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s. 736; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 757.

¹⁵⁷ Yarg. CGK 08.12.1986 tarih, 328/573 sayılı kararı. Karar için Bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 103.

¹⁵⁸ Erman, Sahtecilik Suçları, Ticari Ceza Hukuku-III, s. 331; Erman bu konuyu 765 sayılı kanun tanımlamasına göre şu şekilde açıklamıştır; “bir varakaya resmi niteliğini verebilmek için şu iki unsurun bulunması gerekir: 1- Varakanın bir memur tarafından düzenlenmiş olması ve 2- bu tanzim keyfiyetiyle memurun gördüğü fonksiyon arasında bir illiyet bağının bulunması, yani varakanın yapılan görev gereğince düzenlenmiş olması gerekir.” s. 331.

¹⁵⁹ Çetin/Malkoç, s. 138, Savaş/Mollamahmutoğlu, s. 2873.

şartı kabul edenler tarafından; belgenin, resmi belge hüviyetini kazanması için kanunda öngörülen usul ve formalitelere uygun olarak düzenlenmiş olması şart olarak görülememiş ve kamu görevlisi tarafından düzenlenen belgenin kanunda öngörülen usul ve formalitelere uygun olmamasının sakat belge bağlamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek, bu şekil eksikliğinin her zaman resmi belge niteliğinin kaybına sebebiyet vermediğini buna gerekçe olarak göstermişlerdir.¹⁶⁰

Yargıtay'ın yukarıda belirtilen açıklamasından da görüldüğü üzere, Yargıtay'ca resmi belgenin zorunlu şekil şartlarını taşımaması halinde resmi evrakta sahtecilik suçu oluşmayacaktır.¹⁶¹

Bir başka ifadeyle Yargıtay, esaslı unsurlardaki zorunlu şekil şartlarının bulunmamasının belgeyi resmi evrak hüviyetinde kabul etmeye engel olduğunu kabul etmiştir.¹⁶²

Yargıtay'ın resmi belgenin zorunlu şekil şartlarından o belgenin esaslı unsurlarındaki eksikliği kastettiğini düşündüğümüzü belirterek, resmi belgenin diğer iki şartı olan; kamu görevlisi tarafından düzenlenme ve belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlenmiş olması şartlarının açıklayacağız.

- **Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenme**

Türk Ceza Kanununun gerekçesi ve doktrinde ifade edilen tanımlamalardan anlaşıldığı üzere bir resmi belgeden bahsedilmek için öncelikle belgenin kamu görevlisi tarafından tanzim edilmiş olması gerekir.¹⁶³

¹⁶⁰ Erman, Mahkeme İçtihatları, Adalet Mahkemesi Kararları, Resmi Evrakta Sahtekarlık, s.447'e atfen Aydil, s. 48.

¹⁶¹ "Üç bilirkişinin görevlendirildiği yargılamada ibraz edilen belgenin bilirkişilerden ikisinin imzasını taşımaması karşısında geçerli bir adli mütalaa niteliğine kavuşmadığı, ancak taslak sayılabileceği bu nedenle de resmi belgede sahtecilik suçunun varlığından söz edilemeyeceği..." Yarg. 6.CD., 26/04/2006 tarih, 2004/9925 E., 2006/4202 K., Aynı yönde; Yargıtay kararı için Bkz. Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 759.

¹⁶² "Suça konu çekte düzenleme yeri olarak belirtilen yerin kent, ilçe, köy, şeklinde yönetim birimi olmadığı, bu nedenle TTK'nın 692. maddesinde öngörülen zorunlu unsurun gerçekleşmediği gözetilerek 765 sayılı yasanın 345. maddesi yerine 342/1 maddesi ile hüküm kurulması," Yarg. 11. CD., 11/07/2011 tarih, 58886/7488 karar, Yargıtay kararı için Bkz. Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 759.

Kamu görevlisinden kimleri anlamak gerektiği konusunda 5237 sayılı TCK'nın 6/1-c maddesinde; “ *Kamu görevlisi* deyiminden; *kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi...* ” anlaşılır, demek suretiyle tanımlama yapılmıştır.

Kanunun gerekçesinde de “765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki “*memur*” tanımının doğurduğu sakıncaları aynen devam ettirecek nitelikte olan tanım, Tasarı metninden çıkarılarak; *memur kavramını da kapsayan “kamu görevlisi” tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre, kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegane ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır.*

Bilindiği üzere, kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararlar, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, örneğin mesleklerinin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu bakımdan örneğin bir suç vaktasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de, kamu görevlisidirler.

Buna karşılık, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda, bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır.” denilmek suretiyle kamu görevlisi kavramının 765 sayılı TCK'da yer alan *memur kavramından farklı olduğu ve daha geniş anlam ihtiva ettiği örneklendirmelerle açıklanmaya çalışılmıştır.*

¹⁶³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 585; Soyaslan, s. 493.

765 sayılı TCK'da ise kamu görevlisi kavramı yerine memur, amme vazifesi, amme hizmeti kavramlarına yer verilmiştir.¹⁶⁴ Kanunun 279. maddesinde; “*Ceza Kanunununun tatbikatında:*

1 - Devamlı veya muvakkat surette teşrii, idari veya adli bir amme vazifesi gören Devlet veya diğer her türlü amme müesseseleri memur, müstahdemleri;

2 - Devamlı veya muvakkat, ücretsiz veya ücretli, ihtiyari veya mecburi olarak teşrii, idari veya adli bir amme vazifesi gören diğer kimseler memur sayılır.

Ceza Kanunununun tatbikatında amme hizmeti görmekte muvazzaf olanlar:

1 - Devamlı veya muvakkat surette bir amme hizmeti gören Devlet veya diğer amme müessesesinin memur ve müstahdemleri;

2 - Devamlı veya muvakkat, ücretli veya ücretsiz ihtiyari veya mecburi surette bir amme hizmeti gören diğer kimselerdir.” denilerek memur ve amme hizmeti görmekte muvazzaf kimseler tanımlanmıştır. 765 sayılı yasa bu tanımlama ile kamu görevini görmekte olanları memur olarak addetmiş, kamu hizmetini yapanları ise amme hizmeti ile muvazzaf kimse olarak kabul etmiştir.¹⁶⁵

5237 sayılı TCK'nın 6. maddesindeki tanımlama, aynı şekilde kanun gerekçesindeki açıklamalar ve 765 sayılı TCK'daki tanımlamadan anlaşıldığı üzere “kamu görevlisi” kavramı “memur” kavramından daha geniş kapsamlı olarak kabul edilmiştir.¹⁶⁶

Buradan hareketle yeni Ceza Kanunumuza göre bir kimsenin kamu görevlisi olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği yaptığı işin kamusal faaliyet olup olmadığına göre belirlenecektir. Dolayısıyla kamusal faaliyet yürüten kişilerin

¹⁶⁴ Alper İnanç, *Türk Ceza Kanunu'nda İrtikap Suçu*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2010, s. 48.

¹⁶⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku III, s. 332.

¹⁶⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 586.

tamamını kamu görevlisi olarak kabul etmek gerekmektedir.¹⁶⁷ Tabi unutulmaması gereken önemli bir istisna da gerekçede belirtildiği üzere kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda bu görevi yürütenlerin kamu görevlisi olarak kabulünün mümkün olmadığıdır.

Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için gereken şartlardan birinin düzenleyicisinin kamu görevlisi olması ve 5237 sayılı TCK'nın kamu görevlisi kavramını bu ölçüde geniş yorumlaması beraberinde resmi belgede sahtecilik suçunun da kapsamının genişlemesine sebep olmuştur. Nitekim 765 sayılı TCK'da amme hizmeti görenler memur olarak kabul edilmediklerinden düzenledikleri belgeler de (özel düzenleme bulunmadıkça) resmi belge niteliğinde sayılmamaktaydı.¹⁶⁸

5237 sayılı TCK'daki bu düzenlenmenin yansırı özel kanun uygulamaları uyarınca da bir kısım iş ve işlemleri yerine getirenlerin kamu görevlisi sayıldığı durumlar da mevcuttur.¹⁶⁹ Örneğin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62. maddesi ve 3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun'un 12. maddesi uyarınca bir kısım hukuka aykırı eylemler nedeniyle bu eylemleri gerçekleştirenler kamu görevlisi gibi cezalandırılacaktır.¹⁷⁰

Uygulamada bazı belgelerin çifte nitelik taşıdıkları ifade edilmektedir. Buna göre belgenin bir kısmı kamu görevlisi tarafından, diğer bir kısmı ise sivil kişiler

¹⁶⁷ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 99.

¹⁶⁸ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 100.

¹⁶⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 586.

¹⁷⁰ 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62 maddesi; "Yönetim Kurulu, kooperatif işlerinin yönetim için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Yönetim Kurulu, kendi tutanakları ile Genel Kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanmasından ve işletme hesabıyla, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur. Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. *Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır*" şeklindedir; Aynı yönde 3670 Sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun'un 12. maddesi; "*Piyango idaresine aid mallar Devlet malıdır. Bunları çalanlar, ihtilas edenler, zimmete geçirenler veya her ne suretle olursa olsun sui istimal edenler ve piyango biletlerini taklid ve tahrif edenler Devlet malları ve paraları hakkında ika olunan bu gibi suçlara müterettib cezalara tabidirler.*" şeklinde düzenlenmiştir. Bkz. Uyap Mevzuat.

tarafından düzenlenmekte ise, kamu görevlisinin düzenlediği kısım resmi belge, sivil kişilerin düzenlediği kısım ise özel belge olarak kabul edilmelidir. Örneğin, doktorlar tarafından hazırlanan reçete kısmında değil de ilacın eczaneden teslim alındığına dair kısımda sahtecilik yapılmışsa, ancak bu kısma dair ayrı değerlendirme yapılmalı ve tahrifat yapılan kısmın niteliği dikkate alınarak sonuç tayin edilmelidir.¹⁷¹

- **Belgenin Kamu Görevlisinin Görevi Gereği Düzenlenmiş Olması**

Bir belgenin resmi belge niteliği kazanabilmesi için yalnızca kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması yeterli değildir. Diğer bir ifadeyle kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş her belge kendiliğinden resmi belge hüviyeti kazanmaz. Belgenin resmi belge niteliğini kazanabilmesi için bir kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olmasının yanı sıra kamu görevlisinin ifa ettiği görev ile düzenlendiği belge arasında bir sebebiyet bağlantısının olması gerekir.¹⁷²

Resmi belge, biri şekli diğeri maddi olmak üzere iki unsurdan meydana gelir. Şekli unsur belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi; maddi unsur ise kamu görevlisinin faaliyetinin belirtisi olan belgedir. Burada kamu görevlisinin faaliyetinin belirtisi olan belge ile, belgenin düzenlenme sebebi arasında zorunlu bir ilişki bulunmalıdır. Dolayısıyla kamu görevlisinin yerine getirdiği fonksiyon sebebiyle ve bu fonksiyonun zorunlu gereği olarak belgenin düzenlenmiş olması gerekir. Aksi durumda kamu görevlisinin görevi ile düzenlenen belge arasında böyle zorunlu bir ilişki yoksa burada kamu görevlisi yetkisinin dışına çıktığından resmi belgenin zorunlu unsurlarından olan maddi unsur gerçekleşmeyeceğinden belge de resmi belge niteliğini kazanamayacaktır.¹⁷³

¹⁷¹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 100; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.586; Üstüner, s. 22.

¹⁷² Erman, Sahtekârlık Suçları Ticari Ceza Hukuku III, s. 342.

¹⁷³ Erman, Sahtekârlık Suçları Ticari Ceza Hukuku III, s. 342.

Dolayısıyla belgenin kamu görevlisi tarafından yerine getirdiği görev gereği düzenlenmiş olması gerekmektedir.¹⁷⁴ Kamu görevlisinin bu bakımından o göreve daimi veya geçici olarak tayin edilmiş olması veya görevlendirilmiş olması şarttır.¹⁷⁵

Resmi belgede sahtecilik suçunu düzenleyen TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde; “*Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin olması hâlinde dahi, resmi belge vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır*” denilerek belge ile kamu görevi arasındaki nedensellik unsuruna vurgu yapılmıştır.¹⁷⁶

Kamu görevlisinin yetkisini aşarak belge düzenlemiş olması halinde resmi belgeden bahsedilemez.¹⁷⁷ İzah ettiğimiz üzere böyle bir halde belge, kamu görevlisinin ifa ettiği görevin zorunlu gereği olarak düzenlenmediğinden ve kamu görevlisi yetkisinin dışına çıktığından resmi nitelik kazanmayacaktır. Burada kamu görevlisi kamudan aldığı bir gücü kullanarak belgeyi hazırlamadığı için düzenlendiği belge de resmi hüviyet taşımayacaktır.¹⁷⁸ Belgenin resmi olması kamu hizmeti ve görevinden, buna bağlı olarak kamunun güveninden ileri geldiğinden bu sonuç ortaya çıkmaktadır.¹⁷⁹

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da; “*Bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için memurun gördüğü görev ile düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ayrıca resmi belgeye vücut veren yasal dayanağa uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları da taşıması gerekir.*”¹⁸⁰ şeklinde açıklama yaparak

¹⁷⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 103.

¹⁷⁵ Muzaffer GÜRAL, *Evrakta Sahtekarlık*, İstanbul Barosu Dergisi, Yıl.XIX, Sayı.VI, Haziran 1945, s. 322.

¹⁷⁶ Madde gerekçesi için Bkz. www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc, 10/11/2014.

¹⁷⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 586.

¹⁷⁸ Malkoç/Güler, s. 2500.

¹⁷⁹ Akış, s.7-8.

¹⁸⁰ YCGK 08/12/1986 tarih, 328/573 sayılı karar, Yargıtay Kararı için Bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 103.

belgenin resmi nitelik taşıyabilmesi için o belgeyi düzenleyen kamu görevlisi ile belgenin düzenlenme sebebi arasında nedensellik bağının zorunluluğuna işaret etmiştir.

Kamu görevlisinin icra ettiği görevin sahteciliği kolaylaştırmış olması yeterli değildir.¹⁸¹ Kamu görevlisi yetkisini dışına çıktığından ve düzenlenen belge ile kamu görevi arasında zorunluluk ilişkisi bulunmadığından bu halde de sivil kişinin belgede sahteciliğine ilişkin yaptırımın uygulanması gerekir.¹⁸²

Bu itibarla belgeyi meydana getiren kamu görevlisi görevine girdiği konuda bir sahtecilik yapmış ise, TCK'nın 204/2'nci maddesi; aksine kamu görevlisinin belgeyi düzenleme yetki ve görevi olmadığı halde belge düzenlemiş olması durumunda yani göreviyle düzenlendiği belge arasında nedensellik bağı bulunmadığında meydana gelen sahtecilik nedeniyle TCK'nın 204/1'nci maddesi uygulama kabiliyeti bulacaktır.¹⁸³

Yargıtay kararlarında yer aldığı üzere resmi belge, kamu görevlisi tarafından görevi görev gereği düzenlendiği anda oluşur. Özellikleri henüz tamamlanmış belge resmi belge olarak kabul edilemez.¹⁸⁴ Yargıtay'ın bu yönde de kararları bulunmaktadır.¹⁸⁵

¹⁸¹ Erman, Sahtekârlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 342.

¹⁸² Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 104.

¹⁸³ Aydıllı, s. 51. "Sanığa yüklenen sahte vakıf şerhi terkin belgesi düzenleme eyleminin; 765 sayılı TCK.nun 339. maddesindeki suçun oluşması için sahte resmi belgeyi düzenleyen memurun belgeyi düzenlemeye yetkili olması, görevi sırasında ve kanuni yetkisine dayanarak bir belgeyi sahte olarak düzenlemesinin gerekmesine ve somut olayda; sanığın böyle bir belge düzenleme yetkisi bulunmadığı, belgenin yetkili ve görevli vakıflar bölge müdürü yardımcısı adına imza atılıp izinsiz kurum mührü kullanılarak haricen oluşturulduğu gözetildiğinde; sübutu halinde suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK.nun 342/1 ve sonradan yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK.nun 204/1. maddesinde öngörülen "resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturacağı," Yarg. 11. CD., 29.09.2011 tarih, 2009/7933 E., 2011/20427 K, UYAP İhtihat Programı.

¹⁸⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 104.

¹⁸⁵ "Aslı dosya arasında bulunan suça konu motorlu araç trafik belgesinin heyetçe yapılan incelemesinde, suça konu belgenin arka yüzünde bulunan ve sahte yapıldığı sabit olan aracın muayenesine ilişkin kısımdaki muayene işleminin, yapıldığı tarih makbuz no ve muayene istasyonu bölümlerinin boş olduğunun, görevlilerle yapılan kontrollerde bu eksikliklerin ilk anda farkedilip yapılan muayene işleminin sahte olduğundan şüphelendiklerinin anlaşılması alınan ekspertiz raporu, dosya arasında bulunan 31.07.2010 tarihli tutanak ve tüm dosya kapsamından suça konu belgenin bu hali ile iffal kabiliyetinin bulunmadığının anlaşılması karşısında, atılı suçun unsurları

Yabancı devlet makamlarınca devletin yetkili makamı veya ilgili konsolosluk tarafından onaylanan belgeler, yabancı ülkede düzenlenmiş olsalar dahi Türkiye’de de resmi belge olarak kabul edilirler.¹⁸⁶ Nitekim Yargıtay da yabancı ülke pasaportunu, yabancı ülke sürücü belgesini resmi belge olarak kabul etmiştir.¹⁸⁷

Sonuç olarak bir belge kamu görevlisi tarafından düzenlenip, tanzim keyfiyeti ile kamu görevlisinin yaptığı görev arasında bir nedensellik bağının mevcut olduğu durumda, belgenin geçerli bir resmi belge niteliğinde olduğu ifade edilmelidir. Bu iki şart gerçekte bulunmadığı halde, varmış gibi gösterildiği durumda ise, sahte resmi belge yahut diğer ifadesiyle resmi belgede sahtecilik söz konusu olur.¹⁸⁸

b) Özel Belge

Resmi belgelerin özelliklerini taşımayan her türlü yazılı belge özel belgedir.¹⁸⁹ Bir başka ifadeyle resmi belgenin özelliklerini ihtiva etmeyen resmi kurum veya kuruluş tarafından ve kamu görevlisince düzenlenmeyen yazılar özel belge niteliğini ihtiva eder. Aynı zamanda sadece özel kişiler tarafından düzenlenen belgeler özel belge olmayıp aynı zamanda kamu görevlilerinin görevleri dışında düzenledikleri belgeler de özel belge sayılır.¹⁹⁰

Erman da özel belgeyi; “Hususi evrak resmî evraktan madut bulunmayan biçimle yazılardır. Bir yazının hususi varakadan sayılması, onun hususi bir sahis tarafından düzenlenmesinden ileri gelmez. Göz önünde tutulan nokta varakanın

itibariyle oluşmayacağından sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,”Yarg. 15.01.2015 tarih, 2013/2814 E., 2015/573 K., UYAP İçtihat Programı.

¹⁸⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 587.

¹⁸⁷ “17.07.2006 tarihli iddianamede sanığın sahte pasaport ve Bulgaristan sürücü belgesi ile yurtdışına çıkmak isterken yakalandığı iddiasıyla kamu davası açıldığı, soruşturma dosyası kapsamına göre ise ele geçen belgelerin sahte nüfus cüzdanı ve pasaport olduğu anlaşılacakla; 5237 sayılı TCK'nun 43. maddesinin uygulanabilmesi için "bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi" gerektiği ve nüfus cüzdanı yönünden açılmış bir dava bulunmadığı, dava konusu yapıp ele geçen tek belgenin de sahte pasaport olduğu gözetilmeden, nüfus cüzdanının da hükme esas alınması suretiyle cezadan TCK'nun 43. maddesi uyarınca artırım yapılması,” Yarg. 11. CD. 21.01.2015 tarih, 2013/1600 E., 2015/846 K., UYAP İçtihat programı.

¹⁸⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 347.

¹⁸⁹ Toroslu, s. 226; Soyaslan, s. 496.

¹⁹⁰ Soyaslan, s. 226.

resmî bir fonksiyonunun yani bir amme vazifesinin icrası sırasında ve bir memur tarafından düzenlenmekle beraber, bu memurun vazifesi cümlesine girmeyen yazılar da hususi evraktandır” şeklinde açıklamıştır.¹⁹¹

Buradan hareketle, bir yazının özel belge sayılması için onun sadece özel bir şahıs tarafından tanzim edilmiş olması gerekmediği ve kamu görevlisinin görevi gereği dışında düzenlediği belgelerin de özel belge niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılabilir.¹⁹²

Özel belgenin söz konusu olabilmesi için kanun koyucunun belgeyi resmi belge hükmünde kabul etmemiş olması da gerekir.¹⁹³ Nitekim Türk Ceza Kanunumuz 210/1 maddesinde esasen özel belge niteliğinde olmalarına rağmen bir kısım belgeleri önemi gereği resmi belge niteliğinde kabul etmiştir.¹⁹⁴

Belge niteliğinde olamamakla birlikte yazılı delil başlangıcı niteliğinde yazılar da özel belge kabul edilir. Bir hakkı ispata yaramasa dahi bir olayı ispata yarayan özel mektuplar da özel belge niteliğindedir.¹⁹⁵

Yargıtay da resmi belgenin aslına ulaşılamaması yahut resmi belge sayılması için gereken unsurlardan birini taşınamaması halinde özel belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiğini kabul etmektedir.¹⁹⁶

¹⁹¹ Sahir Erman, *Sahtekarlık Cürümleri*, İstanbul, 1952, s. 394.

¹⁹² Akdağ, s. 500.

¹⁹³ Tezcan/ Erdem/Önok, 10 Baskı, s. 739.

¹⁹⁴ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 106.

¹⁹⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 588.

¹⁹⁶ “Sanığın, suça konu senetteki sadece imzanın ve borçlu Erol Terzi yazısı altındaki adres kısmındaki yazıların kendisine ait olduğunu savunması, 23.11.2004 tarihli ekspertiz raporunda, senetteki sadece “Hüseyin İhlamur” isim yazısının katılan Hüseyin İhlamur’a ait olduğunu tespit edilmiş olması, 17.02.2005 tarihli kriminal ekspertiz raporunda ise senet üzerindeki “Hüseyin İhlamur” yazısı dışında kalan yazı ve rakamların sanık M.E ve katılan Hüseyin İhlamur’un eli ürünü olmadığı tespit edilmiş olması karşısında, suça konu senedin sanık tarafından imzalandığı sırada Türk Ticaret Kanunu’na göre bulunması zorunlu öğelerin tam olarak bulunduğu şüpheli olması nedeniyle senet vasfında bulunmayıp sanığın eyleminin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeyerek, yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 13.01.2015 tarih, 2014/19692 E., 2015/378 K., UYAP içtihat programı.

c) Resmi Belge Hükümünde Belge

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 349/2 maddesi ile 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 210/1. maddesi bazı özel nitelikteki belgeleri resmi belgeye eş değer nitelikte kabul etmiştir.

Kambiyo senetleri, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname bu tür belgelerden sayılmıştır. Bu belgelerin özel nitelikli belge olmalarına rağmen resmi belgeye eşit tutulmasının nedenini ekonomik ve sosyal hayatta taşıdıkları önemde aramak gerekir.¹⁹⁷ Gerçekten kambiyo senetleri ticari hayatta elden ele tedavül ederler ve çoğu zaman bu değişimlerde hamil senedi keşide edeni yahut cirantaları tanımaz ve sadece düzenlenen belgeye güven duyarak ticari ilişki tesis eder. Dolayısıyla bu güveni korumak adına kanun koyucu bu nevi belgelerde yapılan sahteciliği sıradan bir özel belgeye göre daha çok koruma ihtiyacı duymuş ve nihayet bu belgelerde yapılan sahteciliği resmi belgelerde yapılan sahtecilikle eş değer saymıştır.¹⁹⁸

5237 sayılı TCK'nın 210/1 maddesinde; “*Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*” denilerek bu tür belgelerin resmi nitelikte sayılması hüküm altına alınmıştır.

Madde gerekçesinde de; “*Madde, ticarî hayatta büyük yer tutan ve basit bir ciro ile veya buna bile gerek görülmeksizin tedavül eden bazı evrakı daha ciddî bir şekilde korumak maksadına yöneliktir. Madde ile sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Burada söz konusu olan, sadece resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir. Sayılan belgelerde sahtecilik yapılması*

¹⁹⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 359.

¹⁹⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 359.

durumunda, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler bütün olarak uygulanır.

Kambiyo senedi veya emtiayı temsil eden evrak, imzalı ve boş olarak faile tevdi edilmiş olup da, fail, bunu tevdi maksadından farklı bir şekilde doldurmuşsa, o takdirde açığa atılan imzanın, kötüye kullanılmasına ilişkin yaptırım uygulanacaktır. Çünkü, bu durumda, tevdi edilen kağıt, imzalı ve fakat boş olarak verildiği için, henüz belge niteliğini kazanmamıştır.

Maddede, son zamanlarda tahvillerde de sahtecilik fiillerinin geniş ölçüde gerçekleştirilmesi ve bu nedenle güvenliğin çok zarara uğraması nedeni ile “her türlü tahviller”de özel himaye altına alınmıştır; ayrıca el yazılı vasiyetnamelerde gerçekleştirilen sahtecilik dolayısıyla, resmî belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır. Burada söz konusu olan vasiyetname, noter huzurunda yapılmamış olanlardır. Noterin, talep üzerine düzenlediği vasiyetname bir resmî belge olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur. Burada geçen vasiyetname, ölen kişinin meydana getirdiği el yazısı ile yapılmış veya onun beyanı üzerine özel kişilerce saptanmış vasiyetnamelerdir.” şeklinde açıklamaya yer verilerek kanunun bu belgeleri hangi amaçla resmi belge niteliğinde kabul ettiği izah edilmeye çalışılmıştır.

Kanunun düzenlenme şeklinden ve gerekçeden anlaşıldığı üzere, bu nevi belgelerde yapılan sahtecilikte yalnızca cezai müeyyidenin uygulanması bakımından değil aynı zamanda suçun oluşumu için gereken şartlar bakımından da aynilik geçerlidir.¹⁹⁹

Nihayet özel belgede sahteciliğin konusunu, “emre veya hamile yazılı kambiyo senedi”, “emtiayı temsil eden belge”, “hisse senedi”, “tahvil” veya vasiyetname” oluşturması halinde resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu belgelerin resmi belge hükmünde sayılabilmesi için ise, kanunda öngörülen tüm

¹⁹⁹ Sahir Erman, *Sosyal ve Ticari Ceza Tatbikatı Dersleri*, 2. bsk, İstanbul,1979, s.113; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 109; aynı doğrultuda Erman, *Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III*, s. 361.

şartların yerine getirilmiş olması gerekir. Şayet bu şartların birinde eksiklik bulunur ve zorunlu unsurlardan birine yer verilmezse belgenin resmi belge olarak kabulü mümkün olmayıp, özel belge niteliğinde kabul olunduğu ifade edilmelidir.²⁰⁰

Nitekim Yargıtay 11. CD. 25/01/2011 tarih, 2009/23349 Esas, 2011/340 Karar sayılı ilamında; “*Kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin TTK’da öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup Yargıtay İBK’nın 14.12.1992 tarih ve 1/5 sayılı kararında da açıklandığı üzere TTK’nın 692/5 maddesi gereğince çeklerde bulunması zorunlu olan keşide yerinin bir duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Somut olayda suça konu çekin “G.tepe” biçiminde gösterilen keşide yerinin anlaşılabilir bir idari birim adını ihtiva etmemesi nedeniyle özel belge niteliğinde bulunduğu gözetilmemesi...*”²⁰¹ denilerek bu hususa işaret edilmiştir.

Bu açıklamalardan sonra madde metninde sayılan belge çeşitlerini kısaca izah etmeye çalışacağız.

c.1) Kambiyo Senetleri

Kambiyo senetleri Türk Ticaret Kanunu’nun “kıymetli evrak” başlıklı üçüncü kitabının dördüncü faslında düzenlenmiştir. Buna göre kıymetli evraklar poliçe, bono ve çeki ifade etmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 210. maddesinde tahdidi olarak sayılan resmi belge hükmündeki belgelerden ilki kambiyo senetleridir. Kambiyo senetlerinin TCK 210/1. maddesinin konusu olabilmesi için emre veya hamiline yazılı olması gerekmektedir.²⁰² Nama yazılı olan senetler kanun koyucu tarafından resmi belge hükmünde sayılan belgeler içerisinde zikredilmemiştir. Nama yazılı senetlerin devrinin, zilyetliğin devri ile beraber bir temlikname verilmesine bağlı tutulmuş

²⁰⁰ Bakıcı/Yalvaç, s. 718; aynı doğrultuda Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 589; Meran, s. 262.

²⁰¹ Kubilay Taşdemir/Ramazan Özkepir, 5237 sayılı TCK’da Açıklamalı İçtihatlı Sahtekarlık Suçları, Ankara, 2009, s. 688.

²⁰² Üstüner, s. 24.

olması bu tür senetlerin tedavül yeteneğinin daha az olmasını doğurmuş ve kanun koyucu da bu hususu göz önüne alarak nama yazılı senetleri resmi belge hükmünde kabul etmemiştir.²⁰³

Yukarıda da ifade edildiği gibi kambiyo senetlerinin kendilerine mahsus unsurlarını tam ve eksiksiz biçimde taşımadıkları durumlarda resmi belgede sahtecilikten değil özel belgede sahtecilikten bahsedilecektir. Dolayısıyla bu belgelerin unsurlarına değinmekte fayda vardır.

Poliçe; senedi düzenleyen tarafından üzerinde yazılı belirli bir tutarda paranın bir kişiye veya emrine vadede ödenmesi konusunda verilen kayıtsız şartsız bir ödeme emridir. Poliçede üçlü bir ilişki mevcuttur. Senedi düzenleyen kişi (keşideci), bir başka kişiye (muhatap) belirli tutarda parayı lehdara (alacaklı) ödeme emri verir.²⁰⁴

Poliçenin unsurları, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 67'nci (6762 sayılı TTK. m. 583) maddesinde belirtilmiş, bu hususlardan birini ihtiva etmeyen senedin, poliçe sayılamayacağı ifade edilmiştir. (6102 sayılı TTK. m. 672; 6762 sayılı TTK. m.584). Düzenlemeye göre poliçede bulunması gereken unsurlar şunlardır:²⁰⁵

- Senet metninde “Poliçe” kelimesini, senet Türkçe'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havale,
- Ödeyecek olan kişinin, “muhatabın” adı,
- Vade,
- Ödeme yeri,
- Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı,
- Keşide (düzenleme) tarihi ve yeri,
- Keşidecinin (düzenleyenin) imzası.

²⁰³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 110.

²⁰⁴ Fahiman TEKİL, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul 1994, s.76.

²⁰⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 590.

6102 sayılı TTK'nın 672/2'nci (6762 sayılı TTK. m. 584/2) maddesine göre, vadesi gösterilmeyen poliçenin görüldüğünde ödenmesi şart edilmiş sayılır. Dolayısıyla poliçede vade olmaması, şekil şartlarını etkilemeyecektir.

6102 sayılı TTK'nın 672/3'ncü (6762 sayılı TTK. m. 584/3) maddesinde ise, ayrıca belirtilmediği hallerde muhatabın adı yanında gösterilen yerin, ödeme yeri ve aynı zamanda da muhatabın yerleşim yeri sayılacağı belirtilmiştir. Bu sebeple ödeme yerinin de poliçenin zorunlu unsurları arasında olmadığını söylemek gerekir.²⁰⁶

6102 sayılı TTK'nın 672/4'ncü (6762 sayılı TTK. m. 584/4) maddesine göre ise düzenleme yeri gösterilmeyen poliçeler, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır.

Bono (Emre Muharrer Senet): Üzerinde yazılı belirli tutarda bir paranın bir kişiye veya emrine vadede ödeneceğine dair kayıtsız şartsız bir ödeme taahhüdüdür. Bonoda ikili bir ilişki vardır. Asıl borçlu (keşideci) senet bedelini lehdara ödemeyi taahhüt eder.²⁰⁷ Bu bakımdan bono mücerret bir borç ikrarı olarak da ifade edilmiştir.²⁰⁸

Bononun unsurları ise 6102 sayılı TTK'nın 776. maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

- Senet metninde “bono” veya “emre yazılı senet” kelimesini ve senet Türkçe'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde bono veya emre yazılı senet karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadi,
- Vade,
- Ödeme yeri,
- Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı,

²⁰⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 591.

²⁰⁷ Tekil, s.154.

²⁰⁸ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3.Baskı, Ankara 2001, s.199.

- Düzenlenme tarihini ve yeri,
- Düzenleyenin imzası,

6102 sayılı TTK'nın 777/4'ncü (6762 s.lı TTK. m. 689/4) maddesine göre, düzenlendiği yer gösterilmeyen bir bono, keşidecinin (düzenleyenin) adının yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır.

6102 Sayılı TTK'nın 672 ve 777. maddelerine göre bono ve poliçe hamiline yazılı olarak düzenlenemez. Bu şekilde düzenlenecek olan bono yahut poliçeler gerekli şekil şartlarına uyulmadığından kambiyo senedi ve dolayısıyla resmi evrak niteliği taşımayacaklardır.²⁰⁹

Çek: Bir çek anlaşmasına binaen üzerinde yazılı belirli tutarda bir paranın hamiline ya da belirli bir kişiye veya emrine vadesiz hesaptan ödenmesi için bankaya hitaben yazılan bir ödeme emridir. Çeklerde tıpkı poliçede olduğu gibi üçlü bir ilişki bulunmaktadır. Keşideci; lehbara tahsil yetkisini, muhatap bankaya da bu bedeli ödeme yetkisini vermektedir.²¹⁰

Çeki düzenleyen hükümler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 780 vd. (6762 sayılı TTK'nın 692 vd.) maddeleri ile 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda bulunmaktadır.

6102 sayılı TTK'nın 780'nci (6762 sayılı TTK. m. 692) maddesinde çekin unsurları yer almakta ve 781'nci (692'nci) maddede bu unsurlardan birini ihtiva

²⁰⁹ Bononun şekil şartlarını tam olarak taşıması halinde resmi evrak olarak sayılması gerektiğine ilişkin Yargıtay bir kararında; "*Saniğin katılan adına sahte bono düzenleyip icraya koymak suretiyle kullandığının iddia olunması, saniğin senedin çalışanları tarafından doldurulmuş olabileceği ve kendisinin de avukatı aracılığıyla icraya koyduğunu savunması, kriminal raporda "senet üzerinde atılı bulunan imzanın katılanın eli ürünü" olmadığına tespit edilmesi, suça konu senedin sanık tarafından Afyonkarahisar 1. İcra Müdürlüğü'nün 2002/1246 sayılı dosyası üzerinde icraya konarak menfaat temin eden tarafın sanık ve bononun unsurlarının tam olması karşısında; eylemin 765 sayılı TCK'nun 342/1, (5237 sayılı TCK'nun 204/1) maddeleri kapsamında resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde beraat kararı verilmesi,"* denilmiştir. Yarg. 11. CD., 21.01.2014 tarih, 2012/13820 E., 2014/1176 K., UYAP İçtihat Programı.

²¹⁰ Tekil,s. 165.

etmeyen senedin çek sayılamayacağı ifade edilmektedir.²¹¹ Çekte aşağıdaki unsurların bulunması gerekir:

- Senet metninde “çek” kelimesi ve eğer senet Türkçe’den başka bir dille yazılmış ise o dilde “çek” karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale,
- Ödeyecek kişinin, “muhatapın” ticaret unvanı,
- Ödeme yeri,
- Düzenlenme tarihini ve yeri,
- Düzenleyenin imzası,

6102 sayılı TTK’nın 781/2’nci (6762 sayılı TTK. m.693/2) maddesine göre, çekte açıklık yoksa, muhatapın ticaret unvanı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Muhatapın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterildiği takdirde, çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa, çek muhatapın merkezinin bulunduğu yerde ödenir. Böyle bir yerin de çekte bulunmaması onun geçersizliğini doğurur ve bu halde çek, yalnızca özel belge hükmünde kabul edilebilir.²¹²

²¹¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 592.

²¹² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 592. “Sanığın, dosya içinde bulunan örneğine göre; Türk Ticaret Kanununda öngörülen zorunlu unsurları taşıdığı anlaşılan ve bu itibarla resmi belgelerden sayılan suça konu çekte sahtecilik yaptığının iddia olunması karşısında, sübutu halinde eylemin; suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK’nun 349/2. maddesi yollaması ile aynı Yasanın 342/1, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK’nun 210/1. maddesi yollaması ile aynı Yasanın 204/1. maddelerinde yazılı ‘resmi belgede sahtecilik’ suçunu oluşturacağından...” Yarg. 11. CD., 02.06.2014 tarih, 2014/3607 E., 2014/10681 K., Benzer; “Somut olayda; sanığın, bir şekilde eline geçirdiği, yetkilisinin tanık M.D’nin olduğu Candem Gıda Şirketine ait suça konu çeki, katılan bankaya kredi kullanmak için teminat amacıyla verdiği anlaşılmalı, eylemlerinin nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğuna dair mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir.” Yarg. 15. CD., 22.01.2015 Tarih, 2013/7344 E., 2015/1033K., UYAP İctihat Programı.

c.2) Pay Senedi ve Tahvil

Hisse senedi ve tahvil de Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş kıymetli evrak niteliğinde senetlerdir. Daha önce hisse senedi olarak adlandırılan bu belgeler 6102 sayılı kanun ile “pay senedi” ismiyle düzenlenmiştir.²¹³

TTK'nın 487 maddesine göre, pay senetlerinin; şirketin unvanını, sermaye tutarını, kuruluş tarihini, bu tarihteki sermaye tutarını, çıkarılan pay senedinin tertibini, bunun tescili tarihini, senedin türünü ve itibarî değerini, kaç payı içerdiğini belirtmesi ve şirket adına imza etmeye yetkili olanlardan en az ikisi tarafından imza edilmiş olması şarttır. Kapalı şirketlerde baskı şeklinde imzanın delikli olması veya sahtekârlığı engelleyici diğer güvenlik önlemlerinin uygulanması gerekir.

Tahviller de 6762 sayılı TTK'nın 420. maddesinde; “Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine (tahvil) denir.” şeklinde tanımlanmak suretiyle düzenlenmiştir.

6102 sayılı TTK'da tahvilin tanımlaması yapılmamış olmakla beraber tahvile ilişkin hükümler aynı kanununun 158, 463, 465, 504, 661ve 668. maddelerinde yer almaktadır.²¹⁴

c.3) Emtiayı Temsil Eden Belge

Emtia senetleri, malları temsilen verilen ve belirli şekil şartlarının bulunması gereken kıymetli evrak niteliğinde makbuzlardır.²¹⁵ Üç çeşit emtiayı temsil eden belge bulunduğu söylenebilir. Bunlar; makbuz senedi, varant ve taşıma senedir. Bu senetlerin resmi belge sayılması için hangi unsurları taşımları gerektiği 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 834, 835 ve 857. maddelerinde sayılmıştır.

TTK'nın 834 ve 835. maddelerine göre makbuz senedi ve varantın şu unsurları taşıması gerekir;

²¹³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 595.

²¹⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 126.

²¹⁵ Üstüner, s. 28.

- a) Tevdi edeninin adı, mesleği, yerleşim yeri
- b) Tevdinin yapıldığı umumi mağazanın ticaret unvanı ile merkezi
- c) Tevdi olunan malların cins ve miktarı ile nitelik ve değerin bilinmesi için açıklanması gereken hususlar
- d) Tevdi olunan malların tabi olması gereken, resim, harç ve vergilerin ödenip ödenmediği ve sigorta edilip edilmediği
- e) Ödenmiş veya ödenecek ücretler, giderler
- f) Senedin kimin adına veya emrine düzenleneceğini gösteren bir ibare
- g) Umumi mağaza sahibinin imzası.

Taşıma senedinin ise TTK'nın 857. maddesi kapsamında aşağıdaki unsurları ihtiva etmesi gerekir;

- a) Düzenlenme yeri ve tarihi
- b) Gönderenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi
- c) Taşıyıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi
- d) Eşyanın teslim alınacağı yer ve gün ile teslim edileceği yer
- e) Gönderilenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ile adresi
- f) Gerektiğinde bildirim adresi
- g) Eşyanın türünün olağan işareti ile ambalajının çeşiti ve tehlikeli mallarda bunlara ilişkin mevzuatta öngörülen, diğer durumlarda ise genellikle tanınan işaretleri
- h) Taşınacak paketlerin sayısı, işaretleri ve numaraları

- i) Eşyanın net olmayan ağırlığı veya başka şekilde beyan edilen miktarı
- j) Taşımanın yapılacağı süre
- k) Kararlaştırılan taşıma ücreti ve teslim kadar ortaya çıkacak giderler ile taşıma ücretinin gönderenden başka biri tarafından ödenecek olması hâlinde buna ilişkin kayıt
- l) Teslimde ödemeli taşımalarda teslimde ödeme kaydı ve ödenecek tutar
- m) Eşyanın gümrük ve diğer resmî işlemlerine ilişkin talimatlar
- n) Varsa taşımanın üstü açık ya da örtülmemiş bir araçta veya güvertede yapılabileceğine ilişkin sözleşme

Makbuz senedi, varant ve taşıma senedinin rehin ve devir edilmelerinin mümkün olması bu belgelerin TCK'nın 210. maddesi kapsamında kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur.²¹⁶

Emtiyayı temsil eden belgelerin de kambiyo senetlerinde olduğu gibi TTK'da sayılan unsurları taşımamaları halinde resmi belge olarak kabul edilmeleri mümkün değildir.²¹⁷

c.4) Vasiyetname

Miras bırakanın noter huzurunda düzenleme suretiyle oluşturduğu vasiyetname, TCK'nın 204/3 maddesi kapsamında sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli sayılan resmi belge niteliğinde olduğundan burada bahsedilen vasiyetname, el yazısı ile düzenlenen vasiyetnamedir.²¹⁸ Esasen özel belge niteliğindeki bu belgelerde değişiklik veya taklit yapılması halinde 765 sayılı yasada yer almayıp

²¹⁶Devrim Güngör, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Ankara, 2010, s. 72.

²¹⁷Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 124.

²¹⁸Bakıcı/Yalvaç, s. 1156; aynı doğrultuda Keskin KAYLAN, *Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar*, <http://www.adalet.gov.tr>, 30/11/2014.

5237 sayılı yasa ile getirilen bu özel hüküm gereğince fail resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılacaktır.

Vasiyet, ölüme bağlı tasarruflar arasında bulunmakta olup muris vasiyetname ile tereke üzerinde tasarrufta bulunmaktadır.²¹⁹

4721 sayılı Medeni Kanununun 531. maddesine göre vasiyet; “*resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir.*” Resmi vasiyetname; 532. maddeye göre, iki tanığın katılmasıyla resmi memur tarafından düzenlenir. Resmi memur, sulh hakimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir.²²⁰ Resmi vasiyetname biraz önce de değinildiği üzere TCK’nın 204/3. maddesi kapsamında resmi belgelerdendir.

Sözlü vasiyetnamelerde ise düzenlenmiş bir belge bulunmadığından, bu tür vasiyetnameler de TCK’nın 210. maddesinde belirtilen vasiyetnamelerden sayılmazlar.

Elle yazılan vasiyetnamelerin nasıl düzenlenmesi gerektiği de Medeni Kanun’un 538/1 maddesinde; “*El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur*” denilmek suretiyle hüküm altına alınmıştır.²²¹ Belirtildiği gibi resmi vasiyetnamenin zaten resmi belge niteliğinde olması, sözlü vasiyetnamede ise ortada herhangi bir belge bulunmuyor olması nedeniyle kanun koyucunun TCK’nın 210/1. maddesinde belirttiği vasiyetname türü elle yazılan vasiyetnamedir. Fakat burada şu hususu da belirtmekte fayda vardır. Şayet vasiyetname Medeni Kanun’da sayılan şartları taşıyor ise elle yazılmış vasiyetnameden bahsedilmesi mümkün olmayacak ve bu durumda sahtecilik suçu da oluşmayacaktır.

²¹⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 596.

²²⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 126.

²²¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 596.

Elle yazılan vasiyetnamenin kanun tarafından resmi belge gibi korunmasının nedeni, bunların vasiyet sahibinin ölümünden sonra hüküm ifade etmesidir.²²²

Vasiyetnamede yapılan sahtecilik iki şekilde ortaya çıkabilir. Birincisi, elle yazılı bir vasiyetnamenin sonradan meydana getirilmesi, diğeri ise sonradan değiştirilmesidir. Burada failin amacı sahte vasiyetnameyi murisin ölümünden sonra kullanmaktır.²²³

c.5) Sağlık Mesleği Mensupları Tarafından Düzenlenen, Kişiyeye Haksız Bir Menfaat Sağlayan veya Kamunun veya Kişilerin Zararına Bir Sonuç Doğurucu Nitelik Taşıyan Gerçeğe Aykırı Belge

5237 Sayılı Kanununun 210'ncü maddesinin 2'nci fıkrasında “*Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiyeye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur.*” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme karşısında sayılan meslek gruplarının serbest çalışan sağlık mensubu olmalarına rağmen ve düzenledikleri belgelerin bu itibarla özel belge olması gerektiği halde; ikinci cümle uyarınca düzenledikleri belgenin kişilere haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde tanzim ettikleri belge resmi belge sayılacak ve kendileri de resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılacaklardır.²²⁴

²²² Güngör, s. 73.

²²³ Üstüner, s. 30. “Suça konu vasiyetnamenin 5237 sayılı TCK'nun 210/1. maddesi uyarınca resmi belge hükmünde olduğu cihetle, dosya içerisinde bulunan 25.12.2008 tarihli "dosya inceleme tutanağı"nda; bu belgenin dava dilekçesinde delil olarak yazılarak 20.11.2005 tarihli dilekçe ile İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2006/4 esas sayılı dosyası ile vasiyetnamenin tenfizi davası açıldığı belirtilmiş olması karşısında, sanığa yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK'nun yürürlükte bulunduğu dönemde işlendiği ve aynı Kanununun 204/1. maddesinde gösterilen suça uyduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde hataya düşülerek suç tarihi de yanlış belirlenmek suretiyle yazılı şekilde 765 sayılı TCK'nun yürürlükte bulunduğu dönemde işlenen "özel belgede sahtecilik" suçundan hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 25.02.2013 tarih, 2012/21451 E., 2013/3075 K., UYAP içtihat programı.

²²⁴ Aydil, s. 61.

Madde gerekçesinde; *Maddenin ikinci fıkrasında, kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile, tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu kişilerin, görevlerinin gereği olarak gerçeğe aykırı belge düzenlemesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır. Böylece, belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır.*” denilerek açıklama yapılmıştır.

Nitekim Yargıtay bir ilamında; 5237 sayılı TCK'nun 210/2. maddesinin *"Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur."* şeklindeki hükmü karşısında; sanıklar İ.Y ve Ö.Ü'nün Sağlık Bakanlığınca kırmızı reçeteye bağlanmış, Yüksek Sağlık Şurası kararlarına göre de bir reçeteye yazılabilecek azami dozu sınırlandırılmış ve reçetelerin de 5 günlük aralarla verilebileceği belirtilmiş olan Aldolan Ampul isimli ilacı kendi adlarına aldıkları miktarın üzerinde temin etmek amacıyla yakınlarının sağlık karnelerini özel muayenehanesinde çalışan sanık doktor M.D'ye götürmeleri ve sanık M.D'nin de hastaları görmeden ve muayene etmeden bu kişileri hasta defterine kaydedip muayene ücreti karşılığında reçetelerine aldolan ampul isimli ilacı yazması şeklindeki eyleminin doktor olan sanığın diğer sanıklara kullanım dozunun üzerinde ilaç temini suretiyle bu şahıslara ve kendisine haksız menfaat sağladığı anlaşıldığından mahkemenin suç niteliğini kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”²²⁵ şeklinde karar vermek suretiyle bu durumu doğrulamıştır.

²²⁵ Yerel mahkeme özel sağlık kuruluşunda görevli olan doktorun haksız menfaat temini ve kamunun zarara uğraması nedeniyle TCK'nın 210/2 maddesinin atfıyla resmi belgede sahtecilik suçundan

B. Zarar İmkan ve İhtimali

5237 sayılı TCK'da, 765 sayılı TCK'dan farklı olarak “zarar imkan ve ihtimali” suçun oluşması için şart olarak aranmamıştır. 765 sayılı yasada bu husus suçun unsurlarından biri olarak kabul edilmişti.

Zarar imkan ve ihtimali, belgenin doğruluğuna inanılmasında kamu yararı olması dolayısıyla varlık bulan bir kavramdır. Bu nedenle zararın doğması zorunlu değildir. Zarar imkan ve ihtimali belgede sahteciliğin gerçekleşmesi için yeterlidir. Aldatıcılık yeteneği bulunan belgede sahtecilikte; belgeye duyulan inanç sarsılacağından ve bunun sonucunda da toplumun inanma, bireyin aldatılmama hakkı ihlal edilmiş olacağından, zarar olasılığı her zaman vardır. Belgede sahtecilik gerçekleştiğinde kamu güveni hemen ve kaçınılmaz biçimde sarsılır ve kamu zararı doğar. Ayrıca bireysel zarar, genel zarara eşlik edebilir. Sahtecilikte bireysel zarar genellikle ve kamusal zarar mutlaka vardır.²²⁶

Eski kanunda yer alan bu şart 5237 sayılı kanun çalışmalarında adalet komisyonu görüşmelerine de yansımış ve; *“Yürürlükteki 765 sayılı Türk Ceza Kanununun yansımaları olarak Hükümet Tasarısında yer alan kamu güvenine karşı suçlarda, gerek içerik gerek sistematik bakımdan önemli değişiklikler yapılmıştır. Özellikle belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak Tasarıda yer verilen “bu fiillerden dolayı genel veya özel bir zarar meydana geldiğinde” (madde 279) veya “bu fiilden dolayı genel veya özel bir zarar meydana gelebildiğinde” (madde 284) gibi ifadeler, madde metinlerinden çıkarılmıştır. Zira, sahtecilik olgusu gerçekleştikten sonra, bir “genel veya özel zarar”ın meydana gelmesini veya gelmesi ihtimalini aramaya artık gerek yoktur. Aslında bu hükümler sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için kötüye kullanılmaya müsait bir durum oluşturmaktadır.”* denilerek bu hususun sahteciliğin içinde kendiliğinden varlık bulan bir olgu olduğu düşüncesiyle suçun oluşumu için şart olarak aranmasından vazgeçilmiştir.

hüküm kurmuştur., Yarg. 11. CD., 24.10.2013, 2012/11726 E., 2013/15309 K., UYAP içtihat programı.

²²⁶ Kaylan, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm, 20/09/2014

Nitekim resmi belgenin gerçeği yansıttığına herkes inanmakla yükümlü olduğundan, bu tür evrakta yapılan sahtecilik mutlaka kamu düzenini sarsacak ve dolayısıyla da kamu zararına vücut verecektir.²²⁷

C. Aldatma Kabiliyeti

Aldatma kabiliyeti; “iğfal kabiliyeti”, “aldatma gücü”, “aldatma yeteneği” olarak da ifade edilen bir kavramdır.²²⁸

İğfal kelimesi sözlükte; “aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma” anlamlarında kullanılmaktadır.²²⁹ Aldatmak ise sözlükte; “beklenmedik bir davranışla yanıltmak, karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak, bir şeyin görünürdeki durumu, o şeyin niteliği bakımından yanlış bir kanı vermek.” şeklinde ifade edilmiştir.²³⁰

Aldatma kabiliyeti, belgedeki sahteciliğin ilk bakışta anlaşılmasını, başkasını aldatabilecek biçim ve içerikte olmasını ifade eder.²³¹ Aldatma kabiliyetinin ölçüsü ise; “aslında sahte olan şeyin görünüşte doğru olduğuna inanılması, sahte olduğunun anlaşılması için dikkatli bir incelemeyi gerektirmesidir. Bir şeyin görünüm itibarıyla sahte olduğu anlaşılıyorsa, o şeyin aldatma kabiliyeti yoktur ve bu nedenle kamu güvenine zarar vermemektedir. Bu durumda da fiil suç oluşturmamaktadır.”²³² şeklinde izah edilmektedir. Bir diğer ifadeyle kaba taklit ve değiştirme durumlarında kamu güveni sarsılmayacağından suç oluşmayacaktır.²³³

Gerçekten madde gerekçesinde bu durum; “*Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması*

²²⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 359.

²²⁸ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 128.

²²⁹ http://www.tdk.gov.tr/tdk_sözlük, 27/12/2014.

²³⁰ http://www.tdk.gov.tr/tdk_sözlük, 27/12/2014.

²³¹ Kaylan, Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm

²³² Soyaslan, s. 486.

²³³ Meran , s. 428.

gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir.” denilmek suretiyle açıklanmıştır.

Adalet komisyonu çalışmalarında da; *“sahtecilik olgusu gerçekleşikten sonra, uygulamada ayrıca bunun “iğfal kabiliyetini haiz” veya “aldatma yeteneğine sahip” olup olmadığını araştırmak da, sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için bir çıkış yolu olarak görülmektedir. Aldatıcılık özelliği, sahteciliğin özünde var olan bir husustur. Aksi takdirde, sahtecilikten söz etmek mümkün değildir.”* denilerek belgede sahtecilik suçları bakımından aldatma kabiliyetinin taşıdığı önem ifade edilmeye çalışılmıştır.²³⁴

765 Sayılı Kanunun 339’ncü maddesinde aldatma kabiliyetine suçun unsuru olarak kanun metninde yer verilmemiş fakat 5237 Sayılı Kanunun 204/2’nci maddesinde bu husus suçun maddi unsuru olarak madde metninde yer almıştır. Dolayısıyla sahteciliğin “bir başkasını aldatacak şekilde” yapılmasının aranması, suçun maddi unsuru içerisinde değerlendirilmesi gereken husustur. Esasen aldatma yeteneği bulunmayan bir sahtecilikte suçun maddi unsuru oluşmayacaktır.²³⁵ Eski kanun metninde yer almamasına rağmen öğreti ve uygulamada bütün sahtecilik suçlarında belgelerin aldatma yeteneğine haiz olması şartı aranmaktaydı.²³⁶

Aldatma kabiliyetinin bulunmaması halinde zarar verme gücü söz konusu olmayacağından zararsız sahtecilik de cezalandırılmayacaktır.²³⁷ Başka bir ifadeyle aldatma kabiliyeti olmayan sahtecilik başkasına zarar vermediği için cezalandırılmaz.²³⁸

²³⁴ www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/komisyonrapor.doc, 02/12/2014.

²³⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 597.

²³⁶ Aydil, s. 63.

²³⁷ Erman/Özek, s. 249.

²³⁸ Soyaslan, s. 487.

Gerçek bir belge olarak kabulüne olanak bulunmadığı açıkça görülen veya bilimsel koşullara uyulmaması nedeniyle kuşku yaratan resmi belgelerde aldatıcılık kabiliyeti bulunduğu söylenemez.²³⁹

Özel bir incelemeye tabi tutulmadığı takdirde belgenin sahteliği tespit edilemiyorsa, bu belgenin aldatıcılık yeteneğinin olduğunun kabulü gerekir. Bunun yanı sıra belgenin sahte olduğu muhatabı makam tarafından ilk bakışta anlaşılmamış olsa bile, bu durum normal kontroller sırasında fark edilebiliyorsa belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığı kabul edilmelidir.²⁴⁰

Aldatma yeteneğinin belirlenmesinde objektif kriterler esas alınmalı buna göre de sahteciliğin ilk bakışta herkes tarafından anlaşılabilir olmaması gerekir. Esasen ilk bakışta sahteliği anlaşılan bir belgenin işgal kabiliyeti yoktur.²⁴¹

Yargıtay da belgede sahtecilik fiillerinde aldatma kabiliyetinin varlığını objektif esaslara göre benimseme prensibini kabul etmiştir.²⁴²

²³⁹ Malkoç/Güler, s. 2512.

²⁴⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 132.

²⁴¹ Tezcan/ Erdem/Önok, s. 741.

²⁴² “Ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı, 09.10.2012 gün 2011/8-335 Esas 2012/1804 sayılı kararlarında da açıklandığı üzere, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili işgalin, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği cihetle; soruşturma dosyasında mevcut Çolaklı Belediye Başkanlığının 26.07.2005 tarihli yazısında suça konu belgeye tarih yazılmamış olduğunun ve sayı numarasında verilen kodlama sisteminde farklılık bulunduğu belirtiltiği de dikkate alınarak, belgelerde sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayini mahkemeye ait olduğundan, Çolaklı Belediyesinden benzer durumda kullanılmak üzere hazırlanmış mukayeseye yarar belge örnekleri de celbedilerek, suça konu belge ile karşılaştırılmak suretiyle incelenip, özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan ve belge aslının denetime olanak verecek şekilde dosyada bulundurulmasından sonra aldatma yeteneğinin ne şekilde gerçekleştiğinin karar yerinde tartışılarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi,” Yargıtay 11. CD. 22.01.2014 tarih, 2012/17723 E., 2014/1298 K.; Benzer, “Sahtecilik suçlarında yapılan sahteciliğin belli bazı kişilere karşı değil, objektif olarak herkese karşı aldatma yeteneğine sahip olması gerektiği cihetle; 01.08.2008 tarihli bilirkişi raporunda sahteciliğin ilk nazarda dikkat çekmeyeceğinden işgal kabiliyetini haiz olduğunun belirtilmesi, mahkemece suça konu belge incelenerek yetkililer nezdinde işgal kabiliyetinin bulunmadığının gözlemlenmesi ve olayın katılan idarenin denetimleri sonucunda ortaya çıkması ve suça konu belge aslı üzerinde heyetçe yapılan gözlemde, yapılan sahteciliğin objektif olarak işgal kabiliyetini haiz olduğunun anlaşılması karşısında, sanığa yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibarıyla oluştuğu gözetilmeden mahkumiyeti yerine yazılı gerekçelerle beraat

Yargıtay kararlarında aldatma yeteneğinin tespiti için ayrıca belgenin fiziki nitelikleri, içeriği ve içeriğindeki şekil ve üslubun da dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.²⁴³

Yargıtay birçok kararında belgede sahtecilik suçlarında aldatıcılık yeteneğinin mahkemece takdir edileceğini belirtmiştir.

Nitekim Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 30.04.2013 tarih, 2011/13303 Esas, 2013/6921 Karar sayılı ilamında; *"Belgede sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdirinin mahkemeye ait olduğu göz önüne alınarak, suça konu motorlu araç trafik belgesinin duruşmaya getirilip incelenmek suretiyle, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması ve muayene işleminde yapılan sahteciliğin aldatıcı nitelikte olup olmadığı karar yerinde tartışılıp denetime olanak verecek şekilde belge aslının dosya içine konulması ve belgenin aldatma kabiliyeti bulunduğu tespit halinde muayene işlemindeki sahteciliğin kül halinde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden; ekspertiz raporu ile çelişen bilirkişi görüşüne ne sebeple üstünlük tanındığı da gösterilmeden, eksik araştırma ve hatalı değerlendirme ile eylemin bölünerek yazılı şekilde uygulama yapılması..."* denilerek bu durum vurgulanmıştır.

Mahkemenin re'sen sahteciliği belirleyecek durumda olmaması halinde uzman bilirkişi ya da bilirkişilerin görüşlerine başvurulması gerekir.²⁴⁴ Sahtecilik bilirkişi incelemesi sonucunda anlaşılabilirse belgede iğfal kabiliyetinin bulunduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte görevlilerin dikkatsiz ve özensiz davranmaları

kararı verilmesi," Yarg. 11. CD., 09.06.2014 tarih, 2012/27335 E., 2014/11316 K., UYAP İçtihat Programı.

²⁴³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 132. *"Suça konu belge üzerinde heyetçe yapılan incelemede; "Beynelmillel" yerine "Beynelmillel", mühürde de "Turing" yerine "Tuning" yazılmış olması, belgenin yenilenmesi için ibraz edildiğinde sahteciliğin kolaylıkla anlaşılması karşısında; belgenin objektif olarak aldatma kabiliyetinin bulunmadığı ve suçun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı cihetle; katılan vekilinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle sonucu itibariyle doğru olan hükmün onanmasına,"* Yarg. 11 CD., 17.06.2014 tarih, 2012/28440 E., 2014/11844 K., UYAP İçtihat programı.

²⁴⁴ Gündel, s. 203; Osman YAŞAR, *İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2001, s. 730.

nedeniyle iğfal kabiliyeti olmayan bir belgeye dayanılarak işlem yapılması aldatma yeteneğinin mevcut olduğu anlamına gelmez.²⁴⁵

V- BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki değerle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır.²⁴⁶ Bir görüşe göre, belgede sahtecilik suçları ile korunan hukuki yarar yalnızca belgelerin gerçekliğine dair toplumda var olan güven, başka deyişle kamu güvenidir.²⁴⁷ Diğer bir görüşe göre, suçla bir yandan hukuki ilişkilerdeki itimat ve güven, diğer yandan belgenin doğruluğu veya gerçekliğine bağlı yararlar; başka ifadeyle, kamusal ve kişisel nitelikteki yararlar korunmaktadır.²⁴⁸

Erman, korunan hukuki değer konusundaki düşüncesini şu ifadelerle açıklamıştır; *“Şüphe yok ki, evrakta yapılan sahtekârlık muayyen bir ferdi, bir topluluğu, hatta bizzat devleti ızzar, o ferde, topluluğa, devlete maddi veya manevi bir zarar iras edebilir. Fakat, mücerret bu zararın mevcudiyeti, yapılan fiilin “evrakta sahtekârlık” sayılmasını icap ettiremez, taklit veya tahrifin kanunen korunan vesikalara taallük etmesi, diğer bir tabirle bu vesikaların “evrak”tan mudût bulunması iktiza eder. Bir vesikanın kanunen korunmasının ve bunda yapılacak sahtekârlık fiillerinin evrakta sahtekârlık olarak cezalandırılmasının sebebini de, o vesikalara yine kanun tarafından bağlanan hukuki neticelerde aramak icap eder; kanun, bir takım hukuki neticeler tevhit edebileceklerini tespit eylediği yazıları her türlü taklit ve tahrif hareketlerine karşı himaye etmekte, bunların sıhhatine, doğruluğuna vâki olacak her türlü tecavüzü ceza müeyyideleriyle karşılamaktadır.*

²⁴⁵ Bakıcı/Yalvaç, s. 693.

²⁴⁶ H.T. Gökcan, s. 94.

²⁴⁷ Erman/Özek, s. 223-224; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.602; Soyaslan, s. 486; Ahmet Gökçen, *Yeni Türk Ceza Kanununda Resmî Belgede Sahtecilik Suçları*, Hukuk ve Adalet Dergisi, Ekim 2005, S.6-7, s. 184; Köksal Bayraktar, *Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK.nın 50. Yılı ve Geleceği*, İstanbul, 1977, s. 601; Taşdemir/Özkepir, s. 2; Çetin Arslan/Bahattin Azizağaoğlu, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara, 2004, s. 849.

²⁴⁸ Faruk Erem, *Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler*, C. II, Ankara, 1993, s. 1673; Erem/Toroslu, s. 257; Toroslu, s. 219-220.

İşte kanunun, bir takım yazıları bu suretle korumuş olması keyfiyeti, herkesin o yazılara itimat etmesi, onların hakikati ifade ettiklerine inanması sonucunu doğurur. Binnetice, bu vesikalar hakkında vukûbulacak her nevi sahtekârlık fiili, her şeyden evvel, âmmenin bu güven ve inancını sarsar. İçtimai münasebetlerin selâmeti bakımından lüzumlu olan ve bu yazılara karşı âmmede mevcut bulunan bu umumi itimat hissine karşı tecavüzü ifade ettiği içindir ki, sahtekârlık cezalandırılmıştır.”²⁴⁹

Buradan hareketle Erman'ın, belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki menfaatin kamu güveni olduğunu savunduğu söylenebilir.

Aynı şekilde Tezcan/Erdem/Önok, “*Belgede sahtecilik suçları, delil araçlarının güvenliğini ve güvenilirliğini koruma amacına hizmet etmektedir. Başka bir anlatımla bu suçla korunan hukuksal yararın “kamu güveni” olduğu söylenmelidir. Burada kamuya ait bir yarar söz konusu olduğu için, mağdurun rızası bu suçta hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz.*

Öte yandan belgede sahtecilik suçunun varlığı için belge üzerinde mülkiyet ilişkisinin bulunması önem taşımaz; bu yüzden belgenin maliki de bu suçu işleyebilir. Çünkü belgede sahtecilik suçları, belgenin üzerindeki hakka değil, yalnızca onun delil değerine yöneliktir. Nihayet fiilen bir zararın ortaya çıkması aranmadığı için belgede sahtecilik suçları, soyut tehlike suçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belgede sahtecilik suçları ile belge üzerinde çok yönlü bir koruma sağlanmaktadır: a) belgenin gerçekliği (sahte bir belgeyi taklit veya tağyir etmek); b) belgenin varlığı (belgeyi ortadan kaldırmak); c) belgenin doğruluğu (yalan beyanda bulunmak, belgede fikri sahtecilik) ve nihayet d) belgenin kullanımı (sahte bir belgeyi kullanmak)”²⁵⁰ şeklindeki ifadesiyle belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki menfaatin kamu güveni olduğunu açıklamıştır.

²⁴⁹ Erman, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s. 158-159.

²⁵⁰ Tezcan/ Erdem/Önok, s. 731-732.

Soyaslan,²⁵¹ Özbek-Kanbur-Doğan-Bacaksız-Tepe,²⁵² Artuk-Gökçen-Yenidünya,²⁵³ da suçla korunan hukuki değerın kamu güvenini olduğunu savunmuşlardır.

Toroslu ise belgede sahtecilik suçuyla birden çok hukuki değerin korunduğunu kabul etmiştir.²⁵⁴

Suçla korunmak istenen hukuki değerin kamu güvenini olmadığını savunan yazarlar da bulunmaktadır. Bir kısım müellifler, belgede sahteciliği özel mülkiyete karşı işlenen suç olarak kabul etmektedirler. Bu düşünceye göre, sahtecilik suçunu işleyen failde kamu güvenini ihlal ettiği yönünde bir bilinç bulunmamakla birlikte failin böyle bir amacı da yoktur. Fail, kendi özel gayesine ulaşmak maksadıyla sahtecilik yapmaktadır.²⁵⁵

Bir kısım müellifler de resmi belgede sahtecilik suçuyla korunan hukuki değerin devlet idaresi olduğunu ifade ederler.²⁵⁶

²⁵¹ “Kamu güvenine karşı suçlar iki hukuki konusu olan suçlardır. Bunlardan birisi aslında sahte olan fakat sahte olmaması gereken şeye (evrak, para vs.) kamunun güveni, diğeri evrak veya paranın sahilhiğinin koruduğu menfaattir.” şeklindeki ifadesiyle bu görüşü desteklemiştir., Soyaslan, s.486.

²⁵² Belgede sahtecilik suçlarının korumakta olduğu hukuki değer, hukuki ilişkilerin temelinde yer alan güvenilirlik ve inanılırlıktır. Öğretide ve Yargıtay’da kamu güveni olarak adlandırılan bu hukuki değer, hukuk düzeninin, herhangi bir hukuki olayı kanıtlama yeteneği tanıdığı şeylerle doğruluk ve gerçekliğine herkesçe güvenilmesini öngördüğu şekil; belirti, iz, işaret ve simgenin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmek biçiminde oluşmuş genel, sürekli, toplumsal bir hak ve yararadır. Diğer bir anlatımla kamunun güveni; özel veya kamu hukukunun kanıtlama gücü tanıdığı şey, şekil ve alamelere karşı olan genel güvendir, şeklindeki ifadesiyle bu görüşü savunmuştur., Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 765.

²⁵³ “Doktrinde ve uygulamada en çok kabul gören ve bizim de katıldığımız görüşe göre suçla korunmak istenen hukuki yarar, kamunun güvenidir.” şeklindeki ifadesiyle bu görüşü kabul etmiştir., Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 601-602.

²⁵⁴ “Belgelerde sahtecilik suçlarının hukuki konusu, kamu güveni aleyhine bütün suçlarda olduğu gibi ikilik gösterir, Bu konu, bir yandan hukuki ilişkilerdeki itimat ve güvenden, diğer yandan da ispat vasıtası olan belgelerin doğruluğunda ve gerçekliğinde garantisini bulan belirli menfaatlerden ibarettir. Kamusal ve kişisel nitelik taşıyabilen bu menfaatler olaydan olaya değişmektedir ve bunları (*ti priort*) belirlemek mümkün değildir. Bununla beraber, kanunun uygulanmasında aşırı bir biçimciliğe düşmek istenmiyorsa, bu menfaatlerin göz önünde bulundurulması kaçınılmazdır.” şeklindeki ifadesiyle bu görüşü desteklemiştir., Toroslu, s.219-220.

²⁵⁵ Erem, Özel Hükümler, C.4, s.4; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 145-146.

²⁵⁶ Erem/Toroslu, s. 242.

Belgede sahtecilik suçlarının ve dahi resmi belgede sahtecilik suçunun, 765 ve 5237 sayılı kanunlar cihetiyle her iki kanun sistematığında de kamu güveni aleyhine işlenen suçlar kısmında düzenlenmesi ve ihlal edilen hukuki değerin içtimai münasebetlerin selâmeti bakımından lüzumlu olan bu yazılara karşı âmmde mevcut bulunan bu umumi itimat hissine karşı tecavüzü ifade ettiği nazara alındığında, bu suçlar ile korunan hukuki menfaatin kamu güveni olduğu kabul edilmelidir.

Yargıtay konuyla ilgili bir kararında; “*“Evrakta sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamu güvenidir. Belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye ekleme yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek suç sayılmıştır.”*²⁵⁷ demek suretiyle bu görüşü taşımaktadır.

²⁵⁷ Yarg CGK. 6.3.2007, 276/55, Yarg. kararı için bkz.H.Tahsin Gökcan, s.95. “*Kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenen ve belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi ile kamu güveninin sarsıldığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırma bağlanan “resmi belgede sahtecilik” suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsılması dışında, bir veya birden fazla kişi de haksızlığa uğrayıp, suçtan zarar görmesi halinde dahi, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğuna dair kabulünün etkilenmeyeceği, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağıın kabulü gerekeceği de gözetilerek”* Yarg. 11. CD. 11.12.2014 tarih, 2012/30573 E., 2014/21452 K., bkz UYAP İçtihat Programı.

İKİNCİ BÖLÜM

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN UNSURLARI

I- GENEL AÇIKLAMALAR

Resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı TCK'nın 204'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde; *(1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.” denilmek suretiyle suçun tanımlaması yapılmıştır.

Madde metninde temel olarak ikili bir ayrıma yer verilmiş, maddenin ilk fıkrasında herkes tarafından işlenebilen evrakta sahtecilik fiilleri düzenlenmiş, ikinci fıkrada ise yalnızca kamu görevlisi sıfatına haiz kişilerin işleyebileceği fiiller hüküm altına alınmıştır. Üçüncü fıkrada da daha önceki her iki fıkra içinde geçerli olan nitelikli hale yer verilmiştir.

5237 sayılı TCK'nın 204. maddesindeki “*Resmi belgede sahtecilik suçu*”; 765 sayılı TCK'nın 339, 340, 341, 346, 350, 352, 355, 356. maddelerinde düzenlenen “*kamu görevlisi*”nin (memur) ve 342'nci maddesindeki “*sivil kişi*”nin resmi belgenin, aslında, özünde, onaylı suretinde ve özetinde sahtecilikler ile kimlik

ve benzeri belgelerde, özel yarar sağlayan belgelerde sahtecilik suçlarını, sahte resmi belgenin kullanılması eylemlerinin tamamını kapsamaktadır.²⁵⁸

5237 sayılı TCK'daki resmi belgede sahtecilik suçunun hangi eylemleri kapsamına aldığını anlamak için 765 sayılı TCK'daki karşılıklarına bakmakta fayda vardır. Şöyle ki;

765 sayılı yasanın 339. maddesinde; *“Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur. Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir.*

Evrakın musaddak suretleri kanunen zayı olan asılları makamına kaim olmak lazım geldiği takdirde mezkur suretler hakkında asılları gibi muamele olunur.”

765 sayılı yasanın 340. maddesinde²⁵⁹; *“Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikate muvafık olmıyan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir, yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zaptetmez, yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde baladaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır.”*

765 sayılı yasanın 341. maddesinde²⁶⁰; *“Bir memur aslı mevcut olmıyan resmi bir varakanın musaddak suretini tasni ve kanuni şekline uydurarak ita eyler veyahut aslını değiştirip mahvetmeksizin işbu asla mugayir bir suret verir ise üç seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası görür. Eğer işbu varaka sahteliği ispat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası dört seneden eksik olamaz.*

²⁵⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 603.

²⁵⁹ Doktrinde “fikri sahtekârlık” olarak adlandırılmaktaydı.

²⁶⁰ Memur tarafından işlenen resmi evrakın suretinde sahtekârlık suçu.

Eğer sahtekarlık resmi evrak münderecatının sıhhatini tasdik esnasında irtikap olunmuş ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde fail hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası verilir.”

765 sayılı yasanın 342. maddesinde²⁶¹; “ Bir kimse resmen memur olmadığı halde 339 uncu maddede gösterilen suretlerle resmi bir varakada sahtekarlık yaparsa iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Eğer vesika kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber olan resmi evrak kabilinden ise dört seneden on seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Ve eğer sahtekarlık aslın vücudunu farzederek yahut sahih olan aslına mugayir surette yazarak veyahut sahih bir sureti tahrif eyliyerek resmi bir varakanın sureti üzerinde işlenmişse bir seneden üç seneye kadar ağır hapse mahkum olur.

Eğer mezkur varaka kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise verilecek ceza iki seneden beş seneye kadar ağır hapistir.”

765 sayılı yasanın 346. maddesinde²⁶²; “Bir kimse sahtekarlık cürmünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse mezkur varaka resmi evraktan ise, 342 ve hususi evraktan ise, 345 inci maddelere göre ceza görür.”

765 sayılı yasanın 350. maddesinde²⁶³; “1- Hüviyet cüzdanlarını nüfus tezkerelerini, pasaportları ve ruhsatnameleri taklid edenler veya bunların yazılarını değiştirenler;

2- Bu gibi sahih vesikaları kimlere ita kılınmış ise onlardan başkasına veya diğer bir mekan ve zamanda verilmiş gibi göstermek maksadile değiştirenler yahut bunların sıhhat ve itibarı için lazım gelen tasdik muamelesini ve matlüb olan şartlarını sahte olarak ifa kılınmış gibi gösterenler;

²⁶¹ Sivil kişi tarafından işlenen resmi evrakta sahtekârlık suçu.

²⁶² Sahte evrakı kullanma suçu.

²⁶³ Özel olarak düzenlenmiş olan resmi evrakta sahtecilik suçu.

3 - *Böyle taklid edilmiş veya değiştirilmiş nüfus tezkere ve hüviyet cüzdanı ve pasaport ve ruhsatnameleri kullanan ve kullanmak maksadile başkalarına teslim ve ita eyliyenler;*

Bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.”

765 sayılı yasanın 352. maddesinde; *“Bir memur memuriyetini icra halinde geçen maddelerde beyan olunan cürümlerden birini işler veya her ne suretle olursa olsun bu cürümleri işlemekte başkasıyla birleşirse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”*

765 sayılı yasanın 355. maddesinde²⁶⁴; *“Bir memur veya vesika itasına yetkili olan diğer bir kimse bu vesikaları verdiği kimseler hakkında teveccüh yahut hususi ve umumi emniyet celbine veya hizmet ve memuriyet ve kanunun temin ettiği müsaade ve menfaatler kazanmaya yahut bazı hizmet ve memuriyetlerden kurtulmaya dayanak olacak surette iyi haline veya yoksulluğuna veya sair hallere dair yalan olarak şahadet eylerse iki aydan altı aya kadar hapis ve üçbin liradan onbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.”*

765 sayılı yasanın 356. maddesinde²⁶⁵; *“Bir kimse 354 ve 355 inci maddelerde yazılı sıfat va yetkiyi haiz olmadığı halde ilmühaber ve vesikaları taklit eder yahut bunların sahih olanlarını tahrif eyler ve bir kimse bu yolda tanzim olunmuş ilmühaber ve vesikaları kullanırsa üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlemeler yer almış ve 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesi bu düzenlemelerin tamamını kapsar şekilde hüküm altına alınmıştır.

5237 sayılı yasanın bu düzenleme şekliyle eski yasa dönemindeki kazuistik sistem terk edilmiştir.²⁶⁶ Bu düzenlemenin suçta ve cezada kanunilik prensibine

²⁶⁴ Menfaat sağlayacak belgelerde sahtecilik suçu.

²⁶⁵ Yetkisiz kimsenin belgede sahtekârlığı ve bu belgelerin kullanılması suçu.

²⁶⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 33.

uygun olduğu gerekçesiyle olumlu olduğu kanaatini taşıyan müellifler olduğu gibi²⁶⁷ yeni düzenlemenin hukuka aykırı sonuçlara yol açacağını savunanlar da olmuştur.²⁶⁸

Netice itibariyle 5237 sayılı yasada ikili ayrıma uygun olarak kamu görevlisi olmayanlarca işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun gerçekleşmesi bakımından kanunda bazı seçimlik hareketler öngörülmüştür. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 204/1. maddesinde; sahte olarak resmi belge düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte bir resmi belgenin kullanılması seçimlik hareketleri suç olarak addedilmiştir. Kamu görevlileri tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda ise herkes tarafından işlenebilecek resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketlerine ek olarak; gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi de sayılmış ve bu fiil de suç olarak kabul edilmiştir.²⁶⁹

Resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi olmayanlar ve kamu görevlileri tarafından işlenmesi bakımından, kanunda öngörülen seçimlik hareketlerdeki farkların dışındaki bir başka fark ise; suçun konusunu teşkil eden resmi belgeye ilişkindir. Kanun koyucu 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 204/2. maddesinde kamu görevlilerinin ancak görevleri gereği düzenlemeye yetkili oldukları belgeler açısından bu fıkra hükmünün uygulama kabiliyeti olduğunu kabul etmiştir. Öte yandan herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun bakımından suçun konusunun resmi belge olması yeterli görülmüştür.²⁷⁰

Yargıtay resmi belgede sahtecilik suçunun oluşumuna, suçun maddi ve manevi unsurlarına ve “belge”den anlaşılması gerekenlere dair özet kabul edebileceğimiz bir karar vermiştir; *“Bilindiği üzere "belge", hukuki bir hüküm ifade eden, bir hakkın doğumuna, bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazılar şeklinde tanımlanmaktadır. Resmi belge ise kamu görevlisi veya hukuken yetkili kabul edilen görevli tarafından yasa gereğince yerine getirdiği fonksiyona dayanılarak düzenlenen belgedir. Belgede*

²⁶⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 603.

²⁶⁸ Keskin Kaylan’ın bu konudaki görüşleri için bkz. Adalet Komisyonu Zabıtları, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005, s.705.

²⁶⁹ Üstüner, s. 35.

²⁷⁰ Üstüner, s. 36.

sahtecilik suçu, bir belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi veya sahte belgenin sahteliği bilinerek kullanılması suretiyle oluşmaktadır. Bu suçun hukuki konusu kamunun güveni olup suçun oluşumu için genel kast ve zarar olasılığı yeterlidir. Bir belgeden söz edebilmek için öz ve biçimsel koşulları taşınmalı ve belgenin aldatıcılık yeteneğinin de bulunması gerekir.”²⁷¹

Suçun oluşumu için genel olarak dört ana unsurun bulunması gerektiği ifade edilmiştir.²⁷² Bu bakımdan tipiklik, maddi unsur, manevi unsur ve hukuka aykırılık unsurları cihetiyle resmi belgede sahtecilik suçunu inceleme konusu yapacağız.

II-KANUNİLİK UNSURU

Kanunilik bir başka ifadeyle tipiklik²⁷³, işlenen fiilin ceza kanununda belirtilen suç tanımlamasına uygun olmasını ifade eder.²⁷⁴ Dolayısıyla tipiklik için, suç sayılan fiilin ceza normundaki soyut tasviri de denilebilir.²⁷⁵

Suçta kanunilik ilkesi gereği suç teşkil eden fiilin bütün unsurlarıyla birlikte kanunda tanımlanmış olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle hangi fiillerin suç oluşturduğunun kanunda açıkça gösterilmiş olması gerekmektedir.²⁷⁶

Buradan hareketle bir eylemin suç teşkil edebilmesi için öncelikle, dış alemde değişiklik meydana getiren fiilin, ceza kanunundaki tasvire yani model veya tipe uygun olması şarttır. Böyle bir uygunluk gerçekleşmediği zaman fiilin tipik olmadığı ve suç olarak vasıflandırılmasının imkansız olduğu söylenebilir.²⁷⁷ Bu açıdan suç

²⁷¹ Yarg. 11. CD., 27.03.2014 tarih, 2012/22192 E., 2014/5927 K., UYAP İçtihat programı.

²⁷² M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A. Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel hükümler*, 5. Baskı, Ankara 2011, s.225-226.

²⁷³ Selahattin Keyman, *Tipiklik ve Ceza Hukuku*, AÜHF.D., XXXVII, S.:1-4, Ankara 1982, s. 59 vd.

²⁷⁴ Nurullah Kunter, *Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi*, İstanbul 1949, s. 39.

²⁷⁵ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 154; M. Emin Artuk/ Ahmet Gökçen/ A. Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel Hükümler-I*, Ankara 2002, s. 423.

²⁷⁶ Osman Yaşar, *Uygulamada Türk Ceza Yasası Genel Hükümler*, Ankara 2000, s.21; Timur Demirbaş, *Ceza Genel Hükümler*, Ankara 2002, s.186.

²⁷⁷ Sulhi Dönemezer/ Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Genel Kısım, C:1, 11. Bası, İstanbul, 1994, s. 310.

kalıbına tipe tip uymayan fiil suç değildir.²⁷⁸ İşlenen fiilin kanundaki suç tanımına uygun olduğu tespit edildiği takdirde fiilin tipik olduğu ifade edilebilir.²⁷⁹

Kanunilik, fiilin ceza normundaki tanıma tıpa tıp uyması, her suç açısından aranan bir unsur olmakla birlikte bütün suçlarda kanuniliğin ya da tipikliğin tespiti problem olarak ortaya çıkmayabilir.²⁸⁰

Resmi belgede sahtecilik suçunda tipiklik ile ilgili problem teşkil eden bir olgu olarak, sahte belge üzerinde mevcut olan geçişe aykırılığı gidermek amacıyla değişiklik yapılması halinde, fiilin suç oluşturmayacağını, bu durumda düzeltme sonucunda meydana gelen nesnenin, sahte olmaktan çıkıp gerçek ve sahih hale geldiğini söylemek mümkündür.²⁸¹

Yine bir başka problem olan sahte belge üzerinde ikinci bir sahtecilik yapılması halinde, ikinci hareketin cezalandırılmayan sonraki hareket sayılması gerektiğidir. Ancak fail ilk suçu işledikten sonra, hukuk düzeninde meydan getirdiği zararı büyütürse artık ikinci fiilden dolayı da cezalandırılması gerekir.²⁸²

Failin sahih zannıyla sahte bir belgede sahtecilik yapması halinde “hata”ya ilişkin kurallar işletilmelidir.²⁸³

Batıl vesikalarda yapılan tahrifat bakımından, bunlar hukuken varaka sayılmadıkları için evrakta sahtecilik suçu oluşmaz. Ancak butlan sebebinin belgeden açıkça anlaşılması gerekir aksi halde iptal edilene kadar geçerli bir belge üzerinde sahtecilik yapılması halinde eylem yine de sahtecilik suçunu oluşturur.²⁸⁴

Tipiklik açısından önemli bir problem olarak karşımıza çıkan bir husus da doktrinde “faydasız sahtecilik” olarak adlandırılan belgede sahtecilik halidir. Ancak

²⁷⁸ Turhan Tufan Yüce, Ceza Hukuku Dersleri, C:1, Manisa 1982, s. 186, 237 vd.

²⁷⁹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 155.

²⁸⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 157.

²⁸¹ Erman, Kamu Güveni Aleyhine İşlenen Suçlar, s.339.

²⁸² Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 157.

²⁸³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 157.

²⁸⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 605.

bu hususla ilgili açıklamalarımıza suçun maddi unsuruna ilişkin açıklamalardan sonra yer vermenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Gerçekten bu halde belgede sahtecilik suçunun oluşumu için gerekli olan tüm maddi şartlar gerçekleştirilmiş fakat burada herhangi bir özel zarar yahut kamu zararı bulunmadığından ve esasen sahtecilik yapılmadan da mevcut olan sonuca ulaşma imkanı bulunduğundan fail cezalandırılmamaktadır. Bu sebeple öncelikle sahtecilik suçunun maddi unsurlarını incelemekte fayda vardır.

III- MADDİ UNSUR

A. Genel Açıklamalar

Maddi unsur denildiğinde yasal tanıma uygun fiil akla gelmektedir. Eylem ya da fiil, insanın dış dünyaya yansıyan ihmali veya icrai davranışının bulunmasını gerektirir. İnsanla bağlantısı olmayan tabiat olayları suç olgusunu ilgilendirmez. Ancak insanın dış dünyaya yansıyan icrai veya ihmali davranışı maddi unsurun tamamlanması için yeterli değildir. Ayrıca insanın bu hareketinden dış dünyada bir değişikliğin meydana gelmesi aranır. İşte bu durum da “netice”yi meydana getirir. Hareket ve netice arasındaki bağ ise nedensellik bağlantısını oluşturur. Bu üç öğeden de suçun maddi unsuru ortaya çıkar.²⁸⁵

Maddi unsurların içerisinde 5237 sayılı TCK sistematığı kapsamında “fiil”, “netice” ve “illiyet bağı”nın yansira “fail”, “mağdur” ve “konu” da mütalaa edilmelidir.²⁸⁶ Çalışmamızda resmi belgede sahtecilik suçu açısından maddi unsurlar içerisinde bu sistematığe bağlı olarak belirtilen hususlarda açıklamalara yer verilecektir.

²⁸⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Genel Hükümler, s. 427.

²⁸⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 162.

B. Suçun Faili

İradi hareket yeteneği, yaşayan insana has bir özellik olduğundan ancak insanlar bir suçun faili olabilirler.²⁸⁷ Fakat her insan her suçun olağan faili olamaz, bazı durumlarda özel bir yükümlülük altında bulunan veya belirli niteliklere haiz kişiler suçun faili olabilir. İşte bu faili ancak belli kişiler olabilen suçlara “mahsus suç” veya “özgü suç” denir.²⁸⁸

TCK'nın 204/1 maddesinde; “*Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi...*” ibaresinden suçun failinin herkes olabileceği anlaşılmaktadır. Burada fail açısından herhangi bir özel nitelik aranmamıştır.

Kanun maddesinin ikinci fıkrasında; “*Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi...*” denilerek madde metninde yasak olarak sayılan fiilleri gerçekleştiren kamu görevlisinin cezalandırılacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla burada fail ancak kamu görevlisi olabilecek ve bu özelliği taşımayan kişiler suçun faili addedilemeyecektir. Kanunun bu hükmü özgü suç niteliği taşımaktadır.

İfade etmek gerekir ki; bir kamu görevlisi, görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belge tanzim ederse bu durumda ikinci fıkra hükmü değil birinci fıkradaki herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu oluşacaktır.²⁸⁹

Kamu görevlisi, TCK'nın 6/1-c maddesinde; “*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” olarak tanımlanmıştır.

²⁸⁷ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 193.

²⁸⁸ Ayhan Önder, Ceza Hukuku Özel Hükümler, C:II-III, İstanbul 1992, s. 168.

²⁸⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 765.

Buna göre “kamu görevlisi”ni belirlemede aranacak yegane ölçüt, görülen işin bir kamusal faaliyet olmasıdır. Kamusal faaliyet de, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır.

765 sayılı kanundan farklı olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 204/2. fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun failinin kamu görevlileri olabileceğinin belirtilmesi karşısında eski kanundaki memur kavramına göre suçun kapsamı daha geniş bir hal almıştır.²⁹⁰

Belirtmek gerekir ki; failin, suçun işlendiği sırada kamu görevlisi sıfatına haiz olması yeterlidir. Kamu görevinin sonradan yitirilmiş olmasının da tamamlanmış olan suça herhangi bir etkisi olmayacaktır.²⁹¹

Özel kanunları uyarınca işlenen fiillerden kamu görevlisi gibi sorumlu olunacağına dair hüküm bulunan hallerde de, fail kamu görevlisi gibi cezalandırılacaktır. Örneğin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 62. maddesi, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun 9. maddesi ve 3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun’un 12. maddesi uyarınca bir kısım hukuka aykırı eylemler nedeniyle bu eylemleri gerçekleştirenler kamu görevlisi gibi müeyyideye tabi olacaktır. Bunun yanı sıra 393 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11. maddesine göre KİT personelleri ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun geçici 6/6. maddesi uyarınca gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları da kamu görevlisi sayılacaktır.²⁹²

²⁹⁰Kamu görevlisinden ne anlaşılması gerektiği konusunda, resmi belgenin unsurları kısmında yaptığımız açıklamalara bakılabilir. s.39 vd.

²⁹¹ İnanç, s. 48.

²⁹² 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu madde 62; “Yönetim Kurulu, kooperatif işlerinin yönetim için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Yönetim Kurulu, kendi tutanakları ile Genel Kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanması ve işletme hesabıyla, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna

Gerçeğe aykırı belgeyi kamu görevlisi olmayan tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mensubu kişilerin düzenlemiş olması halinde TCK'nın 210/2 maddesinin birinci cümlesi uygulanacaktır. Ancak düzenlenen sahte belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun yahut kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde TCK'nın 210/2 maddesinin ikinci cümlesinin atfıyla belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus madde sayılan sağlık mensubu kişilerin serbest meslek sahibi kişiler olmasıdır. Aksi halde devlet hastanelerinde görevli sağlık mensupları açısından bunlar kamu görevi ifa ettiklerinden ve dolayısıyla kamu görevlisi sıfatına

verilmesinden sorumludur. Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. *Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.*"

3670 Sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun madde 12; *"Piyango idaresine aid mallar Devlet malıdır. Bunları çalanlar, ihtilas edenler, zimmete geçirenler veya her ne suretle olursa olsun sui istimal edenler ve piyango biletlerini taklid ve tahrif edenler Devlet malları ve paraları hakkında ika olunan bu gibi suçlara müterettib cezalara tabidirler."*

5580 sayılı Özel Öğretim Kanunu madde 9/son;" *Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemeleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılır."*

399 sayılı KHK madde 11/1-b; *"Teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mevcutlarına karşı işledikleri suçlar ile bilanço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlar ile ifa ettikleri görevlerinden doğan suçlardan dolayı memur sayılarak haklarında Türk Ceza Kanununun 2 nci kitap üçüncü ve altıncı baplarındaki hükümler uygulanır."*

4458 sayılı Gümrük Kanunu geçici madde 6/6; *"Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanunu'nun devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır."*

bkz. Uyap Mevzuat. *"Sanıklardan E.A ile İ.K'nın Şarklı İthalat Dış Ticaret Limited Şirketinin ortağı, sanık Ş.A.D'nin ise aynı şirketin gümrük müşaviri oldukları, sanıkların daha az vergi ödemek amacıyla gerçeğe aykırı belgelerle ithalat istemeleri, bu amaçla gümrük idaresine sahte belgelerin sanıklar E.A ve İ.K tarafından ibraz edilmesi, sanık Ş.A.D tarafından ise resmi belge niteliğindeki serbest dolaşıma giriş beyannamesine imza atılması, beyannameye dayanak belgelerin sahte olduklarının iddia olunması karşısında; 04.11.1999 gün ve 23866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp 04.02.2000 tarihinden geçerli olan ve suç tarihinde yürürlükte bulunan 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun geçici 6. madde 6. fıkrası hükmüne göre "Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanunu'nun devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır" hükmü karşısında; gümrük müşaviri olan sanığın görevleri gereği imzaladığı belgeler nedeniyle üzerlerine atılı suçun sübutu halinde suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1. (5237 sayılı TCK'nun 204/2), maddesinde yaptırıma bağlanan memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacağı, memur olmayan sanıkların da bu eyleme iştirak ettiklerinin kabulü gerekeceği ve bu suç bakımından zamanaşımının gerçektelemediği gözetilmeden yargılamaya devamla davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken suç vasfında yanılığıya düşölerek davanın zamanaşımı nedeniyle düşölmesine karar verilmesi,"* Yarg. 11. CD., 27.11.2014 tarih, 2014/18873 E., 2014/20390 K., UYAP içtihat programı.

haiz olduklarından yaptıkları gerçeğe aykırı eylemlerin TCK'nın 204/2 maddesi kapsamında sahtecilik suçunu oluşturacağı unutulmamalıdır.²⁹³

Nitekim TCK'nın 210. maddesinin gerekçesinde; “*Maddenin ikinci fıkrasında, kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile, tabip, dış tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu kişilerin, görevlerinin gereği olarak gerçeğe aykırı belge düzenlemesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır. Böylece, belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır.*” denilerek bu husus açıklanmıştır.

C. Suçun Mağduru

Mağdur, suçtan ya da haksız eylemden doğrudan zarar görendir. Bir başka ifadeyle mağdur, suçun konusunun ait olduğu kimse anlamına da gelmektedir.²⁹⁴ Resmi belgede sahtecilik suçu kamu güveni aleyhine işlenen suçlardan olduğu için tabii olarak suçun mağduru da toplumu oluşturan herkestir.

Suçun mağduru kavramı, suçtan zarar gören kavramına göre daha geniş anlam ihtiva etmektedir. Şöyle ki; mağdur, aynı zamanda suçtan zarar gören sıfatına da haiz olmakla birlikte, suçtan zarar gören her zaman suçun doğrudan mağduru olmayabilir. Örneğin kasten öldürme suçunda suçun mağduru hayat hakkına son verilen ölen kişidir. Ancak bu suçtan zarar görenler, maddi ve manevi bakımdan bir kısım zarara uğrayan ölenin yakınlarıdır.

Resmi belgelerin sahte olarak düzenlenmesi halinde kural olarak belirsiz sayıda kişinin aldatılması ihtimali ve resmi belgelerin taşıdığı ispat gücü bakımından toplumda bu belgelerin geçerliliğine olan güvenin sarsılmaması hukuk düzeni

²⁹³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 330.

²⁹⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 195

açısından önem taşımaktadır.²⁹⁵ Dolayısıyla kamunun güvenini ihlal niteliği taşıyan resmi belgeyi sahte olarak oluşturmak, bozmak, değiştirmek gibi eylemler hukuk düzeni içerisinde suç olarak yer almıştır.

Sahtecilik fiillerinin açıklanan bu niteliği gereği bu suçun mağduru da kamu ve dolayısıyla toplumu oluşturan herkeştir. Ancak burada suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu şeklindeki olguyu geniş anlamak gerekir. Gerçekten suçun mağdurunun kamu olması, toplumda yaşayan her bireyin herhangi bir sahtecilikten doğrudan zarar gördüğü ve dolayısıyla da açılan kamu davasına katılma hakkının bulunduğu anlamına da gelmez.

Sahtecilik fiilleri toplumun yanı sıra suçtan başkaca bir bireyin doğrudan zarar görmesine de yol açabilir. Bu durumda doğrudan zarar gören şahsın da suçtan zarar gören olarak açılan kamu davasına katılma hakkı bulunur. Örneğin başkasının adı ve imzası kullanılarak sahte bono düzenlenip mal karşılığında verilmesinde, hamil borçlu olarak gözüken kişi aleyhine icra takibi yapabilecek ve onu zarara uğratabilecektir. Bir kişinin kimlik bilgileri kullanılarak onun adına şirket kurup dolandırıcılık yapılması halinde de kimlik bilgileri kullanılan kişi bakımından bir zarar meydana gelebilecektir.²⁹⁶ Bu halde ismi kullanılan şahsın da suçtan zarar gördüğü açıktır.

Nitekim Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 11.12.2014 tarih, 2012/30573 Esas ve 2014/21452 Karar sayılı ilamında; *"...765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK.nun "Kamu güvenine karşı suçlar" bölümünde düzenlenen ve belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi ile kamu güveninin sarsıldığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırma bağlanan "resmi belgede sahtecilik" suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsılması dışında, bir veya birden fazla kişi de haksızlığa uğrayıp, suçtan zarar görmesi halinde dahi, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğuna dair kabulünün etkilenmeyeceği, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak*

²⁹⁵ Güngör, s.82; Toroslu, s. 232.

²⁹⁶ Bakıcı/Yalvaç, s. 716.

*işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekeceğine” hükmetmiştir.*²⁹⁷

²⁹⁷Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 gün, 2013/11-397 Esas, 2014/202 Karar sayılı ilamında resmi belgede sahtecilik suçunda mağdur kavramına ve bu kavramın önemine dair çok ehemmiyetli açıklamalar yapıldığından karar önemine binaen paylaşılmıştır;

“Resmi evrakta sahtecilik suçundan sanıklar M.Ş ve C.Ş'nin 765 sayılı TCK'nun 339/1 ve 59. maddeleri uyarınca 5'er kez 2 yıl 6 ay ağır hapis cezası ile cezalandırılmalarına ilişkin, Yalova Ağır Ceza Mahkemesince verilen 07.02.2003 gün ve 240-26 sayılı hükmün sanık M.Ş müdafii ve sanık C.Ş tarafından temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 6. Ceza Dairesince 26.05.2004 gün ve 164-6773 sayı ile;

"Davaya konu 5 adet suç tutanağında, haklarında tutanak düzenlenen kişilerin üretim rampalarındaki istif yerleri ile kesilen emvallerin Kurtköy Orman deposuna naklettirilip, teslim tutanağı ile depo memuru Kaya Ali Akalın'a teslim edildiğinin belirtilmesi karşısında, öncelikle suç tarihlerinde anılan kişilere ait Orman İdaresi'nce belirlenip gösterilen istif yeri olup olmadığı; depoya nakledilen emvallerin, kesim yerinden mi yoksa istiflerden mi alındığı, depoya kimler tarafından ne şekilde nakledildiği ve nakledenlerin kimlikleri belirlenip, bu kişiler ile gerektiğinde depo memurunun da konu hakkındaki bilgisine başvurularak sonucuna göre delillerin bir bütün halinde takdiri yerine, eksik soruşturma ile yetinilip yazılı şekilde hüküm kurulması" isabetsizliğinden bozulmasına karar verilmiştir.

Bozmaya uyan yerel mahkemece 24.04.2006 gün ve 136-85 sayı ile; sanıkların resmi belgede sahtecilik suçundan lehe olan 765 sayılı TCK'nun 339/1 ve 59. maddeleri uyarınca 5'er kez 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına, aynı kanununun 71. maddesi gereğince sonuç olarak sanıkların ayrı ayrı 10 yıl 30 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

Bu hükmün de sanıklar müdafileri tarafından temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 11. Ceza Dairesince 20.06.2012 gün ve 18055-12032 sayı ile;

"Orman muhafaza memuru olan sanıkların mağdurlar hakkında ayrı ayrı 5 adet sahte suç tutanağı tuttukları ve bu tutanaklara istinaden 6831 sayılı Yasaya muhalefet suçundan yargılama yapılmasına sebebiyet verdikleri şeklindeki eylemlerinin; zincirleme biçimde 'memurun resmi belgede sahteciliği' suçunu oluşturduğu gözetilerek; 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 9. maddeleri hükmü uyarınca sanıkların eylemlerine suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1, 80, 59. maddeleriyle, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Yasanın 204/2, 43 ve 62. maddeleri ayrı ayrı ve bir bütün halinde uygulanarak bulunacak sonuçların karşılaştırılması suretiyle lehe yasanın tespiti ile sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde ayrı ayrı 5 kez 339/1 ve 59. maddeleri gereğince uygulama yapılarak fazla ceza tayini" isabetsizliğinden bozulmasına karar verilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise 31.08.2012 gün ve 172276 sayı ile;

"...Resmi belgenin düzenlenmesinde, suçtan zarar gören toplumun yanında bir kimsenin mağduriyeti veya zararı da söz konusu ise, zincirleme suç hükümleri uygulanamaz.

Sahtecilik suçları 5237 sayılı TCK'nın 4. Bölümünde Kamu Güvenine Karşı Suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Düzenlenen her sahte belgenin ayrı bir suç oluşturduğu, resmi belgede sahtecilik suçlarında korunması gereken yararın kamunun güveni olduğu, sahte resmi belge ya da özel belgenin bir kimsenin mağduriyetine neden olmadığı takdirde suçtan zarar görenin kamu ya da toplum olduğu açıktır. Ancak sahte resmi veya özel belgenin gerek sadece toplumun gerekse bir gerçek ya da tüzel kişinin zararına ve mağduriyetine yol açacak biçimde düzenlenmesi, aynı kişiye ilişkin birden fazla belgede gerçekleşmiş ise, 5237 sayılı TCK'nın 43/1. maddesinde öngörülen 'Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir.Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.' hükmü gereğince zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasını gerekir. Ancak resmi belgenin düzenlenmesi ve özel belgenin düzenlenip kullanılmasında, suçtan zarar gören toplumun yanında bir kimsenin mağduriyeti veya zararı da söz konusu ise, bu takdirde bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi niteliğinde olmadığından zincirleme suç hükümleri

uygulanamaz, failin zincirleme suç hükümlerine göre değil ayrı ayrı suçlardan cezalandırılmasından söz edilir.

Somut olaya gelince; Orman muhafaza memuru olan sanıklar tarafından beş ayrı mağdur hakkında 20.07.2009, 25.07.2009, 28.07.2009 ve 29.07.2009 tarihlerinde sahte suç tutanağı düzenlemek suretiyle, sahtecilik suçları açısından birbirinden bağımsız beş ayrı resmi belgede sahtecilik suçu oluşmuştur. Nitekim Yargıtay 11.Ceza Dairesi de, birden fazla kişiye karşı işlenen sahtecilik eylemlerinin, bağımsız suçlar oluşturduğunu kabul etmektedir. (11.CD, 7.5.2008, 755/4666).

Sonuç olarak, adına sahte belge düzenlenmesi nedeniyle sahtecilikten mağdur olan kişi sayısının sahtecilik suçunun oluştuğu ve sanıkların belge sayısının cezalandırılması gerektiğinden yerel mahkemenin kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik bulunmamaktadır" görüşüyle itiraz kanun yoluna başvurulmuştur.

5271 sayılı CMK'nun 308. maddesi uyarınca inceleme yapan Yargıtay 11. Ceza Dairesince 20.03.2013 gün ve 22320-4591 sayı ile, itiraz nedenlerinin yerinde görülmediğinden bahisle Yargıtay Birinci Başkanlığına gönderilen dosya, Ceza Genel Kurulunca değerlendirilmiş ve açıklanan gerekçelerle karara bağlanmıştır.

TÜRK MİLLETİ ADINA CEZA GENEL KURULU KARARI

Özel Daire ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyumsuzluk; sanıklar hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanma şartlarının bulunup bulunmadığının belirlenmesine ilişkindir.

İncelenen dosya kapsamından;

Orman muhafaza memuru olan sanıklar Mehmet ve Cemal'in sorumluluk bölgelerinde "makta dışı" usulsüz kesim yaptırdıkları, bu durumun sonradan yapılan kontrollerde anlaşılması üzerine, kendilerini kurtarmak amacıyla gerçekte kaçak kesim yapmadıkları halde katılanlar Kenan, Ramazan, İbrahim, Şaban ve Şerafettin hakkında 20-25-28-29.07.1999 olmak üzere ayrı ayrı tarihlerde beş ayrı suç tutanağı düzenledikleri, sahte düzenlenen tutanakların aynı gün Cumhuriyet Başsavcılığına verilerek katılanlar hakkında suç duyurusunda bulunulduğu, tutanaklara istinaden açılan kamu davaları sonucunda katılanların tamamının 6831 sayılı Kanuna aykırılık suçundan mahkûmiyetlerine karar verildiği anlaşılmaktadır.

Uyumsuzluğun sağlıklı bir şekilde çözümlenmesi için öncelikle gerek suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK, gerekse sonradan yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK hükümlerine göre zincirleme suçun incelenmesi gerekmektedir.

5237 sayılı TCK'na hakim olan ilke gerçek içtima olduğundan, bunun sonucu olarak, "kaç fiil varsa o kadar suç, kaç suç varsa o kadar ceza" söz konusu olacaktır. Nitekim bu husus Adalet Komisyonu raporunda da; "Ceza hukukunun temel kurallarından birisi, 'kaç fiil varsa o kadar suç, kaç suç varsa o kadar ceza vardır' şeklinde ifade edilmektedir. Bunun istisnaları, suçların içtima bölümünde belirlenmiştir. Bu istisnalar dışında, işlenen her bir suçla ilgili olarak ayrı ayrı cezaya hükmedilecektir. Böylece verilen her bir ceza, bağımsızlığını koruyacaktır" şeklinde ifade edilmiştir. Bu kuralın istisnalarına ise, 5237 sayılı TCK'nun "suçların içtima" bölümünde, 42 (bileşik suç), 43 (zincirleme suç) ve 44. (fikri içtima) maddelerinde yer verilmiştir.

Zincirleme suç, 765 sayılı Kanunun 80. maddesinde; "Bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün bir kaç defa ihlal edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır" şeklinde düzenlenmiştir. Buna karşın 5237 sayılı TCK'nun 43/1. maddesinin ilk cümlesinde; "Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır" biçiminde zincirleme suç, ikinci fıkrasında ise; "Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır" denilmek suretiyle de aynı neviden fikri içtima düzenlemesine yer verilmiştir.

Suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 80. maddesindeki tanımdan da anlaşılacağı üzere, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için; birden fazla suçun işlenmesi, bu suçların kanunun aynı hükmünü ihlal etmesi ve birden fazla suçun aynı suç işleme kararı altında işlenmesi gereklidir.

5237 sayılı TCK'nun 43/1. maddesi uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için;

- a- Aynı suçun değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi,
- b- İşlenen suçların mağdurlarının aynı kişi olması,
- c- Bu suçların aynı suç işleme kararı altında işlenmesi gerekmektedir.

765 sayılı TCK'da yer alan "muhtelif zamanlarda vaki olsa bile" ifadesi karşısında, aynı suç işleme kararı altında birden fazla suçun aynı zamanda işlenmesi durumunda, diğer şartların da varlığı halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. Nitekim 765 sayılı TCK'nun yürürlüğü zamanında bu husus yargısal kararlarla kabul edilmiş ve uygulama bu doğrultuda yerleşmiştir. 5237 sayılı TCK'nun 43/1. maddesinde bulunan, "değişik zamanlarda" ifadesi nedeniyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için, suçların mutlaka değişik zamanlarda işlenmesi gereklidir ki, bunun sonucu olarak, aynı mağdura, aynı zamanda, aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda tek suçun oluşacağı kabul edilmiştir. Bu halde zincirleme suç hükümleri uygulanarak artırım yapılamayacak, ancak bu husus TCK'nun 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde göz önüne alınabilecektir.

5237 sayılı Kanununun 43/1. maddesinin açıklığı karşısında öğretide de, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için suçların farklı zamanlarda işlenmesi gerektiği konusunda görüş birliği bulunmaktadır.

Öte yandan, kanunumuz zaman konusunda olduğu gibi, suçların işlendikleri yer bakımından da bir sınır koymamıştır. Ancak, suçların aynı yerde işlenmeleri, suç işleme kararındaki birliğin bir işareti olarak kabul edilebilir.

Bağımsız kastları birleştiren suç işleme kararından, kanunun aynı hükmünü birkaç defa ihlal etmek hususunda önceden kurulan bir plan, genel bir niyet anlaşılmalıdır. Fail, önceden belirlediği böyle bir plân veya niyet kapsamında, bunu bir defada gerçekleştirmek yerine, kısımlara bölmeyi ve o suretle gerçekleştirmeyi daha uygun görmüş ve bu plâna göre hareket etmiş olduğundan, birden fazla olan kısımlar, yani ayrı suçlar, tek bir müteselsil suç meydana getirirler. (Sulhi Dönmezer-Sahir Erman, Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, Beta Yayınevi, Cilt I, 14. bası, s.398)

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun konuya ilişkin 30.05.2006 gün ve 173/145, 13.10.1998 gün 305/304, 20.03.1995 gün ve 48/68 ile 02.03.1987 gün ve 341/84 sayılı kararlarında, öğretideki yukarıda değinilen görüşlere yer verildikten sonra "aynı suç işleme kararından" yasanın aynı hükmünü birçok kez ihlal etme hususunda önceden kurulan bir plan, genel bir niyetin anlaşılması gerektiği, bu bağlamda failin suçu işlemeyi önce bir plan yapmasının veya bu suça niyet etmesinin, fakat fiili bir defada yapmak yerine kısımlara bölmeyi ve o surette gerçekleştirmeyi daha uygun görmesinin, bu plan çerçevesinde hareket etmesinin, hareketinin önceki hareketinin devamı olmasının ve tüm bu hareketleri arasında subjektif bir bağlantı bulunmasının anlaşılması, aynı suç işleme kararının varlığı, olaysal olarak suçun işlenmesindeki özellikler, suçun işleniş biçimi, fiillerin işlendikleri yer ve işlenme zamanı, fiiller arasında geçen süre, mağdurların farklı olup olmadıkları, ihlal edilen değer ve yarar ile korunan değer ve yarar, olayların oluşum ve gelişimi ile tüm özellikleri değerlendirilerek belirlenmesi gerektiği, suçların işlenme tarihleri arasında az veya çok bir zaman aralığı bulunması, suç mağdurlarının birden fazla olması halinde teselsülü reddetmenin adalet ve hakkaniyete uygun bulunmayacağı hususlarının genel bir kabul gördüğü de kabul edilmiştir.

Sahtecilik suçunun farklı kişilere yönelik gerçekleşmiş olması nedeniyle, 5237 sayılı TCK'nun 43. maddesinin 2. fıkrası üzerinde de durmak gerekir. Aynı neviden fikri içtima olarak kabul edilen bu durumda, fiil yani hareket tektir ve bu fiille aynı suç birden fazla kişiye karşı işlenmektedir. Burada, hareket tek olduğu için, fail hakkında bir cezaya hükmolünacak, ancak bu ceza TCK'nun 43/1. maddesine göre artırılacaktır. Ancak burada kastedilen, fiil ya da hareketin, doğal anlamda değil hukuksal anlamda tekliğidir. Bazen suçların işlenmesi sırasında doğal olarak birden fazla hareket yapılmakta ise de, ortaya konulan bu davranışlar suçun kanuni tanımında yer alan hukuksal anlamdaki "tek bir fiili" oluşturmaktadır.

5237 TCK'nda, bazı suçlarda özel olarak aynı neviden fikri içtima hükmüne yer verilmiştir. Örneğin; belirsiz sayıda kişilerin sağlığını bozmak amacıyla ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olacak surette, radyasyona tabi tutulması halinde, radyasyon yayma suçunun temel şekline nazaran daha ağır ceza öngörülmüştür (TCY'nın 172/2. md.). Bu suçlar için özel bir aynı neviden fikri içtima kuralı öngörülmüş olduğundan, ayrıca TCY'nın 43/2. maddesi uyarınca cezanın artırılması yoluna gidilmeyecektir.

Aynı neviden fikri içtimadan söz edilebilmesi için;

- 1- Hareket ya da fiilin hukuksal anlamda tek olması,
- 2- Birden fazla suçun işlenmiş olması,
- 3- İşlenen birden fazla suçun "aynı suç" olması,
- 4- Bu suçların mağdurlarının farklı olması gerekmektedir.

Bu dört şart birlikte gerçekleştiğinde, faile tek ceza verilecek, ancak bu ceza artırılabilecektir. Somut olayda sanıkların sahtecilik eylemlerinin farklı zamanlarda gerçekleşmiş olmaları nedeniyle tek bir fiil olarak kabulü mümkün olmadığından 5237 sayılı TCK'nun 43/2. maddesinin uygulanma şartları bulunmamaktadır.

Birden çok belgede sahtecilik suçunun, zincirleme ya da ayrı suçlar mı oluşturacağı problemini çözümlerken, korunan hukuki yarar, suçun mağduru ve suçtan zarar gören kavramları da ele alınmalıdır.

Belgede sahtecilik suçları 765 sayılı TCK'nun "Cürümler" başlıklı ikinci kitabının, "Ammenin İtimadı Aleyhinde Cürümler" başlıklı altıncı babının, "Evrakta Sahtekarlık" başlıklı üçüncü faslında düzenlenmişken, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun ise "Özel Hükümler" başlıklı ikinci kitabının, "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının, "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" başlıklı dördüncü bölümünün 204 ila 212. maddelerinde düzenlenmiş olup, her iki kanun yönüyle de belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güvenidir.

Nitekim 765 sayılı Kanun döneminde Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 08.06.2004 gün ve 94-132 sayılı kararı başta olmak üzere birçok kararında istikrarlı olarak, suçla korunan yararın kamu güveni olduğu kabul edilmiş ve; "Evrakta sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güvenidir. Belgelerin gerçeğe aykırı düzenlenmesi, gerçek belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi, eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek suç sayılıp, yaptırıma bağlanmıştır. Bu nedenle de fiilen bir zararın ortaya çıkması aranmamakta, zarar olasılığı yeterli görülmektedir" denilmiştir. Hatta, 765 sayılı TCK'nun 339 ve 355. maddeleri ile ilgili olarak ceza miktarlarını belirlemede kanun koyucunun suçun kamu güvenini bozmadaki etkinliğini ölçü aldığı kabul edilmiştir. (CGK'nun 06.11.2007 gün ve 223-224 sayılı kararı)

Aynı şekilde Yargıtay bu görüşünü 5237 sayılı TCK'nun yürürlüğe girmesinden sonra da sürdürmekte olup, Ceza Genel Kurulunun 06.03.2007 gün ve 276-55 sayılı kararında bu husus; "Evrakta sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamu güvenidir. Belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye ekleme yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek suç sayılmıştır" şeklinde ifade edilmiştir. Özel Daire kararları da aynı yöndedir, Örneğin; "Belgede sahtecilik ... suçunun hukuki konusu kamunun güveni olup, suçun oluşması için genel kast ve zarar olasılığı yeterlidir" (Yargıtay 11. CD'nin 05.03.2008 gün ve 1232-1298 sayılı kararı).

Mağdur; Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde, "haksızlığa uğramış kişi" olarak tanımlanmaktadır. Ceza hukukunda ise mağdur kavramı, suçun konusunun ait olduğu kişi ya da kişilerdir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun hazırlanmasında esas alınan suç teorisinde suçun maddi unsurları arasında yer alan mağdur, ancak gerçek bir kişi olabilecek, tüzel kişilerin suçtan zarar görmeleri mümkün ise de bunlar mağdur olamayacaklardır.

Mağdurun belirlenmesi, suçun unsurlarının veya nitelikli hallerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti ile özellikle 5237 sayılı TCK yönüyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına çözümünü konusunda başta olmak üzere bir çok ceza hukuku hükmünün doğru ve isabetli uygulanabilmesi açısından önemli olmasına rağmen, 5237 sayılı TCK başta olmak üzere ceza kanunlarımızda mağdurun bir tanımı yapılmamıştır. Öğretide de kabul olunduğu üzere kanun koyucunun bu tercihi öncelikle kapsayıcı bir tanım yapmanın zorluğundan

kaynaklanmakta, diğer taraftan kavramın bazen dar bazen de geniş yorumlanmasına duyulan ihtiyaç bu yönde bir tercihi zorunlu kılmaktadır.

Mağdur kavramı gibi kanunda açıkça tanımlanmamış olan "suçtan zarar görme" kavramı ise, gerek Ceza Genel Kurulu, gerekse Özel Dairelerin yerleşmiş kararlarında; "suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş bulunma hali" olarak anlaşılıp uygulanmış, buna bağlı olarak da dolaylı veya muhtemel zararların, davaya katılma hakkı vermeyeceği kabul edilmiştir. Nitekim bu husus, Ceza Genel Kurulunun 03.05.2011 gün ve 155–80, 04.07.2006 gün ve 127–180, 22.10.2002 gün ve 234–366 ile 11.04.2000 gün ve 65–69 sayılı kararlarında; "dolaylı veya muhtemel zarar, davaya katılma hakkı vermez" şeklinde açıkça belirtilmiştir.

Mağdur ile suçtan zarar gören kavramları aynı şeyi ifade etmemektedir. Mağdur suçun işlenmesiyle her zaman zarar görmekte ise de, suçtan zarar gören kişi her zaman suçun mağduru olmayabilecektir. Bazı suçlarda mağdur belirli bir kişi olmayıp; toplumu oluşturan herkes (geniş anlamda mağdur) olabilecektir. (Mehmet Emin Artuk - Ahmet Gökçen - A. Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, 3. Bası, Ankara, 2007, s.444; İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 9. Bası, Ankara, 2013, s. 212 - 215; Mahmut Koca-İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 6. Bası, Ankara, 2013, s.107 - 109; Osman Yaşar-Hasan Tahsin Gökcan-Mustafa Aruç, Türk Ceza Kanunu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, 6. cilt, s.7958-7959)

Mağdurun kim olduğunun belirlenmesinde öncelikle madde metnine bakılmalı, madde metninin yeterli olmadığı durumlarda hükmün konuluş amacı, suçun düzenlendiği yer gibi hususlar birlikte değerlendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmalıdır.

Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK'nun, gerekse de 5237 sayılı TCK'nun belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metnlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağı kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları gözönünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK'nun "Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi" başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, "Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir. Çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir" şeklinde açıklanmış olan ölçülülük ilkesine aykırı davranılmış olacaktır.

Öğreti de, belgede sahtecilik fiilinin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde ilgili kişinin de mağdur sayılacağı yönünde bir kısım görüşler olmakla birlikte, çoğunluk itibarıyla, anılan suçların mağdurunun kamu olduğuna ilişkin, "Sahtekarlık suçlarının mağduru daima Devlettir. Bu suçlar dolayısıyla maddi ya da manevi bir zarara uğrayan kimse ise, mağdur olmayıp, 'suçtan zarar gören kişi' sayılır ve böyle bir veya bir kaç kişinin bulunması, suçun hukuki konusunu etkilemez" (Sahir Erman, Ticari Ceza Hukuku Cilt III, Sahtekarlık Suçları, İstanbul 1981, 4. Baskı, s.10), "Resmi evrakta sahtecilik suçları TCK'da topluma karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiş olduğu için bu suç tiplerinin toplumu oluşturan bireylerin tamamına karşı işlenmiş olduğunun kabulü gerekir." (Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, 2012, s. 759) şeklinde görüşler bulunmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında uyumsuzluk konusu değerlendirildiğinde;

Sanıkların kaçak kesim yapmadıkları halde katılanlar Kenan, Ramazan, İbrahim, Şaban ve Şerafettin hakkında 20-25-28-29.07.1999 olmak üzere ayrı ayrı tarihlerde düzenledikleri beş ayrı suç tutanağını aynı gün Cumhuriyet Başsavcılığına vererek, katılanlar hakkında suç duyurusunda bulunmaları şeklinde gerçekleşen somut olayda, katılanlar Kenan, Ramazan, İbrahim, Şaban ve Şerafettin'in kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunun mağduru olmayıp, suçtan zarar gören olmaları, orman muhafaza memuru olan sanıkların farklı tarihlerde düzenledikleri suçta konu

Yargıtay'ın daha önceki tarihlerde suçun mağdurunun hedef alınan kişi olduğu yönünde çok sayıda kararları bulunmaktadır.²⁹⁸ Fakat verdiğimiz CGK kararı doğrultusunda Yargıtay'ın suçun mağduru konusundaki önceki içtihatlarını değiştirdiğini söylemek mümkündür.

Yargıtay mağdurun yanı sıra suçtan zarar gören gerçek kişinin davaya katılma hakkı bulunduğunu kabul etmiş ve başkasının adı yazılarak senet düzenlenerek bankaya teminat olarak verilip kredi alınması nedeniyle sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarından açılan davaya senette ismi yazılıp imzası taklit edilen kişinin, ismi kullanılarak zarar görmesi nedeniyle davaya katılabileceğini belirtmiştir.²⁹⁹

Yargıtay mağduru sadece kamu olan sahtecilikte davaya katılma hakkı için kamu kurumlarının da doğrudan zarar görmesi unsurunu aramaktadır. Yargıtay'ın

sahte tutanakları, sorumluluk bölgelerinde "makta dışı" usulsüz kesim yaptırmış olmalarının kontrollerde ortaya çıkması üzerine, kendilerini kurtarmak amacıyla bir suç işleme kararı kapsamında düzenlemiş bulunmaları hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanıklar hakkında hem 765 sayılı TCK hem de 5237 sayılı TCK yönüyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

Bu itibarla, yerel mahkeme hükmünün, sanıklar hakkında her iki kanun yönüyle de zincirleme suç hükümleri uygulanarak lehe kanunun belirlenmesi gerektiğinden bahisle Özel Dairece bozulması isabetli olup, itirazın reddine karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan beş Genel Kurul Üyesi; itirazın kabulüne karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır.

SONUÇ:

Açıklanan nedenlerle;

1- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının REDDİNE,
2- Dosyanın, mahalline gönderilmek üzere Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE, 08.04.2014 günü yapılan birinci müzakerede yeterli çoğunluk sağlanamadığından, 22.04.2014 günü yapılan ikinci müzakerede oyçokluğu ile karar verildi., Bkz. UYAP İçtihat Programı.

²⁹⁸ Yargıtay 11.CD. 27.03.2013 tarih, 2012/25093 esas, 2013/5022 karar sayılı ilamında; "Türk Metal Sendikası Ankara 1 no'lu şube sekreteri olan sanık R.K ile Ankara 21. Noterliği yeminli katibi olan diğer sanık S.B'nin, Özçelik İş Sendikası üyesi olan işçiler adına "Ek-6 İşçinin Üyelikten Çekilme Bildirimi" başlıklı belge ile "Ek-3 İşçi Sendikası Üye Kayıt Fişi" başlıklı belgeleri sahte olarak düzenleyip onaylamak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işledikleri iddiasından ibaret olayda; Dairemizin 21.09.2011 gün ve 2011/3420-20143 sayılı kararında, 72 şikayetçi işçi adına düzenlenen belgeler nedeniyle 72 ayrı uygulama yapılmak suretiyle kurulan hükümlerin onanmasına karar verildiği, 30 işçi hakkında ise TCK'nun 204/2-3 ve 43. maddelerinin uygulanması suretiyle kurulan hükmün, bu işçiler adına düzenlenen Ek-6 ve Ek-3 belgelerinin aynı tarihli olması nedeniyle teselsül koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle bozulmasına karar verildiği, mahkemece bozma kararına uyularak yapılan uygulamanın, bozmaya uygun olduğu anlaşılacakla tebliğnamedeki düşünceye iştirak olunmamıştır." denilmiştir.

²⁹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 29.06.1992 tarih ve 176/201 sayılı ilamıyla: "Yargıcın bir olayda suçtan zarar görenin sınırlarını belirlerken sanığa yüklenen cezalandırılması istenilen fiille haklı bir çıkarı zedelenen kişinin ceza kovuşturması konusundaki isteğini göz önünde tutmak ve bu haklı görüldüğünde kişiye suçtan zarar görme niteliği tanımak durumundadır" şeklinde karar verilmiştir., Bkz. Üstüner, s. 39., dn. 134.

06/01/2014 tarih, 2012/18192 esas ve 2014/24 karar sayılı ilamında; “Sahte araç muayenesi yapmak / yaptırmak eyleminden dolayı sanığa yüklenen "resmi belgede sahtecilik" suçundan açılan davada, şikayetçi Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nun suçtan doğrudan zarar görmediği, usulsüz verilmesinden dolayı hukuken geçersiz olan katılma kararının hükmü temyiz etme hak ve yetkisi vermeyeceği cihetle vekilinin temyiz isteminin 5320 sayılı Kanununun 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK.nun 317. maddesi uyarınca reddine...”³⁰⁰ dair karar verilerek bu husus vurgulanmıştır.

D. Suçun Konusu

Suçun konusu hareketin yöneldiği “kişi ya da şey” dir.³⁰¹ Bu doğrultuda konusuz suç olmaz. Fail tarafından gerçekleştirilen hareket ya bir eşyaya veya bir şahsın fiziki maddi yapısına yahut bünyesine yönelir.³⁰² Bir başka ifadeyle üzerinde haksız ve hukuka aykırı eylem gerçekleştirilen kişi, nesne veya olgu, suçun konusunu oluşturur. Dolayısıyla her suçun tabii olarak bir konusu bulunmaktadır.

TCK'nın 204. maddesinde cezai yaptırım gerektiren hukuka aykırı fiillerin üzerinde gerçekleştirildiği nesne veya başka bir ifadeyle hareketin yöneldiği şey

³⁰⁰ UYAP İctihat programı, aynı yönde; “Sahte nüfus cüzdanı kullanılarak şirket kurmak ve vergi dairesinde kayıt oluşturmak eyleminden dolayı sanığa yüklenen "resmi belgede sahtecilik" suçundan açılan davada, şikayetçi Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü'nün suçtan doğrudan zarar görmediği ve usulsüz verilmesinden dolayı hukuken geçersiz olan katılma kararının hükmü temyiz etme hak ve yetkisi vermeyeceği cihetle vaki temyiz isteminin 5320 sayılı Kanununun 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK.nun 317. maddesi uyarınca istem gibi reddine,” Yarg. 11 CD., 18.02.2014 tarih, 2014/654 esas, 2014/2748 karar sayılı ilamı.

Benzer;“Sahte araç muayenesi yaptırmak eyleminden dolayı sanığa yüklenen "resmi belgede sahtecilik" suçundan açılan davada şikayetçi Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün suçtan doğrudan zarar görmediği ve usulsüz verilmesinden dolayı hukuken geçersiz olan katılma kararının hükmü temyiz etme yetkisi vermeyeceği cihetle vaki temyiz isteminin 5320 sayılı Kanununun 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK.nun 317. maddesi uyarınca istem gibi reddine,” Yarg. 11. CD., 07.01.2014 tarih, 2013/5506 esas, 2014/118 karar sayılı ilamı.

Benzer; “Posta dağıtıcısı olarak görev yapan sanığın mağdur Ahmet Kaymaz' a gönderilen tebligatları teslim etmediği halde teslim etmiş gibi işlem yaptığı iddiasıyla hakkında açılan "resmi belgede sahtecilik" suçunda, zarar görenin mağdur Ahmet Kaymaz olup, bu suçtan doğrudan zarar görmeyen şikayetçi PTT Genel Müdürlüğü'nün katılma hakkı bulunmadığı anlaşıldığından, temyiz isteminin 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken CMUK'nun 317. maddesi uyarınca reddine,” Yarg. 11. CD., 14.01.2014 tarih, 2012/18283 esas, 2014/503 karar sayılı ilamı.

³⁰¹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 196.

³⁰² Özgenç, s. 215.

“resmi belge”dir. Dolayısıyla resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu “resmi belgeler” oluşturur.³⁰³

Özel belge niteliğinde olmalarına rağmen TCK’nın 210/1 maddesinde sayılan belgeler de kanun hükmü gereği resmi belge niteliğinde kabul edildiğinden, bu belgeler de (emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname) suçun konusunu oluşturur.

Yargıtay’ın resmi belge olarak kabul ettiği bir kısım belgeler şunlardır;³⁰⁴ “A-TR dolaşım belgesi”³⁰⁵, “açık arttırma ilamı”³⁰⁶, “adli sicil kaydı”³⁰⁷, “aile yardım bildirimini”³⁰⁸, “akredite belge onay formu”³⁰⁹, “Ankara Üniversitesi Tomer diploması”³¹⁰, “alkol test raporunu içeren anlaşma tutanağı”³¹¹, “araç muayene bandrolü (hologram)”³¹², “araç plakaları”³¹³, “araç mülkiyet belgesi”³¹⁴, “araç sahiplik belgesi”³¹⁵, “araç satış vekaletnamesi”³¹⁶, “araç tescil nakil bildirim belgesi”³¹⁷, “araç şase numaraları”³¹⁸, “kolluk arama tutanağı”³¹⁹, “ayniyat teslim makbuzu”³²⁰, “Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Dairesi Başkanlığı muhabir görev kartı”³²¹, “bedelsiz ithalat müracaat ve izin formu”³²², “belediye gelen giden evrak kayıt defteri”³²³, “belediye hizmet belgesi”³²⁴, “belediye meclisi

³⁰³ Özgenç, s.938; Arslan/Azizağaoğlu, s. 849; H.Tahsin Gökcan, s. 96.

³⁰⁴ Bu örnekler ve daha fazlası için bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.619-626.

³⁰⁵ Yarg. 11. CD., 24.11.2008,18022/12400.

³⁰⁶ Yarg. 11. CD., 11.12.2007, 7494/9124.

³⁰⁷ Yarg. 6. CD., 14.03.2006, 6954/2783.

³⁰⁸ Yarg. 11. CD., 18.12.2006, 3847/10369.

³⁰⁹ Yarg. 11. CD., 15.11.2011,14997/21639.

³¹⁰ Yarg. 11. CD., 24.10.2011,10499/21034.

³¹¹ Yarg. 11. CD., 30.12.2010,15688/15308.

³¹² Yarg. 11.CD., 17.01.2012, 19280/448; Yarg.11. CD., 30.01.2007, 5877/351.

³¹³ Yarg. 11. CD., 13.03.2012,13145/3428.

³¹⁴ Yarg. 11. CD., 21.09.2010,10321/9525.

³¹⁵ Yarg. 11. CD., 05.12.2011,17657/22741.

³¹⁶ Yarg. 15. CD., 14.03.2012, 958/31823.

³¹⁷ Yarg. 11. CD., 22.12.2010, 13055/14802.

³¹⁸ Yarg. 11. CD., 22.12.2010,13055/14802.

³¹⁹ Yarg. CGK., 06.03.2007, 5-276/55.

³²⁰ Yarg. 11. CD., 05.04.2010, 6618/4141.

³²¹ Yarg. 6. CD., 12.06.2006,18471/5830.

³²² Yarg. 11. CD., 10.06.2009, 8062/7206.

³²³ Yarg. 4. CD., 13.10.2008, 1189/18320.

³²⁴ Yarg. 11. CD., 11.05.2009, 5341, /6138.

*gündem tutanağı*³²⁵, *“belediye meclis (encümen) kararları”*³²⁶, *“belediye meclis toplantı tutanağı”*³²⁷, *“belediye mesuliyeti deruhte belgesi”*³²⁸, *“görev gereği düzenlenen bilirkişi raporu”*³²⁹, *“zorunlu unsurları tam olan bono”*³³⁰, *“Cumhuriyet savcısı imzalı infaz evrakı”*³³¹, *“Cumhuriyet savcısı kimliği”*³³², *“zorunlu unsurları tam olan çek”*³³³, *“doğum raporu”*³³⁴, *“evlilik cüzdanı”*³³⁵, *“gümrük giriş beyannamesi”*³³⁶, *“hastane nöbet listesi”*³³⁷, *“İETT bileti”*³³⁸, *“inşaat ruhsatı”*³³⁹, *“kamu kurumu ayniyat tesellüm makbuzları”*³⁴⁰, *“kamu personeli yabancı dil sonuç belgesi”*³⁴¹, *kaza tespit tutanağı*³⁴², *“KDV beyannamesi”*³⁴³, *“mahkeme tebligat evrakı”*³⁴⁴, *“memur sicil belgesi (hal kağıdı)”*³⁴⁵, *“menşe şahadetnamesi”*³⁴⁶, *“mernis doğum formu”*³⁴⁷, *“mernis doğum tutanağı”*³⁴⁸, *“motorlu araç fenni muayene işlemi”*³⁴⁹, *“motorlu araç trafik belgesi”*³⁵⁰, *“noterden alınan imza beyannamesi”*³⁵¹, *“nüfus aile kayıt tablosu”*³⁵², *“nüfus cüzdanı”*³⁵³, *“nüfus cüzdanı talep belgesi”*³⁵⁴,

³²⁵ Yarg. CGK., 22.12.2009,11-105/303.

³²⁶ Yarg. CGK., 22.12.2009,11-105/303.

³²⁷ Yarg. 11. CD., 14.03.2012, 2216/3518.

³²⁸ Yarg. 11. CD., 08.06.2008, 797/6381.

³²⁹ Yarg. CGK., 01.05.2007, 11 -59/105.

³³⁰ Yarg. 11. CD., 15.03.2012,12509/3562.

³³¹ Yarg. 11. CD., 17.03.2010, 6354/3199.

³³² Yarg. 11. CD., 24.02.2010, 22465/1908.

³³³ Yarg. 11. CD., 28.02.2012,13226/2425.

³³⁴ Yarg. 11. CD., 16.01.2012,1175/362.

³³⁵ Yarg. 11. CD., 10.01.2012, 21715/103.

³³⁶ Yarg. 11. CD., 17.10.2011, 4963/20797.

³³⁷ Yarg. 5. CD., 16.12.2009,15415/14424.

³³⁸ Yarg. 4. CD., 05.12.2006,11818/17242.

³³⁹ Yarg. 4. CD., 12.11.2007, 4608/9184.

³⁴⁰ Yarg. 5. CD., 26.10.2010, 9149/7773.

³⁴¹ Yarg. 6. CD., 23.02.2006,1625/1608.

³⁴² Yarg. 11. CD., 18.01.2012,17355/490.

³⁴³ Yarg. 11. CD., 15.03.2007, 4347/1756.

³⁴⁴ Yarg. 11. CD., 06.10.2011,19576/20582.

³⁴⁵ Yarg. 11. CD., 23.02.2012,17325/2094.

³⁴⁶ Yarg. 11. CD., 13.03.2012, 21854/3400.

³⁴⁷ Yarg. 5. CD., 06.10.2008,10601/8079.

³⁴⁸ Yarg. 11. CD., 04.06.2008, 2502/5610.

³⁴⁹ Yarg. 11. CD., 11.10.2010,18060/10963.

³⁵⁰ Yarg. 11. CD., 19.01.2012,17649/607.

³⁵¹ Yarg. 15. CD., 05.04.2012, 2406/33877.

³⁵² Yarg. 11. CD., 11.05.2009, 21116/6161.

³⁵³ Yarg. 15. CD., 02.04.2012, 2305/33480.

³⁵⁴ Yarg. 11. CD., 27.10.2011, 7453/21163.

“pasaport”³⁵⁵, “temyiz dilekçesi”³⁵⁶, “temyizden feragat dilekçesi”³⁵⁷, “Ticaret Odası kayıt belgesi”³⁵⁸, “ticaret sicili gazetesi”.³⁵⁹

Yargıtay, vakıf adına veya vakıf hesabından para çekmek amacıyla sahte belge düzenlenmesi halinde, sahte evrakın resmi belge olmadığına karar vermektedir.³⁶⁰

E. Fiil

1. Genel Açıklamalar

Fiil, insanın dış dünyaya yansıyan icrai veya ihmali davranışdır. İnsanla bağlantısı olmayan tabiat olayları suç olgusunu ilgilendirmez. Dış dünyaya yansıyan insan davranışları; bir şeyi yapmak, işlemek ya da yapmamak, işlememek şeklinde meydana gelir. Buna bağlı olarak da hukuk kuralları emir veya yasak olarak karşımıza çıkar.³⁶¹

Hukuken yasak olarak kabul edilen normlara aykırı hareket icrai davranış gerektirdiğinden, bu nevi yasak hareketleri yapmak suretiyle işlenen suçlar da icrai suçlar olarak adlandırılır. Hukukun emir kuralları olarak bir hareketin yapılmasını, olumlu bir davranışta bulunulmasını öngördüğü normlara aykırı hareket ise ihmali davranışta bulunmayı gerektirdiğinden, bu nevi yasak davranışla işlenen suçlar da ihmali suçları oluşturur.³⁶²

Suçlar, ceza normunda yer alan fiilin sayısına göre de bir tasnife tabi tutulabilir. Kanunun tek bir fiilin icrasıyla suçun meydana gelmesini yeterli görmüş olması halinde tek hareketli suçtan söz edilir. Kanunun suçun oluşumu için birden fazla hareketin yapılmasını gerekli görmüş olması durumunda ise çok hareketli suç söz konusu olur. Bazen de kanun birkaç seçimlik hareketi sayarak, bunlardan

³⁵⁵ Yarg. 11. CD., 26.12.2011,10612/24040.

³⁵⁶ Yarg. 11. CD., 06.12.2007,11980/8945.

³⁵⁷ Yarg. 11. CD., 02.11.2011, 8277/21384.

³⁵⁸ Yarg. 11. CD., 12.04.2011, 861/1965.

³⁵⁹ Yarg. 11. CD., 27.12.2011,11076/24114.

³⁶⁰ Yarg. 11. CD., 28.12.2011, 13121/24161. Bkz; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 626.

³⁶¹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 162-163.

³⁶² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Genel Hükümler, 2002, s. 438 vd.

yalnızca birinin gerçekleştirilmesini suç olarak düzenlemiş olabilir. İşte bu halde de seçimlik hareketli suç meydana gelir.³⁶³

İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçunun TCK'nın 204. maddesinde; *“(1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır..” şeklinde düzenlenmesi karşısında, bu suçun “sahtecilik yapma” emrine aykırı davranışla gerçekleştirilebilmesi nedeniyle icrai suç olduğu, suçun meydana gelebilmesi için hukuken tek olan davranışın yeterli olduğu ve suçun tahdidi bir kısım hareketlerin yapılması ile işlendiği nazara alındığında seçimlik hareketli bir suç olduğu ifade edilmelidir.

2.Suçu Oluşturan Fiiller

Resmi belgede sahtecilik suçunun failinin “herkes” ve TCK'nın 204/2. fıkrası bakımından da “yalnızca kamu görevlisi” olduğunu daha önce ifade etmiştik. Bu ayrıma bağlı olarak resmi belgede sahtecilik suçunun maddi unsuru içerisinde yer alan ve ceza yaptırımına bağlanan eylemleri, TCK'nın 204/1 maddesi uyarınca sivil kişinin (herkes) belgede sahteciliği ve TCK'nın 204/2 maddesi uyarınca kamu görevlisinin belgede sahteciliği ayrımına uygun olarak açıklayacağız.

Türk Ceza Kanununun 204/1. maddesinde; sahte olarak resmi belge düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte bir resmi belgenin kullanılması seçimlik hareketleri suç olarak addedilmiştir. Kamu görevlileri tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda ise herkes

³⁶³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Genel Hükümler, 2002, s. 435 vd.

tarafından işlenebilecek resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketlerine ek olarak; gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi de sayılmış ve bu fiil de ayrıca suç olarak kabul edilmiştir.

a) Sivil Kişinin Belgede Sahteciliği

Sivil kişiler tarafından belgede sahtecilik suçu TCK'nın 204/1 maddesinde sayılan; *“sahte olarak resmi belge düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte bir resmi belgenin kullanılması”* seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi suretiyle işlenir. Burada unutulmaması gereken bir husus da kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belge üzerindeki sahtecilik fiillerinin de bu madde ve fıkrası kapsamında olduğudur. Şimdi bu seçimlik hareketleri ayrı ayrı inceleyelim.

a.1) Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Resmi belgede sahtecilik suçunun ilk maddi unsuru, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Bu hareketle, esasen resmi belge mevcut olmadığı halde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir.³⁶⁴ Başka bir ifadeyle bu seçimlik harekette; esasında mevcut olmayan bir resmi belgenin, sahte olarak üretilmesi, oluşturulması, meydana getirilmesi durumu söz konusudur.³⁶⁵

Bu ifadeyle kanun gerçek belgenin taklidini kastetmiştir. Zira gerçek bir belgeyi değiştiren kimse gibi, gerçek olmayan ifade ve durumları gerçekmiş gibi gösteren kişi de netice itibariyle, sahte bir belge düzenlemiş olur. Bu nedenle, “sahte bir resmi belge düzenlemek” ibaresini daha dar ve mahsus bir anlamda, yani “taklit” anlamında anlamak gerekir. Taklit kavramı ise, sahte olarak meydana getirilen belgeden önce, gerçek ve geçerli bir belgenin varlığını gerekli kıldığı gibi, sahtecilik neticesinde bu belgenin varlığını aynen korumuş olmasını da gerektirir.³⁶⁶

³⁶⁴ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 757; Tezcan/ Erdem/Önok, s. 741.

³⁶⁵ Meran, s. 418.

³⁶⁶ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 383.

Tamamen sahte bir belge düzenlemek hali, belgenin hüviyetini yanlış yansıtmak şeklinde de ifade olunabilir. Bu halde belge, taklit edenden başkası tarafından düzenlendiği kanaatini uyandırmaktadır. Belgenin başkası tarafından düzenlendiği kanaati, resmi evrak hakkında gerçek belgeyi tanzime yetkili makama ait unvan ve şekillerin ve belgeyi imzaya yetkili memurun imzasını taklit etmek suretiyle uyandırılır.³⁶⁷

Nitekim madde gerekçesinde de; *“Birinci seçimlik hareket, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Bu seçimlik hareketle, resmi belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir.*

Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belgenin, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir.” denilerek belgenin, taklit edilmek suretiyle oluşturulması ve gerçek bir belge kanaatini uyandırması gerektiği vurgulanmıştır.

Sahteciliğin konusu “daha önceden var olan” veya “aslında var olmayan” bir belge üzerinde yapılmak suretiyle iki şekilde gerçekleşebilir. Öncelikle özel/sivil kişi, kamu görevlisi tarafından düzenlemesi gereken belgeyi kendisi sahte olarak düzenlemiş bulunabilir. Örneğin yurttan yasadışı çıkış yapmak isteyenlere sahte pasaport düzenlenmesi veya üniversite sınavına girmek için sahte lise diploması düzenlemek gibi. Bunun yanı sıra aslında var olan bir resmi belge içeriği değiştirilmek suretiyle sahte olarak düzenlenebilir. Örneğin kişi aslında var olan bir nüfus cüzdanını taklit ederek sadece fotoğraf veya isim kısımlarını farklı oluşturmak suretiyle sahte bir nüfus cüzdanı düzenlemiş olabilir.³⁶⁸ Burada da dikkat edilmesi gereken gerçek nüfus cüzdanı üzerinde değişiklik yapmaksızın sadece oradaki bilgiler taklit edilerek sahte belge düzenlenmiş olmasıdır. Her iki şekilde de sivil kişi

³⁶⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .384.

³⁶⁸ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 768.

sadece kamu görevlisi tarafından düzenlenebilen bir resmi belgeyi sahte olarak üretmiş yani gerçek bir resmi belgeyi taklit etmiştir.³⁶⁹

Resmi belgenin bu şekilde tamamen sahte olarak oluşturulması mümkün olduğu gibi kısmen de sahte olarak oluşturulması mümkündür. Böyle bir durumda esasen önceden düzenlenmiş geçerli bir belge bulunmaktadır ancak fail bu belgeye sahte hükümler veya bölümler eklemekte, gerçek belgeye sahit olmayan ilaveler yapmaktadır.³⁷⁰ Belgenin tanzim yeri ve tarihi gibi tali kısımlarda yapılan sahtecilik, bunlara hukuki sonuç bağlandığı takdirde önem arz eder.³⁷¹

Kısmen sahte belge düzenlemek fiili, bizzat gerçek belgeyi düzenleyen tarafından gerçekleştirilebileceğı gibi, başkaca şahıslar tarafından da gerçekleştirilebilir.³⁷²

³⁶⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 768. "Polis tanıtma karnesinin sahte olarak düzenlenip kullanılması eyleminin TCK'nun 204/1. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfının hatalı olarak belirlenmesi suretiyle yazılı şekilde eksik ceza tayini..." Yarg. 11.CD., 08.01.2015 tarih, 2013/1561 E., 2015/230 K.; Benzer, "...dosyada mevcut ekspertiz raporunda, suçta konu sürücü belgesinin üzerinde basılı bulunan soğuk mühür izinin orijinal belgelerde basılı bulunan mühür izine göre farklılık gösterdiğinin, belgenin tümünden sahte olarak düzenlendiğinin, sahteliğin ilk bakışta kolaylıkla dikkat çekmeyeceğinden aldatma yeteneğinin bulunduğunun belirtilmesi, sanığın suç tarihinde gerçekleştirdiği maddi hasarlı trafik kazası neticesinde kaza tespit tutanağı düzenleyen görevli polisler davaya konu sürücü belgesini ibraz etmesine rağmen görevlilerce sahteciliğin anlaşılabilmesi karşısında mahkemenin ekspertiz raporuyla olayın gelişimini göz önüne alarak belgenin aldatma kabiliyetine sahip olduğu hususundaki kabulünde bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir" Yarg. 11. CD., 27.12.2012 tarih, 2010/9745 E., 2012/22560 K., UYAP içtihat programı

³⁷⁰ Gözübüyük, Belgede sahtecilik cürümleri, s. 83; Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 385.

³⁷¹ Erem, Özel Hükümler, C.4, s. 42. "Katılanın iddası, bu iddiaları doğrulayan tanık beyanları ve dosya kapsamı ile de uyumlu sahtecilik ve grafoloji uzmanı tarafından düzenlenen 17.09.2009 tarihli bilirkişi raporuna göre, suçta konu bonoda katılana atfen atılan imzanın "adı geçen hakiki imzalarının model alınması suretiyle adına sahte olarak atıldığı" sabit olup resmi belge niteliğinde olan bononun tamamen sahte olarak düzenlenmesi nedeniyle eylemi resmi belgede sahtecilik olarak kabul eden mahkemenin uygulamasında bir isabetsizlik bulunmadığından tebliğnamedeki bozma görüşüne iştirak edilmemiştir." Yarg. 11. CD., 20.01.2015 tarih, 2013/1839 E., 2015/818 K. UYAP içtihat programı.

³⁷² Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 385. "Suçta konu belge üzerindeki imzanın sanığa ait olduğu belirlendiğinden tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir." Yarg. 11. CD., 19.01.2015 tarih, 2014/18797 E., 2015/672 K., UYAP içtihat programı

Gerçekten fail, sahil bir belgeyi dzenledikten sonra ve belge imza ile kapandıktan sonra, buna fer'i bir takım hükümler ekleyebilir. Örneğin; bir noter re'sen dzenlediği bir borç senedinin altına sonradan borcun ödendiğine dair Şerh verebilir.³⁷³

Burada dikkat edilmesi gereken birinci husus, belgenin dzenleyeni tarafından yapılabilecek sahteciliğin ancak kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen sahtecilikte söz konusu olacağıdır. Dikkat edilmesi gereken ikinci husus ise, yalnızca kamu görevlisinin belgede sahteciliğinde yer alan "gerçeğe aykırı belge dzenlemek fiili" ile burada gerçekleştirilen "kısmi sahte belge dzenlemek" fiilinin küçük nüanslarla birbirinden farklı olduğudur. Şöyle ki; kısmen sahte belge dzenlemek fiilinde fail, belgeyi dzenledikten sonra bu eklemeleri yapmalıdır. Şayet belgenin dzenlenmesi aşamasında gerçeğe aykırı eklemeler yapılırsa bu durumda kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge dzenlemesi söz konusu olur.

Belgenin kısmen sahte dzenlenmesi (taklit edilmesi) suretiyle sivil kişiler tarafından yapılan sahtecilikte de fail, gerçek bir belgeye bir takım hükümler eklemek suretiyle yine gerçek bir belgenin taklidini oluşturmaktadır.³⁷⁴ örneğin gerçek bir belgenin imza kısmına dzenleyeni takliden imza atılması halinde veya kambiyo senedi üzerindeki tarihin sonradan ve gerçeğe aykırı olarak dzenlenmesi durumunda kısmen sahtecilik söz konusu olur.

Burada dikkat edilmesi gereken husus ise, kısmi oluŐturmanın veya kısmi sahteciliğin gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak Şekilde değiştirmek olmadığıdır. Esasen burada eski kanunun ifadesiyle tahrif ve tağyir gibi deđiŐtirmeye yönelik davranışlar bulunmamakta, sahil kısım olduğu gibi bırakılmakta ancak belgeye kısmi eklemeler yapmak gibi fillerle gerçek bir belgenin kısmen de olsa sahte oluşturulması hali söz konusu olmaktadır.

³⁷³ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .385.

³⁷⁴ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .385.

Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için belgenin kullanılması şart değildir. Belgenin gerçeğe aykırı biçimde oluşturulmasıyla suç tamamlanmış olur.³⁷⁵

Belgede sahtecilikte belgenin düzenleyicisi olarak görünen kişinin gerçekte mevcut olup olmaması veya hayatta olması yahut tamamen uydurma bir ismin düzenleyen olarak gösterilmesi önem taşımaz.³⁷⁶

Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek fiiliyle ilgili olarak açıklanması ve üzerinde durulması gereken bir konu da belgenin aldatma kabiliyetine sahip olmasına ilişkindir.³⁷⁷ Kanunun lafzı dikkate alındığında aldatma kabiliyetinin sadece "*gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi*" seçimlik hareketi bakımından geçerli olduğu düşünülebilir.³⁷⁸ Kanuni düzenleme "*Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi...*" şeklindedir. Bu ifadeden gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesine özgü olarak aldatma kabiliyetinin geçerli olduğu hatıra gelebilir. Ancak öğretide aldatma kabiliyetinin tüm seçimlik hareketler için geçerli olduğu savunulmaktadır.³⁷⁹

Aldatma kabiliyetiyle ilgili olarak kanun gerekçesinde; "*Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek*

³⁷⁵ "Gülşehir Sulh Ceza Mahkemesinin 03/05/2007 tarih, 2007/89 Değişik iş no.lu aram izni kararına istinaden sanığın evinde usulüne uygun olarak yapılan aramada, Kayseri Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 25/05/2007 tarihli ekspertiz raporu ile soğuk mühür izlerinin ilgili birimce oluşturulmadığı tespit edilen suça konu 2 adet 06 F 0288 sayılı sahte plakanın ele geçirilmiş olması, ayrıca evin garajında plakasız araç bulunduğunun da belirtilmesi karşısında, resmi belge niteliğinde olan sahte plakaların yapılması ile suçun oluşacağı ve resmi belgede sahtecilik suçunun sübut bulduğu gözetilmeden, sanığın suça konu plakaları kullandığına dair delil bulunmadığı, eylemin suç oluşturmadığına dair isabetsiz gerekçe ile beraatine hükümlenmesi," Yarg. 11 CD., 10.10.2012 tarih, 2010/429 E., 2012/17053 K., Yarg. kararı için bkz. Gündüz/Gültaş, s. 87.

³⁷⁶ Tezcan/ Erdem/Önok, s. 741.

³⁷⁷ Aldatma Kabiliyetine ilişkin olarak daha önce açıklama yaptığımızdan detaylı bilgi için s. 47 vd. bakınız.

³⁷⁸ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 768.

³⁷⁹ "Resmi belgede yapılan sahtecilikte aldatıcılık niteliği bulunması da gerekir." Süheyl Donay, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara 2007, s. 204; aynı doğrultuda; Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 597-598.; Erman/Özek, s. 252.

olmadığı anlaşılamayan belgenin, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir.” şeklinde açıklama yapılmıştır. Buradan hareketle aldatma kabiliyeti deyiminden sahteciliğin üçüncü kişileri kandırıcı nitelik taşıması gerektiği ifade edilmek istenmiştir denilebilir.³⁸⁰

Ceza hukukunda sahteciliğin, gerçeğin “hileli şekilde değiştirilmesi”, “gerçeğin tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi” anlamına geldiğini daha önce açıklamıştık.³⁸¹ TCK’nın hükümleri ve gerekçeleri nazara alındığında belgede “aldatma kabiliyeti”nin bulunması, suçun maddi unsurları içerisinde değerlendirilmesi gereken bir husustur. Başka bir deyişle “aldatma” özelliği sahteciliğin özünde var olan bir husus olduğu için bu niteliği taşımayan bir belge sahte sayılamayacağından, ceza normunun yasakladığı fiil kapsamına da girmeyecektir. Dolayısıyla yapılan sahtecilik, başkasını aldatacak nitelikte değilse, yasaklanan veya suç sayılan fiil de işlenmemiştir.³⁸²

Sonuç olarak denilebilir ki; “aldatma kabiliyeti veya iğfal yeteneği sahtecilik kavramının içinde yer alan, ona mündemiç bir unsurdur. Aldatma yeteneği olmayan ilk bakışta sahte olduğu anlaşılan bir belgenin sahtecilik suçlarına konu olabilmesi mümkün değildir. Sahtecilikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul

³⁸⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 597.

³⁸¹ Bkz. s. 7.

³⁸² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 597. “*Sanığın, Muğla İli Fethiye İlçesi Demirler Köyü 1069 numaralı parselde ait sahte olarak düzenlenmiş harita (plan) örneğini bekçi kulubesi ve traktör garajı yaptırmak üzere suç tarihinde İl Özel İdaresi'ne sunması şeklinde gelişen olayda; belgede sahtecilik suçlarında, sahte olarak düzenlenen ya da üzerinde sahtecilik yapılan belgelerin hukuksal sonuç doğurabilecek nitelikte ve aldatma yeteneğine sahip olması gerektiği de gözetilerek, şikâyetçi idareden sunulan belgelerin gerçekliğinin kaynağından mutad olarak araştırılıp araştırılmadığının sorulması, araştırma yapılmasının mutad olduğunun tespiti halinde belgenin hukuki sonuç doğurmayacak olması nedeniyle suçun unsurları oluşmayacağından beraatine, aksi halde suça konu belgeden sanığın faydalanacak olması nedeniyle mahkumiyetine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması,*” Yarg. 11. CD., 20.01.2015 tarih, 2013/423 E., 2015/770 K., UYAP içtihat programı.

edilemez. Bu nedenle kanunda ayrıca vurgulanmamış olsa dahi tüm sahtecilik suçları bakımından aldatma kabiliyetinin varlığı gereklidir.”³⁸³

Aldatma kabiliyeti objektif kriterlere göre belirlenmelidir. Belge üzerinde yapılan sahtecilik, belirli bir kişiyi değil, vasat sıradan herhangi bir kişiyi kandırabilecek nitelikte ise aldatma kabiliyetinin varlığı kabul edilir.³⁸⁴

Yargıtay, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiğini, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili işfalın, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceğini, yapılan sahteciliğin açıkça belli olacak biçimde yapılması halinde aldatma kabiliyetinin bulunmayacağını kabul etmektedir.³⁸⁵

Belgelerde aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığını takdir etmek ise sahte belge ile doğrudan ilişki kuran mahkemeye ait olduğundan, herkese göre değişen ve mutlaklık taşımayan bir kavram olan aldatma yeteneğinin takdiri, bilimsel konuların

³⁸³ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 768; Aksi yönde Erman, 765 sayılı yasa döneminde madde metninde yer alan zarar imkan ve ihtimalinin aldatma kabiliyetini kapsadığı, bu unsurun bağımsız bir hüviyet taşımadığı gerekçesiyle aldatma kabiliyetinin genel ve ortak bir unsur olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunmuştur, Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 236. “Beraatleri temyize konu edilmeyen sanıklar A.A ve B.D.nin oluşa uygun savunmaları, tanık beyanı, muayenenin sahte olduğu ve aldatma kabiliyetinin bulunduğuna ilişkin bilirkişi raporu ile muayene için verilen vekaletname içeriğine göre sanığın dava konusu trafik muayene işlemini sahte olarak gerçekleştirdiğinin sabit olduğu cihetle; müsnet suçtan mahkumiyeti yerine yazılı şekilde beraat kararı verilmesi” Yarg. 11. CD., 13.01.2015 tarih, 2013/3031 E., 2015/367 K., UYAP içtihat programı.

³⁸⁴ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 769.

³⁸⁵ “Ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı, 09.10.2012 gün 2011/8-335 Esas 2012/1804 sayılı kararlarında da açıklandığı üzere, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili işfalın, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği cihetle; soruşturma dosyasında mevcut Çolaklı Belediye Başkanlığının 26.07.2005 tarihli yazısında suçla ilgili belgeye tarih yazılmamış olduğunun ve sayı numarasında verilen kodlama sisteminde farklılık bulunduğu belirtilmediği de dikkate alınarak, belgelerde sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayini mahkemeye ait olduğundan, Çolaklı Belediyesinden benzer durumda kullanılmak üzere hazırlanmış mukayeseye yarar belge örnekleri de celbedilerek, suçla ilgili belge ile karşılaştırılmak suretiyle incelenip, özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan ve belge aslının denetimde olanak verecek şekilde dosyada bulundurulmasından sonra aldatma yeteneğinin ne şekilde gerçekleştiğinin karar yerinde tartışılarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi,” Yarg. 11. CD. 22.01.2014 tarih, 2012/17723 Esas ve 2014/1298 Karar sayılı ilamı, UYAP İçtihat Programı.

dışında kalmakta, bu nedenle bilirkişi düşüncesi kesin ve bilimsel nitelikte olmayıp mahkemeyi aydınlatıcı ve ona yardımcı mahiyette değerlendirilmelidir.³⁸⁶

a.2) Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

Resmi belgede sahtecilik suçunun ikinci seçimlik hareketi gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmektir. Kanuni ifadeden de anlaşıldığı üzere bu nevi sahteciliğin söz konusu olabilmesi için öncelikle gerekli bütün unsurlarını haiz gerçek bir belgenin varlığı şarttır. Kanun sahte bir belgeyi korumadığından daha önce üzerinde sahtecilik yapılmış olan dolayısıyla zaten sahte olan belge üzerinde yapılan değiştirme fiilleri suç oluşturmaz.³⁸⁷ Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır.³⁸⁸

Gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek fiili 765 sayılı yasada “hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif etmek” şeklinde ifade edilmiştir. Buradan hareketle değiştirmek fiili bir takım ilavelerle olabileceği gibi kazıntı ve silinti şeklinde, kimyevi maddelerle metinden çıkarmak veya metne bazı ilaveler yapmak yahut daha başkaca hareketlerle de yapılabilir.³⁸⁹

İlave yapmak suretiyle yapılan değişikliklerin belgenin metni üzerinde yapılması gerekir. Şayet esas metinde değişiklik yapılmaksızın bunun altına veya

³⁸⁶ Taşdemir/Özkepir, s. 101. “*Sanığın Halil İbrahim Dikici adına düzenlenmiş sahte sürücü belgesini kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia olunması, sanığın, sürücü belgesindeki fotoğrafı çıkarıp kendi fotoğrafını yapıştırdığını savunması, soruşturma aşamasında alınan bilirkişi raporunda, orijinal belgedeki fotoğrafın özensiz şekilde değiştirilmesi suretiyle sahteciliğin gerçekleştirildiğinin ve kandırma yeteneğine haiz olmadığına belirtilmesi karşısında; belgelerde sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdiri mahkemeye ait olduğu cihetle, emanette kayıtlı sürücü belgesi getirilip incelenmek suretiyle özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, gerekçeli kararda aldatma kabiliyetine haiz olup olmadığının tartışılması ve denetime olanak verecek şekilde dosya arasında bulundurulması gerektiği gözetilmeden eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması...*” Yarg. 11. CD., 23.01.2014 tarih, 2012/19213 E., 2014/1352 K., UYAP İçtihat programı.

³⁸⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 386.

³⁸⁸ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 769.

³⁸⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 609; Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 388; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 770; İbrahim Öztürk, *Evrakta Sahtekarlık Cürümleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1999, s.81; Sibel Cengiz, *Evraka Sahtekarlık Suçları*, Ankara 2007, s. 17.

arkasına (örneği çekin arkasına ciro verilmesi veya bir noter senedinin altına borcun ödendiğine dair şerh düşülmesi gibi) ilaveler yapılmışsa bu durumda belgeyi değiştirmek fiili değil, sahte belge düzenlemek kısmında açıkladığımız üzere kısmen sahte belge düzenlemek suçu oluşur.³⁹⁰ Bir başka ifadeyle kısmen sahte belge düzenlemek fiilinde belgenin gerçek olan kısımları olduğu gibi geçerliliğini korurken bu belgeye bir takım ilaveler yapılarak kısmen sahte belge oluşturulmakta; belgenin başkalarını aldatacak şeklide değiştirilmesi suretiyle sahtecilik suçunda ise, belgenin metni üzerinde bir takım ilave ve tahrifatlar yapılması suretiyle gerçek bir belge başkalarını aldatacak şeklide değiştirilmekte dolayısıyla gerçek olan kısımlar tahrif ve taşıyarak edilerek belgede sahtecilik suçu işlenmektedir.³⁹¹

Burada şu hususu da belirtmek gerekir; kısmen veya tamamen sahte belge düzenlemek ifadesi 765 sayılı yasanın ifade şekli olup 5237 sayılı yasada sahte belge düzenlemek fiiliyle ilgili olarak bu şekilde bir ayırım yapılmamış, salt sahte belge düzenlemek fiili suç olarak tanımlanmıştır. Ayrıca belge üzerinde sahteciliğin “kısmen sahte belge düzenlemek” şeklinde yapılmasıyla “belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi” suretiyle yapılması arasında pratik bir fark da bulunmamaktadır. Gerçekten her iki halde de fail, TCK’nın 204/1 maddesini ihlal etmiş olduğundan suç oluşturan eylemi nedeniyle bahsi geçen madde ve fıkrası gereğince cezalandırılacaktır.

Resmi belgenin değiştirilmesi suretiyle yapılan sahteciliklerde yapılan değişikliğin belgenin anlamını değiştirmesi gerekir. Yapılan değişiklikle belgenin anlamı kısmen veya tamamen gizleniyor ise (bir cümlenin tamamıyla yok edilmesi,

³⁹⁰ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 388.

³⁹¹ “Denizli Lisesi ‘sosyal-sanat’ bölümünden mezun olan saınğın ÖSYM sınavından aldığı puanın, Pamukkale Üniversitesinin resim bölümü için açtığı özel yetenek sınavına yeterli olmaması ve ‘resim’ bölümünden mezun olanların daha az bir puan ile bu sınava katılabilmeleri üzerine, kayıt yaptırabilmek için noterden tasdikli lise diploması zayi belgesinin ‘bölüm-kolu’ kısmındaki ‘sosyal-sanat’ ibaresinin yanına ‘resim’ ibaresini ekleyip, bu belge ile ön kayıt yaptırdıktan sonra girdiği sınavı da kazanarak kesin kayıt yaptırmak suretiyle yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia olunması karşısında; fiilinin TCK’nın 204/1 maddesine uydüğunun gözetilmemesi,” Yarg. 11. CD., 04.02.2009 tarih, 2006/5624 E., 2009/474 K., Yarg. kararı için bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 177, dn. 60.

bir kayıt veya şerhin değiştirilmesi gibi) bu durumda belgede sahtecilik suçu değil resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu oluşur.³⁹²

*“Sanığın, suça konu senet üzerinde tahrifat yaparak senet borçlusu olan katılan hakkında icra takibi yapmaktan ibaret eyleminin resmi belgede sahtecilik yapmak kastı ile gerçekleştirildiği ve TCK'nun 205/1. maddesindeki resmi belgeyi bozmak suçunun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı anlaşıldığından, tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”*³⁹³

Resmi belgeyi sahte olarak değiştirmek fiili, belgenin anlam ve muhtevasına ilişkin olabileceği gibi hüviyetine ilişkin de olabilir. Bir başka ifadeyle belgenin kaynağı, tarih veya muhtevası gerçekte olduğundan farklı gösterilebilir. Belgenin kaynağına ilişkin değişiklikler imzaya dair sahteciliklerdir. Burada fail, belgenin gerçek düzenleyicisinin imzasını silerek yerine sahte imza koymak suretiyle belgeyi sahte olarak değiştirir. Tarihe ilişkin tüm değişiklikler de bu kapsamda sahtecilik suçunu oluşturur. Belgenin muhtevasına ilişkin değişiklikte ise, belgenin anlamı hukuken değişikliğe uğrar.³⁹⁴

Gerçek bir belgeyi değiştirmek fiili, değişikliğin yapılmasıyla tamamlanmış olur. Değiştirilen belgenin kullanılması, bundan yarar sağlanması veya bununla bir kimseye zarar verilmesi suçun oluşması bakımından önem taşımaz.³⁹⁵

Kanunun ifadesinde geçtiği gibi gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi gerekir. Bu bakımdan düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyu anlaşılabılır olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir.

³⁹² Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .388; aynı yönde, Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s.178.

³⁹³ Yarg. 11. CD., 30.04.2014 tarih, 2012/26692 E., 2014/8465 K., UYAP içtihat programı

³⁹⁴ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .388.

³⁹⁵ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 769.

“Belgede sahtecilik suçlarında aldatıcılık özelliğinin tespitinin mahkemeye ait olduğu cihetle, suça konu belgelerin aslı getirtilerek duruşmada incelenip özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan ve denetime olanak verecek şekilde dosya arasında bulundurulduktan sonra işgal kabiliyetinin ne şekilde gerçekleştiğinin belirtilmesi gerekirken, suça konu belgelerin aslı ya da onaylı örneklerinin dosya içerisinde bulundurulmadan ve aldatıcılık özelliğinin ne şekilde gerçekleştiği belirtilmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi,”³⁹⁶

Yukarıda aldatma kabiliyetiyle ilgili olarak ayrıntılı açıklama yaptığımızdan burada önceki açıklamalarımızla yetinmekteyiz. Ancak aldatma kabiliyetinin resmi belgede sahtecilik suçunun tümünü kapsar nitelikte tüm sahtecilik fiillerinde bulunması gereken bir unsur olduğunu hatırlatmakta yarar bulmaktayız.

a.3) Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak

Resmi belgede sahtecilik suçunun üçüncü maddi unsuru veya üçüncü seçimlik hareketi “sahte resmi belgeyi kullanmak”tır.³⁹⁷

Sahte resmi belgenin kullanılması suçu 765 sayılı TCK’nın 346. maddesinde ayrı bir madde olarak düzenlenmişti. Bu madde de; *“Bir kimse sahtekarlık cürmünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse, mezkur varaka resmi evraktan ise 342 ... maddelerine göre ceza görür”* denilmek suretiyle suç hüküm altına alınmıştı.

Eski ceza kanununda resmi belgeyi kullanma suçunun oluşabilmesi için, failin sahtecilik suçuna iştirak etmemiş olması aranırdı.³⁹⁸ Sahte belge düzenleyen kişi bunu kullanırsa, kullanma cezalandırılmayan sonraki hareket niteliğinde olduğundan fail sahte belge düzenlemek suçundan sorumlu olurdu.³⁹⁹

³⁹⁶ Yarg. 11. CD., 14.01.2014 tarih, 2012/18245 E., 2014/593 K., UYAP İçtihat programı.

³⁹⁷ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 770.

³⁹⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .505.

³⁹⁹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 186.

TCK'nın 204. maddesinde ise "kullanmak" fiili ayrı bir suç olarak tanımlanmamış, resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturan "sahte olarak belge düzenlemek" ve "belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek" fiillerinin yanında üçüncü seçimlik hareket olarak yer almıştır. Dolayısıyla kullanma fiilini sahteciliği gerçekleştiren kişinin yapması durumunda da yine tek suçtan yani resmi belgede sahtecilik suçundan ceza verilecektir.⁴⁰⁰

Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere sahte resmi belgeyi kullanmak suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçu sahte belgeyi düzenleyen tarafından işlenebilir. Ancak bu durumda fail aynı zamanda belgeyi düzenleyen olduğundan, kanunun aynı hükmünün seçimlik hareketlerinden birden fazlası ihlal edilmiş olacağından ve suçun konusu aynı olduğu için fail tek sahtecilikten cezalandırılacaktır. Burada kanun koyucu tarafından sahte belgeyi düzenlemeyen ve/veya gerçek belgeyi değiştiren fail dışında belgenin sahte olduğunu bilen ve önceki suça iştirak etmeyen kişi tarafından sadece sahte belgenin kullanılması suretiyle işlenen belgede sahtecilik eylemi cezalandırılmıştır. Dolayısıyla bu seçimlik hareket suça iştirak etmeyen fail bakımından önem taşımaktadır.⁴⁰¹

⁴⁰⁰Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 615. "Akçadağ Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 31.10.2008 gün ve 2008/313 esas sayılı iddianamesi ile sanığın Aydeniz Kuruyemişçilik Ltd. Şti.ne ait 15.000 TL bedelli çeki sahte olarak düzenleyip aralarında bulunan ticari ilişkide kullanmak suretiyle müşterileri dolandırdığının iddia olunması karşısında; dolandırıcılık suçunun işlenmesi sırasında bankanın maddi varlığı olan çekin kullanılmış olması nedeniyle, eylemin sübutu halinde 5237 sayılı TCK'nun 204/1 ve 158/1-f maddelerinde öngörülen "resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık" suçlarını oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delilleri takdir ve tartışma görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yargulamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması," Yarg. 11. CD., 22.01.2015 tarih, 2013/5682 E.,2015/998 K., UYAP içtihat programı.

⁴⁰¹ Aynı doğrultuda, Serkan Açar, Sahte ve Muhteviyatı Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:58, Mayıs-Haziran 2005, s.288; Mustafa Ekinci/ Sinan Esen, Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda yer alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Faydalanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Ankara 2005, s.274; Kaylan, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 175. "CMK'nın 225/1. madde ve fıkrasının, "hüküm iddianamede unsurları gösterilen suça ilişkin fiil ve fail hakkında verilir" hükmüne aykırı olarak, sanık hakkında başkalarına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanma suçundan açılmış bir dava bulunmadığı, dava konusu iddianamede sanığın sahte pasaport tanzim ettirerek kullanmasından bahsedilmiş olması anılan suçtan dava açılmış sayılmasını gerektirmediği gibi resmi belgede sahtecilik suçunun başkalarına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanma suçuna dönüşmeyeceği gözetilmeden sanık hakkında yazılı şekilde hüküm kurulması," Yarg. 9. CD., 11.11.2014 tarih, 2014/4501 E., 2014/11356 K., UYAP.

Başkası tarafından düzenlenmiş sahte bir belgenin kullanılmasında, kullanan kişinin bunun sahteliğini bilmesi gerekir. Uygulamada failin sahteciliği bilmesi konusunda kuşku bulunması halinde, ya da failin bilmediğini kanıtlayamaması durumunda, belgenin sahte olduğunu bildiğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁰²

Yargıtay bir kararında; “*Saniğin aldatma kabiliyeti olan sahte kamu ulaşım biletini sattığının anlaşılması karşısında; eylemin 765 sayılı TCK'nın 325 ve 5237 sayılı TCK'nin 204/1 maddelerinde öngörülen suçu oluşturduğu düşünülmeden yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK' da suç olmadığından bahisle yazılı biçimde beraat kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunduğundan ... bozulmasına*” şeklinde karar vererek saniğin sahte olduğunu bildiği bileti satmış olmasını yeterli görmüştür.⁴⁰³ Ayrıca kullanılan sahte resmi belgenin diğer seçimlik hareketlerde olduğu gibi aldaticılık unsurunu da haiz olması gerekir.⁴⁰⁴

Kullanma, belgenin sahte olmaması durumunda hangi amaca hizmet edecek idi ise, o amacın elde edilmesine yönelik bir faaliyette bulunulması anlamına gelir.⁴⁰⁵ Bir başka ifadeyle belge hangi maksatla düzenlenmiş ise, kullanma da o maksada yönelik olmalıdır.⁴⁰⁶

Resmi bir belgenin basit kopyasının kullanılması suçun oluşması için yeterli değildir. Ancak hukuken orijinal hükmünde olan asıl belge yerine geçen resmi tasdikli bir kopyanın kullanılması yeterlidir.⁴⁰⁷

Sahte belgenin kişileri belirli bir hukuki durum hakkında yanılgıya sevk edecek şekilde kullanılması, “kullanmak suretiyle işlenmiş belgede sahtecilik suçunun” oluşması için yeterlidir. Belgenin kullanılmasıyla muayyen bir kişinin yanıltılmasının

⁴⁰² Haydar Erol, *Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihadlı Yeni TCK*, Ankara, 2005, s. 1002.

⁴⁰³ Yargıtay 4. CD. 08.07.2007 tarih, 717/4384 sayılı karar, Meran, s.418.

⁴⁰⁴ Nilgün Şener, *Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2009, s. 56.

⁴⁰⁵ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 770.

⁴⁰⁶ Erman/Özek, s. 526.

⁴⁰⁷ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 188.

hedeflenmiş olması gerekmez.⁴⁰⁸ Sahte olarak üretilmiş olan plakanın takıldığı motorlu aracın trafiğe çıkarılmış olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Kullanmak suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçunun ne zaman tamamlandığı konusu suçun dava zamanaşımı ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından önem taşır. Kullanmak suretiyle sahtecilikte, belgenin müteaddit defa kullanılması halinde suçun konusu aynı olduğundan bir kez resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğini kabul etmek gerekir. Bu halde zamanaşımı süresi de son kullanım tarihinden itibaren başlar.⁴⁰⁹

Bazı durumlarda kullanmak suretiyle işlenen sahtecilik suçu mütemadi suç şeklinde de meydana gelebilir. Bu durumda ise temadının son bulunduğu tarihte suç işlenmiş sayılır.⁴¹⁰ Örneğin sahte bir plakanın takılı olduğu araç trafikte bu halde kullanıldığı sürece suç temadi etmeye devam etmektedir. Yine trafikte sahte içerikli düzenlenen sürücü belgesini kullanmaya devam eden failin ilk ve son kullanma tarihlerinin temadi açısından bilinmesi ve belgelenmesi gerekir.⁴¹¹

⁴⁰⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 616.

⁴⁰⁹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 188.

⁴¹⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 617.

⁴¹¹ “Sanığın Bingöl İli Merkezinde faaliyet gösteren B.S. Sürücü Kursuna başvurarak, kursa gitmeden ve sınavlara girmeden ehliyet almak konusunda kurs yetkilileriyle anlaştığı, kurs yetkililerince sahte olarak düzenlenmiş motorlu taşıt sürücü sertifikasına istinaden, Bingöl İl Emniyet Müdürlüğü Trafik Tescil ve Denetleme Şube Müdürlüğü görevlileri tarafından, aralarındaki anlaşmaya dayalı olarak sahte içerikli sürücü belgesi düzenlendiği, sanığın bu şekilde düzenlenmiş sahte sürücü belgesini alıp kullandığı belirtilerek yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunması karşısında; öncelikle suça konu ehliyetin sanık tarafından teslim edildiğinin anlaşılması ve en son hangi tarihte kullandığının dosya kapsamından belirlenememesi nedeniyle; ‘suç tarihi ve kullanma unsurunun tespiti bakımından’, sürücü belgesini en son ne zaman kullandığının sorulması ve suça konu belgenin trafik uygulamasında sorgulamasının yapıp yapılmadığı, trafik cezası düzenlenip düzenlenmediği gibi hususlar araştırılıp dosya arasında onaylı sureti bulunan 21.07.2009 gün ve 2009/83 no.lu iddianame örneğine göre; sanığın eylemleriyle; haklarında örgüt faaliyeti çerçevesinde resmi belgede sahtecilik suçundan Bingöl Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılan sürücü kursu yetkilileri ve polis memurlarının eylemleri arasında hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gözetilip, olanak bulunması halinde davaların birleştirilmesi aksi halde davaya ilişkin evrakların onaylı suretinin dosya içine konulması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 09.12.2014 tarih, 2013/2029 E., 2014/21259 K., UYAP içtihat programı.

b) Kamu Görevlisinin Belgede Sahteciliği

TCK'nın 204/2 maddesi; *“Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Kanuni düzenlemeden hareketle kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun maddenin ikinci fıkrasında ayrı bir suç olarak düzenlendiği söylenebilir. Nitekim madde gerekçesinde de; *“Maddenin ikinci fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır.”* denilerek bu husus vurgulanmıştır.

5237 sayılı TCK'nın 204/2. maddesindeki kamu görevlisi tarafından işlenen belgede sahtecilik suçu 765 sayılı TCK'nın 339, 340, 341, 351, 352 ve 355. maddelerini kapsar şekilde düzenlemiştir.⁴¹²

⁴¹² 765 sayılı yasanın 339. maddesi; *“Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur. Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir. Evrakın musaddak suretleri kanunen zayi olan asılları makamına kaim olmak lazım geldiği takdirde mezkur suretler hakkında asılları gibi muamele olunur.”*

765 sayılı yasanın 340. maddesi; *“Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikate muvafık olmıyan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir, yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zaptetmez, yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde baladaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır.”*

765 sayılı yasanın 341. maddesi; *“Bir memur aslı mevcut olmıyan resmi bir varakanın musaddak suretini tasni ve kanuni şekline uydurarak ita eyler veyahut aslını değiştirip mahvetmeksizin işbu asla mugayir bir suret verir ise üç seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası görür. Eğer işbu varaka sahteliği ispat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası dört seneden eksik olamaz. Eğer sahtekarlık resmi evrak münderecatının sıhhatini tasdik esnasında irtikap olunmuş ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde fail hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası verilir.”*

765 sayılı yasanın 350. maddesi; *“1- Hüviyet cüzdanlarını nüfus tezkerelerini, pasaportları ve ruhsatnameleri taklid edenler veya bunların yazılarını değiştirenler;2- Bu gibi sahih vesikalari kimlere ita kılınmış ise onlardan başkasına veya diğer bir mekan ve zamanda verilmiş gibi göstermek maksadile değiştirenler yahut bunların sıhhat ve itibarı için lazım gelen tasdik muamelesini ve matlûb olan şartlarını sahte olarak ifa kılınmış gibi gösterenler; 3 - Böyle taklid*

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişinin resmi belgede sahtecilik suçundan en önemli farkı, suçun kamu görevlisi tarafından ve kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge cihetiyle işlenmiş olmasıdır.⁴¹³

Kamu görevlisi tarafından sahtecilik yapılmış olan belge, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belge niteliğinde ise bu durumda TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen herkes tarafından işlenen belgede sahtecilik suçu söz konusu olur.⁴¹⁴

TCK'nın 204/2. maddesinde suçun oluşması için dört ayrı seçimlik hareketten bahsedilmiştir. Buna göre “kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgeyi sahte olarak düzenlemesi”, “gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi”, “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemesi” ve “sahte resmi belgeyi kullanması” hallerinde kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu söz konusu olacaktır.

Kamu görevlisinin belgede sahtecilik suçunda sivil kişinin belgede sahteciliği suçunun seçimlik hareketlerinden farklı olarak ayrıca “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlenmesi” hali de suç olarak tanımlanmıştır. Doktrinde belgede fikri sahtecilik

edilmiş veya değiştirilmiş nüfus tezkere ve hüviyet cüzdanı ve pasaport ve ruhsatnameleri kullanan ve kullanmak maksadile başkalarına teslim ve ita eyliyenler; Bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.”

765 sayılı yasanın 352. maddesi; “Bir memur memuriyetini icra halinde geçen maddelerde beyan olunan cürümlerden birini işler veya her ne suretle olursa olsun bu cürümleri işlemekte başkasıyla birleşirse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

765 sayılı yasanın 355. maddesi; “Bir memur veya vesika itasına yetkili olan diğer bir kimse bu vesikaları verdiği kimseler hakkında teveccüh yahut hususi ve umumi emniyet celbine veya hizmet ve memuriyet ve kanunun temin ettiği müsaade ve menfaatler kazanmaya yahut bazı hizmet ve memuriyetlerden kurtulmaya dayanak olacak surette iyi haline veya yoksulluğuna veya sair hallere dair yalan olarak şahadet eylerse iki aydan altı aya kadar hapis ve üçbin liradan onbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.”

⁴¹³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 305.

⁴¹⁴ “765 sayılı TCK.nun 339 ve 5237 sayılı TCK.nun 204/2. maddesinde öngörülen memurun (kamu görevlisinin) resmi belgede sahteciliği suçunun oluşabilmesi için memurun görevi sırasında ve kanuni yetkisine dayanarak bir belgeyi sahte olarak düzenlemesi gerekmektedir. Sahte resmi belge düzenleyen kişi memur olsa dahi düzenlenen belge ile memurun görevi arasında nedensellik bağı yoksa eylem 765 sayılı TCK.nun 342/1 ve 5237 sayılı TCK.nun 204/1. maddesinde öngörülen memur olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacaktır” Yarg. 11. CD., 24.11.2011 tarih, 2008/6409 E., 2011/22182 K., UYAP İçtihat Programı.

olarak da adlandırılan bu seçimlik harekete ilerideki açıklamalarımızda yer vereceğiz. Şimdi bu seçimlik hareketleri ayrı ayrı izah etmeye çalışacağız.

b.1) Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Kamu görevlisinin belgede sahtecilik suçunun ilk maddi unsuru sivil kişinin belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi, “resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek”tir. Bu hareketle, esasen resmi belge mevcut olmadığı halde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir.⁴¹⁵ Başka bir ifadeyle bu seçimlik harekette; esasında mevcut olmayan bir resmi belgenin, sahte olarak üretilmesi, oluşturulması, meydana getirilmesi durumu söz konusudur.⁴¹⁶

Kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçunun tüm seçimlik hareketlerinde ortak olan unsur; sahtecilik yapılan belgenin, kamu görevlisinin görevi nedeniyle düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmasıdır.⁴¹⁷

Sivil kişinin belgede sahteciliğinde olduğu gibi kamu görevlisinin sahteciliğinde de belge, tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlenebilir. Belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmesi halinde esasen mevcut olmayan bir resmi belgenin sahte olarak oluşturulması, üretilmesi söz konusuyken belgenin kısmen sahte olarak oluşturulması halinde belgeye sonrada yapılan gerçeğe aykırı ilavelerle belge sahte olarak düzenlenmektedir. Dolayısıyla kamu görevlisi failin tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlediği belgenin de görevine girmeyen ve göreviyle

⁴¹⁵ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 757; Tezcan/ Erdem/Önok, s. 741.

⁴¹⁶ Meran, s. 418.

⁴¹⁷ “İddianame içeriğinde; "Posta dağıtıcısı olup Torbalı Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından görülen bir dava kapsamında Rıdvan Adlı ve Aziz Çeken isimli şahıslar adına çıkarılan davetiyeleri tebliğ etmekle görevlendirilen sanığın gerekli araştırmayı yapıp muhatapların daha önceden ölmüş olduğunu belirleyerek davetiyeleri bila tebliğ iade etmek yerine ilgililerin dağıtım saatinde işe gittiklerinin komşuları Mustafa Çetin tarafından beyan edildiğine ve davetiyelerin köy azası Hayrettin Göröl'ün imzasına teslim edildiğine dair şerh düşerek tebligat işlemlerini tamamladığı, oysa Mustafa Çetin'in sanığa refakat eden köy bekçisi olup tebligat adreslerine komşu bulunmadığı gibi davetiyelerin Hayrettin Göröl'a değil onun yerine imza atan Mustafa Çetin'e teslim edilmiş olduğu"nun belirtilmesi karşısında, sanığa isnat edilen eylemin kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturabileceği anlaşılmalı bu suçla ilgili yargılama ve delillerin değerlendirilmesi görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilmeden, mahkemece görevsizlik kararı verilmesi yerine, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması," Yarg. 11. CD., 14/01/2014 tarih, 2012/12878 E., 2014/387 K. (yerel mahkeme görevi kötüye kullanmak suçundan hüküm kurmuştur.)

ilgisi bulunmayan bir belge olmaması gerekir. Kamu görevlisinin zaten gerçekte de düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgeyi sahte olarak oluşturması halinde görevi kötüye kullanma suçu değil sivil kişinin belgede sahteciliği söz konusu olacaktır.⁴¹⁸

Belgenin düzenleyeni tarafından yapılan kısmi sahteciliğin ancak kamu görevlisi tarafından yapılabileceğini hatırlatmak gerekir. Örneğin noterin re'sen düzenlediği borç senedinin altına sonradan borcun ödendiğine dair şerh düşmesi veya nüfus memurunun bir kadının evlendiğini sicile kaydettikten sonra gerçeğe aykırı olarak boşanmış olduğunu da ilave etmesi gibi.⁴¹⁹

Belgenin kısmen sahte olarak oluşturulması suretiyle yapılan sahtecilikte gerçeğe aykırı ilavelerin belgenin düzenlenmesinden sonra gerçekleşmesi gerekir. Belgenin tanzimi sırasında yapılan eklemeler, resmi belgeyi sahte olarak düzenleme değil gerçeğe aykırı belge düzenleme olarak değerlendirilir.⁴²⁰

Belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi halinde sahit kısmı olduğu gibi bırakılmakta fakat belgenin başkalarını aldatacak biçimde değiştirilmesi suretiyle sahtecilik halinde ise sahit kısmı üzerinde tahrif veya tağyir yapılmaktadır.⁴²¹

Bu kısa izahattan sonra belgenin kısmen veya tamamen sahte olarak düzenlenmesine ilişkin olarak sivil kişinin belgede sahteciliği suçunda tafsilatlı açıklama yapıldığından burada yeniden açıklama yapmaksızın bahsi geçen konuda yapılan açıklamalarla yetineceğiz.⁴²²

⁴¹⁸ “Malazgirt Tapu Sicil Müdür vekili olarak görev yapan sanığın, kamu görevlisinin görevi sebebiyle vatandaşlar üzerinde sağladığı güven ve inançtan faydalanıp ikna ederek katılanlar ve şikayetçinin tapuda satış işlemleri yapmak istedikleri sırada maliye veznesine veya bankaya yatırılması gereken harçların miktarını da fazla belirtip kendisine teslimini sağlayarak, yevmiye defterine ve tapu sicil kütüğüne kayıt yapıldıktan sonra düzenlemesi gereken tapu senetlerini, başka işlemlere ait sahte yevmiye numaraları ile tapu kütüğüne kayıt edilmeden gerçeğe aykırı düzenlemesi eylemlerinin; mağdur sayısınca ikna suretiyle irtikap ve memurun resmi belgede sahteciliği suçlarını oluşturduğu gözetilmeden isabetsiz gerekçe ile görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçlarını oluşturduğundan bahisle yazılı şekilde hükümler kurulması,” Yarg. 11. CD., 25.06.2012 tarih, 2012/3468 E., 2012/12358 K., UYAP İçtihat programı.

⁴¹⁹ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 385.

⁴²⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 305.

⁴²¹ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 385.

⁴²² Bkz. s. 94 vd.

b.2) Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

Kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçunun ikinci seçimlik hareketi de gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmektir. Bu nevi sahteciliğin söz konusu olabilmesi için öncelikle gerekli bütün unsurlarını haiz gerçek bir belgenin varlığı şarttır. Kanun sahte bir belgeyi korumadığından daha önce üzerinde sahtecilik yapılmış olan, dolayısıyla zaten sahte olan belge üzerinde yapılan değiştirme fiilleri suç oluşturmaz.⁴²³ Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır.⁴²⁴

Resmi belge düzenleme işlemi tamamlandıktan sonra kamu görevlisi metin üzerinde belgenin içerik ve anlamını değiştirecek nitelikte işlem yapamaz.⁴²⁵ Aksi halde gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme suçu gündeme gelir.⁴²⁶

Düzenlenen resmi belgede sehven isim, tarih, numara ve benzeri hususlar yanlış yazıldığında bunlar ancak paraflanıp mühürlenmek suretiyle açıkça anlaşılır şekilde değiştirilebilir.⁴²⁷

Kamu görevlisinin resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi eylemi bakımında da değişikliğin kanuni ifadesinde olduğu gibi aldatıcı nitelik taşıması gerekir. Bu bahisle ilgili olarak sivil kişinin belgede sahteciliği suçunda yaptığımız açıklamalar aynen geçerli olduğundan ayrıntılı bilgi için önceki açıklamalarımıza bakılması gerektiğini ifade edebiliriz.⁴²⁸

⁴²³ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .386.

⁴²⁴ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 769.

⁴²⁵ Erem/Toroslu, s. 258; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 649; M. Emin Artuk/ Ahmet Gökçen/ A. Caner Yenidünya, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, Ankara 2007, s. 782.

⁴²⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 311.

⁴²⁷ Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 649.

⁴²⁸ Bkz. s. 101 vd.

Değişiklik yapmak suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçunun oluşması için ayrıca belgenin kullanılması şart değildir. Belgenin sahte olarak düzenlenmesiyle suç bütün unsurları itibariyle meydana gelmiş olur.⁴²⁹

b.3) Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek

TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçunun üçüncü seçimlik hareketi ise “gerçeğe aykırı belge düzenlemek”tir. Bu seçimlik hareket aynı zamanda sivil kişinin belgede sahteciliği ile kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçlarının tek farklı hareket unsurudur.

Buradan hareketle gerçeğe aykırı belge düzenlemek suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçu yalnızca kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebilen bir sahtecilik suçudur denebilir.

Madde gerekçesinde; *“kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi hâlinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur.”* denilerek bu seçimlik harekete ilişkin açıklama yapılmıştır.

Kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemesi hali 765 sayılı TCK'nın 340. maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.⁴³⁰ Her iki kanun

⁴²⁹ “Çorum Devlet Hastanesinde ambulans şoförü olarak görev yapan sanığın taşıt görev emirlerinde tahrifat yapmak suretiyle sahte geçici görevlendirme belgeleri ve yurt içi görev yolluğu belgelerine istinaden tahakkuk müzakeresi ve verile emri düzenlemesini sağlayarak görev yolluğu almaktan ibaret oluşa uygun sübutu kabul edilen eylemin zincirleme biçimde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 28/11/2011 tarih, 2008/4244 E., 2011/22342 K., Yarg. kararı için bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 313, dn. 12 (yerel mahkeme TCK 206/1'den hüküm kurmuştur.)

⁴³⁰ 765 sayılı yasa madde 340; *“Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikate muvafık olmıyan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir, yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zaptetmez, yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevelliüt edebildiği takdirde baladaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır.”*

döneminde de yer bulan bu seçimlik hareket doktrinde evrakta fikri sahtecilik olarak da adlandırılmıştır.⁴³¹

Evrakta sahteciliğin bu bölüme kadar açıkladığımız belgeyi sahte olarak oluşturma, değiştirme veya kullanma fiilleri belgenin maddiyetine ilişkin olduğu halde fikri sahtecilik yazınının özü ve muhtevasını ilgilendirmektedir.⁴³²

Maddi sahtecilik hallerinde belgenin dış görünüşünde sahtecilik yapılmaktadır. Bu durumda esasen sahit bir belge zaten mevcuttur, fakat fail gerçek belgeyi kendine model olarak sahte bir belge oluşturmakta, yahut bu gerçek belgenin üzerinde tahrifat yapmakta veya sahte olan bu belgeyi kullanmaktadır. Oysa fikri sahtecilikte belgede üzerinde dış görünüş itibariyle en küçük bir yolsuzluk dahi bulunmamaktadır. Şekil itibariyle sahte olan belge ile gerçek belge arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Burada fail şeklen gerçek fakat muhteva itibariyle sahte bir belge vücuda getirmektedir.⁴³³

Fikri sahtecilikte belgeyi düzenleyen kamu görevlisi yazmaya zorunlu olduğu ifadeleri yazmamak veya bu ifadeleri değiştirmek yahut belgede yazılması gereken beyanın hukuken önem taşıyan bir kısmını bilerek belgeye geçirmemek suretiyle muhteva itibariyle sahte belgeye vücut vermektedir.⁴³⁴

Başka bir ifadeyle, kamu görevlisi gerçeğe aykırı olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahit ve huzurda cereyan etmiş gibi göstermekte veya zaptına memnun olduğu ifadeleri zapt etmeyerek veyahut bu ifadeleri değiştirerek belgeyi içerik bakımından sahte olarak oluşturmaktadır.⁴³⁵

⁴³¹Erem/Toroslu, s.257; Tezcan/Erdem/Önok, s.743; Soyaslan, s.497; Cengiz, s. 33; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 650; Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 272.

⁴³² Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .271.

⁴³³ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .272.

⁴³⁴ Ekinci/Esen, s. 274.

⁴³⁵ Erem/Toroslu, s. 263; Malkoç, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, s.2627 ; Aydil s. 90. “*Sanığın görevi sebebiyle düzenlediği belgelerin içeriği itibariyle sahte olduğunun anlaşılması karşısında eyleminin TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen zincirleme biçimde kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturduğu gözetilmeden görev ve yetkisi ile sahte belgeler arasında*

Fikri sahtecilikte, maddi sahteciliğin aksine fail tarafından doğrudan doğruya sahte belgeye vücut verildiğinden sahtecilik yazının yazıldığı anda meydana gelmekte ve bu halde maddi sahtecilikten farklı olarak dış alemde gerçek bir belge bulunmamaktadır.⁴³⁶

Resmi belgenin gerçeğe aykırı düzenlenmesi fiili yalnızca belgeyi düzenleyen tarafından gerçekleştirilebileceğinden fikri sahtecilik doğal olarak yalnızca kamu görevlisi tarafından işlenebilir.

Maddi sahtecilik gerek resmi gerekse özel belgelerde yapılabileceği halde fikri sahtecilik ancak resmi belgede yapılabilir.⁴³⁷ Maddi sahteciliğin gözle tespiti mümkündür. Bu durumun mümkün olmaması halinde bilirkişi vasıtasıyla bu husus anlaşılabilir⁴³⁸ fakat fikri sahtecilik muhtevaya ilişkin olduğundan bilirkişi vasıtasıyla tespiti zordur.

Kanuni düzenlemeden ve yapılan açıklamalardan sonra belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi veya doktrindeki bir kısım adlandırmaya göre belgede fikri sahtecilik, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemekte olduğu belgenin içerik olarak gerçek dışı bilgiler içermesi, belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin bilinçli olarak, örneğin, düzenlendiği yer ve zamanı belgeye yanlış yazması veya gerçekleşmemiş olayları gerçekleşmiş gibi belgeye yansıtması gibi hallerde oluşacaktır.⁴³⁹

illiyet bağı bulunmadığından bahisle suç vasfında hataya düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 5. CD., 24/01/2013 tarih, 2012/2008 E., 2013/753 K., UYAP İçtihat programı.

⁴³⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 771.

⁴³⁷ Kayıhan İÇEL, *Sahir Erman'a Armağan*, İstanbul, 1999, s. 459-460.

⁴³⁸ Hakkı Egeselli/Hakkı Altay, *Evrakta Sahtecilik Suçları*, Ankara, 1961, s.74.

⁴³⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s.743. “*Beykoz Belediye Başkanlığında evlendirme memuru olarak görev yapan sanık T.E. tarafından onaylanan evlenme beyannamesi ve nüfus cüzdanı örneğinde katılan Tefrika'nın nüfus cüzdanında yer alan kayıt no, verildiği yer, veriliş tarihi ve nedenine ilişkin kısımların boş bırakılması, işlemler sırasında Kadıköy Nüfus Müdürlüğünden alınan ve Beykoz Nüfus Müdürlüğüne ibraz edilmek üzere düzenlenmiş olup başka amaçla kullanılmayacağı ibaresini taşıyan nüfus kayıt örneğinin kullanılmış olması, evlendirme memurluğuna ibraz edilen nüfus cüzdanı örneği ve evlenme beyannamesindeki fotoğrafların da katılana ait dosyada mevcut nüfus cüzdanı fotokopisindeki fotoğrafla aynı olması karşısında; evlendirme başvurusu sırasında katılana ait nüfus cüzdanının ibraz edilmediği ve sanık T.E'nin sanık A. ile evlenmek için müracaat eden kişinin katılan Tefrika olmadığını bilerek evlendirme işlemini gerçekleştirdiği*

b.4) Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak

Kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçunun dördüncü seçimlik hareketi sahte resmi belgeyi kullanmaktır.

765 sayılı yasa döneminde bu seçimlik hareket kanununun 346. maddesinde ayrı bir suç olarak; *“Bir kimse sahtekarlık cürmünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse mezkur varaka resmi evraktan ise, 342 ve hususi evraktan ise, 345 inci maddelere göre ceza görür.”* şeklinde düzenlenmişti.

Eski ceza kanununda resmi belgeyi kullanma suçunun oluşabilmesi için, failin sahtecilik suçuna iştirak etmemiş olması aranırdı.⁴⁴⁰ Sahte belge düzenleyen kişi bunu kullanırsa, kullanma cezalandırılmayan sonraki hareket niteliğinde olduğundan fail sahte belge düzenlemek suçundan sorumlu olurdu.⁴⁴¹

TCK'nın 204/2. maddesinde ise “kullanmak” fiili ayrı bir suç olarak tanımlanmamış, resmi belgede sahtecilik suçu oluşturan “sahte olarak belge düzenlemek” ve “belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek” fiillerinin yanında ayrı bir seçimlik hareket olarak yer almıştır. Dolayısıyla kullanma fiilini sahteciliği gerçekleştiren kişinin yapması durumunda da yine tek suçtan yani resmi belgede sahtecilik suçundan ceza verilecektir.⁴⁴²

Sahte resmi belgeyi kullanmak suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçu sahte belgeyi düzenleyen tarafından işlenebilir ancak bu durumda fail aynı zamanda belgeyi düzenleyen olduğundan, kanunun aynı hükmünün seçimlik hareketlerinden birden fazlası ihlal edilmiş olacağından ve suçun konusu aynı olduğu için fail tek sahtecilikten cezalandırılacaktır. Burada kanun koyucu tarafından sahte belgeyi düzenlemeyen ve/veya gerçek belgeyi değiştiren fail dışında belgenin sahte olduğunu

anlaşılma; sanıkların eylemlerinin 765 sayılı TCK'nun 339/1 (5237 sayılı TCK'nun 204/2) maddesindeki suçu oluşturduğu gözetilmeden...” Yarg. 11. CD., 15.01.2014 tarih, 2013/23477 E., 2014/698 K., UYAP içtihat programı.

⁴⁴⁰ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s .505.

⁴⁴¹ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 186.

⁴⁴² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 615.

bilen ve önceki suça iştirak etmeyen kişi tarafından sadece sahte belgenin kullanılması suretiyle işlenen belgede sahtecilik eylemi cezalandırılmıştır. Dolayısıyla sivil kişinin belgede sahteciliği suçunda olduğu gibi kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçu bakımından da bu seçimlik hareket suça iştirak etmeyen fail cihetiyle önem taşımaktadır.⁴⁴³

Kullanma seçimlik hareketi bakımından da, kullanmanın failin göreviyle bağlantılı olarak yerine getirilmesi gerekir. Kamu görevlisi olan failin, başkasınca gerçeğe aykırı olarak belge düzenlendiğini ya da resmi bir belgenin sahte olarak düzenlendiğini veya resmi belgede değişiklik yapıldığını bilerek, bu belgeyi görevi kapsamında kullanması halinde, 204/2. maddedeki seçimlik hareket söz konusu olur ve fail bu madde gereğince cezalandırılır. Örneğin, eczacının sahte ilaç küpürü ve fatura düzenleyip getirdiğini bilen tahakkuk memurunun, bunları kullanarak bedeli ödemesi durumunda; eczacı 204/1, memur ise 204/2. madde ile cezalandırılacak ve her ikisi de ayrıca dolandırıcılık suçunun müşterek faili olarak sorumlu tutulacaktır.⁴⁴⁴

Kamu görevlisi olmayanların, sahte olarak düzenlenen veya değiştirilmek suretiyle sahtecilik yapılmış belgeyi kullanması halinde TCK'nın 204/1. maddesi uygulama kabiliyeti bulacakken 2. fıkra uyarınca suçun faili olarak sorumlu tutulacak kişinin maddenin özgülü suç olması nedeniyle mutlaka kamu görevlisi olması zorunludur.⁴⁴⁵ Bu bakımdan kamu görevlisinin, sahte olarak düzenlenmiş bir resmi belgeyi göreviyle bağlantılı olarak kullanması gerekir.

⁴⁴³ Aynı doğrultuda, Serkan Açar, *Sahte ve Muhteviyatı Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçları*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:58, Mayıs-Haziran 2005, s.288; Mustafa Ekinci/ Sinan Esen, *Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda yer alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Faydalanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar*, Ankara 2005, s.274; Kaylan, *Belgelerde Sahtecilik Suçları*, s.175.

⁴⁴⁴ H.T Gökcan, s. 112.

⁴⁴⁵ Taşdemir/Özkepir, s. 207, 209.

Bu konuda sivil kişi failin resmi belgede sahteciliği suçuna ilişkin olarak yaptığımız açıklamalar aynen geçerli olduğundan tekrar olmaması bakımından daha önceki açıklamalarımıza bakılabilir.⁴⁴⁶

3. Zarar İmkân ve İhtimali Bakımından Faydasız Sahtecilik

765 sayılı TCK’da resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için “zarar imkân ve ihtimali” şart olarak aranmıştı. Bu şart kanun metninde açıkça “*umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse*” şeklindeki ibareyle belirtilmişti.⁴⁴⁷

Zarar imkân ve ihtimali çok eski dönemlerden itibaren ceza kanunlarında yer almış ve “yalnız zarar vermemiş olan değil aynı zamanda zarar vermeye elverişli dahi bulunmayan yazılarda sahtekarlık cezalandırılmaz” denilerek evrakta sahtecilik suçunun tarihine yerleşmiştir. Dolayısıyla evrakta sahteciliğin cezalandırılması için bilfiil zararın var olması veya bunun imkân dahilinde olması şart olarak aranmıştır.⁴⁴⁸

Zarar imkân ve ihtimalinin bulunması gerektiğine ilişkin görüş bir süre sonra müelliflerce resmi evrak ve özel evrak bakımından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve resmi evrakta sahtecilik halinde toplumun bu belgelerin geçerliliğine olan güvenin sarsılması her daim mümkün ve muhtemel olarak görülmesi nedeniyle zarar imkân ve ihtimalinin bu belgelerde yapılan sahteciliklerde tabii olarak bulunduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla resmi belgede sahtecilik halinde zararın daima ve zorunlu olarak var olduğu belirtilmiştir.⁴⁴⁹

Zarar imkân ve ihtimalinin net bir tanımlanmasının yapılamaması ve değişik yorumlara yol açması, zarardan ne anlaşılması gerektiğinin kesin olarak tespit edilememesi ve böyle bir zararın ne zaman var sayılacağı ve ne suretle fiili zarara

⁴⁴⁶ Bkz. s. 104 vd.

⁴⁴⁷ Madde 339 – “*Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur. Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir.*”

⁴⁴⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 237.

⁴⁴⁹ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 237; aynı doğrultuda, Kaylan, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm

dönüşeceği hususlarının kesin çizgilerle ifade edilememesi bu unsurun kanunda ayrıca zikredilmesine gerek olmadığı düşüncesini doğurmuştur.⁴⁵⁰ Nitekim resmi belgede sahtecilik suçlarında kamu güveninin sarsılması sebebiyle kamu zararının kendiliğinden ve her daim mümkün ve muhtemel olduğu düşüncesiyle 5237 sayılı TCK'da ayrıca bu unsurun şart olarak aranması uygulamasından vazgeçilmiştir.⁴⁵¹

Gerçekten ifade edildiği üzere resmi belgede sahtecilik suçlarında bu unsurun tabii olarak bulunması sebebiyle 5237 sayılı TCK'da bu unsurun ayrıca şart olarak zikredilmemesi kanaatimizce isabetli olmuştur. Fakat zarar imkan ve ihtimalinin önem taşıdığı bir başka husus daha söz konusudur. Şöyle ki; zarar unsuru kastı da etkileyen bir unsurdur. Evrakta sahtecilik suçlarında kast ise, “failin gerçeğin değiştirilmesinin zarar verecek nitelikte olduğunu bilmiş bulunması” anlamını ihtiva eder.⁴⁵²

Bu doğrultuda 5237 sayılı TCK'da zarar imkan ve ihtimali eski kanunda olduğu gibi suçun bir unsuru olarak zikredilmemiş ise de, kast unsurunun varlığının tespiti bakımından uygulamada isabetli olarak “zarar imkan ve ihtimali” “zarar verme bilinç ve iradesi” cihetiyle değerlendirme konusu yapılmaktadır.

Nitekim Yargıtay bir kararında; “Belgede sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinç ve iradesi olup, posta dağıtıcısı olarak görev yapan sanık M.K'nın, hapis cezası ile mahkumiyetini içeren ve yoklukta verilen Keşan Asliye Mahkemesi'nin 2007/427-752 esas-karar sayılı ilamının, müştekiye Şanlıurfa'daki adresinde tebliği için kendisine geldiğinde, 08.02.2008 tarihinde “birlikte ikamet eden dayısı H.Ç imzasına tebliğ edildi.” şerhi ile tebliğ ettiği, müşteki S. tarafından

⁴⁵⁰ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 240.

⁴⁵¹ Bkz Adalet Komisyonu görüşmeleri; “Yürürlükteki 765 sayılı Türk Ceza Kanununun yansıması olarak Hükümet Tasarısında yer alan kamu güvenine karşı suçlarda, gerek içerik gerek sistematik bakımdan önemli değişiklikler yapılmıştır. Özellikle belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak Tasarıda yer verilen “bu fiillerden dolayı genel veya özel bir zarar meydana geldiğinde” (madde 279) veya “bu fiilden dolayı genel veya özel bir zarar meydana gelebildiğinde” (madde 284) gibi ifadeler, madde metinlerinden çıkarılmıştır. Zira, sahtecilik olgusu gerçekleşikten sonra, bir “genel veya özel zarar”ın meydana gelmesini veya gelmesi ihtimalini aramaya artık gerek yoktur. Aslında bu hükümler sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için kötüye kullanılmaya müsait bir durum oluşturmaktadır.” Adalet Komisyonu Zabıtları.

⁴⁵² Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 237.

24.04.2008 tarihinde yapılan temyiz isteminin, Keşan Asliye Ceza Mahkemesince süresinden sonra olduğu gerekçesi ile 28.04.2008 tarihli ek karar ile reddine karar verildiği, bu kararın da tebliği için Şanlıurfa'ya gönderildiğinde posta dağıtıcısı olan sanık M.K'nın 07.05.2008 tarihinde "aynı konutta oturan yeğeni H.Ç imzasına tebliğ edildi" şerhi ile mahalle bakkalı olan diğer sanığa teslim etmesinden ve sanık H.'nin de, alışveriş yapmak amacıyla sık sık bakkal dükkanına gelen müşteki S.'ye iletebileceği düşüncesi ile tebligatları almasından ibaret eylemlerinin, aşamalardaki savunmaları ve dosya içeriğinden sanık M.'nin, tebligat muhatabına zarar vermek bilinç ve iradesiyle ve sahtecilik kastıyla hareket ettiğine dair delil elde edilemediğinden 5237 sayılı Kanun'un 257. maddesi kapsamında görevi kötüye kullanma suçunu sanık H.'nin eyleminin ise TCK.nun 40/2. maddesi kapsamında bu suça yardım eden olarak katılmak olduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde yanılı sonucu sahtecilik suçundan mahkumiyetlerine hükmolunması,"⁴⁵³ şeklinde karar vermek suretiyle zarar vermek bilinç ve iradesini kast unsuru bakımından değerlendirme konusu yapmıştır. Görüldüğü üzere burada esasen resmi evrak olan tebligat parçaları üzerinde gerçeğe aykırı eklemeler yaparak oluşturulan değişiklikler genel zarar olan kamu itimadının sarsılması dışında kast unsuru bakımından değerlendirilmiştir.

Bu konuda ayrıca doktrinde ve uygulamada faydasız sahtecilik olarak adlandırılan sahtecilik haline de değinmekte fayda vardır.

Faydasız yahut lüzumsuz sahtecilik; "yapılan sahteciliğin o belge ile ispat edilen hususlara ilişkin olmaması veya sahteciliğin hukuken değerlendirilebilen pratik bir sonuç elde etmeye elverişli olmaması"⁴⁵⁴ halinde söz konusu olan sahtecilik olarak tanımlanmıştır. Miras bırakan tarafından yapılan daha yeni el yazılı bir vasiyetname nedeniyle esasen hükümsüz kalan önceki vasiyetname üzerine sahtecilik yapılması bu tür sahteciliğe örnek olarak verilebilir.

⁴⁵³ Yarg. 11. CD. 11.02.2014 tarih, 2012/18506 Esas ve 2014/2234 Karar sayılı ilamı.; Benzer karar için bkz. Yarg.11. CD., 15.01.2014 tarih 2012/17146 E., 2014/667 K.

⁴⁵⁴ Erman/Özek, s. 359; Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 324.

Herhangi bir sahteciliğe başvurulmaksızın elde edilen bir sonucun sahteciliğe başvurmak suretiyle elde edilmeye kalkışılması halinde de faydasız sahtecilik söz konusu olur.⁴⁵⁵ Nitekim Yargıtay bir kararında “*Suçta konu bononun şirket temsilcisi katılan tarafından iki imza atılmak suretiyle düzenlendiği anlaşılmalı, bonoda borçtan sorumlu olmak için keşidecinin tek imzası yeterli olup birden fazla imza atılmasına gerek bulunmadığından ve 6762 sayılı TTK'nun 612. maddesi uyarınca açığa atılan ikinci imza aval olarak kabul edilip bu imza sahibi borçtan avalist sıfatıyla da şahsen sorumlu olacağı dikkate alındığında, sanığın şirket temsilcisi olan katılanın düzenlediği bonoda yine katılanın ad ve soyadını yazması eyleminde sahteciliğin “faydasız sahtecilik” olarak nitelenmesi gerektiğine...*” hükmetmiştir.⁴⁵⁶

Faydasız sahtecilik halinde de görüldüğü üzere sahtecilik kamu zararı veya özel bir zarara yol açmamakta bu bakımdan eylem cezalandırılmaya değer görülmemektedir.

4. Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Ağırlaştırıcı Nitelikli Unsurları

Resmi belgede sahtecilik suçunun, Türk Ceza Kanunu'nun 204/3. maddesinde düzenlenen nitelikli halinin yanında Kara Yolları Taşıma Kanunu'nun 31/2. maddesinde ve Terörle Mücadele Kanunu'nun 4/1. maddesinde olmak üzere üç ayrı nitelikli hali bulunmaktadır.

a) Resmi Belgenin Kanun Hükmü Gereği Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge Olması

TCK'nın 204/3 maddesinde; “*Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.*” hükmü yer almaktadır.

⁴⁵⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 225.

⁴⁵⁶ Yarg. 11. CD. 12.01.2015 tarih, 2013/2621 E., 2015/334 K., UYAP İçtihat Programı.

Bu ağırlaştırıcı unsur 765 Sayılı TCK'nın 339/2. maddesinde ise; “eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinde ise...” şeklinde düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahteciliğin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge üzerinde işlenmiş olması halinde cezanın arttırılacağına dair hüküm her iki kanun döneminde de nitelikli unsur olarak düzenlenmiş ise de, burada dikkat çeken husus 5237 sayılı TCK'da “kanun hükmü gereği” ibaresinin önceki yasadan farklı olarak kanunda yerini almış olmasıdır.⁴⁵⁷ Dolayısıyla 5237 sayılı TCK ile hangi belgelerin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli sayılması gerektiğine ilişkin eski yasa döneminde mevcut olan ihtilaflar çözüme kavuşturulmuştur. Bu düzenleme karşısında hangi belgenin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olduğunu belirlemede dikkate alınacak tek kıstas belgenin bahsi geçen mahiyetine dair kanuni bir düzenlemenin bulunup bulunmadığıdır.

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler çeşitli kanunlarda düzenlenmiştir. Buna göre;

- HMK'nın 204/1. maddesi (mülga HUMK 295. maddesi) uyarınca; mahkeme ilamları ve noterlerce “düzenleme biçiminde” düzenlenen senetler,
- CMK'nın 222. maddesi gereği duruşma tutanakları,
- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 178. maddesine göre seçim tutanakları,
- 1608 sayılı Kanununun 6. maddesi gereği belediye ceza tutanakları,
- İcra ve İflas Kanununun 38. maddesi uyarınca ilam niteliğindeki belgeler (Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler),

⁴⁵⁷ Aydil, s. 107.

-Hakem kararları (HUMK m. 536),

-Sayıştay ilamları (Sayıştay Kanunu m. 62,63),

-5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 20. maddesi gereği düzenlenen suç tutanakları,

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olarak sayılabilir.⁴⁵⁸

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler üzerindeki sahtecilik fiilleri, bu belgelerin taşıdıkları ispat güçlerinin benzerlerine göre daha fazla olması ve bu belgeler üzerindeki sahtecilik fiillerinin kamunun güvenini diğer belgelere oranla daha fazla sarsacağı nazara alınarak, bahsi geçen belgeler üzerinde yapılan sahtecilikler daha ağır yaptırıma tabi tutulmuştur.⁴⁵⁹

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge sayılan mahkeme ilamlarının bu niteliğe kavuşması için kesinleşmesi gerekli değildir.⁴⁶⁰

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus ise, ağırlaştırıcı unsur olarak kabul edilen belgelerin “aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge” olmadığıdır. Bu bakımdan “aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge” ile “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge” birbirinden farklı kavramlardır.

HMK'nın 204/2 maddesine göre; “İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun

⁴⁵⁸ Kaylan, s. 170; Çetin/Malkoç, s. 158.

⁴⁵⁹ Soyaslan, s. 493; Erem, Özel Hükümler, C.4, s.44 vd. “Hükmü temyiz etmeyen sanık C.U. ile beraber hareket eden sanık C.B.'nin, Nevin Kartaloğlu adına içeriği itibariyle sahte olan nüfus cüzdanı talep belgesiyle Nüfus Müdürlüğü' ne müracaat ederek nüfus cüzdanı alma ve Dinar Belediyesi Evlendirme Memurluğu' na başvurarak diğer sanık Cengiz'le resmi nikah yapması biçiminde gerçekleşen eylemlerinde, resmi belgelerin kanun hükmü gereği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelerden olmadığı gözetilmeden 5237 sayılı TCK' nun 204/3 maddesinin uygulanması suretiyle fazla cezaya hükmolunması,” Yarg., 11. CD., 17.06.2013 tarih, 2010/5026 E., 2013/10158 K., UYAP içtihat programı.

⁴⁶⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 629.

olarak düzenledikleri belgeler” aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgeler olarak belirtilmiştir.⁴⁶¹

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 04/05/1987 tarih, 6-141/256 sayılı ilamında; “Yürürlükteki mevzuatta resmi varakaların hukuki değer ve nitelikleri, bazı hallerde ya bir kanun hükmü ile belli edilmekte veyahut ayrıca bir hüküm sevk edilmemektedir. Açık bir hüküm sevk edilmiş bulunan hallerde, kanun koyucu resmi varakaları iki grupta mütalaa ederek, bunların bir bölümünü ‘sahteliği sabit oluncaya kadar’ ve diğer bölümünü de ‘hilafı sabit oluncaya kadar’ muteber diye tanımlamaktadır. Bu nedenle kanunda ayrıca açıklama yapılmayan hallerde resmi varakaları, genel kural olarak hilafı sabit oluncaya kadar muteber saymak zorunluluğu vardır...”⁴⁶² şeklinde açıklama yaparak her iki belge türü arasındaki farkı ortaya koymuştur.

Sonuç olarak TCK’nın 204/3 maddesinde “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge”ler üzerinde yapılan sahtecilikler daha ağır müeyyideye tabi kılınmış, “aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge”ler bakımından böyle bir niteleme yapılmamıştır.⁴⁶³

b) Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi

Terörle Mücadele Kanunu’nun 4. maddesinde; “Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

⁴⁶¹ “Onaylama şeklindeki noter senetlerinde noterin onayı senedin içeriğini kapsamaz. Onaylama yoluyla senetler de kesin delil olmakla birlikte, içerikleri aksi kanıtlanıncaya kadar, imza ve tarihleri ise sahteliği ispatlanıncaya kadar geçerlidir.” Bkz. Mustafa Özbek, *Noter Senetlerinde Sahtelik*, Ankara, 2001, s.37-38.

⁴⁶² Yarg kararı için bkz; Gültaş, s. 434.

⁴⁶³ “Noter imza sirkülerinin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olması nedeniyle sanığın eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan ve 765 sayılı TCK’nun 342/2, 80. (5237 sayılı TCK’nun 204/1-3, 43) maddelerine uyan zincirleme biçimde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağına gözetilmemesi aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır”Yarg. 11. CD., 20.01.2014 tarih, 2012/19408 E., 2014/1037 K., UYAP İctihat Programı.

a) *Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar. ...*” hükmü yer almaktadır.

Aynı şekilde kanun 5. maddesinde ise; “3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/07/2010-6008 S.K/4.md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.” denilmektedir.

Bu düzenlemelerden hareketle resmi belgede sahtecilik suçunun terör amacıyla işlenmesi halinde hükmolunacak ceza yarı oranında arttırılarak uygulanacaktır.

5. Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Unsurlar

a) Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Sahtecilik

TCK'nın 211. maddesinde; “*Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, yarı oranında indirilir.*” hükmü yer almaktadır.⁴⁶⁴

⁴⁶⁴ 211. Madde gerekçesinde; “*Madde metninde, resmi veya özel belgede sahtecilik suçunun bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlenmesi,*

5237 sayılı TCK'nın 211. maddesindeki bu düzenleme 765 sayılı TCK'nın 347. maddesinde; *“Bir kimse geçen maddelerde beyan olunan cürümleri kendisi veya başkası için sahit bir keyfiyetin esbabı sübutiyesini tedarik maksadiyle işlemişse resmi evrak sahtekarlığından dolayı bir aydan iki seneye kadar ve resmi olmıyan evrak sahtekarlığından dolayı altı aya kadar hapis cezasına mahkum olur.”* şeklinde düzenlenmiştir.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 347. maddesinde düzenlenen hafifletici sebeplerin gerçekleşmesi bakımından belgenin resmi belge veya özel belge olması durumuna göre yaptırım farklılık gösterdiği halde, 5237 sayılı kanunda belgenin mahiyeti cihetiyle ayırım yapılmaksızın cezanın yarı oranında indirileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla yeni TCK'daki düzenleme eski düzenlemeye nazaran yaptırım bakımından daha ağır nitelik taşımaktadır.

Bu düzenleme karşısında failin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik yapması halinde cezasından indirim yapılacaktır. Failin bu indirimden yararlanabilmesi hukuksal ilişkiden kaynaklanan alacağının veya gerçek bir olay veya durumun kanıtlayıcı nedenlerini sağlamak amacıyla hareket etmiş olması gerekir. Kanun koyucu bu düzenlemeyle failde başkasının hakkına el uzatmak yerine kendisinin saldırıya uğrayan hakkını korumak veya sağlamak düşüncesiyle yapılan hareketi korumaktadır.⁴⁶⁵

Gerçekten bu hükmün uygulama kabiliyeti bulması için failin gerçek bir olayın ispat vasıtasını tedarik amacıyla hareket etmesi gerekir ve taraflar arasında sahtecilik fiilinden önce bir hukuki ilişki bulunmalı, sahtecilik bu hukuki ilişkiyi ispat için yapılmalıdır.⁴⁶⁶

suçun temel şekline göre daha az ceza ile cezalandırılması gereken bir hâl olarak öngörülmüştür.” denilmektedir.

⁴⁶⁵ Süheyl Donay/ Mahmut Kaşıkçı, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve yürürlük Kanunu*, İstanbul 2004, s. 276.

⁴⁶⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 237.

Burada faildeki amacın haksız olmaması gerekir. Faildeki amacın haksız olmaması ise, eylemin başkasına zarar vermek için değil de, kendisinin uğradığı veya uğrayacağı zarardan korunma niyetini ifade eder.⁴⁶⁷ İspat edilmek istenen olayın doğru ve sahih olması şart değildir. Failin samimi olarak gerçekte ispat olunacak olayı sahih olmadığı halde öyle zannetmesi bir başka deyişle bu saik ile hareket etmesi cezasında indirim yapılması için yeterlidir.⁴⁶⁸ Ancak amacın bir hakka dayanması, işlenen sahtecilik eyleminin suç niteliğine haklılık kazandırmaz.⁴⁶⁹ Bu durumda suç tüm unsurlarıyla oluşmasına rağmen işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı düşüncesinden harekete özel yasal düzenleme gereği failin cezasından indirim yapılır.⁴⁷⁰

Sanıkla mağdur arasında herhangi bir alacak borç ilişkisi olmamasına rağmen, sanığın salt alacağının olduğunu söylemesi, maddenin uygulanması için yeterli değildir.⁴⁷¹

Maddenin uygulanmasında manevi unsur genel kastın yanında özel kasttır.⁴⁷² Hafifletici sebebin uygulanabilmesi için failin ispat etmek istediği olayı başka gerçek bir vasıta ile kanıtlayamaması veya başka bir ifadeyle söz konusu olayın sahih delillerle ispatının mümkün olmaması da şart değildir.⁴⁷³

⁴⁶⁷ Çetin/Malkoç, s. 378; Haydar Erol, *En Son Değişiklikleri ile Madde Açıklamalı En Yeni İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, Ankara 2003, s. 860.

⁴⁶⁸ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 238.

⁴⁶⁹ Meran, s. 304.

⁴⁷⁰ “Sanığın özel güvenlik görevlisi olmak için aldığı eğitim sonunda belge almaya hak kazandığını ancak valilikten belgeyi teslim almadığını savunması karşısında; bu hususun belgeyi düzenleyen kurumdaki sorulmak suretiyle sanığın eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nun 211. maddesindeki "bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturup oluşturmayacağı karar yerinde tartışıldıktan sonra hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 07.01.2015 tarih, 2013/1610 E., 2015/141 K., UYAP İçtihat Programı.

⁴⁷¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s.634.

⁴⁷² Soyaslan, s.515.

⁴⁷³ Erman, *Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III*, s. 426. “Sanığın özel idare müdür vekili olarak görev yaptığı sırada kendisine tahsis edilen lojmana ödenek gelmeden tadilat yaptırıp ödenek tahsisinden sonra bakım onarım işleri yeni yapıyormuş gibi gerçeğe aykırı belgeler düzenlendiği olayda, suçun 5237 sayılı TCK'nun 211. maddesindeki "bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla" işlenip işlenmediğinin karar yerinde tartışıldıktan sonra hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden eksik inceleme

b) Suçun Karayolu Taşımacılık Yetki Belgeleri, Taşıt Belgeleri veya Taşıt Kartı Üzerinde Tahrifat Suretiyle İşlenmesi

10/07/2009 tarih ve 27284 S.R.G. de yayımlanan 25/06/2009 tarih ve 5917 sayılı kanunun 47. maddesi ile mülga edilmeden önce, 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 31/2. maddesinde; “*Yetki belgeleri, taşıt belgeleri veya taşıt kartı üzerinde tahrifat yapan yetki belgesi sahipleri hakkında Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.*” hükmü yer almaktaydı. Ancak bahsi geçen kanunla madde metni mülga edildiğinden artık bu tür evraklar üzerinde yapılabilecek sahtecilikler bakımından indirim uygulanamayacaktır.

6. Netice

İnsanın dış dünyaya yansıyan ihmali ya da icrai davranışının dış dünyada meydana getirdiği değişiklik ceza hukuku anlamında netice olarak adlandırılır.⁴⁷⁴

Neticesine göre suçlar, sırf hareket suçları ve neticeli suçlar ile ani suç ve mütemadi suç ayrımına göre tasnif edilirler. Bunun yanı sıra kalkışma suçları olarak adlandırılan suç grubu da bulunmaktadır.⁴⁷⁵

Sırf hareket suçlarının bir diğer adıyla neticesi harekete bitişik suçların tamamlanması için neticenin gerçekleşmesi gerekli olmayan, hareketin gerçekleşmesiyle tamamlanan suçlardır. Hareket ile neticenin, yer ve zaman veya zaman ve nedensellik bağı cihetiyle birbirinden ayrıldığı suçlar ise neticeli suçlar olarak tanımlanır.⁴⁷⁶

Resmi belgede sahtecilik suçu, hareketin yapılması ile netice meydana geldiğinden neticesi harekete bitişik bir suçtur. Dolayısıyla seçimlik hareketler olan sahte belge düzenleme, gerçek bir belgede değişiklik yapma, gerçeğe aykırı belge

sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 31.03.2014 tarih, 2012/22592 E., 2014/6096 K., UYAP İçtihat Programı.

⁴⁷⁴ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 192.

⁴⁷⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Genel Hükümler-1, 2002, s. 434 vd.

⁴⁷⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 192.

düzenleme veya sahte belgeyi kullanma fiillerinin yapılmasıyla suç tamamlanır. Seçimlik hareketlerin hepsinin yapılması halinde en son seçimlik hareketin yapıldığı yer ve zamanda suç tamamlanmış olur.⁴⁷⁷

7. İlliyet Bağı

Resmi belgede sahtecilik suçu neticesi harekete bitişik suçlardan olduğu için ayrıca nedensellik bağının mevcudiyetini araştırmaya gerek yoktur.⁴⁷⁸

IV- MANEVİ UNSUR

Manevi unsur, işlenen fiil ile fail arasındaki psikolojik bağı ifade eder. Bu bağ suçun varlığı için zorunlu bir unsurdur.⁴⁷⁹ Nitekim fail ile fiil arasında manevi iletişim zorunlu olduğundan suçun unsurlarından bir tanesi de manevi unsurdur. Suçun kanuni tanımdaki öğelerin bilinerek ve istenilerek işlenmesi halinde manevi unsur gerçekleşir.

Ceza hukuku bakımından bireyin suçun kanuni tanımda yer alan ve suç oluşturan eylemi gerçekleştirmesi suçtan tek başına sorumlu tutulması için yeterli görülmemiştir. Failin kanuni tanımda yer alan eylemi gerçekleştirirken kusurlu bir şekilde hareket etmiş olması da gerekmektedir.⁴⁸⁰ Kural olarak failin suçtan sorumlu tutulabilmesi için eylemin kasten işlenmiş olması gerekir. 5237 Sayılı Kanunun 21/1. maddesinde “suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır” denilmek suretiyle de bu husus ifade edilmiştir.⁴⁸¹

Resmi belgede sahtecilik suçunda kasttan ne anlaşılması gerektiği konusunda farklı görüşler dile getirilmektedir. İlk olarak kastın doğrudan doğruya fiilin içerisinde saklı olduğunu ve bundan dolayı ayrıca kastı kanıtlamaya gerek olmadığını

⁴⁷⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 618.

⁴⁷⁸ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 193.

⁴⁷⁹ Üstüner, s. 46; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 228.

⁴⁸⁰ Murat Volkan Dülger, 5237 sayılı TCK'da Kastın Unsurları ve Türleri Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi, Hukuk ve Adalet Dergisi, Yıl:2, Sayı:5, Nisan 2005, s. 65.

⁴⁸¹ Timur Demirbaş, Genel Hükümler, 2002, s.312.

savunanlar bulunmaktadır.⁴⁸² Ancak bu görüş tarihe karşı olmak ve esasen ilkel dönemlere dönüşü ifade ettiği düşüncesinden hareketle eleştirilmiştir.⁴⁸³

Bunun dışında genel kastın yanında zarar verme niyetinin aranması gerektiğini kabul eden görüş tarafından; failin hem sahtecilik yaptığını bilmesi hem de zarar vermek bilinci ile hareket etmiş olması gerektiği savunulur. Fakat bu görüş de, başkasına zarar verme bilincinin failin saikini araştırmak olduğu ve kanunun açıkça belirtilmediği hallerde suçun teşekkülü bakımından saike yer vermeye imkan olmadığı belirtilerek eleştirilmiştir. Yine bu görüşe başkasına zarar vermekten kastedilenin yalnız kişisel zarar olduğu, fakat belgede sahtecilik suçlarında zararın, toplumsal ve kollektif zarar olabileceği yönünde eleştiriler de yapılmıştır.⁴⁸⁴

Bu iki görüşün dışında zarar verebilme ihtimalinin öngörüldüğü görüşünü savunanlar da bulunmaktadır, buna göre; belgede sahtecilik suçlarında özel kastın “zarar verebilme ihtimalinin öngörülmesi” olduğu savunulmaktadır. Bu durumda zarar verme ihtimalinin öngörülebilir olması halinde suçun manevi unsurunun gerçekleştiğini kabul etmek gerektiği ifade edilir.⁴⁸⁵

Yine failin belgede sahtecilik bilinciyle hareket etmesini yeterli görenler de bulunmaktadır. Buna göre, failin diğer kişileri belgenin gerçek olduğu konusunda aldatması ve yapılan bu sahtecilikle hukuk açısından sonuçlar bağlanan bir durum yaratılması isteği halinde manevi unsur tamamlanır.⁴⁸⁶

Resmi belgede sahtecilik suçlarında özel kastın aranması gerektiğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Bu durumda, fail kendisine veya başkasına bir menfaat sağlamak maksadıyla hareket etmedikçe suç oluşmaz.⁴⁸⁷ Bu görüş de bazı hallerde

⁴⁸² Erem/Toroslu, s.248.

⁴⁸³ Soyaslan, s.407.

⁴⁸⁴ Erman/Özek, s.270-271; Aydil, s. 94.

⁴⁸⁵ Eman/Özek, s.271; Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III,s.252.

⁴⁸⁶ Kayhan İçel/ Köksal Bayraktar/Feridun Yenisey, *Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş*, İstanbul 1989, s.103; Şafak’a göre kast; “Fail tarafından muhtemel, hatta sadece mümkün olarak öngörülen sonuçlara ilişkin kasıttır.” Ali Şafak, *Ceza Hukuku (Genel ve Özel Hükümler)*, Ankara 2005, s. 32.

⁴⁸⁷ Çetin/Malkoç, s.184; Eman/Özek, s. 269.

yarar sağlamak gayesinin olmasına rağmen kastın olmayabileceği düşüncesiyle eleştirilmiştir.⁴⁸⁸

Kanaatimizce Erman'ın ifade ettiği gibi; “evrakta sahtekârlık suçlarında söz konusu olan kast, genel bir kasttır. Ancak bu kastın varlığı için failin fiilinden bir zararın doğabileceğini öngörmüş olması gerekir; diğer bir deyişle, fail bu zararın ihtimal dairesinde olduğunu tahmin etmiş ve fakat bu keyfiyet kendisini sahtekârlıkta bulunmaktan alıkoymamış olacaktır.”⁴⁸⁹

Resmi belgede sahtecilik suçu zorunlu olarak bir zarar olasılığını gerektirmektedir. Failin, sahtecilik yaptığı nesnenin resmi belge olduğunu ve sahteciliği neticesinde bir zararın doğabileceğini bilmesine rağmen isteyerek hareketine devam etmesi halinde zarar verme bilinci de var demektir.⁴⁹⁰ Esasen zarar verme bilincinin aranması keyfiyeti, zarar verme özel kastının aranmasına da yol açmamalıdır. Zira suç genel kastla işlenmekte, özel kast aranmamaktadır.⁴⁹¹

Failin yaptığı sahteciliğin bir zarara yol açmayacağına ilişkin makul, akla uygun bir inançla hareket etmiş olması halinde, zarar verme bilinç ve iradesi bulunmadığından genel suç kastının oluşmadığı kabul edilmelidir.⁴⁹²

Yargıtay da yerleşmiş içtihatları ile suçun oluşması için genel kastı yeterli görmüş⁴⁹³ fakat bunun yanı sıra failin zarar verme bilinç ve iradesiyle hareket etmesi gerektiğini kabul etmiştir.⁴⁹⁴

⁴⁸⁸ Eman/Özek, s.269.

⁴⁸⁹ Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III,s. 255.

⁴⁹⁰ Erman/Özek, s. 273.

⁴⁹¹ Bakıcı/Yalvaç, s. 746; Üstüner, s. 48.

⁴⁹² Toroslu, s. 233.

⁴⁹³ “Belgede sahtecilik suçunun oluşması için genel kast yeterlidir.” Yarg. 11. CD. 05/03/2008 tarih, 2006/1232 esas, 2008/1298 karar.

⁴⁹⁴ “Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararında açıklandığı ve Dairemizin benzer birçok kararında vurgulandığı üzere: belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmelidir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan fail de mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak, rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Mağdurun rızasının kastı ortadan kaldırabilmesi için fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur.

V- HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Kanuni tipe uygun, maddi unsuları tam olan ve manevi unsur cihetiyle de eksiklik bulunmayan bir eylemin suç olarak değerlendirilebilmesi için aynı zamanda hukuka aykırı nitelik taşıması da gerekir. Bu yüzdendir ki hukuka aykırılık unsuru da suçun unsurları arasında zikredilmiştir.

Hukuka aykırılık, işlenen ve kanuni tanıma uygun fiile hukuk düzenince cevaz verilmemesi, fiilin mübah sayılmaması ve fiilin yalnız ceza hukuku ile değil bütün hukuk düzeni ile çelişki ve çatışma içerisinde bulunmasını ifade eder.⁴⁹⁵

Ceza hukukunun suç saydığı bir fiilin işlenmesine diğer bir kuralın izin verdiği hallerde o fiilin hukuk düzeni tarafından yasaklanmadığı, dolayısıyla suç olmadığı sonucuna ulaşılır.⁴⁹⁶ Bu şekilde ceza normunun yasakladığı bir fiilin işlenmesine izin vererek onun hukuka aykırı olmasını önleyen kurallara da ‘hukuka uygunluk sebebi’ denir.⁴⁹⁷

Belgede sahtecilik suçlarında hukuka uygunluk sebeplerinin rolü özellikle TCK’nın 25. maddesinde düzenlenen meşru savunma ve zorunluluk hali(ıztırar hali) ile 26. maddesinde düzenlenen ilgilinin rızası hallerinde önem taşır.

Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımnî de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimse de suç kastının varlığı kabul olunamaz.

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; sanığın aşamalarda değişmeyen biçimde suça konu senetlerdeki kefil imzalarının müştekinin bilgisi ve önceden verdiği rızası dâhilinde kendisi tarafından atıldığını savunması, tanıklar Mehmet Kaya ve Sönmez Zafer’in yeminli beyanlarının bu savunmayı doğrulaması, şikâyetçinin 04.06.2004 tarihinde ödeme emrini tebliğ almasına ve maaş hesabına haciz konulmasına karşın olaydan çok sonra 15.04.2005 tarihinde şikâyette bulunduğu anlaşılması ve sanık ile şikâyetçinin olay tarihinde ortak oldukları birlikte gözetildiğinde; sanığın zarar verme bilinciyle hareket ettiği yönünde mahkûmiyetine yeter delil bulunmadığından manevi unsuru oluşmayan suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,”Yarg. 11. CD., 29.11.2012 tarih, 2010/9053 E., 2012/20665 K., UYAP içtihat programı.

⁴⁹⁵ Sulhi Dönemezer/ Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, C:II*, 12. Baskı, İstanbul 1999, n. 665 vd.; Zeki Hafizoğulları, *Türk Ceza Hukuku Ders Notları 2*, www.baskent.edu.tr/zekih, 23/11/2014; Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 222.

⁴⁹⁶ Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 222.

⁴⁹⁷ Dönemezer/Erman, *Genel Kısım, C.II*, n. 665.

Yine failin, karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işlemesi durumunda, kusuru bulunmadığından ceza verilmez (TCK m.28/1). Bu takdirde, cebir ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.⁴⁹⁸

Failin haksız bir tecavülden veya bir tehlikeden kendisini korumak veya başkasını korumak maksadıyla belgede sahtecilik yapması halinde meşru savunma veya zorunluluk halinin bulunduğu ileri sürülemez ancak bu haller kastın değerlendirilmesi bakımından göz önünde tutulabilirler. Failin zarar verme bilinciyle hareket etmemesi halinde kastı bulunmayacağından suçun manevi unsuru oluşmayacaktır.⁴⁹⁹

Ceza kanunumuzun 211. maddesindeki düzenleme de nazara alındığında gerçek bir durumu belgelemek ve dolayısıyla etkisi altına kalınan haksızlığı önlemek maksadıyla yapılan sahtecilik hallerinde dahi bunu cezayı kaldıran bir hukuka uygunluk sebebi olarak saymamış ancak cezada indirim yapılmasını öngörmüştür. Bu durum da resmi belgede sahtecilik suçunda meşru savunma ve zorunluluk hali iddiasının ileri sürülemeyeceğini göstermektedir.

Özel belgeler ve aslında özel belge olmalarına rağmen kanunen özel belge niteliğinde sayılan belgeler bakımından ilgilinin rızası eylemin hukuka aykırılık niteliği bakımından önem taşımaktadır.

Erman bu konudaki görüşünü şu şekilde açıklamıştır; *“prensip olarak denilebilir ki, evrakta sahtekarlık suçları kamunun güvenlikleri aleyhine işlendikleri ve bir kimsenin ancak şahsen tasarruf edebileceği konularda açıklayacağı rıza bir hukuka uygunluk sebebi sayılabileceği ve hiç kimse kamunun güvenliğine karşı olan bir suçun işlenmesine rıza gösteremeyeceği cihetle, mağdurun rızası evrakta*

⁴⁹⁸ H.T Gökcan, s. 121.

⁴⁹⁹ Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 264.

sahtekarlık suçlarında bir hukuka uygunluk sebebi sayılamaz. Ancak mağdurun rızası, failde evrakta sahtekarlıkta bulunma kastına etki yapabilir.”⁵⁰⁰

Rıza dahilinde başkası tarafından imza atan bir kişinin rıza verene karşı zarar ve tehlike taşımadığı kabul edileceğinden bunun doğal sonucu olarak da failde zarar verme bilinci olmaması kastın varlığını ortadan kaldıracaktır.⁵⁰¹ Yargıtay da verdiği kararlarda bu görüşü kabul etmektedir.⁵⁰²

Kastı ortadan kaldıran rızanın belgenin düzenlenmesine veya değiştirilmesine başlamadan önce açıklanması gerekir. Sahteciliğin gerçekleşmesinden sonra verilen

⁵⁰⁰ Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 264.

⁵⁰¹ Erman/Özek, s. 262-263.

⁵⁰²“Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı, 19.04.2005 gün ve 221-38 sayılı kararlarında ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere, belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızası hukuka uygunluk nedeni sayılmaz ise de failde belgede sahtekarlıkta bulunma kastına etki yapabileceği cihetle, sanık Muhammed Enes Yetişkin'in babası katılan Murat Yetişkin'e ait dört adet çeki yetki belgesi olmadığı halde onun adına imzalayarak müşterilere verdiği iddiası ile açılan kamu davasında; sanığın aşamalarda 2006-2009 yılları arasında babasının rızası ve bilgisi dahilinde çekleri imzaladığını savunması, dosya kapsamından bu şekilde tanzim edilen bir kısım çek bedellerinin katılan tarafından ödenmiş olduğunun anlaşılması, katılanın ise ticari itibarının zedelenmemesi için bir kısım çek bedellerini ödemek zorunda kaldığını beyan etmesi karşısında; gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde tespiti ve sanığın suç kastının tayini bakımından, suç tarihinden itibaren geriye dönük olacak şekilde '2006-2009' yılları arasında sanık tarafından babası katılanın adına olan çeklerden imzalanmış ve piyasaya verilmiş başka çekler olup olmadığı araştırılıp, çek karnesini veren bankadan bu yolla keşide edilen çeklerin katılan tarafından ödenip ödenmediğinin sorulması, katılana ait Yetiş İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti'de fiilen işleri yürüten ve şirket hesabına ait çekleri keşide etme hususunda vekaletname ile yetkilendirilmiş bulunan sanığın, babasının şahsi hesabına ait çekleri keşide etmeye yönelik yazılı bir yetkilendirme belgesi olmamasına karşın şirket işlerini katılan ile birlikte yürüttüğü de gözetilip, suça konu çeklerin şirketin ticari alışverişlerine yönelik kullanılıp kullanılmadığının da tespit edilmesinden sonra sanığın sahtecilik kastıyla hareket edip etmediği karar yerinde irdelenmek suretiyle hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik araştırma ile yetinilerek yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 11.CD. 14.01.2015 tarih, 2014/11959 E., 2015/503 K., Benzer şekilde; “Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı, 19.04.2005 gün ve 221-38 sayılı kararlarında ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere, belgede sahtecilik suçlarında önceden verilen rıza üzerine borçlu yerine onun imzasının atılmasında zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket edilmediğinden suç kastından söz edilemeyeceği cihetle; sanık N.T. ve hakkında beraat kararı verilen diğer sanık K.G. ile birlikte ayakkabı dükkanı işlettikleri, sanık K.G.'nin bilgisi dahilinde ve onun adına alınan çek koçanlarının sanık Namık'ta durduğu, sanığın karşılıksız çek keşide etmek nedeniyle açılan davada, çeki işyerinin ihtiyacı nedeniyle diğer sanık olmadığı anda keşide edip verdiğini savunması karşısında; sanığın suç kastıyla hareket edip etmediğinin belirlenebilmesi amacıyla ve katılan ya da başka kişiler ile aralarında daha önceden bu suretle düzenlenmiş ve ödenmiş çeklerin olup olmadığı varsa bu çeklerin ödenip ödenmediği ve suça konu çekin ortak işletilen ayakkabı dükkanının ticari faaliyeti nedeniyle verilir verilmemesinin araştırılmasından sonra sonucuna göre hukuki durumun belirlenmesi yerine, eksik araştırmayla yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması,” Yarg. 11. CD., 14.01.2014 tarih, 2013/22585 E., 2014/588 K.

icazet, kendisinden önce meydana gelmiş olan kastı ortadan kaldırıcı bir etki yapamaz.⁵⁰³

İzahatı yapılan bu açıklamalar özel belge veya esasen özel belge olmakla beraber kanunen resmi belge sayılan evraka ilişkindir. Dar anlamda resmi belge ise ancak kamu görevlisi tarafından düzenlenebileceğinden ve kamu görevlisinin de, sırf ilgisinin istemiş olmasına dayanarak, sahte bir resmi evrak düzenlemesi mümkün olamayacağından böyle bir rızaya dayanarak belge düzenleyen kamu görevlisinin kasten hareket ettiğine şüphe yoktur.⁵⁰⁴ Bu durumda verilen rıza hukuken hiçbir anlam taşımaz.

Sahte resmi belge düzenlenmesi konusunda verilecek *emre uyan* memurun eyleminin suç oluşturup oluşturmadığı genel hükümlerde 24. madde kapsamında değerlendirilmeli ve burada açıklandığı üzere, konusu suç olan kanunsuz emri yerine getiren failin sorumluluktan kurtulamayacağı ilkesi gereğince, fail eyleminden sorumlu tutulmalıdır.⁵⁰⁵

VI-KUSURLULUĞU AZALTAN VEYA KALDIRAN SEBEPLER

Kusurluluğu etkileyen sebeplerin varlığı halinde kişi suç teşkil eden eylemden ya hiç sorumlu tutulmamakta (kusurluluğu ortadan kaldıran hal) ya da sorumluluğu azaltmaktadır (Kusurluluğu azaltan hal). İnceleme konumuz olan suçta kusurluluğu azaltan veya kaldıran sebeplerden önce hukuka uygunluk sebeplerinin maddi şartlarında kaçınılmaz hata TCK madde 30/3 ve zorunluluk hali madde 25/2 değerlendirme konusu yapılacaktır.

⁵⁰³ Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 266.

⁵⁰⁴ Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 268.

⁵⁰⁵ H.T Gökcan, s. 121.

A. Hukuka Uygunluk Sebeplerinin Maddi Şartlarında Kaçınılmaz Hata

Türk doktrin ve uygulamasında prensip olarak mağdurun rızası evrakta sahtecilik suçunda hukuka uygunluk sebebi sayılmaz. Ancak rıza failin kastına etki yapabilir. Evrakta sahtecilik suçlarında kast zara verme bilinci olduğundan, mağdurun rızası üzerine onun imzasını kullanan failde, zarar verme bilinci bulunmadığı halde suçun manevi unsuru da gerçekleşmez.⁵⁰⁶

Doktrinde bir kısım müellifler konunun kast ile ilgili olmadığını ve hukuka uygunluk sebepleri ve hukuka uygunluk sebeplerinin maddi şartlarında kaçınılmaz hata ile ilgili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Mağdurun verdiği rızaya dayanarak onun imzasını taklit eden failin, hakkı olan bir şeyi yaptığını dolayısıyla hukuka uygunluk sebeplerinin maddi şartlarının gerçekleştiğini düşünerek hareket etmesi nedeniyle esasen hukuka uygunluk sebebi olmamasına rağmen bunu var zanneden fail kaçınılmaz hataya düştüğünden bundan yararlanır ve cezalandırılmaz.⁵⁰⁷

B. Zorunluluk Hali

Zorunluluk hali TCK'nın 25/2 maddesinde “*Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*” şeklinde düzenlenmiştir.

⁵⁰⁶ Erman/Özek, s. 290; Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 264.

⁵⁰⁷ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 284.

Uygulamada çok sık karşılaşılmassa dahi belgede sahtecilik suçunda zaruret haliyle eylemi gerçekleştiren fail hakkında ceza verilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.⁵⁰⁸

⁵⁰⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 644; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 286.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, SORUŞTURMA ve KOVUŞTURMA USULÜ, YAPTIRIM, GÖREVLİ MAHKEME, LEHE KANUNUN UYGULANMASI

I- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. Teşebbüs

Teşebbüs, TCK'nın 35. maddesinde: “(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suça teşebbüs hâlinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Suçta teşebbüs halinde; fail suçu işlemek amacıyla hareket etmesine rağmen, elinde olmayan nedenlerden dolayı bunu tamamlayamamaktadır.⁵⁰⁹ Bu durumda faile tamamlanmış olan suça oranla daha az ceza verilir.⁵¹⁰

Resmi belgede sahtecilik suçu resmi belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile tamamlanır.⁵¹¹ Bu bakımdan icra hareketlerinin kısımlara

⁵⁰⁹ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. baskı, Ankara, 2008, s. 278; Cihan Koç, *Gerekçeli, Karşılaştırma tablolulu Yeni ve Eski Kanun Metinleri ile birlikte Türk Ceza Kanunu*, Ankara 2004, s.93; Sinan Ok/Muhattar Keleşoğlu, *Gerekçeli, Karşılaştırma tablolulu Yeni ve Eski Kanun Metinleri ile birlikte Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara 2004, s.81; Mustafa Artuç, *5237 Sayılı Gerekçeli Karşılaştırmalı, tablolulu Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2004, s.121; Erdal Noyan, *Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2004, s.146; Remzi Özmen, *Notlu- Gerekçeli- Karşılaştırmalı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 2004, s.141; Erdener Yurtcan, *Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu*, İstanbul 2004, s.92.

⁵¹⁰ Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Gözden Geçirilmiş 4. bası, Ankara, 2006, s. 407 vd.

bölünebilmesi halinde teşebbüs mümkün olur.⁵¹² Başka bir ifadeyle resmi belgede sahtecilik suçu neticesi harekete bitişik (şekli) suçlardan olduğundan suçun icra hareketlerinin bölümlere ayrılamaması halinde teşebbüs uygulanamayacaktır.⁵¹³

Suçun tamamlanması için belirli bir menfaatin sağlanması veya kişisel bir zararın ortaya çıkması aranmaz.⁵¹⁴ Suçun koruduğu hukuki menfaat kamu güveni olduğundan, icra hareketleri tamamlandığında genel bir zarar doğma ihtimalinin her daim olması nedeniyle ayrıca kişisel çıkar veya zararın doğmasına ihtiyaç yoktur.⁵¹⁵

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 35. maddesi uyarınca eksik ve tam teşebbüs ayrımı ortadan kalktığından, 765 Sayılı Kanun döneminde Yargıtay'ın çeşitli kararlarında resmi evrakta sahtecilik suçuna eksik teşebbüsün mümkün olabileceği şeklindeki görüşünün pratikte herhangi bir değeri kalmamıştır.⁵¹⁶

Sahte belge düzenlemeye yönelik icra hareketinin bitirildiği an suç tamamlanmış olur. Fakat, failin sahte belge düzenleme ve kullanma biçimindeki seçenek hareketlerden ikisini de yerine getirmesi durumunda, suç sahte belgenin düzenlenmesiyle tamamlanmakla birlikte suçun işlenmesi kullanma ile bitmektedir.⁵¹⁷ Örneğin, sahte kambiyo senedi düzenlenmesi ile suç tamamlanmakta, fakat icra dairesine takip için başvurduğu (kullandığı) anda bitmekte ve bu başvuru anı ile ayrıca dolandırıcılık suçunun icrasına da başlanılmaktadır.⁵¹⁸

⁵¹¹ Erem/Toroslu, s. 261; Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 488; Kemalettin ALİKAŞİFOĞLU/Engin DOĞU, *Son Değişikliklerle İçtihatlı- Notlu Türk Ceza Kanunu*, Ankara, 1981, s.192.

⁵¹² Erem/Toroslu, s. 261; Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 488; Gökçen, s. 249.

⁵¹³ Gözübüyük, s. 286; Meran, s. 267. “*Saniğin sahte olarak düzenlediği nüfus cüzdanı talep belgesinin resmi belge niteliğinde olduğu cihetle; tamamlanmış suçtan hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden teşebbüs hükümleri uygulanarak eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni sayılmamıştır.*” Yarg. 11. CD. 14.10.2014 tarih, 2012/29827 E., 2014/16475 K., UYAP İçtihat Programı.

⁵¹⁴ Ekinci /Esen, s.288.

⁵¹⁵ Aydil, s. 99.

⁵¹⁶ Malkoç, s. 2612; Gündel, s.204; Ekinci /Esen, s.288.

⁵¹⁷ Sami Selçuk, *Karşıoylarım - Hukukumuzda Tartışılan Hükümler ve İçtihatlar*, Ankara 2001, s. 261

⁵¹⁸ Selçuk, *Karşıoylarım*, s. 261.

Belgenin kullanılma halinin sürüyor olması, eylemin temadi ettiği anlamını taşımaz. Esasen belgenin ilk kullanılma anında suçla korunan yarar ihlal edilmiş, kamu güveni zarar görmüş olduğundan suç tamamlanmış olur.⁵¹⁹ Belgenin kullanılmasının sürmesi, işlenen diğer bir suçun (örneğin dolandırıcılığın) temadi ettiğini gösterebilir. Bu nedenle, sahte belgeyi düzenlediği halde kullanmayan fail bakımından eylem düzenleme tarihinde, ayrıca kullanmış ise, kullanma tarihinde sona ermektedir. Örneğin, sahte sürücü kimlik kartı düzenlemiş ve hiç kullanmamış iken bir ay sonra genel aramada kolluk görevlisine ibraz etmiş ise, suç ibraz tarihinde yani kullanma anında sona ermiştir.⁵²⁰ Burada dikkat edilmesi gereken husus kullanma fiilinin resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketlerinden biri olmasıdır. Başka bir ifadeyle sahte resmi belgeyi kullanma fiili kanunda ayrıca suç olarak tanımlanmamış olsaydı bu halde belgenin düzenlenmesi ile suç hem tamamlanmış hem bitmiş olacaktı. Bu durumun yanı sıra resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için belgenin sahte olarak düzenlenmesi veya değiştirilmesinin yeterli olduğunu özel belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi ayrıca kullanma unsurunun gerekli olmadığını da bu vesileyle hatırlatmış olalım.

Gerçekleşme olasılığı az olmakla birlikte, icra hareketinin failin iradesi dışında tamamlanamaması halinde teşebbüs meydana gelir. İcra hareketinin failin iradesiyle kesilmesi durumunda ise gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır.⁵²¹

Aldatma yeteneği bulunmayan sahtecilik fiilinde, aslında icra hareketleri tamamlanmasına karşın, oluşturulan belgenin hukuki değerinin ve dolayısıyla eylemin zarar verme olasılığının bulunmaması gerekçesiyle eylemin suç teşkil etmediği kabul edilmektedir.⁵²² Bu nedenle fail, aldatma yeteneği olmayan belge dolayısıyla sahteciliğe teşebbüsten de sorumlu tutulamaz.

⁵¹⁹ H.T Gökcan, s. 123.

⁵²⁰ H.T Gökcan, s. 123.

⁵²¹ H.T Gökcan, s. 123; Benzer, Bakıcı/Yalvaç, s. 749.

⁵²² H.T Gökcan, s. 123.

Yargıtay resmi belgede sahtecilik suçuna teşebbüsün mümkün olmadığını kabul etmektedir.⁵²³

B. İştirak

Suçta iştirak halleri TCK'nın 37. maddesinde "faillik"⁵²⁴, 38. maddesinde "azmettirme"⁵²⁵, 39. maddesinde "yardım etme"⁵²⁶ ve 40. maddesinde "bağlılık kuralı"⁵²⁷ olarak düzenlenmiştir.

⁵²³ "İnceleme konusu somut olayda, sanığın kendisini Leyla İpekçi olarak tanıtarak müşteki Ahmet Bilgen'in işyerinden yaptığı altın alışverişi karşılığında müştekiye verdiği Leyla İpekçi adına düzenlenen ve üzerinde keşideci isim, adres ve imzası dışında 6102 sayılı Kanunun 776. maddesinde öngörülen zorunlu unsurların hiçbirisini taşımaması nedeniyle hukuki sonuç doğurmaya elverişli belge niteliğini kazanmayan bononun, bu haliyle işlem yapmaya elverişli olmadığı ve aldaticılık yeteneğinin bulunmadığı, TCK'nun 204. maddesinde belirtilen resmi belgede sahtecilik suçunun teşebbüse olanaklı suçlardan bulunmadığı gibi hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir belge bulunmaması nedeniyle sahtecilik suçunun oluşmayacağı, eyleminin dolandırıcılık suçunun hile unsuru içerisinde kaldığı gözetilmeden yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması," Yarg. 11. CD., 27.03.2014 tarih, 2012/22192 E., 2014/5927 K.; Bezer, "Sanığın ağabeyi Ahmet Akdağ'ın kimlik bilgilerini kullanarak muhtarlardan içeriği itibarıyla sahte nüfus cüzdanı talep belgesi tanzim ettirdikten sonra aynı kişi adına nüfus cüzdanı almak için Nüfus Müdürlüğü'ne başvurduğunda, başvurudaki fotoğraf ile kurumda bulunan bir önceki başvuruya ait fotoğrafın farklı olduğunun tespit edilmesi üzerine, nüfus cüzdanı düzenlenmediğinin anlaşılması karşısında; eylemin tamamlanmış "tek resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde "zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik" suçundan hüküm kurulması" Yarg. 11. CD., 14.01.2015 tarih, 2013/2705 E., 2015/513 K., UYAP İçtihat programı.

⁵²⁴ Madde 37 - (1) Suçun kanunî tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.

(2) Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.

⁵²⁵ Madde 38 - (1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi hâlinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması hâlinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hâllerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir.

⁵²⁶ Madde 39 - (1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hâllerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

İştirak, kanuni unsuru tek bir fail tarafından işlenilebilen bir suçun, birden fazla kişi tarafından önceden işbirliği yapılarak işlenmesine veya suça katılmaya denir.⁵²⁸ Bir başka ifadeyle, kanundaki suç tanımında böyle bir zorunluluk çıkmadığı halde, suçun birden çok kişinin katılmasıyla veya katkıda bulunması ile işlenmesi hali iştirak olarak adlandırılır.⁵²⁹ İştirak durumunda suçun maddi unsurunun yanı sıra manevi unsurunun da şerikler bakımından aynı olması gerekir.⁵³⁰

Resmi belgede sahtecilik suçunda TCK'nın 204/1 maddesi bakımından iştirak müessesesi genel iştirak kaidelerine göre tüm halleriyle somut olayın özelliğine göre uygulama kabiliyeti bulabilecektir. Bu fıkra cihetiyle iştirak durumu farklı bir önem ihtiva etmez.⁵³¹

TCK'nın 204/2 maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin belgede sahteciliği bakımından ise iştirak müessesinin uygulamasında dikkat edilmesi gereken durumlar söz konusudur. Şöyle ki, kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçu özgü suç⁵³² niteliğinde olduğundan bu suçun faili ancak kamu görevlisi olabilir. Böyle bir halde kamu görevlisinin suçuna iştirak eden ve kamu görevlisi olmayan failin hukuki durumunun neye göre belirleneceği sorunu ortaya çıkmaktadır. İşte bu hal TCK'nın 40/2 maddesinde yer alan "bağlılık kuralı" ile hüküm altına alınmıştır.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.
⁵²⁷ Madde 40 – (1) Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır.

(2) Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.

(3) Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.

⁵²⁸ Demirbaş, s. 411.

⁵²⁹ Nur Centel, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, İstanbul 2001, s. 415.

⁵³⁰ Murat Volkan Dülger, *Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı*, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, sayı 2, 2005, s. 113.

⁵³¹ "İştirak halinde sanıkların, sahte nüfus cüzdanı ile notere başvurarak sahte içerikli vekaletname düzenlettirmek ve bununla tapu müdürlüğünde taşınmaz devrini gerçekleştirmek şeklinde sübut bulan eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nun 204/1-3, 43. (765 sayılı TCK'nun 342/2, 80) maddelerine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması," Yarg. 11.CD., 25.02.2014 tarih, 2013/27364 E., 2014/3366 K., UYAP içtihat programı.

⁵³² Özgü suç, özel bir yükümlülük altında bulunan veya belli nitelikleri haiz kişiler tarafından işlenen suçlara denir.; Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1992, s. 168.

TCK'nın 40/2 maddesine göre; *Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.*"

Bu doğrultuda görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgede sahtecilik yapan kamu görevlisi failin suçuna iştirak eden ve kamu görevlisi olmayan fail de, somut olayın özelliğine göre yardım eden veya azmettiren olarak TCK'nın 204/2 maddesine uyarınca suçtan sorumlu olacaktır.⁵³³

Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgede kamu görevlisi olmayan ile birlikte sahtecilik yapılması halinde suç TCK'nın 204/1 maddesi kapsamında kalacağından her iki fail de bu madde uyarınca cezalandırılacaktır.⁵³⁴

Suç işleme düşüncesi ve kararı bulunmayan bir kimseye suç işleme kararı verdimen suretiyle bir suçun işletilmesi azmettirme olarak açıklanır. Bu doğrultuda hiç suç işleme düşüncesi bulunmayan kamu görevlisine yetkili olduğu bir evrakı sahte olarak düzenlemek veya üzerinde değişiklik yapılması konusunda telkinde bulunarak bu fiili işleyen failer, TCK'nın 38/1 maddesi uyarınca TCK'nın 204/2 maddesinden sorumlu olacaktırdır.⁵³⁵

⁵³³ Tezcan/Erdem/Önok, s.746; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 780. "Sanık N.C'nin, kamu görevlisi olan diğer sanık R.S'nin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgeyi sahte olarak düzenlemesine iştirak etmekten ibaret eyleminin, 765 sayılı TCK'nun 339/1. maddesi (5237 sayılı TCK'nun 204/2.) kapsamında olduğu gözetilmeyerek yazılı şekilde eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamış sanık hakkında anılan yasa maddelerine göre ceza tayin edilmesi halinde CMK'nun 231. maddesi kapsamı dışında kalacağı anlaşıldığından tebliğnamedeki 2 no.lu bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir." Yarg. 11. CD., 28.05.2012, 2008/18585 E., 2012/9891 K., UYAP içtihat programı.

⁵³⁴ Bakıcı/Yalvaç, s. 750. "Sanıklar C.C ve S.E'nin emekli olabilmek amacıyla muhasebeci sanık A.A'nın yanında çalışan sanık C.B.'ye SSK'da görevli memur sanık E.A ile birlikte gittikleri, sanık C.B'nin çalışmadıkları halde çalışmışlar gibi işe giriş bildirgeleri ve sigortalı hesap fişi düzenlediği, sonrasında bu belgelerin SSK'ya sunulduğu ve emeklilik işlemlerinin başlatılması şeklindeki eylemleri iştirak halinde 204/1. maddede tanımlanan resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılığa teşebbüs suçlarını oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi," Yarg. 11. CD., 14.05.2014 tarih, 2012/25753 E., 2014/9427 K., UYAP içtihat programı.

⁵³⁵ Bakıcı/Yalvaç, s. 750. "Sanık S.E.G'nin suç tarihinde noter başkatibi olarak görev yapan sanık Tamer Olağan ile diğer noter çalışanları sanıklar S.Ü ve N.K.y'i azmettirmesiyle sanıkların iştirak halinde sahte noter beyannamesi düzenlediklerinin iddia olunması karşısında eylemin, suç

Kamu görevlisini azmettirmeyip suçun icra hareketlerini birlikte yapan veya fail üzerinde etkinlik sağlamayıp suçun işlenmesini kolaylaştıran, suçun oluşmasında önem taşıyan hareketleri yapanlar, suç işlemeye teşvik eden veya suç işleme kararını kuvvetlendiren veya fiilin işlenmesinde sonra yardımda bulunacağını vaat edenler, suçun nasıl işleneceği konusunda yol gösteren veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlayanlar, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştıranlar ancak bu fiilleri işledikleri sırada kamu görevlisi olmayan failer TCK'nın 40/2 maddesi gereğince müşterek fail olarak cezalandırılmayıp yardım eden olarak TCK'nın 39. maddesi uyarınca sorumlu olacaklardır.⁵³⁶

Kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenlenmesine neden olanlar, kamu görevlisinin belge düzenleme anında herhangi bir kastı olmadığından azmettiren olarak değil, dolayısıyla fail olarak sorumlu olurlar.⁵³⁷

Sivil bir kişinin, düzenlediği sahte resmi belgeyle kamu görevlisini aldatıp onun da sahte bir resmi belge düzenlemesine yol açması durumunda, sivil kişi 204/1. madde ile cezalandırılacak, kamu görevlisi yönünden suçun manevi unsuru oluşmayacaktır. Ancak kamu görevlisinin, sahte belgeyi resmi işleme esas alması

tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1-2. (5237 sayılı Yasanın 204/2-3.) maddesinde öngörülen memurun (kamu görevlisinin) resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdir ve değerlendirmesinin üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilip görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamlı yazılı şekilde beraat kararı verilmesi," Yarg. 11. CD., 22.01.2015 tarih, 2013/3057 E., 2015/935 K., UYAP içtihat programı.

⁵³⁶ Bakıcı/Yalvaç, s. 750. "Sanığın, Besni İlçesi Kurugöl köyü muhtarı olan M.K'ya köyde oturmadığı halde "yeşil kart başvuru ve bilgi" formunu onaylatıp yeşil kart başvurusu sırasında Kaymakamlığa ibraz etmekten ibaret eyleminin, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun 204/2. maddesinde öngörülen "kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgede sahteciliğine iştirak" suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdiri ile lehe yasanın belirlenmesi görevinin üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi ve görevli mahkemece adı geçen muhtar hakkında açılan kamu davasının akibeti araştırılarak olanak bulunması halinde davaların birleştirilmesi değil ise onaylı örneklerinin dosyaya intikalinin sağlanması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yargılamaya devamlı yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırı," Yarg. 11. CD., 21.04.2011, 2011/4586 E., 2011/2165 K.; Benzer, "Sanıkların sahte araç fenni muayenesi yapmak veya yapılmasını sağlamak suretiyle suçun asli faili oldukları sabit olduğu halde, yardım eden sıfatıyla suça iştirak ettikleri kabul edilerek haklarında TCK'nun 39/2. maddesinin uygulanması suretiyle eksik ceza tayini karşı temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır." Yarg. 21.01.2015 tarih, 2013/2484 E., 2015/888 K., UYAP içtihat programı

⁵³⁷ Demirbaş, s. 447.

nedeniyle, koşulları varsa ihmali davranışla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 257/2. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçundan sorumlu tutulması söz konusu olabilecektir.⁵³⁸

C. İçtima

1. Birleşik suç

Mürekkep suç olarak da adlandırılan birleşik suç, TCK'nın 42. maddesinde açıklanmıştır. Buna göre bir suçun diğer suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olması halinde tek fiil sayılan suç birleşik suçu oluşturur.

Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından 765 sayılı yasa döneminde birleşik suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tereddütlere ve farklı uygulamalara neden oluyordu.⁵³⁹

5237 sayılı TCK ile bu konuda uygulamada oluşan tereddütleri ortadan kaldıran bir düzenleme yapılmış ve 212. maddede; *“Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.”* denilerek resmi veya özel belgenin başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde gerçek içtima gereğince her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda resmi belgede sahtecilik suçu ile birlikte, ihaleye fesat karıştırma, zimmet, rüşvet, dolandırıcılık veya başka bir suçun işlenmesi halinde fail her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.⁵⁴⁰

⁵³⁸ H.T Gökcan, s. 124.

⁵³⁹ Gökcan, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 352.

⁵⁴⁰ Gökcan, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 352. *“Sanığın Şanlıurfa il merkezinde bulunan Bilim ilköğretim okulunda 12.01.2007 tarihinde tayinen gelerek hizmetli olarak göreve başladığı, aynı okulda müdür yardımcısı olarak görev yapan tanık Orhan Barsan'ın düzenlediği Şubat 2007, Mart 2007, Nisan 2007 ve Mayıs 2007 aylarına ait ek ders bordroları üzerinde değişiklik yaparak, ek ders almaya hakkı olmayan öğretmenlere ek ders alıyormuş gibi yeniden ek ders bordrosu düzenleyip okul müdürünün imzasını sahte olarak atıp tekrar okul mühür ve kaşesini basarak maliyeye verdiği, sanığın bu şekilde ek ders almayan öğretmenleri ek ders alıyormuş gibi gösterip bu kişiler adına hesaplanan ek ders ücretlerini de kendi hesabına aktararak Maliye Hazinesini 16.052,04 TL zarara uğrattığı somut olayda, nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede*

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4/5 maddesinde; “*Bu Kanunda tanımlanan suçların, belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, ayrıca bu suçtan dolayı da cezaya hükmolunur.*” denilerek bu suçlar cihetiyle de TCK ile uyumlu düzenleme yapılmıştır.

2.Zincirleme Suç

Zincirleme suç TCK'nın 43/1. maddesinde; “*(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükm edilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.*

(2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme ile 5237 Sayılı Kanununun 43. maddesinde bir suç işlemek kararıyla aynı suçun değişik zamanlarda bir kişiye karşı gerçekleştirilmesi ve aynı suçun farklı kişilere karşı tek fiille işlenmesi hallerinde zincirleme suçun ortaya çıkacağı kabul edilmiştir. Bu halde resmi belgede sahtecilik suçu bakımından, TCK'nın 204/1 ve 2. maddelerine göre, bir özel kişinin ya da kamu görevlisinin bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesi halinde, fail bir suçtan sorumlu tutulacak ve fakat cezası dörtte birden dörtte üçe kadar artırılabacaktır.⁵⁴¹

sahtecilik suçlarının oluştuğuna yönelik kabulde bir isabetsizlik görülmemiştir.” Yarg. 15. CD., 13.01.2015 tarih, 2013/6622 E., 2015/238 K., UYAP İçtihat programı.

⁵⁴¹ Üstüner, s. 57. “*Sanığın mağdur Fahri Okur ve katılan Turan Okur adına tamamen sahte olarak düzenlenmiş nüfus cüzdanları ile Fahri Okur'un taşınmazlarını satmak üzere Turan Okur'un vekil tayin edildiğine dair İznik Noterliği'nden vekaletname düzenletip, bununla tapu sicil müdürlüğüne başvurarak belgelere Turan Okur adına sahte imza atmak şeklinde gerçekleşen olayda, mağduru*

Yargıtay, birden fazla belgenin aynı anda düzenlenmesi veya bu belgelerin bir mağdura karşı aynı anda kullanılması hallerinde, “değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi” koşulunun gerçekleşmediği düşüncesiyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını ve eylemin tek suç oluşturduğunu kabul etmektedir.⁵⁴²

Yargıtay birden fazla sahte belgenin aynı mağdura karşı farklı zamanlarda kullanılmasında sahteciliğin zincirleme olarak işlendiğini kabul etmiştir.⁵⁴³

taşınmazlarını satma ya da ipotek ettirme amacına yönelik olan, sanığın eylemlerinin zincirleme şekilde işlenmiş tek suçu oluşturduğu ve TCK'nun 204/1-3, 43. maddeleri uyarınca cezalandırılması gerektiği gözetilmeden, ayrıca zincirleme şekilde özel belgede sahtecilik suçundan da hüküm kurulmak suretiyle fazla ceza tayini” Yarg. 11. CD., 19.06.2014 tarih, 2014/10632 E., 2014/12164 K., UYAP İçtihat programı.

⁵⁴² “Sanığın, üzerinde tahrifat yapılmış Bulgaristan pasaportu ve kimlik kartıyla yurt dışına çıkmak isterken yakalandığının iddia ve kabul olunması karşısında, 5237 sayılı TCK'nun 43. maddesine göre 'Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda ya da aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi' durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olup; aynı anda işlenen eylemlerde zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanma olanağı bulunmadığı cihetle, belgelerin aynı anda yakalandığının ve farklı tarihlerde düzenlendiğine dair de delil bulunmadığının anlaşılması karşısında, tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği ancak sanığın güttüğü amaç ve saik, suç konusunun önemi, kastın yoğunluğu ve sahte belge çeşitliliği dikkate alınarak temel cezanın alt sınırdan uzaklaşarak tayini yerine yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırı...,” Yarg. 11 CD., 06.02.2014 tarih 2012/18484 E., 2014/1972K.; Benzer, “Sanığın başkasına ait araca sahte plaka, ruhsat ve noterlikçe düzenlenmiş satış sözleşmesi ile satmak şeklinde gerçekleşen eyleminde sahte plaka ve ruhsatnamenin düzenlenen noter belgeleri ile birlikte zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, sahte belge sayısı ve çeşidi dikkate alınarak temel cezanın alt sınırdan uzaklaşarak belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi, aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamış, eylemler zincirleme biçimde tek bir sahtecilik suçunu oluşturduğu halde bir kısım belgeler yönünden ayrı bir vasıflandırma ile ortadan kaldırma kararı verilmesi sonuca etkili görülmemiştir.” Yarg. 11. CD. 05.06.2014 tarih 2014/11624 E., 2014/10997 K., UYAP İçtihat Programı.

⁵⁴³ “Sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ve sahte nüfus cüzdanı ile pasaport temin edip kullanmak eylemlerinin devamlı (mütemadi) suç niteliğinde olduğu, sanığın Zafer Polat isimli şahsın kimlik bilgilerini haiz, üzerinde kendi fotoğrafının bulunduğu nüfus cüzdanı talep belgesini kullanarak temin ettiği Etimesgut Nüfus Müdürlüğünden verilme sahte nüfus cüzdanı ile başvurup sahte pasaport çıkarttığı ve bu pasaportu 29.11.2007 tarihinde kullandığının anlaşılması karşısında, suç tarihinin belgenin kullanıldığı anılan tarih olup, sanığın zincirleme biçimde resmi evrakta sahtecilik suçundan suç tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nun 204/1 ve 43. maddeleriyle cezalandırılmasına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, suç tarihinin tespitinde yanlış sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 21.01.2014 tarih, 2012/18233, esas 2014/1140 karar sayılı ilamı, UYAP İçtihat Programı; Benzer, “Sanığın kaldığı otel odasında yapılan üst aramasında üzerinde kendi fotoğrafı bulunan Okan Keleş adına düzenlenmiş nüfus cüzdanı ve SGK sicil kartının ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında, sahte belgelerin farklı tarihlerde düzenlendiğine ilişkin dosya kapsamında bir bilgi bulunmamasına göre; aynı anda düzenlenen iki ayrı sahte belgenin tek suçu oluşturacağı ve belge sayısı ile sanığın kastının yoğunluğu nazara alınarak TCK'nun 61. maddesi uyarınca alt sınırdan ayrılarak ceza tayini

Zincirleme suçla ilişkin hükümler her olayda otomatik olarak uygulanamaz. Diğer şartların yanında failin fiilini bir suç işleme kararı altında gerçekleştirmesi gerekir. Somut olayın özelliğine göre suçun bir suç işleme kararı altında işlenememiş olması halinde her suçtan ayrı ayrı cezaya hükmolunur.⁵⁴⁴ Nitekim Ceza Genel Kurulu da konuya ilişkin olarak bu görüşten hareketle karar verilmiştir.⁵⁴⁵

Zincirleme suçta, suçların bazıları tamamlanıp bazıları teşebbüs aşamasında kalabilir. Bu hal zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.⁵⁴⁶

Suçun mağdurunun farklı kişiler olması halinde zincirleme suç hükümleri uygulanması konusunda Yargıtay'ın önceki ve sonraki içtihatları arasında farklar bulunduğunu ifade edebiliriz. Şöyle ki; Yargıtay, önceki içtihatlarında resmi belgede sahtecilik suçunun mağdurunun suçun hedef aldığı kişi olduğunu ve mağdur sayısının suç oluşacağını ısrarlı bir şekilde kabul etmişti.⁵⁴⁷ Ancak suçun mağduru

gerektiği gözetilmeden iki ayrı suçun işlendiğinin kabulü ile yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması,” Yarg. 11. CD., 14.01.2014 tarih, 2012/18245 E., 2014/593 K., UYAP İçtihat programı.

⁵⁴⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 639. “Sanığın sahte nüfus cüzdanı ve diğer sahte belgeleri kullanarak Finansbank Karabük Şubesi'nden kredi çekip sahtecilik suçunu işledikten sonra aynı nüfus cüzdanı ve belgeleri kullanarak Halk Bankası Safranbolu Şubesi'nden 10.000 TL daha kredi çekmesi ve M. A. isimli şahıs lehine sahte çek keşide etmesi eylemlerinde sahtecilik kastının yenilenmesi itibariyle bunların müstakil birer suç oluşturduğu gözetilmeksizin sanığın önceki sahtecilik eylemleri ile birlikte zincirleme suç oluşturduklarının kabul edilmesi; sanığın aynı nüfus cüzdanı ile noterden imza sirküleri çıkarmasına ilişkin eylemi dolayısıyla verilen cezanın 204/3. maddesi gereği artırılmaması, aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır” (Yarg. 5. CD.,05.10.2010, 4310/7204),age dn: 397; Benzer, “Sanığın 2004 ve 2007 yıllarında sahte muayene işlemi yaptırması nedeniyle eylemlerinin birbirinden bağımsız ve ayrı suç oluşturması karşısında; her yıl için iki suçtan zamanaşımı hükümleri de gözönüne alınması suretiyle ayrı ayrı hüküm kurulması gerekirken, zincirleme olarak tek ceza tayini isabetsizliği,” Yarg. 11. CD., 07.01.2015 tarih, 2013/2140 E., 2015/135 K.

⁵⁴⁵ Bkz. YCGK, 21.01.2014 tarih, 2013/9-593 E., 2014/24 K., UYAP içtihat programı.

⁵⁴⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 355.

⁵⁴⁷ “Sanığın suçla konu sahte çekleri farklı kişilere vererek kullanması şeklindeki eylemlerinin mağdur sayısınınca suç oluşturacağı gözetilmeden zincirleme biçiminde işlenmiş tek suçtan hüküm kurulması aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.” Yarg. 11. CD.,10.02.2014 tarih, 2012/25962 E.,2014/2174 K.;

Benzer,“Katılan vekilinin sanık hakkında “resmi belgede sahtecilik” suçundan kurulan hükme yönelik temyiz itirazlarının incelemesine gelince; Yapılan Uyarı sorgulamasında mükerrer kabul edilen Kocaali 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2005/74 Esas sayılı kamu davasının, sanığın kullandığı Alay Ayyıldız'a ait 8.790,00 TL değerindeki çeki ilişkin olduğu, inceleme konusu dava dosyasındaki diğer çeklerin önceki davaya konu edilmemesi nedeniyle kamu davasının mükerrer olmadığı, davanın esasına girilerek adlarına sahte çek düzenlenenlerin gerçek kişiler olduklarının belirlenmesi halinde, farklı kişilerin borç altına sokulması nedeniyle, sübutu halinde eylemlerinin birbirinden ayrı ve bağımsız suçları oluşturacağı, yargılamaya devam edilerek sonucuna göre

kısımında da açıkladığımız üzere Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 gün, 2013/11-397 Esas, 2014/202 Karar kararında⁵⁴⁸ suçun mağdurunun genel olarak toplumu oluşturan herkes olduğu, bunun dışında kalanların ise suçtan zarar gören olabileceği belirtilmiştir. Bu durum ise hem davaya katılma hem de zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından çok büyük önem taşımaktadır.

Bu durumda artık Yargıtay'ın içtihat değiştirdiğini ve resmi belgede sahtecilik suçunda birden fazla kişi adına belge düzenlenmesi halinde de suçun tek suç olduğunu ancak burada bir suç işleme kararı kapsamında farklı zaman dilimlerinde gerçekleştirilen eylemlere ilişkin olarak zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul ettiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla dikkat edilmesi gereken husus failin bir suç işleme kararının icrası kapsamında mı yoksa yenilenen kasıt altında mı hareket ettiğini belirlemektir. Fail, bir suç işleme kararının icrası kapsamında hareket ediyorsa suçtan birden fazla kişinin zarar görmesi birden fazla sahtecilik suçunun olduğu anlamına gelmeyecek ve fakat failin cezası zincirleme suç hükümleri uyarınca arttırılacaktır.⁵⁴⁹

hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde davanın mükerrer olduğundan bahisle reddine karar verilmesi," Yarg. 11. CD., 07.01.2014 tarih, 2012/13028 E.,2014/140 K.

⁵⁴⁸ "...Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK'nun, gerekse de 5237 sayılı TCK'nun belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağı kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları gözönünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK'nun "Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi" başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, "Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir. Çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir" şeklinde açıklanmış olan ölçülülük ilkesine aykırı davranılmış olacaktır..."

⁵⁴⁹ "Sanık hakkında suç tarihinde yapılan aramada aynı anda ele geçirilen farklı gerçek kişiler adına tanzim edilmiş suça konu belgelerde sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla açılan davada, sanığın aşamalarda savunmalarında gerçek ismi ile ticari işlerinin yolunda gitmeyip piyasaya borçlandığı, bu isimle iş yapamayacağını anlayarak farklı zamanlarda suça konu belgeleri bir tanıdığına düzenletip kullandığını belirtmesi karşısında, resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı TCY'nun kamu güvenliği aleyhine suçlar bölümünde yer alıp suçun mağdurunun genel anlamda kamuyu oluşturan tüm bireyler olduğu, bu belgelerin kullanılması ile gerçek kişilerin suçtan zarar görebilecekleri, 5237 sayılı TCK'nun 43/1. maddesinde "Bir suç işleme kararının icrası

3.Farklı Nev’iden Fikri İçtima

TCK’nın 44. maddesinde düzenlenen farklı nev’iden fikri içtima⁵⁵⁰, bir fiil ile kanunda tanımlanan birden fazla farklı suçun işlenmesi halinde söz konusu olur. Kanun koyucu göttüğü suç siyaseti açısından birden fazla suçu ayrı ayrı cezalandırmak yerine tek fiille işlenen birden fazla suçtan ağır olan ile yetinilmesini kabul etmiştir.⁵⁵¹

Resmi belgede sahtecilik suçuna özgü olan ve TCK’nın 212. maddesinde; *“Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.”* şeklinde düzenlenen özel içtima kuralı gereğince, bu suçlar bakımından farklı nev’iden fikri içtima kuralı uygulanamayacaktır.⁵⁵²

Resmi belgede sahteciliğin başka suçun işlenmesi sırasında yapılması halinde TCK’nın 212. maddesi uyarınca fikri içtima kaideleri uygulanmayacakken; Yargıtay,

*kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. “şeklindeki düzenleme de gözetilerek, sanığın eylemlerinin 5237 sayılı Yasanın 43/1. maddesi kapsamında zincirleme biçiminde işlenmiş tek bir sahtecilik suçunu oluşturup oluşturmadığı karar yerinde tartışılması gerekirken yazılı şekilde uygulama yapılması,”*Yarg. 11. CD., 06.01.2015 tarih, 2013/837 E., 2015/111 K.

⁵⁵⁰ Madde 44 – *“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.”*

⁵⁵¹ Sedat Şan, *Türk Ceza Hukukunda Fikri İçtima*, Terazi Dergisi Cilt:9, Sayı:98, Ekim 2014, s. 85.

⁵⁵² Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 641. *“Bursa Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı Makine İkmal Bakım ve Onarım Daire Başkanlığı’nda şef olan ve aynı zamanda puantörlük görevi de bulunan sanık hakkında sahte resmi belgeler düzenleyerek aynı yerde bekçi olarak görev yapan M.D’ye çalışmadığı günler içinde fazla mesai yazmak suretiyle gerçeğe aykırı olarak fazla mesai çizelgesi, bordrolar ve tahakkuk evrakları gibi usulsüz belgeler düzenlemek suretiyle haksız yarar sağlama eylemlerinin belgelerin aldatıcı nitelikte olması durumunda "memurun resmi belgede sahteciliği" suçu yanında ayrıca iddianamedeki tavsif ve anlatıma göre "dolandırıcılık" suçunun da oluşturacağı gözetilmeden suç vasfında yanlış sonuca yazılı şekilde karar verilmesi,”* Yarg. 11. CD., 08.02.2012 tarih, 2009/16763 E., 2012/1248 K.; Benzer, *“Davut Doğan Bozbay adına düzenlenmiş üzerinde kendi fotoğrafı bulunan sahte sürücü belgesiyle yakalanan sanığın, işlediği suç nedeniyle hakkında soruşturma yapılmasını engellemek amacıyla kimliğini gerçekte var olan Davut Doğan Bozbay olarak bildirdiği anlaşılmakla; TCK’nun 212. maddesinde yer alan "Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur." hükmü karşısında, eklemine ayrıca 5237 sayılı TCK’nun 268/1. maddesi yollamasıyla, 267/1. maddesindeki "iftira" suçunu da oluşturacağı gözetilmeden fikri içtima hükümleri uygulanarak eylemin sadece resmi belgede sahtecilik suçu oluşturduğundan bahisle yazılı şekilde hüküm kurulması”* Yarg. 11 CD., 21.03.2014 tarih, 2012/22512 E., 2014/5410 K., UYAP İçtihat Programı.

işlenen fiilin resmi belgenin unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olması halinde ise doğal olarak fikri içtimanın uygulanacağını belirtmiştir.⁵⁵³

II- SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

Resmi belgede sahtecilik suçunun soruşturulma usulü bakımından TCK'nın 204. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen sivil kişinin belgede sahteciliği ile, ikinci fıkrasında düzenlenen kamu görevlisinin belgede sahteciliği arasında soruşturmanın genel usule göre mi, yoksa izin şartına bağlı olarak mı yürütüleceğine dair fark bulunmaktadır.

Sivil kişinin resmi belgede sahteciliği suçu herkes tarafından işlenebilen bir suç olması ve failinin resmi bir sıfat taşımaması nedeniyle suçun öğrenilmesinden itibaren yapılacak soruşturma CMK'nın 160. maddesi gereğince Cumhuriyet savcılıklarınca doğrudan yapılacaktır. Burada kamu görevlisi olan ancak görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgede sahtecilik yapan failin de genel soruşturma usulüne tabi olduğunu belirtelim.

⁵⁵³ “Olay tarihinde ele geçirilen sahte plakaların 5237 sayılı TCY.nun 204/1. maddesi kapsamında resmi belge niteliğinde bulunduğu, plaka üzerindeki mührün resmi belgenin zorunlu unsuru olup, sahte mühürle oluşturulmuş plakanın ele geçirilmesi halinde fikri içtima kuralları gereğince tek bir resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğinin kabulünde zorunluluk olup, ayrıca mühürde sahtecilik suçundan ceza verilemeyeceği, 5237 sayılı TCY.nun 43/1. maddesinde 765 sayılı TCY.nun 80. maddesinden farklı olarak "değişik zamanlarda" denilmesi nedeniyle, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için bir kişiye karşı aynı suçun bir suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda işlenmesi gerektiği, aynı anda birden fazla sahte belgenin düzenlenmesi veya kullanılmaları halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı nazara alındığında; suçun konusunu oluşturup resmi belge niteliğinde bulunan plaka ve tescil belgelerinin aynı anda ele geçirilmesi şeklindeki somut olayda, anılan belgelerin farklı tarihlerde düzenledikleri saptanamadığına göre; eylemin 5237 sayılı TCK.nun 204/1. maddesindeki tek bir resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, aynı araca ait birden fazla sahte belge düzenlenip kullanılmış olması olgusunun 5237 sayılı TCK.nun 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesi sırasında nazara alınabileceği gözetilmeden, sahte motorlu araç tescil ve trafik belgelerinden dolayı resmi belgede sahtecilik sahte plakadan dolayı mühürde sahtecilik suçlarından ayrı ayrı cezaya hükmolunması”, Yarg. 11. CD., 22.05.2013 tarih, 2011/13160 E., 2013/8396 K., Benzer şekilde; “Motorlu araç trafik belgesinin aracın muayenesi başlıklı hanesinin 3. sırasında bulunan mühür izi ve hologramın sahte olduğunun iddia ve kabulü karşısında; sahte mühürün belgedeki muayene işlemini gösterir hanesinin zorunlu ve tamamlayıcı unsuru olduğu cihetle, eylemin TCK'nun 204/1. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden; suç vasfında yanılıya düşülerek mühürde sahtecilik suçundan hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 18.06.2014 tarih, 2012/28492 E., 2014/11975 K., UYAP İctihat programı.

Kamu görevlisi failin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgede sahtecilik yapması halinde ise suç aynı zamanda 3628 Sayılı Kanunun 17. maddesinde yer alan suçlardan olmadığı için soruşturma yapılabilmesi için 4483 Sayılı Kanun hükümlerine göre izin alınması gerekmektedir.⁵⁵⁴

765 Sayılı Yasa döneminde “özel yasalarda yer alan memur gibi cezalandırılırlar” biçimindeki ifadeler “memur gibi yargılanır” anlamına gelmediğinden, bu özel yasadaki kişiler işledikleri belgede sahtecilik suçları bakımından 4483 Sayılı Kanuna tabi olmayacaklar ve bunlar hakkında izin şartı aranmayacaktır.⁵⁵⁵ Ancak failer kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır.

Yargıtay izin şartına uyulmadan yargılama yapılması halinde verilen hükümleri bu yönüyle bozmaktadır.⁵⁵⁶

⁵⁵⁴ Gökçen, Yeni Türk Ceza Kanununda Resmi Belgede Sahtecilik Suçları, s.216.

⁵⁵⁵ Sami Selçuk, *İdare ve Ceza Hukukunda Memur Kavramı*, Yargıtay Dergisi, C.23,1997, s. 45.

⁵⁵⁶ “Orman muhafaza memuru olan sanık E.Ç.’nin olay günü orman bölmesine hiç gitmediği, kamyonda ele geçen emval ile sanık E.Ç.’nin düzenlediği nakliye tezkeresinde yazılı emvalin vasfı ve nicelik olarak uyummadığı, sanık E.Ç.’nin olay gününden önce imzaladığı boş nakliye tezkeresini gerçeğe aykırı bir şekilde kaçak olan emvalini yasal statüye kavuşturmak için sahte resmi belge tanzim ettiği, sanığın gerçeğe aykırı olarak düzenlediği belgeyi olay günü kullandığı iddiasıyla açılan kamu davasında, her ne kadar eylemin suçüstü hali olması nedeniyle soruşturma izni alınmasına gerek olmadığı belirtilmiş ise de; belgenin sanık tarafından daha önceden düzenlenmiş olması nedeniyle somut olayda suçüstü halinin bulunmayacağı cihetle; orman muhafaza memuru olan sanık E.Ç. hakkında; sahteliği iddia edilen nakliye tezkeresini düzenlemek eylemiyle ilgili olarak, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca soruşturma izni alınarak yargılamaya devam olunması gerektiğinin gözetilmemesi”, Yarg. 11. CD. 16.12.2014 Tarih, 2012/27991 E., 2014/21825 K.; Benzer şekilde, “Düzce Cumhuriyet Başsavcılığının 29.03.2005 tarih ve 2005/81 sayılı iddianamesi ile, Gölyaka Belediye Başkanı olan sanık N.Ç.’nin Toplum Yararına Çalışma Programı çerçevesinde müteahhit olan diğer sanık R.Y.’ye alt yüklenici olarak ihale edilen işler kapsamında düzenlenen sahte belgeleri sahteliklerini bilerek üst yüklenici olarak onaylayıp İş ve İşçi Bulma Kurumu Bolu ve Düzce Şube Müdürlüklerinden belli aralıklarla ödenek talebinde bulunduğu iddia edilmesinde karşısında, sanık N.Ç.’nin eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK.nun 339/1. (5237 sayılı TCK.nun 204/2) maddelerinde öngörülen memurun resmi belgede sahteciliği, diğer sanık R.Y.’nin eyleminin ise bu suça iştirak suçunu oluşturacağı ve belediye başkanı olan sanık hakkında 4483 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca soruşturma izni alınması gerektiği gözetilmeden, genel hükümlere göre açılan davaya devam olunarak her iki sanığın beraatine karar verilmesi”, Yarg. 11. CD., 17.01.2014 Tarih, 2012/22146 E., 2014/970 K.; Benzer, “Suç tarihlerinde köy muhtarı olarak görev yapan sanığa yüklenen, sahte mernis tutanağı düzenlenmesi eyleminde; 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca yetkili merciden soruşturma izni alınması gerektiği gözetilmeden genel hükümlere göre açılan davaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması”, Yarg. 11. CD., 01.04.2014 tarih, 2012/18249E., 2014/6176 K.

Yargılama aşamasında izin şartına uyulmadan kamu davası açıldığının anlaşılması halinde doktrinde ve Yargıtay kararlarında, yerel mahkemenin dosya ile ilgili olarak CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası gereğince durma kararı vermesi ve dosyayı suç ile ilgili izin vermeye yetkili olan idari mercie göndermesi akabinde yetkili idari merciin bu dosya için soruşturma izni vermesine müteakiben yerel mahkemenin yargılamaya devam ederek hüküm kurması gerektiği belirtilmiştir.⁵⁵⁷

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, yargılama aşamasında mahkeme ve idari merci arasındaki suçun tavsifi konusundaki sorunu ise mahkemenin sanığa ek savunma hakkı tanıyarak davaya devam etmesi gerektiğini bildirmek suretiyle çözüme kavuşturmuştur.⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ İnanç, s. 99.; Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat'ın yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay kararları bu doğrultudadır. Bkz. Yarg. CGK. 9.12.1991 Tarih, 1991/5315 E. ve 1991/343 K. sayılı kararında, “*Bu yasaya (MMHK) göre memur olan failin 3628 sayılı yasa ile getirilen ayrıcalık dışında görevinden dolayı veya görev sırasında, bir başka deyimle görev suçu işlemesi halinde MMHK hükümleri uyarınca kovuşturma yapılması zorunludur. Bu durumda, 3628 sayılı yasanın 17. maddesinde sınırlı biçimde sayılı suçlar nedeniyle C. Savcısı tarafından doğrudan doğruya açılan davalarda yapılan soruşturma sonucunda suç niteliğinin değişmesi halinde gündeme gelen suç MMHK'ya göre kovuşturulması gereken suçlardan ise, mahkemece CMUK'un 253/4 maddesi uyarınca durma kararı verilerek gereği yapılmak üzere dosya MMHK uyarınca görevli idare kuruluna gönderilmelidir*” (bkz. Savaş/Mollamahmutoğlu, s. 1899 vd) İnanç, s. 99 dip not: 292.

⁵⁵⁸ İnanç, s. 99; İlgili karar için bkz. Yarg. CGK. 20.02.1995 tarih, YYB/3–29 sayılı kararı: “*Sanıklar hakkında zimmet suçundan açılan dava Ağır Ceza Mahkemesi; eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğundan bahisle yargılamanın durmasına, dosyanın gönderildiği İlçe İdare Kurulu ise, failin zimmet suçunu teşkil ettiği ve 3628 sayılı Yasa gereğince İdare Kurulunun görev kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle kurulun görevsizliğine karar vermiş, bu suretle olumsuz görev uyumsuzluğu doğmuştur. Memurların görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlenen suçlardan dolayı yapılacak soruşturma kural olarak, Memurin Muhakemat Hakkındaki Kanunu Muvakkat hükümlerine tabidir. Ancak, yürürlükte bulunduğu süre içerisinde 1609 sayılı Yasanın 1. maddesinde sayılan suçlardan Memurin Muhakemat Yasası uygulanmadığından, bakan veya vali izni alınarak C.Savcısı tarafından iddianame ile açılan davada, eylemin güveni veya görevi kötüye kullanma ya da sahtecilik suçunu oluşturduğunun anlaşılması halinde İdare Kurulu kararı gerekmezken ek savunma hakkı verilerek davanın sonuçlandırılması Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairelerce kabul edilmiş, 1609 sayılı Yasa 3628 sayılı Yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır. 3628 sayılı Yasanın 17. maddesinde, 1609 sayılı Yasaya benzer biçimde, “irtikap, rüşvet, zimmet ve maddede yazılı diğer suçlardan sanık olanlar hakkında Memurin Muhakemat Yasasının uygulanamayacağı” kabul edilmiş, ayrıca vali veya bakan izni alınmasına da gerek görülmemiştir. Böylece C.Savcılarının soruşturma yapma yetkileri daha da genişletilmiştir. Bu nedenle suç vasfının değişmesi halinde idare kurulu kararı gerekmediğine ilişkin Yargı kararları, 3628 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra da geçerliliğini korumaktadır. Öte yandan ceza davasının konusu, iddianamede belirtilen maddi vakıalarla sınırlıdır. Mahkeme, iddianamede yazılı hukuki tavsifle bağlı olmadığından ve eylemi zimmet olarak niteleyen İlçe İdare Kurulu, bu kabulünün aksine eylemin görevi kötüye kullanma suçunu, oluşturduğuna ilişkin yeni bir karar vermeye zorlanamayacağından, yargılamaya devam edilmek suretiyle gerekiyorsa değişen suç*”

Yargıtay davaya katılma için de suçtan doğrudan zarar görme kriterini kabul etmiştir.⁵⁵⁹

III- YAPTIRIM

Resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu resmi belgeler oluşturduğundan bu belgelerin taşıdığı ispat gücü özel belgelere nazaran daha yüksektir. Kanun koyucu da bu düşünceden hareketle resmi belgede yapılan sahteciliğin cezasını, özel belgede yapılan sahteciliğin cezasına oranla daha ağır olarak belirlemiştir.

Yine resmi belgede sahtecilik suçu bakımından kanun koyucu belgeyi sahte olarak düzenleyen kimliğine göre de bir ayırım yapmıştır. Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgenin geçerliliğine kamu güveninin daha fazla olması nedeniyle kamu görevlisi tarafından yapılan sahtecilik daha ağır yaptırıma bağlanmıştır.⁵⁶⁰

Sivil kişi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204/1. maddesi uyarınca, 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir.

vasfına göre ek savunma hakkı verilerek hüküm kurulmalıdır. Bu nedenle Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi görevsizlik kararı kaldırılmalıdır”, Karar için bkz. Malkoç/Güler, Uygulamada, s. 1480.

⁵⁵⁹ “İskeleköy Belediyesinde inşaat mühendisi olarak çalışan müşteki M.A ile bakmakla yükümlü olduğu eşi M.A'ya ait reçeteler üzerinde sahtecilik yapılarak, bedellerinin müştekinin çalıştığı kurum olan İskeleköy Belediye Başkanlığından haksız olarak tahsil edilmek suretiyle resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarının işlendiği iddiasından ibaret olayda; atılı suçlardan doğrudan zarar gören ve reçete bedellerini ödeyen İskele Belediye Başkanlığına, yokluğunda verilen kararın usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesine rağmen temyiz isteminde bulunmadığı, sanıklar hakkındaki beraat hükümlerini temyiz eden müşteki M.A ile Sağlık Bakanlığının, atılı suçlardan doğrudan doğruya zarar görmemesi nedeniyle davaya katılma ve hükmü temyiz etme yetkilerinin bulunmadığı, mahkemece müşteki M.A'nın müdahilliğine karar verilmiş olması hukuken yok hükmünde olup, hükmü temyiz etme hak ve yetkisi bahsetmeyeceği cihetle, şikayetçi M.A ve Sağlık Bakanlığı vekillerinin vaki temyiz istemlerinin, 5320 sayılı Kanunun 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK.nun 317.maddesi uyarınca kısmen istem gibi REDDİNE”, Yarg. 11.CD., 14.01.2014 tarih, 2013/23734 esas, 2014/618 karar sayılı ilamı; Benzer şekilde; “Sahtecilik suçlarında mağdur, suçun maddi unsuru hedef aldığı kişi olup, sanığın Hacettepe Üniversitesinden aldığı derslerin notlarını değiştirmek suretiyle oluşturduğu suça konu sahte belgeyi ODTÜ Rektörlüğüne sunması nedeniyle yüklenen "resmi belgede sahtecilik" suçundan ODTÜ Rektörlüğüne doğrudan zarar gördüğü ve kamu davasına katılma hakkı bulunduğu cihetle tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir.” Yarg. 11. CD., 21.05.2014, 2014/6407 E., 2014/9784 K., UYAP İçtihat Programı.

⁵⁶⁰ Aydil, s. 115.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204/2. maddesi uyarınca üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası cezalandırılmaktadır.

TCK'nın 204/3 maddesinde sivil kişi ve kamu görevlisinin sahteciliği suçlarının ortak ağırlaştırıcı nedeni olarak "kanun hükmü sahteliği ispat oluncaya kadar geçerli belgelerde" sahtecilik yapılmış olması hali öngörülmüş ve bu halde belirlenecek temel cezanın yarısı oranında artırılması gerektiği belirtilmiştir.

TCK'nın 211. maddesinde de, bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı oranında indirilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Yaptırımla ilgili önemli bir başka husus da TCK'nın 212. maddesinde yerini bulan özel içtima halidir. Nitekim bu maddedeki düzenleme karşısında diğer suçlarda olduğunun aksine, sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacak bu halde fikri içtima müessesesi uygulama kabiliyeti bulamayacaktır.

5237 Sayılı Kanununun 53/1-a maddesi⁵⁶¹ uyarınca TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen suçtan mahkum olan kamu görevlisi, mahkumiyetin kanuni sonucu

⁵⁶¹ Madde – 53; “(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tâbi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

b) Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasî hakları kullanmaktan,

c) Velayet hakkından; vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasî parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten, yoksun bırakılır.

(2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz”

olarak kamu görevini ifa etmekten mahkumiyetin kesinleşip hapis cezasının infazının tamamlanmasına kadar yoksun bırakılır.⁵⁶²

5237 Sayılı Kanununun 53. maddesinin 5. fıkrasında “sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkumiyet halinde, ayrıca cezanın infazından başlamak üzere hükmolunacak cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir.” hükmü gereğince kamu görevlisi ayrıca kamusal faaliyetten de men edilir.⁵⁶³

IV- GÖREVLİ MAHKEME

5237 Sayılı Kanununun 204. maddesinin 1. fıkrasında yazılı sivil kişinin resmi belgede sahteciliği suçundan yargılama yapmakla görevli mahkeme 5235 sayılı “Adli Yargı İlk derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yetkileri hakkındaki Kanun”un 11. maddesi⁵⁶⁴ uyarınca Asliye Ceza Mahkemeleridir.

5237 Sayılı Kanununun 204. maddesinin 2. fıkrasında yazılı kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu bakımından yargılama yapmakla görevli mahkeme ise 5235 sayılı “Adli Yargı İlk derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yetkileri hakkındaki Kanun”un 12. maddesi⁵⁶⁵ uyarınca Ağır Ceza Mahkemeleridir.

⁵⁶² Özgenç, s. 686.

⁵⁶³ Üstüner, s. 66.

⁵⁶⁴ Madde 11 – “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır”

⁵⁶⁵ Madde 12- (Değişik: 21/2/2014 – 6526/2 md.) “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay’ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.”

V- LEHE KANUN UYGULAMASI

Ceza hukukunda “geriye yürüme yasağı” olarak adlandırılan ilkeye göre, fail fiili işlediği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre sorumlu olur. Bu doğrultuda sonradan yürürlüğe giren kanunun failin aleyhine hükümler içermesi halinde aleyhe hükümler fail hakkında uygulama kabiliyeti taşımaz.⁵⁶⁶ Sonradan yürürlüğe giren kanunun failin lehine hükümler içermesi halinde ise, lehe düzenlemeler geriye dönük olarak fail hakkında uygulanabilecektir.⁵⁶⁷

Lehe kanun uygulaması suç tarihinden sonra yürürlüğe giren yeni yasa ile eski yasa hükümlerinin bütün olarak somut olaya uygulanması suretiyle belirlenir.⁵⁶⁸ Somut olaya her iki kanun hükümlerinin karma bir şekilde uygulanması ise mümkün değildir.⁵⁶⁹ Bu husus yani lehe kanun hükümlerinin nasıl belirlenmesi gerektiği 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 9. maddesinin 3. fıkrasında; “*Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbiriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir*” şeklinde açıklanmıştır.

Kamu görevlisi failin resmi belgede sahtecilik suçu temel olarak 765 sayılı yasanın 339. maddesinde; “*Bir memur memuriyetini icrada tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzim eder veya hakiki bir varakayı tağyir ve tahrif eyler ve bundan dolayı umumi ve hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur. Eğer işbu varaka sahteliği ispat edilmedikçe*

⁵⁶⁶ Nur Centel/Hamide Zafer/ Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 4. Bası, İstanbul, 2006, s.100.

⁵⁶⁷ 5237 sayılı TCK madde - 7: “(1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolünmüşse infazı ve kanunî neticeleri kendiliğinden kalkar. (2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur. (3)Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır. (4) Geçici veya süreli kanunların, yürürlükte buldukları süre içinde işlenmiş olan suçlar hakkında uygulanmasına devam edilir.”

⁵⁶⁸ Kayıhan İçel/Süheyl Donay, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım*, 1. Bası, İstanbul, 1987, s. 108.

⁵⁶⁹ Mahmut Koca/ İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2008, s. 60.

muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir.” şeklinde düzenlenmişti.

Sivil kişinin resmi belgede sahteciliği suçu ise 765 sayılı yasanın 342. maddesinde; *“Bir kimse resmen memur olmadığı halde 339 uncu maddede gösterilen suretlerle resmi bir varakada sahtekarlık yaparsa iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlenmişti.

Resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinde; *“(1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK’ya göre daha sade olarak düzenlenip, eski yasa dönemindeki kazuistik düzenleme biçimi terk edildiğinden, lehe kanun tespit edilirken öncelikle resmi belgenin niteliğine bakılacak ve eylemin 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinin karşılığı olan 765 sayılı TCK’nın 339, 340, 341, 342, 346, 350, 352, 355, 356’ncı maddelerinden hangisine karşılık geldiği belirlenecek, daha sonra ceza miktarı ve diğer unsurlar nazara alınarak lehe kanun karşılaştırması yapılacaktır.

Resmi belgede sahtecilik suçunun temel halleri dikkate alındığında 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinin ceza miktarı itibariyle daha lehe hükümler içerdiği görülmektedir. Ancak yine de lehe kanun tespiti yapılırken sadece ilgili

maddelerdeki cezai düzenlemeler dikkate alınarak değil, her bir somut olaya uygulanabilecek bütün hükümler ayrı ayrı uygulanarak ortaya çıkan sonuçlar birbiriyle karşılaştırılmak suretiyle lehe kanun tespit edilmelidir.⁵⁷⁰ Bu durumda her iki kanunun şartla salıvermeye ilişkin hükümleri, hapis cezasının para cezasına çevrilmesi, hapis cezasının ertelenmesi, tekerrür, teşebbüs gibi bütün hükümleri karşılaştırılarak çıkan sonuca göre lehe kanun belirlenmelidir.⁵⁷¹

⁵⁷⁰ İçel/Donay, s.108.

⁵⁷¹ İnanç, s.108. “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7 ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 9. maddeleri hükmü karşısında; sanığa yüklenen “resmi belgede sahtecilik” suçunun 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren ve sanık lehine olan 5237 sayılı TCK’nun 204/1. maddesinde öngörülen cezasının üst sınırı itibarıyla tabi olduğu aynı Kanunun 66/1-e ve 67/4. maddelerinde öngörülen olağanüstü dava zamanaşımının suçun işlendiği tarihten temyiz inceleme tarihine kadar gerçekleştiği anlaşılmış ve sanık müdafininin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK’nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, ancak bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden aynı Yasanın 322. maddesinde öngörülen yetkiye dayanılarak sanık hakkında açılan kamu davasının gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle 5237 sayılı TCK’nun 66/1-e, 67/4 ve 5271 sayılı CMK’nun 223/8. maddeleri uyarınca DÜŞÜRÜLMESİNE, Yarg. 11. CD., 23.01.2014 tarih, 2013/22223 esas, 2014/1377 karar., Benzer şekilde; “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7 ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 9. maddeleri hükmü karşısında; sanıklara yüklenen “resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık” suçlarının yasa gerektirdiği cezalarının türü ve üst sınırı itibarıyla tabi oldukları, resmi belgede sahtecilik suçu yönünden suç tarihinden sonra yürürlüğe giren ve lehe olan 5237 sayılı TCK’nun 66/1-e maddesinde öngörülen dava zamanaşımı ile dolandırıcılık suçu yönünden suç tarihinde yürürlükte bulunan ve lehe olan 765 sayılı TCK’nun 102/4. maddesinde öngörülen dava zamanaşımının, kesici son işlem olan sanıkların sorgusunun yapıldığı 07.02.2005 tarihinden temyiz inceleme tarihine kadar gerçekleştiği anlaşılmış, Cumhuriyet savcısının temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükümlerin 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK’nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, ancak yeniden yargılama yapılmasını gerektirmeyen bu hususta aynı Kanunun 322. maddesinde öngörülen yetkiye dayanılarak karar verilmesi mümkün olduğundan, sanık hakkında açılan kamu davalarının gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle 5237 sayılı TCK’nun 66/1-e, 765 sayılı TCK’nun 102/4 ve 5271 sayılı CMK’nun 223/8. maddeleri uyarınca DÜŞÜRÜLMESİNE,” Yarg. 11. CD. 21.01.2014 tarih, 2012/19491 E.,2014/1101 K., UYAP İçtihat Programı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI

I- ÖZEL BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNDAN FARKI

Özel belgede sahtecilik suçu TCK'nın 207. maddesinde; *“(1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Resmi belge ve özel belgede sahtecilik suçlarının en temel farkı belgenin mahiyetinde görülmektedir. Özel belge, resmi belgelerin özelliklerini taşımayan her türlü yazılı belge olarak tanımlanmaktadır.⁵⁷² Bir başka ifadeyle resmi belgenin özelliklerini ihtiva etmeyen resmi kurum veya kuruluş tarafından ve kamu görevlisince düzenlenmeyen yazılar özel belge niteliğini ihtiva eder.⁵⁷³

Sadece özel kişiler tarafından düzenlenen belgeler özel belge olmayıp aynı zamanda kamu görevlilerinin görevleri dışında düzenledikleri belgeler de özel belge sayılır.⁵⁷⁴

⁵⁷² Toroslu, s. 226; Soyaslan, s. 496.

⁵⁷³ *“Sanığın, mağdur İsmail Hakkı İzmir'e ait iki adet araç için “Trafik Sigorta Poliçesini” sahte olarak düzenlemesinden ibaret eyleminin; İktisadi Devlet Teşekkülü ya da Kamu Kuruluşu niteliğinde olmayıp, özel hukuk tüzel kişisi olan Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketine ait sigorta poliçelerinin, TCK.nun 210. maddesi kapsamında “emtiayı temsil eden belge” ya da “kambiyo senedi” niteliğini haiz olmaması nedeniyle “özel belge” vasfında olduğu gözetilmeden, resmi belge olduğunun kabulüyle yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan mahkumiyet kurulması,”* Yarg., 11.CD., 03.06.2014 tarih, 2012/23781 E., 2014/10789 K., UYAP İctihat Programı.

⁵⁷⁴ Soyaslan, s. 226. *“11.09.2011 tarihli iddianame ile, sanığın Yibo okulu ihalesine girmek için sahte olarak tanzim edilen Ağrı Ticaret ve Sanayi Odası tarafından düzenlenmiş gibi sicil kayıt suretini sunarak ihalenin kendisinde kaldığından resmi belgede sahtecilik suçundan dava açılmış olup, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca odaların kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olduğu, aynı Kanununun 76. maddesine göre de, üyeleri ve personelinin görevlerini yerini getirirken düzenlediği belgeler nedeniyle kamu*

Özel belgede sahtecilik suçunun belgenin mahiyetine ilişkin farkı dışında en önemli özelliği suçun oluşması için belgenin sahte olarak düzenlenmesi veya değiştirilmesinin yeterli olmayıp ayrıca sahte olarak düzenlenen veya değiştirilen belgenin kullanılmasının da gerekmesidir.⁵⁷⁵

Bunun dışında esasen özel belge olmalarına rağmen kanunun hükmü gereği resmi belge olarak kabul edilen belgeler de bulunmaktadır. TCK'nın 211. maddesine göre; özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu belgelerin özel nitelikli belge olmalarına rağmen resmi belgeye eşit tutulmasının nedenini ekonomik ve sosyal hayatta taşıdığı önemde aramak gerekir.⁵⁷⁶

Bu nevi belgelerde yapılan sahtecilikte yalnızca cezai müeyyidenin uygulanması bakımından değil aynı zamanda suçun oluşumu için gereken şartlar bakımından da aynilik geçerlidir.⁵⁷⁷

görevlisi gibi cezalandırılacaklarının belirtildiği, ilgili maddenin belgelerin niteliği yönünden bir düzenleme içermediği ayrıca görevliler dışındaki kişilerin odaya ilişkin belgeleri oda görevlileri ile iştirak hali olmaksızın sahte olarak düzenlemeleri halinde de eylemlerine yönelik açık bir düzenleme bulunmadığının anlaşılması karşısında, oda görevlisi olmayan sanığın Ağrı Ticaret ve Sanayi Odası'na ait sicil kayıt suretine ilişkin sahte belgeyi kullanması eyleminin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeyerek suç vasfında yanılıya düşülmesi" Yarg. 11. CD., 16.12.2014 tarih, 2012/30162 E., 2014/21816 K. UYAP.

⁵⁷⁵ "Yakınanların sahte imzalarının yer aldığı genel kurul yapılması isteğine ilişkin listenin hukuki sonuç doğuracak biçimde kullanılmadığının anlaşılması karşısında; yasal ögesi oluşmayan özel belgede sahtecilik suçundan sanığın beraati yerine yazılı biçimde hükümlülüğüne karar verilmesi" Yarg. 6. CD., 14/03/2006 tarih, 2004/3462 E., 2006/2493 K., Yarg. kararı için bkz., Gündüz/Gültaş, s. 220.

⁵⁷⁶ Erman, Sahtekârlık Suçları- Ticari Ceza Hukuku III, s. 359.

⁵⁷⁷ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 109; aynı doğrultuda Erman, Sahtekârlık Suçları - Ticari Ceza Hukuku III, s. 361. "Suç tarihinde yürürlükte bulunan 6762 sayılı TTK.nun 688. (6102 sayılı Kanunun 776.) maddesinin 6. fıkrası uyarınca senet metninde bulunması gerekli zorunlu unsurlardan olan " tanzim yerinin " bulunmaması halinde senedin özel belge niteliğinde olacağı, dosyada bulunan suça konu bonoda açıkça düzenleme yeri belirtilmemiş, senedi düzenleyenin ismi yanında "Kavaklı Mah. Yüzcüncüyıl Sit. 615 Ada Narin Apt. N Blok No:10 " biçiminde gösterilen adresin hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılabilir bir idari birim adını ifade etmediğinden, suça konu senedin bono vasfını haiz olmayıp, özel belge niteliğinde olduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılı sonucu yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması," Yarg. 11. CD., 22.01.2015 tarih, 2013/2926 E., 2015/978 K., UYAP İçtihat Programı.

Özel belgede sahtecilikte de resmi belgede olduğu gibi bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.

II- RESMİ BELGEYİ BOZMAK, YOK ETMEK VEYA GİZLEMEK SUÇUNDAN FARKI

Resmi belgeyi, bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 205. maddesinde düzenlenmiştir. Burada; “*Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır*” denilmektedir.

Belgenin bozulması, maddi veya fikri açıdan belgenin kısmen veya tamamen geçersiz hale getirilmesidir. Örnek olarak belge var olduğu halde boyandığı veya silindiği için okunamadığında, belge kullanılamaz, yararlanılamaz hale getirilmiş demektir ve bu durumda söz konusu suç işlenmiş olacaktır.⁵⁷⁸

Belgenin yok edilmesi, belgenin maddi varlığının sona erdirilmesi anlamını ihtiva eder. Belgenin yırtılması, yakılması gibi fiiller belgenin yok edilmesi suçunu oluşturur. Belge ortadan kaldırılarak, hak sahibinin bu belgeden yararlanması engellenmektedir. Örneğin, bedelinin ödeneceğinden bahisle geri alınan bono veya çekin yırtılıp atılması halinde yok etme eylemi gerçekleşecek ve senedin tüm unsurlarının tam olduğu durumda, Türk Ceza Kanunu’nun 205. maddesinde sayılan suç oluşacaktır.⁵⁷⁹ Resmi belgeyi yok etmek ve bozmak fiilleri bakımından belgenin tamamının yok edilmesi ya da bozulması gerekmez, fiil belgenin tamamına yönelik olabileceği gibi bir kısmına yönelik de olabilir.⁵⁸⁰ Hukuken hüküm ifade eden kısmının yok edilmesi yeterlidir.

⁵⁷⁸ Bakıcı/Yalvaç, s. 1010.

⁵⁷⁹ Bakıcı/Yalvaç, s. 1010.

⁵⁸⁰ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 367.

Resmi belgeyi gizlemek ise, belgenin maddi varlığına ve kullanılabilirliğine bir zarar verilmeden gizlenmek suretiyle belgenin kullanılmasının engellenmesidir. Suçun belgenin gizlenmesi suretiyle işlenmesi halinde kesintisiz suçun ortaya çıkacağı söylenebilir. Bu cihetle suçun oluşması için belgenin bir anlık gizlenmesi yeterli olmayacak, suçla korunan hukuki değerin yani kamu güveninin ihlal edilmesine imkan verecek ölçüde gizlemek eyleminin devam etmesi aranacaktır.⁵⁸¹

Gizlemek fiiliyle ilgili olarak madde gerekçesinde; “*Dikkat edilmelidir ki; gizleme hâlinde, belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir. Gizlenen belge, kişilerin nezdinde bulunan resmi belge olabileceği gibi, bir kamu kurum ve kuruluşunda ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunda muhafaza edilen belge de olabilir.*

Gizlemenin, belgenin nezdinde bulunduğu kişiye ya da kurum veya kuruluşa karşı olması gerekir. Bir belgenin, örneğin bir uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç değil, suç delillerini gizleme suçu oluşur.

Bir resmi belgenin, örneğin bir hukukî uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç oluşur. Ancak, bir suça ilişkin olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma kapsamında istenen belgelerin verilmemesi hâlinde, resmi belgenin gizlenmesi suçunun değil, suç delillerini gizleme suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Gizleme olgusu, belgenin nezdinde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir. Ancak bu durumda, hırsızlık suçundan değil, resmi belgenin gizlenmesi suçundan dolayı hüküm tesis edilmelidir.” denilmek suretiyle açıklama yapılmıştır.

⁵⁸¹ Erman, Sahtekarlık Suçları, s. 465.

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek suçu ile belgede sahtecilik suçları arasındaki en önemli fark; belgede sahtecilik suçlarında gerçekte olmayan ya da olması gerekenden farklı bir belge meydana getirilirken, resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek suçunda var olan gerçek bir resmi belge kısmen veya tamamen belli bir amaçla veya genel olarak kullanılamaz hale getirilmektedir.⁵⁸²

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek suçunu düzenleyen TCK'nın 205. maddesinde, suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı hüküm altına alınmıştır. Burada resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak suçu işleyen kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge hakkında bozmak, yok etmek ve gizlemek fiillerini gerçekleştirilmesi aranmamaktadır. Kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak herhangi bir resmi belgeyi bozması, yok etmesi veya gizlemesi suçun oluşması için yeterli olacaktır.⁵⁸³

“Bozma” fiilini, TCK'nın 204. maddesi “değiştirmek” fiilinden ayıran en önemli husus ise, bozulan belgede aldaticılık özelliğinin kalmamasıdır. Aldaticılık vasfının devam etmesi halinde “bozma” suçundan değil, “değiştirmeden” yani resmi belgede sahtecilik suçundan bahsedilir.⁵⁸⁴

⁵⁸² GÜNGÖR, s. 106.

⁵⁸³ ÜSTÜNER, s. 69.

⁵⁸⁴ GÖKÇEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 368. “5237 sayılı TCK'nun 205. maddesindeki “resmi belgeyi bozmak, yok etmek ya da gizlemek” suçunun oluşabilmesi için resmi bir belgenin içeriğindeki bilgilerin anlaşılabilir, kullanılamaz hale getirilmekle birlikte maddi varlığına dokunulmaksızın ondan faydalanma olanağının imkansız hale getirilmesi suretiyle bozulması veya belgenin maddi varlığına son verilerek yok edilmesi ya da belgenin bütünlüğüne dokunulmaksızın hak sahibinin ondan yararlanmasını engelleyecek şekilde gizlenmesi gerekmektedir. Failin bir belgeyi ortadan kaldırmak, bozmak veya gizlemekle elde etmek istediği sonuç, hak sahibinin o belgeden yararlanmasını engellemekten ibarettir. Nitekim, belge ortadan kalkınca veya bozulunca bu yararlanma olanağı kalmayacağından failin elde etmek istediği sonuç da gerçekleşecektir. Gerçek belgenin aslı ortadan kaldırılarak veya bozularak sonuç elde edildiğinde suç da tamamlanmış olur. Belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesinin amacı hak sahibinin suça konu belgeden yararlanmasının önlenmesidir. Diğer bir anlatımla anılan suç, hak sahibinin o belgeden yararlanmasını engellemek amacıyla kanıt değeri taşıyan belgelerin ortadan kaldırılması bozulması ya da gizlenmesi suretiyle oluşacaktır. Bu eylemi sahte resmi belgeyi taşıyıcı/değiştirme suçundan ayıran husus, bozmanın belgeyi değiştirme niteliğinde olmamasıdır. Bozmaya yönelik davranışın, belgedeki bazı bilgilerin farklılaştırılmasına, yani belge içindeki gerçeğin değiştirilmesine yönelik bulunması halinde eylem diğer koşulların bulunması halinde aynı Yasanın 204/1. maddesindeki sahtecilik suçunu oluşturacaktır. Belge üzerinde tasarruf yetkisi

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunda, resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi TCK'nın 212. maddesinde düzenlenen özel içtima kuralı uygulanmaz. Bu madde sadece resmi ve özel belgede sahtecilik suçları için düzenlendiğinden burada uygulama kabiliyeti taşımaz.⁵⁸⁵

III- RESMÎ BELGENİN DÜZENLENMESİNDE YALAN BEYAN SUÇUNDAN FARKI

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu TCK'nın 206. maddesinde; *“Bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır”* şeklinde düzenlenmiştir.

Madde gerekçesinde ise; *“Madde, doktrinde “fikrî sahtecilik” olarak adlandırılan bir suç tipini düzenlemektedir. Kişi, kendi beyanıyla, sahte bir resmî belgenin düzenlenmesine neden olmak hakkına sahip değildir. Kişinin açıklamaları üzerine düzenlenen resmî belgenin bu beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması suçun oluşması için gereklidir. Aksi takdirde düzenlenen belge, yapılan*

bulunan bir kimsenin belgeyi bozması, yok etmesi veya gizlemesi halinde ise hak sahibinin suçla konu belgeden yararlanmasının engellenmesi söz konusu olmadığından TCK'nun 205. maddesindeki suç da gerçekleşmeyecektir.

Somut olayda sanığın, olay tarihinde yapılan kimlik kontrolünde Adnan Derya adına düzenlenmiş, üzerine kendi fotoğrafı yapıştırılmış sahte sürücü belgesini görevlilere ibraz etmekten ibaret eyleminde; sanığın kastının gerçek bir resmi belgeyi bozmak olmayıp, fotoğraf değişikliği suretiyle belgenin içindeki gerçeği değiştirmek olduğu ve herhangi bir hakkın kullanılmasının engellenmemesi nedeniyle de TCK'nun 205. maddesindeki suçun unsurlarının oluşmadığı, suçla konu belgede gerçekleştirilen sahteciliğin iğfal kabiliyetini taşıması halinde eylemin TCK'nun 204/1. maddesindeki suçu oluşturacağı ve belgelerde yapılan sahteciliğin aldatma yeteneği bulunup bulunmadığının takdir ve tayininin de hakime ait olduğu gözetilerek, suçla konu belge getirtilip üzerinde gözlemde bulunularak sonucuna göre hukuki durumun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden ve denetime olanak sağlanması bakımından belge aslı dosya içinde bulundurulmadan eksik soruşturma ile yetinilerek yazılı şekilde hüküm kurulması,” Yarg. 11. CD., 09.05.2013 tarih, 2011/13418 E., 2013/7626 K., UYAP içtihat programı.

⁵⁸⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 670. *“Sanığın gerçek zimmetin ortaya çıkmasını engellemek amacıyla kullanılmış olan mutemet alındı belgelerinin dip koçanlarını saklama veya yok etme şeklinde gerçekleşen eyleminin TCK'nın 212. maddesinde bir suçun işlenmesi sırasında resmi belgeleri gizleme veya yok etme suçunun da işlenmesi halinde bu suçtan da ayrıca hüküm kurulacağına dair bir düzenleme bulunmaması karşısında, nitelikli zimmetin hile unsuru kabul edilmesi gerekeceği cihetle ayrıca TCK'nın 205. maddesiyle cezalandırılmasının mümkün olmadığına gözetilmemesi...”* Yarg. 5. CD., 03/12/2010 tarih, 2010/5139 esas, 2010/9240 karar, Yarg. kararı için bkz; Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 386.

beyanın doğruluğunu ispat edemeyeceğinden, kişi kendi beyanı ile böyle bir belgenin düzenlenmesine etmen olmuş sayılamaz ve kendisinin bu madde uyarınca cezalandırılmasının neden ve hikmeti kalmaz. O hâlde bakılacak husus şudur: Beyanın doğruluğu düzenlenen resmî belgeyle ispat edilecek ise, madde uygulanacaktır; buna karşılık beyanı alan memur, beyanın doğruluğunu tahkik edip, buna kanaat getirdikten sonra resmî belgeyi düzenlemek durumunda ise yani resmî belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de, memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, bu maddedeki suç oluşmaz. Nitekim, kişiyi çok geniş bir surette “doğruyu söylemek”le yükümleyen İtalyan Ceza Kanununun 483 üncü maddesi de aynı esası kabul etmiş ve İtalyan Yargıtay’ının yerleşmiş içtihadı da bu yönde olmuştur.

Bu nedenle, gümrük muayene memuruna, belirli bir malı ithal veya ihraç edeceği yolunda yalan beyanda bulunan kişi, bu maddedeki suçu işlemiş olmaz; zira beyanı alan gümrük muayene memuru sırf bu beyanla yetinmeyip, beyanın doğruluğunu incelemekle yükümlüdür.

Resmî belge ile doğruluğu ispat edilecek olayların ne olduğu, belgenin niteliğine göre belirir.

Hâkime, değişik olaylar karşısında, yalan beyanın niteliğine göre temel cezayı belirlemek bakımından takdir yetkisi sağlamak maksadıyla maddedeki ceza üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası olarak saptanmıştır.” şeklinde açıklama yapılmıştır.

Resmi bir belgenin düzenlenmesi sırasında o belgeyi düzenlemekle yetkili ve görevli kamu görevlisine gerçeğe aykırı bir beyanda bulunan failin eylemi kanun koyucu tarafından resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçu

olarak düzenlenmiştir.⁵⁸⁶ Eylemin bir resmi belgenin düzenlenmesi sırasında gerçekleşmiş olması nedeniyle sahtecilik teşkil ettiği kabul edilmiştir.⁵⁸⁷

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçunun maddi konusu, yetkili kamu görevlisine yalan beyanda bulunmak suretiyle oluşturulmuş bir resmi belgedir. Suçun meydana gelmesi için beyanın, herhangi bir irade beyanı değil, resmi belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesine neden olacak teyit niteliğinde bir beyan olması ve yetkili ve görevli kamu görevlisinin de bu beyan doğrultusunda resmi belgeyi düzenlemesi gerekmektedir.⁵⁸⁸ Başka bir ifadeyle resmi belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin, belgenin tamamlanması bakımından bir başka belgeyi incelemesi ya da bir başka belge düzenlemesi gerekmekte ise resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçu oluşmayacaktır.⁵⁸⁹

Suçun oluşması için açıklamanın gerçek dışı olması yanı sıra ayrıca belgenin delil gücünün de bu beyana dayanması gerekir. Bu doğrultuda söz konusu resmi belge ile ispatı gerekmeyen olgulara ilişkin yalan beyan nedeniyle suç oluşmaz.⁵⁹⁰ Ayrıca belgenin gerçeği yansıtmaması, failin yapmış olduğu açıklamaya dayanmalıdır. Bu nedenle belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin, fail tarafından yapılan açıklamanın gerçeğe uygunluğunu araştırma yükümlülüğü altında bulunduğu durumlarda bu suçun oluştuğundan söz edilemez.⁵⁹¹

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, kamu görevlisinin fikri sahteciliği suçuna benzemektedir. Her iki suç bakımından da resmi belge muhteva olarak gerçeği yansıtmamaktadır.⁵⁹²

Madde gerekçesinde bu suçta doktrinde fikri sahtecilik denildiği ifade edilmiş ise de, esasen fikri sahtecilik suçu yalan beyanda bulunmak suçu değil, kamu

⁵⁸⁶ Şeref Gözübüyük, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Cilt 3, 1988, s. 337.

⁵⁸⁷ Üstüner, s. 76.

⁵⁸⁸ Erem, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, s. 52.

⁵⁸⁹ İsmail Malkoç, *Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar*, Ankara 2008, s. 103.

⁵⁹⁰ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 782.

⁵⁹¹ Erman, *Sahtekarlık Suçları*, 516.

⁵⁹² Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, s. 394.

görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesidir. İtalyan ceza kanununda da bu suçun “özel kişiler tarafından işlenen resmi evrakta fıkri sahtecilik” suçu denilmektedir.⁵⁹³

Yine yalan beyanda bulunmak suçu, TCK'nın 204/2 maddesinde düzenlenen gerçeğe aykırı belge düzenleme suçuna benzemekle birlikte, gerçeğe aykırı belge düzenlemek suretiyle belgede sahtecilik suçu bizzat kamu görevlisi tarafından yapılmaktayken, yalan beyanda bulunmak suçu üçüncü bir kişi tarafından kamu görevlisine karşı yapılmaktadır.⁵⁹⁴

Yalan beyanda bulunmak fiili yazılı olabileceği gibi sözlü de olabilir.⁵⁹⁵ Ancak yazılı olarak yapılan beyan sonucunda sahte bir belge vücuda getirilmişse yahut yapılan yalan beyan doğrultusunda; sahit bir belge, sahte belge haline gelmişse ya da sahte olan belge kullanılmışsa veya yalan beyan ile başkaları aldatılıp haksız bir menfaat elde edilmişse, bu halde artık yalan beyan suçundan değil, belgenin niteliği de dikkate alınarak ve diğer unsurları da bulunmak kaydıyla resmi veya özel belgede sahtecilik ya da dolandırıcılık suçu oluşur.⁵⁹⁶

Resmi belgeyi düzenlemeye yetkili ve görevli kamu görevlisi, yalan beyanda bulunulduğunu bilmesine rağmen belgeyi bu beyana göre düzenlerse, resmi belgenin

⁵⁹³ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 394-395.

⁵⁹⁴ Tezcan/ Erdem/Önok, s. 751.

⁵⁹⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 674.

⁵⁹⁶ Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 396. “*Olay tarihinde Türkiye Halk Bankası A.Ş Artvin Şube'sinde yönetmen olarak görev yapan sanığın İş Kanununa tabi olarak çalışmasına rağmen Emniyet Müdürlüğüne verdiği ve kendisi tarafından düzenlenen 16/05/2002 tarihli başvuru formunda 657 sayılı DMK'ya tabi sözleşmeli personel olarak çalıştığını beyan ederek, verilmemesi gereken hususi damgalı pasaportu aldığıın anlaşılması karşısında; sanığın eyleminin pasaportla sahtekarlık suçunu oluşturduğu gözetilmeden görevli memura yalan beyanda suçundan mahkumiyetine karar verilmesi.*” Yarg. 11.CD., 06/03/2006 tarih, 2005/2361 esas, 2006/1622 karar, bkz. Gökçen s. 396, dn:11.; Benzer, “*Sanığın, suç tarihinde sahte olduğu iddia edilen ve fotokopi olan vergi dairesi yazısı, vergi levhası, ücret bordrosu, noterlik imza sirküleri, ticaret sicil belgesi, araç tescil belgesi, tapu senedi gibi belgeleri ABD Konsolosluluğuna ibraz etmesi şeklindeki eyleminin "resmi belgede sahteciliği" suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdir ve değerlendirmesinin üst dereceli Asliye Ceza Mahkemesi' ne ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, duruşmaya devam olunarak yazılı şekilde beraat kararı verilmesi,*” Yarg. 11. CD., 14.01.2014 tarih, 2013/25517 E., 2014/497 K. (Yerel mahkeme kamu görevlisine yalan beyan suçundan hüküm kurmuştur.)

düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçü değil resmi belgede sahtecilik suçü oluşacaktır.⁵⁹⁷

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunda, belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi TCK'nın 212. maddesinde düzenlenen özel içtîma kuralı uygulanmaz. Bu madde sadece resmi ve özel belgede sahtecilik suçları için düzenlendiğinden burada uygulama kabiliyeti taşımaz. Dolayısıyla fikri içtîma müessesesi şartları oluştuğunda bu suçta ilişkin olarak değerlendirilebilir.⁵⁹⁸

⁵⁹⁷ Meran, s. 449; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 782.

⁵⁹⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s. 681.

SONUÇ

Tarihi süreç içerisinde devletleşmeye başlayan toplumlar belgelere ihtiyaç duymuş ve gelişen toplum hayatı, sosyo-ekonomik ilişkiler, küreselleşen dünyada resmi iş ve işlemlerin sayı ve muhteva bakımından artmasını, bununla doğru orantılı olarak da belgelerin ve özellikle de resmi belgelerin içtimai hayatta ayrıca bir değer taşımasını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla resmi belgelerin doğruluğuna dair toplumda oluşan inanç ve güven duygusu her daim geçerliliğini muhafaza etmiştir. Bu düşünceden hareketle de kamuda oluşan güven duygusunun ihlali anlamını taşıyan davranışlar tarihin her aşamasında ceza kanunlarıyla müeyyide altına alınmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunumuz da resmi belgede sahtecilik suçunu mukayeseli hukukta olduğu gibi kamu güveni aleyhine işlenen suçlardan kabul etmiş ve kanun sistematigi bakımından resmi belgede sahtecilik suçunu Özel Hükümler Kitabının “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmın “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” adlı dördüncü bölümünde düzenlemiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçuyla korunan hukuki yarar doktrinde çoğunlukla ifade edildiği üzere “kamu güveni”dir. Bu sebeple kamu güveninin ihlali anlamını taşıyan bir kısım eylemleri müeyyideye bağlayan resmi belgede sahtecilik suçunun konusu “resmi belge”dir.

Resmi belgenin; yazılı, anlaşılabilir hukuki içeriği olan ve düzenleyicisi belirlenebilir nitelikte olması gerekir. Bunun yanı sıra resmi belgeyi herhangi bir belgeden ayırt eden en önemli niteliği ise, belgenin yetkili kamu görevlisi tarafından ve kamu görevlisinin görevi gereği düzenlenmiş olmasıdır. İşte bu özelliklere haiz bir belge kamunun güvenine mazhar bir mahiyette olduğundan kanun koyucu da bu özelliklere sahip bir resmi belge üzerinde gerçekleştirilen ve gerçeğe aykırı bir sonuç oluşturma amacıyla yapılan her türlü, düzmece ve dolanlı hareketi sahtecilik olarak kabul etmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda "Resmi Belgede Sahtecilik Suçu" failin sivil kişi ve kamu görevlisi olması ayırımına göre düzenlenmiştir. Kanun koyucu resmi belgede sahtecilik suçunun; “resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek”, “resmi belgeyi gerçeğe aykırı olarak değiştirmek” ve “sahte resmi belgeyi kullanmak” olmak üzere her iki fail bakımından da ortak seçimlik hareketlerin yanı sıra sadece kamu görevlisi tarafından işlenebilen “gerçeğe aykırı olarak sahte resmi belge düzenlemek” olarak dört seçimlik hareketten birinin veya bir kaçının yapılmasıyla oluşacağını hüküm altına almıştır.

Resmi belge üzerinde yapılan sahtecilik fiillerinin aldatıcı nitelikte olması suçun unsurlarının oluşması bakımından önem taşımaktadır. Resmi belge üzerinde yapılan hileli hareketlerin başkalarını aldatıcı özellik taşıması halinde suçun varlığından bahsedilemeyecektir. Kanunun lafzında resmi belge üzerinde sahtecilik fiillerinden sadece değiştirme eylemine ilişkin olarak aldatma kabiliyetinden bahsedilmiş ise de, bu unsur belgede sahteciliğin tüm seçimlik hareketlerinde ortak unsurdur. Belgenin aldatma kabiliyetine haiz olup olmadığını takdir yetkisi de öncelikle hakime aittir. Ancak özel uzmanlık gerektiren hallerde bilirkişinin görüşünden de faydalanılması gerekir.

5237 Sayılı Kanunda, 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak belgede sahtecilik suçlarında “genel ve özel zarar” kavramlarından bahsedilmemiş ve fakat resmi belgede yapılacak sahteciliğin kamu güvenini sarsıcı özelliği nedeniyle kamu zararının her zaman var olacağı kabul edilmiştir. Buna karşın zarar verme bilinç ve iradesi bulunmayan failin suç kastı taşımayacağı da uygulamada istikrarlı olarak kabul görmüştür. Manevi unsur bakımından failin özel kasıtlı hareket etmesine gerek olmadığını bu suç için gerekli olan kastın genel kasıt olduğunu ve suçun doğrudan yahut dolaylı kasıt ile işlenebileceğini de belirtilmek gerekir.

Bu suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. Resmi belgede sahtecilik suçundan maddi veya manevi zarara uğrayan bir kişi mağdur olmayıp, suçtan zarar görendir. Uygulamada Yargıtay daha önceleri suçun hedef aldığı kişinin de mağdur olduğunu kabul etmiş ise de, daha sonraki içtihatlarıyla bu görüşünden vazgeçmiştir.

Resmi belgelerin bir kısmının diğerlerine nazaran taşıdıkları ispat gücünün daha yüksek olması nedeniyle TCK'nın 204/3 maddesiyle bu belgelerde yapılan sahtecilikler daha ağır yaptırıma bağlanmıştır. Buna göre sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan resmi belgeler üzerinde yapılan sahtecilik eylemleri daha ağır cezayı gerektirecektir. Resmi belgede sahtecilik suçunun hafifletici nedeni olarak ise bir alacağın ispatı ya da bir gerçek durumun belgelenmesi için yapılacak sahtecilik eylemi daha az cezai müeyyideye bağlanmıştır.

Resmi belgede sahtecilik suçunun şekli bir suç yani neticesi hareketle bitişik suç olması nedeniyle teşebbüs neredeyse mümkün değildir. Ancak çok ender olmakla birlikte hareketlerinin kısımlara ayrılabilmesi halinde teşebbüs hükümleri uygulama kabiliyeti bulabilir.

Resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak mümkündür. Fakat kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçu özgü suç niteliğinde olduğundan 5237 Sayılı Kanununun 40/2'nci maddesi uyarınca yetkili kamu görevlisi ile özel kişiler arasında bir anlaşmanın varlığı halinde kamu görevlisinin sıfatı esas alınarak, 38'nci madde azmettirme veya 39'ncü madde yardım etmeye ilişkin hükümler uygulama kabiliyeti bulacak ve kamu görevlisi olmayan fail bu maddeler nazara alınarak TCK'nın 204/2'nci maddesi uyarınca cezalandırılacaktır.

Suçun bir suç işlemek kararı altında değişik zamanlarda işlenmesi durumunda zincirleme suç kaideleri uygulanacak faile tek suçtan verilecek ve failin cezası TCK'nın 43. maddesi uyarınca arttırılacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, suçtan kamunun yanı sıra birden fazla gerçek kişinin zarar görmesi halinde bunların mağdur olarak değil suçtan zarar gören olarak kabulü gerektiği ve failin yenilenen kastına göre ya her yeni kasıt altında ayrı suçtan veya tek suç işleme kararı kapsamında zincirleme suçtan cezalandırılması gerektiğidir.

Resmi belgede sahtecilik suçu içtima müessesesinin uygulanma şartları bakımından da ayrı bir önem taşır. TCK'nın 212. maddesinde yer alan özel içtima kuralı nedeniyle resmi belgede sahtecilik suçunun bir başka suçun işlenmesi

sırasında kullanılması halinde fikri içtima kuralı uygulanmayacak ve fail eylemi nedeniyle her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

Resmi belgede sahtecilik suçunun işlenmesinde mağdurun rızası, zaruret hali ve amirin emri failin icra ettiği eylemi hukuka uygun hale getirmez ise de, özellikle mağdurun rızası failin suç kastına etki yapabilir.

Resmi belgede sahtecilik suçu; özel belgede sahtecilik, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek ve resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçundan bir kısım nüanslarla ayrılır ve kamu güvenini bozan bu suçlara nazaran yaptırım en ağır olan suç resmi belgede sahtecilik suçudur.

Resmi belgede sahtecilik suçunun 5237 sayılı TCK'da, 765 sayılı TCK'ya nazaran çok daha sade düzenlenmesi ve kazuistik sistemin terk edilmesi uygulama kolaylığı getirmekle birilikte sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler dışında tüm resmi belgelerin aynı mahiyette görülmesi hakkaniyete aykırı sonuçlar doğmasına yol açmaktadır. Her ne kadar suça ilişkin olarak 2 yıldan 5 yıla kadar bir maks öngörülerek hakime takdir yetkisi tanınmış ise de, uygulamada zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmeyen durumlarda ve bir belge üzerinde yapılan sahteciliklerde belgenin mahiyeti önem taşımamakta ve faile her durumda alt sınırdan ceza verilmesi nedeniyle adaletli bir sonuç elde edilememektedir. Kanaatimizce 765 sayılı yasa döneminde olduğu kadar olmasa dahi bir kısım resmi belgeler cihetiyle önemine binaen ayırım yapılması ve farkı belgelere farklı ceza tayini daha hakkaniyetli uygulamalara ulaşmayı sağlayacaktır.

Günümüzde teknolojinin gelişimi ve bu bağlamda artık resmi kurumların birçok işlemini internet üzerinden sanal ortamda gerçekleştirdiği nazara alındığında sanal ortam üzerinden düzenlenen ve fiziki bir varlığı bulunmayan belgelerin bilişim sistemi üzerinden değiştirilmesi yahut bu belgelerde (verilerde) sahtecik yapılması halinde mevcut yasal düzenleme yeterli görünmemektedir. Nitekim bu halde uygulamada bilişim sistemine girme, verileri elde etme veya değiştirme yahut bilişim sisteminin aracı olarak kullanılması suretiyle yarar sağlama gibi suçlardan işlem

yapılmakta fakat bu hukuka aykırı fiiller, bu belgelere dayanılarak işlem tesis edildiğinden esasen kamu güvenini de sarsmaktadır. Dolayısıyla Elektronik İmza Kanununda olduğu gibi ve daha geniş bir düzenleme ile Türk Ceza Kanununda değişiklik yapılarak devletin hüküm ve tasarrufu niteliğindeki belgelerde sanal sistem üzerinden yapılan sahteciliklerin kamu güvenini ihlal niteliği taşıdığından belgede sahtecilik suçları kapsamına dahil edilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak resmi belgede sahtecilik suçunun kamu güveni açısından taşıdığı önem, bu suçlara uygulamada sıklıkla karşılaşılmaması ve suçun spesifik özellikleri nedeniyle resmi belgede sahtecilik suçu inceleme konumuzu oluşturmuş, doktriner görüşler ve uygulama bir arada sunularak suçun daha iyi kavranmasına çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adalet Komisyonu Zabıtları, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Şubat 2005.
- AĞAR, Serkan; Sahte ve Muhteviyatı Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:58, Mayıs-Haziran, 2005.
- AKDAĞ, Selami; Türk Ceza Kanunu Şerhi Emsal İçtihatlar ve İlgili Kanunlar, Ankara, 1976.
- AKIŞ, Ercüment; Resmi Evrak ve Sahtecilik, Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, C:2,S:5, Temmuz 1997.
- ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin/DOĞU, Engin; Son Değişikliklerle İçtihatlı- Notlu Türk Ceza Kanunu, Doruk Matbaacılık, Ankara, 1981.
- ARSLAN, Çetin/AZİZAĞAOĞLU, Bahattin; Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara, 2004.
- ARTUÇ, Mustafa; 5237 Sayılı Gerekçeli Karşılaştırmalı, Tablolu Türk Ceza Kanunu, Kartal Yayınevi, Ankara, 2004.
- ARTUK, M. Emin /GÖKCEN, Ahmet /YENİDÜNYA, A. Caner; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara, 2011.
- ARTUK, M. Emin /GÖKCEN, Ahmet /YENİDÜNYA, A. Caner; Ceza Hukuku Genel Hükümler-1, Ankara, 2002.
- ARTUK, M. Emin /GÖKCEN, Ahmet /YENİDÜNYA, A. Caner; Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2013.
- ARTUK, M. Emin /GÖKCEN, Ahmet /YENİDÜNYA, A. Caner; Uygulamalı Ceza Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2007.
- AYDEMİR, Süleyman Ruhi; Evrakta Sahtekarlık Suçları, Mevzuat Dergisi, Y:6, S: 69, Eylül, 2003.
- BAHADIR, Mehmet; Paralarda Sahtecilik Suçları, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003.
- BAKICI, Sedat/YALVAÇ, Gürsel; 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, Cilt-2, Ankara, 2008.

- BAYRAKTAR, Köksal; Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK.nın 50. Yılı ve Geleceği, İstanbul, 1977.
- BİÇKİN, İnci; Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler, Yargıtay Dergisi, C.30, S.3, Temmuz, 2004.
- CENGİZ, Sibel; Evraka Sahtekarlık Suçları, 1. Baskı, Ankara, 2007.
- CENTEL, Nur; Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınları, İstanbul, Kasım 2001.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem; Türk Ceza Hukukuna Giriş, 4. Bası, İstanbul, 2006.
- ÇETİN, Erol /MALKOÇ, İsmail; Uygulamada Sahtekârlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınevi, Ankara, 1995.
- DELİDUMAN, Seyithan; Noter İşlemlerinde Sahtelik, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, Sayı.110, Mayıs, 2001.
- DEMİRBAŞ, Timur; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, 2006.
- DEMİRBAŞ, Timur; Ceza Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.
- DEMİREL, Hakkı; Türk Ceza Kanunu Evrakta Sahtekarlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerin Sistemik İzahı Üzerine Bir Deneme, AÜHFD., C:8, Sayı 1-2,1956.
- DONAY, Süheyl; Türk Ceza Kanunu Şerhi, Beta, Ankara, 2007.
- DONAY Süheyl/KAŞIKÇI, Mahmut; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve Yürürlük Kanunu, İstanbul, 2004.
- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, C:1, 11.Bası, İstanbul, 1994.
- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, C:II, 12.Baskı, İstanbul, 1999.
- DÜLGER, Murat Volkan; Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı, YÜHFD., Cilt:1, Sayı:2, 2005.
- DÜLGER, Murat Volkan; 5237 sayılı TCK'da Kastın Unsurları ve Türleri Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi, Hukuk ve Adalet Dergisi, Yıl:2, Sayı:5, Nisan 2005.

- EGESELLİ, Hakkı/ ALTAY, Hakkı; Evrakta Sahtecilik Suçları, Yeni Matbaa, Ankara, 1961.
- EKİNCİ Mustafa/ESEN Sinan; Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Faydalanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Ankara, 2005.
- ER, Olcay; Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik, Polis Akademisi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
- EREM, Faruk; Açığa İmzanın kötüye Kullanılması, Yargıtay Dergisi, S.4, 1983.
- EREM, Faruk/ TOROSLU, Nevzat; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, 4. Basım, Ankara, 1983
- EREM, Faruk/TOROSLU Nevzat; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 1994,
- ERMAN, Sahir; Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müşterek Unsurları, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:XVI, Sayı:1-2, 1950.
- ERMAN, Sahir; Sahtekârlık Cürümleri, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1952.
- ERMAN, Sahir; Sahtecilik Cürümleri, 3. Baskı, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1970.
- ERMAN, Sahir; Sahtekârlık Suçları, 3. Baskı, İstanbul, 1981.
- ERMAN, Sair; Sosyal ve Ticari Ceza Tatbikatı Dersleri, 2. Baskı, İktisadi ve İdari Bilimler Yüksek okulu Yayınları, İstanbul, 1979.
- ERMAN, Sahir/ÖZEK, Çetin; Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul, 1996.
- EROL, Haydar; En Son Değişiklikleri ile Madde Açıklamalı En Yeni İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, PYS Matbaacılık, Ankara, 2003.
- EROL, Haydar; Gerekçeli Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni TCK, Yayın Matbaası, Ankara, 2005.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin; Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, Sayı: 3, Yaz 2009.
- GÖKCEN, Ahmet; Belgede Sahtecilik Suçları (5237 s.lı TCK m. 204-212), 3. Baskı, Ankara, 2013.

- GÖKCEN, Ahmet; Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul, 1989.
- GÖKCEN, Ahmet; Yeni Türk Ceza Kanununda Resmi Belgede Sahtecilik Suçları, Hukuk ve Adalet Dergisi, Yıl:2 Sayı:6-7, Ekim, 2005.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat; Belgelerde Sahtecilik Cürümleri, Adalet Dergisi, Sayı.2, 1970.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat; Türk Ceza Kanunu Şerhi, Cilt:3, 5.Baskı, Kazancı Yayınları, tarihsiz.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref; Türk Ceza Kanunu Şerhi, Cilt: 3, 1988.
- GÜNDEL, Ahmet; Açıklamalı - İctihatlı Zimmet, Sahtecilik, Hırsızlık, Dolandırıcılık, Emniyeti Suistimal Suçları, 2. Baskı, Ankara, 2002.
- GÜNDÜZ, Remzi/ GÜLTAŞ, Veysel; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile 213 Sayılı Vergi Usul Kanununda Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik Suçları, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2013.
- GÜNGÖR, Devrim; Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Ankara, 2010.
- GÜRAL, Muzaffer; Evrakta Sahtekarlık, İstanbul Barosu Dergisi, Yıl.XIX, Sayı.VI, Haziran, 1945.
- HAKERİ, Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Ankara, 2008.
- İÇEL, Kayıhan; Sahir Erman'a Armağan, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- İÇEL Kayhan/BAYRAKTAR, Köksal/YENİSEY, Feridun; Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş, Beta Basımevi, İstanbul, 1989.
- İÇEL, Kayıhan/DONAY, Süheyl; Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Kısım, 1. Bası, İstanbul, 1987.
- İNANÇ, Alper; Türk Ceza Kanunu'nda İrtikap Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2010.
- KAYLAN, Keskin; Belgelerde Sahtecilik Suçları, Türk Ceza Kanunu Reformu II, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2. Baskı, Ankara, Eylül, 2004.
- KEYMAN, Selahattin; Tipiklik ve Ceza Hukuku, AÜHFD., XXXVII, S:1-4, Ankara, 1982.

- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2008.
- KOÇ, Cihan; Gerekçeli Karşılaştırma Tablolulu Yeni ve Eski Kanun Metinleri ile Birlikte Türk Ceza Kanunu, Kartal Yayınevi, Ankara, 2004.
- KUNTER, Nurullah; Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul, 1949.
- MALKOÇ, İsmail; Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, Cilt.3, Ankara, 2013.
- MALKOÇ, İsmail; Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Ankara, 2008.
- MALKOÇ, İsmail; 2004 Değişikliği ve İçtihatlarıyla Türk Ceza Kanunu, Malkoç Kitapevi, Ankara, 2004.
- MALKOÇ, İsmail/GÜLER, Mahmut; Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler-3, Adil Yayınevi, Ankara, 1999.
- MERAN, Necati; Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik Malvarlığı Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, 2. Baskı, Ankara, 2008.
- NOYAN, Erdal; Yeni Türk Ceza Kanunu, Adil Yayınevi, Ankara, 2004.
- OK, Sinan/KELEŞOĞLU, Muhattar; Gerekçeli Karşılaştırma Tablolulu Yeni ve Eski Kanun Metinleri ile Birlikte Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2004.
- ÖNDER, Ayhan; Ceza Hukuku Özel Hükümler, C:II-III, İstanbul, 1992.
- ÖNDER, Ayhan; Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, 1992.
- ÖZBEK, Mustafa; Noter Senetlerinde Sahtelik, Prestij Matbaacılık, Ankara, 2001.
- ÖZBEK, V.Özer/KANBUR, M. Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Ankara, 2013.
- ÖZGENÇ, İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara, 2006.
- ÖZMEN, Remzi; Notlu- Gerekçeli- Karşılaştırmalı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2004.
- ÖZTAN, Fırat; Kıymetli Evrak Hukuku, 3.Baskı, Ankara, 2001.
- ÖZTÜRK, İbrahim; Evrakta Sahtekarlık Cürümleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999.

- PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer; 5237 Sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.
- SAVAŞ, Vural/ MOLLAMAHMUTOĞLU Sadık; Türk Ceza Kanunu Yorumu III, Seçkin Yayınları, Ankara, 1995.
- SELÇUK, Sami; Dolandırıcılık, Yasa Yayınları, Ankara, 1982.
- SELÇUK, Sami; İdare ve Ceza Hukukunda Memur Kavramı, Yargıtay Dergisi, C:23, 1997.
- SELÇUK, Sami; Karşıoylarım - Hukukumuzda Tartışılan Hükümler ve İçtihatlar, Ankara, 2001.
- TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Ruhan/ÖNOK, Murat; Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, 2008.
- ŞAFAK, Ali; Ceza Hukuku (Genel ve Özel Hükümler), Ankara, 2005.
- ŞAN, Sedat; Anayasa TCK CMK CGTİK İle İlgili Temel Ceza Yasaları, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014.
- ŞAN, Sedat; Türk Ceza Hukukunda Fikri İçtima, Terazi Dergisi, Cilt:9, Sayı:98, Ekim 2014.
- ŞENER, Nilgün; Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2009.
- TAŞDEMİR, Kubilay/ÖZKEPİR, Ramazan; 5237 sayılı TCK'da Açıklamalı İçtihatlı Sahtekarlık Suçları, Ankara, 2009.
- TEKİL, Fahiman; Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1994.
- TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Ruhan/ÖNOK, Murat; Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, 2010.
- TOROSLU, Nevzat; Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara, 2005.
- TOROSLU, Nevzat; Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara, 2007.
- ÜSTÜNER, Ali; Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dicle Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2013.

- YALVAÇ, Gürsel; Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar, Ankara 2008.
- YAŞAR, Osman; İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001.
- YAŞAR, Osman; Uygulamada Türk Ceza Yasası Genel Hükümler, Seçkin yayıncılık, Ankara, 2000.
- YURTCAN, Erdener; Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu, İstanbul, 2004.
- YURTSEVEN, Yılmaz; Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Taz'ir Suç ve Cezaları, SÜHFD., C.9, Sayı 3-4, 2001.
- YÜCE, Turhan Tufan; Ceza Hukuku Dersleri, C:1, Manisa, 1982.
- Meydan Larousse, C:3
- Hayat Büyük Türk Sözlüğü.

İNTERNET KAYNAKLARI

Adalet Komisyon Raporları, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/komisyonrapor.doc
(E.T: 20/09/2014)

AVCI, Mustafa; Osmanlı Uygulamasında İnfazı Özellik Gösteren Hapis Türleri:
Kalebentlik, Kürek ve Prangabentlik,
www.dergipark.ulakbilim.gov.tr/esosder/article/view/5000067867. (E.T:
30/07/2014)

ERMAN, Sahir; Evrakta Sahtekarlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne
Anlaşılmalı Lazım Gelir,
<http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/4/1/sahirerman.pdf>,
(E.T:05/12/2014)

HAFIZOĞULLARI, Zeki; Türk Ceza Hukuku Ders Notları 2, www.baskent.edu.tr/zekih (E.T: 23/11/2014)

KAYLAN, Keskin; Kamu Güvenine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html, (E.T: 20/11/2014)

KAYLAN, Keskin; Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar, <http://www.adalet.gov.tr>, (E.T:
27/12/2014)

TCK madde gerekçesi, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc (E.T:
12/06/2014)

Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, (E.T: 21/11/2014)